

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

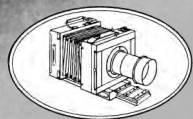
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

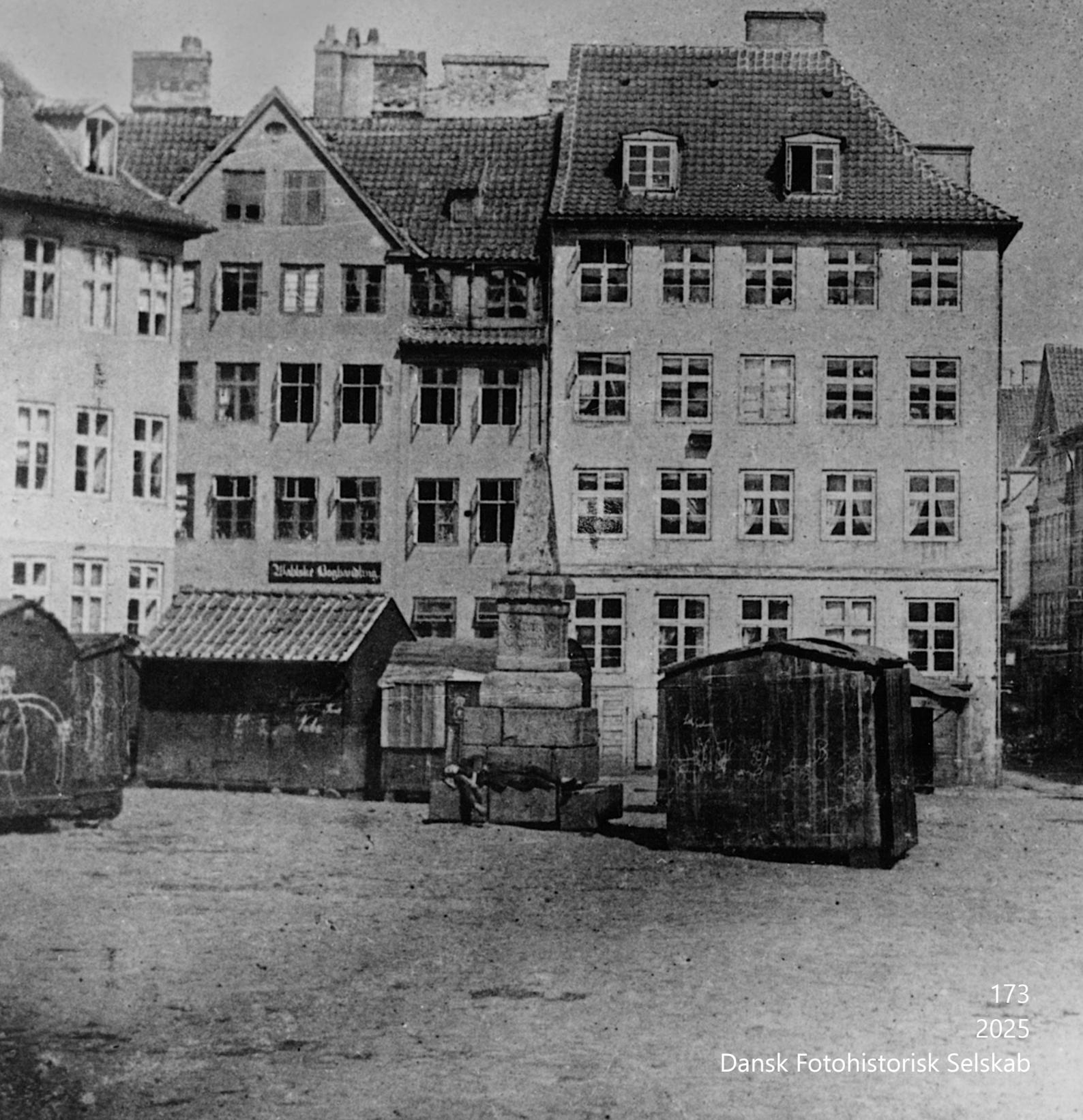
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BJEKTIV

Dansk Fotohistorisk Selskab

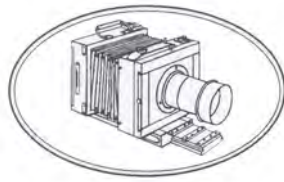
1975 - 2025

173

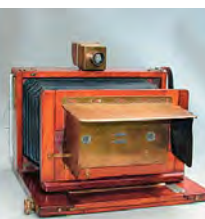
2025

Dansk Fotohistorisk Selskab

Dansk Fotohistorisk Selskab

1975 - 2025

Dansk Fotohistorisk Selskabs sidste bestyrelse

Klaus-Eckard Riess, formand, red. Objektiv
Jesper Bruus Pedersen, næstformand, kasserer
Leif Johansen, web-master, Jyll.-afd.
Jakob Nielsen, sekretær
Ann Vibeke Knudsen, red. Objektiv
Niels-Ove Rolighed, lau-out Objektiv

Redaktion

Lennart Weber
Ann Vibeke Knudsen

Lay-out
Niels-Ove Rolighed

Forsiden

Udsnit af et af Danmarks ældste daguerreotypier, fotograferet i sommeren 1840 af telegrafdirektør Peter Faber (ham med 'Højt fra træets grønne top') og apoteker Jørgen Albert Bech. Hele daguerreotypiet er vist som vignet her på siden.

Bagsiden

*De samme huse i 2025.
Foto: Bjarke Ahlstrand.*

7	<u>Forord</u>	<u>Leif Germann Jensen</u>
11	<u>Selskabets historie</u>	<u>Tune Laug</u>
23	<u>Flemming Berendt</u>	<u>Tune Laug</u>
31	<u>Anvisningssalgene</u>	<u>Leif Germann Jensen</u>
39	<u>Niels Resdahl Jensen</u>	<u>Lennart Weber</u>
47	<u>Fotoindustriens historie</u>	<u>Klaus-Eckard Riess</u>
61	<u>Kjeld Jensen</u>	<u>Lennart Weber</u>
69	<u>Danmarks Fotomuseum</u>	<u>Bjarne Melgaard</u>
77	<u>Stereobilledets historie</u>	<u>Peter Randløv</u>
89	<u>Min fotografiske interesse</u>	<u>Lennart Weber</u>
93	<u>Peter Elfelt</u>	<u>Lennart Weber</u>
109	<u>Svenn Hugo</u>	<u>Leif Germann Jensen</u>
113	<u>Andreas Trier Mørch</u>	<u>Ann Vibeke Knudsen</u>
123	<u>Andrew Daneman</u>	<u>Ann Vibeke Knudsen</u>
135	<u>Hjemmesiden</u>	<u>Jesper Bruus Pedersen</u>
137	<u>Leif Johansen</u>	<u>Leif Johansen</u>
145	<u>Tune Laug</u>	<u>Tune Laug</u>
151	<u>Ole Hesager</u>	<u>Ann Vibeke Knudsen</u>
159	<u>Jakob Nielsen</u>	<u>Jakob Nielsen</u>
163	<u>Gerhard Ryding</u>	<u>Lennart Weber</u>
171	<u>Jan Rasmussen</u>	<u>Jan Rasmussen</u>
181	<u>Per Christiansen</u>	<u>Lennart Weber</u>
189	<u>Fotomania</u>	<u>Ann Vibeke Knudsen</u>
201	<u>Forfatterregister</u>	<u>Ann Vibeke Knudsen</u>

I
n
d
r
o
i
d

FOR ORD

DANSK FOTOHISTORISK SELSKAB 50 ÅR

På vej til et af de sidste møder i DFS' regi løber jeg foran indgangen til Østerbrohuset ind i DFS-medlem Hans Jørgen, violinbuebygger og folkemusiker: "Hvor er det trist, at det snart er forbi! Jeg har aldrig været med i en forening, hvor medlemmerne har så vidt forskellige, spændende baggrunde".

Jeg kan kun give ham ret. I DFS møder vi venner, ildsjæle, store personligheder, amatører, forskere, samlere, fotografer og historieinteresserede. Mange med arbejdsmæssig baggrund helt andre steder.

Vi samler på alle typer fotografika: Historiske og moderne kameraer og fotos, litteratur om disse emner, og vi har opnået en dybtgående viden om fotografiens historie, som vi takket være udgivelsen af "Objektiv" har været i stand til at videreformidle og bevare.

Det har for os alle været et sted, hvor vi har kunnet mødes til foredrag, fremvisning af nye fund, anvisningssalg og skrotsalg og ikke mindst et møde med venner.

Jeg arbejdede i den sidste snes år af min lønnede beskæftigelse i aftenvagte på åben psykiatrisk afdeling. Når jeg kl. 24 gik hjem fra arbejde efter at have talt med mennesker i krise, depressive eller psykotiske mennesker, mennesker med angst eller mennesker, der lige havde forsøgt at begå selvmord, måtte jeg prøve også at se det positive i situationen.

Klientellet var et meget blandet udsnit af Danmarks befolkning. Blandt de indlagte var der direktører, skuespillere, overlæger, socialrådgivere, kunstnere, arbejdere, studerende, posedamer, arbejdsløse.

Trods deres situation kunne man ofte se, at de prøvede at støtte hinanden, se posedamen og landsdommeren fortælle hinanden om deres liv og alment menneskelige problemer.

En af de psykiatriske overlæger, tidligere operasanger, fortalte mig, at samlere er indskrænkede personer: "Voksne mennesker, der samler på tinsoldater er afvigere." Jeg fortalte ham om en bekendt, der ud over at have været topembedsmand, har en stor samling af tinsoldater og ældgammel rom fra Vestindien. Vi nåede aldrig til enighed omkring samlere.

Nu skal jeg undlade at sammenligne DFS med en psykiatrisk afdeling, men jeg tror, at selskabet for mange andre end for mig, har været fristed, hvor vi har kunnet samles som ligeværdige til udveksling af tanker og ideer.

Min interesse for fotografi begyndte, da jeg som tolvårig fik et billigt kamera. Jeg var omkring tyve år, da jeg løb ind i et samlerkamera, blev hooked og begyndte at samle. Jeg begyndte også at se mange film, og i slutningen af 1960'erne så jeg Michelangelo Antonionis guldpalmevinder "Blowup", der er inspireret af den argentinske forfatter Julio Cortázers novelle om en fotograf, der tilfældigt kommer til at fotografere et mord.

Fotografen, der kører rundt i en åben Rolls-Royce, kører lidt tilfældigt rundt i London, kommer forbi en antikvitetsbutik, hvor han køber en unyttig flypropel af træ, som han forelsker sig i og med stort besvær får anbragt i bilen. Derefter går han en tur i Marion Park, hvor han tager en række billeder af en tilfældig kvinde. Da han kommer hjem og fremkalder filmen, er der kun et enkelt, uskarpt billede på filmen. Han mener at kunne se en død mand som ligger på græsset i parken. Han bliver ved med at forstørre og granske billedet og han finder noget, der ligner skyggen af en mand med en pistol i buskadset i baggrunden. Ved yderligere forstørrelse bliver billederne opløst i sorte pletter, som ikke længere kan tydes.

Vi, der har samlet på billeder, har alle prøvet at finde historien bag et fotografi. Der altid en historie. Hvem er personen, hvem er fotografen, hvornår er billedet taget, kan hår- eller tøjstilen og omgivelserne fortælle noget, hvilken fotografisk teknik er benyttet, har billedet historisk interesse?

Nogen gange lykkes det, og man føler, at man har vundet i lotteriet.

Jeg tror, at jeg på den måde har lært mere om levende historie, end jeg lærte i skolen.

DFS blev på et tidspunkt delt op i to grupper: kamerafolkene og billedgruppen. Heldigvis uden helt vandtætte skotter mellem dem. Jeg samlede først på kameraer og senere på billeder, der kunne være taget med dem.

For mig har kameraerne både teknisk, historisk og æstetisk værdi. Det har været spændende at se den tekniske udvikling, at finde et sjældent og usædvanligt kamera, at prøve at reparere det og at fotografere med det.

Man ser tekniske opfindelser, der bliver forkastet og senere bliver genopdaget, når f.eks. filmen bliver god nok til små kameraer, eller filmen får en angivet lysfølsomhed, så en lysmåler bliver relevant.

Kameraernes æstetik har også fulgt med tiden, så man kan finde kameraer i art-nouveau eller senere i art-deco stil. I nyere kameraer har man dog mest tænkt på funktionaliteten.

I 1990'erne troede jeg ikke, at digitalkameraer ville overtage hele markedet; men det gik hurtigt. I dag er det mest almindelige kamera en mobiltelefon.

Jeg havde engang en diskussion med en sønderjysk maler og grafiker, som hævdede, at fotografiet ikke kunne det samme som maleriet. ”Jeg kan frit vælge perspektiv, lyset, årstiden og fjerne dele af motivet”, sagde han. Han mente, at efter automatisk lysmåling og autofokus manglede der nu kun en motivalarm, hvor kameraet gav besked om, at man gik forbi et godt motiv. Han havde været billedredaktør på et tysk tidsskrift og havde kendt Leni Riefenstahl, så jeg spurgte, om han mente, at et fotografi var skabt af kameraet eller af fotografen - på godt og ondt.

Hvad er fremtiden for vores interesse?

Vi er alle blevet ældre og mange er faldet fra. Det samme gør sig gældende i tilsvarende foreninger i udlandet. Tiden for selskabet i sin hidtidige form er forbi, da ingen har villet overtage det. Nyere, analoge kameraer har ingen interesse for ungdommen. Det er mit håb, at historiske kameraer igen vil blive et samlereobjekt, og jeg oplever en stigende interesse for gamle fotografier.

Der har været initiativer for at bevare foreningen på en mere uformel måde. Jeg håber, at det lykkes. I en verden som den nuværende er der brug for et fristed.

Leif Germann Jensen

Husker I dengang vi fik
den mani at samle,
blot et enkelt lille kik
fik det til at ramle,
først man købte én, så to
Sik´ et dejligt billede
så sku´ man i linsen glo
og vi var som vilde
Det var på Frederiksberg,
Det var i maj,
Vi fik et skår så kær,
Og det var grej,
De glade minder der
Vi glemmer ej,
det var på Frederiksberg
det var i maj.

Husker I den sidste brik
Spenderet på stativet,
for det lille bitte klik
hvad er mon motivet?
man skal ha´ et objektiv,
som kan boxen passe,
ej man mangler tidsfordriv
blot en smule kasse
Det var på Frederiksberg
I stereo,
Vi ofte mødtes der
Med begge to,
de glade minder der
vi glemmer ej,
det var på Frederiksberg,
det var i maj

Pludselig der dukked´ op
typen ingen kender,
kvikker hjerner sagde stop,
det var en fugtlænder,
fugt i kassen er ej spøg
negativt det ende,
både film og lukker røg –
vær varsom med din blænde.
Det var på Frederiksberg
i måneskin,
vi mased´ næserne
i ruden ind,
Alladins hule dér
var fuld af kram,
det var kun halvt så godt
I Amsterdam

Flemming Anholm, 1980

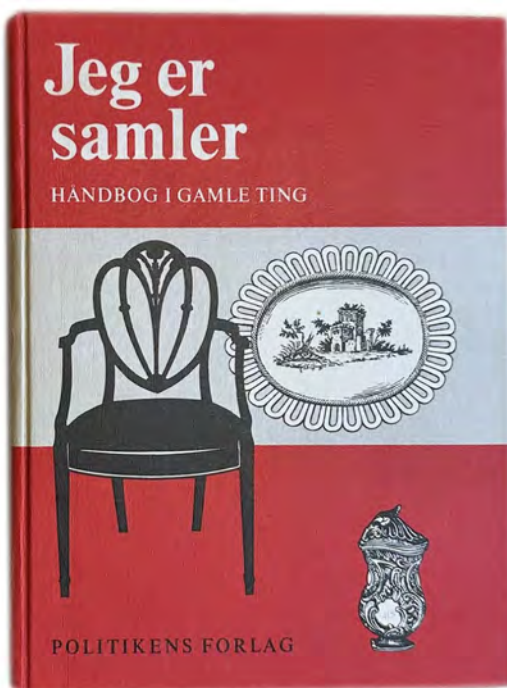
Mel.: Det var på Frederiksberg...

Et daguerreotypi
udløser en ekstase,
det må man ha´ fingre i,
om man så skal mase!
Straks man ringer hjem til mor,
hvordan med finanssen?
"lille perle" – mon du tror,
vi kan klare skansen?
Afsted til Frederiksberg
og få et vue,
jeg står og venter her,
så kommer du,
de travle tider der
vi glemmer ej,
hvad bliver mon Frederiksberg
For dig og mig?

Alle ved, hvordan vi tar
rundt omkring og søger
efter sjældent eksemplar -
vi læser også bøger,
hvordan pladen går i hak,
det gi´r stor erfaring.
Leica, Agfa og Kodak
kræver stor erfaring.
Det var på Frederiksberg
i miniature,
og der var optræk til
et stort postyr
det var på Frederiksberg
de blændet mig,
jeg blændet er endnu -
En tak til dig.

Selskabets historie

Medaillon-portræstikket 267
Af O.-H. Clementsen,
revideret af Bjørn Ochsner

Silhouetter 277
Af Bjørn Ochsner

Gamle postkort 292
Af Bjørn Ochsner

Gamle fotografier 299
Af Bjørn Ochsner

Gamle fotografiapparater 311
Af S. Løvstad

Af Tune Laug

DFS – Dansk Fotohistorisk Selskab

Dansk Fotohistorisk Selskab blev oprettet for et halvt århundrede siden i 1975. Tiden var moden til en forening, hvor man kunne mødes om en fælles interesse for fotohistorie, gamle kameraer og gamle fotografier. Et tegn i tiden er Politikens udgave af håndbogen "Jeg er samler" fra 1975 med artikler om fotografica.

Fotohistoriske kilder før 1975 og før medlemskab af DFS

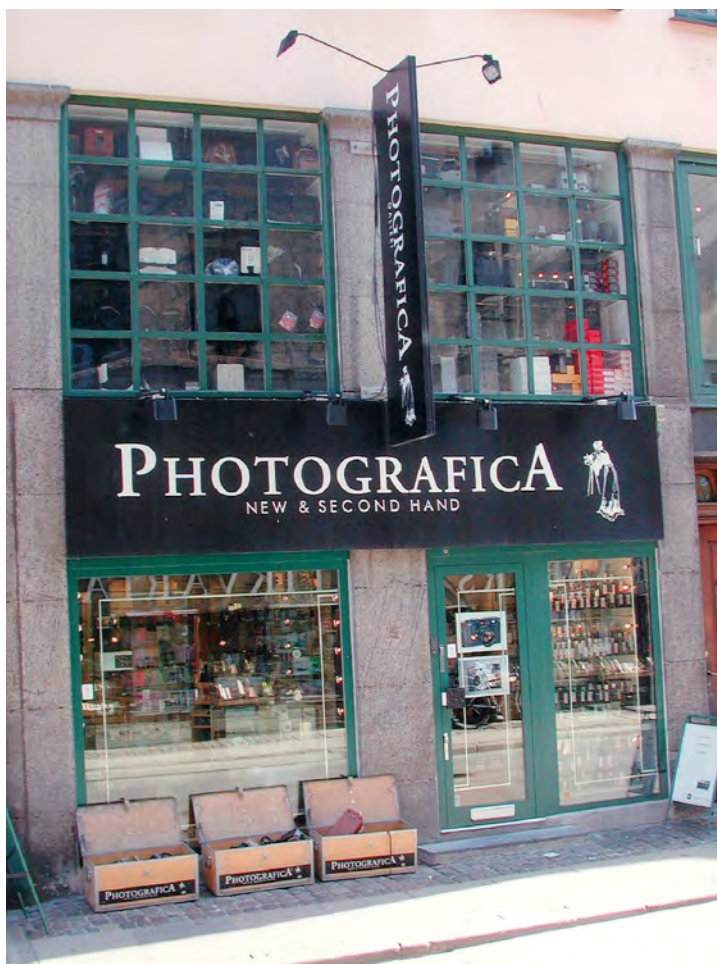
Som fotohistorisk interesseret kunne man godt stå lidt alene med sin særprægede interesse, det er i hvert fald den oplevelse, jeg selv havde blandt venner, bekendte og familie. Inspiration og viden kunne man dog relativt nemt opsøge i fagbøger, leksika og de mange forskellige fotomagasiner fra ind- og udland. Interessant er det selvfølgelig, at det, der i ældre bøger og fotoblade er beskrevet som nyheder i sin samtid, i dag er gået hen og blevet fotohistorisk betydningsfuldt, og en stadig kilde til inspiration for fotohistorikeren, samleren og den analoge fotograf. Tænk bare på det fornemme månedsskrift "Amatørfotografen" fra 1912-1919, hvor tekst og billeder fremstår i et flot tryk, endog med indklæbte fotografier samt vedhæftet: Månedens Eksponerings-tabel. Mange af artiklerne giver gode råd om fotografering og fremkaldelse, fotokonkurrencer, bedømmelse af billeder, brevkasse, nyt om fotoudstillinger mm. "Amatørfotografen" var "Organ for Køben-

Indholdet i "Jeg er samler" (opr. 1956) er revideret og ajourført og to artikler er helt nye: "gamle postkort" og "gamle fotografiapparater". Bemærk de prominente skribenter.

havns Fotografiske Amatør-Klub", KFAK. At den store interesse for fotoudstyr, fotografering og fotografier holdt ved i Danmark op gennem 1900-tallet, kan ses af disse eksempler på forskellige fotomagasin: "Foto Tidsskrift for international Fotografi" (start 1933), "Focus Tidsskrift for Fotografi og Fototeknik" (start 1943), "Fotomagasinet" (bl.a. 1957), "Foto og Smalfilm" (bl.a. 1966 og flere årtier).

Hvor kunne man gå på fotojagt?

Jeg begyndte selv at "gå på fotografica-jagt" o. 1970. Hvis man som samler gerne ville have fat i fotografica, var der meget at vælge imellem ved besøg hos de mange fotohandlere, der var spredt over hele landet den gang. Der var næsten altid en større eller mindre afdeling med brugtsalg. Københavnske fotoforretninger som "Fag Foto" på Frederiksberg Allé, "Photografica" på Skindergade, og "Foto C" på Holbergsgade, lokkede med ekstra meget ældre fotoudstyr, ja "Fag Foto" ved Svend Nielsen var tæt på 100 % brugtsalg. Andre kilder var auktioner, loppemarkeder, marskandisere, antikvitsbutikker og antikvarier. Sammenlagt var det min oplevelse, at tiden som interesseret samler af fotografica i 1970'erne og et pænt stykke ind i 1980'erne godt nok var interessant, men også var en temmelig alenehobby - indtil jeg som 35-årig i 1987 blev medlem af DFS!

Hvem vil være med i en fotosamlerklub?

Således stod der i overskriften på en artikel af Gauchi i Politiken foranlediget af Torben Lind, som i øvrigt blev DFS' første præsident. Torben Lind berettede i Objektiv nr. 34, 1985, om foreningens spæde start i anledning af DFS' 10års jubilæum:

"Som så mange andre ting her i livet, startede D.F.S. ved en tilfældighed. For 12 år siden læste min kone og jeg i Berlingske Tidende om investeringer - man remsede investeringsmuligheder op - mønter, aktier, antikviteter, malerier og meget mere. Til sidst stod en lille fodnote: Den første auktion over gamle fotografier havde fundet sted hos Sotheby's i London og disse fotos var blevet solgt til meget høje priser. Vi kikkede på hinanden, hvorfor i alverden ville nogen betale penge for gamle billeder? Det besluttede vi os for at finde ud af. Heldigvis havde Berlingeren en reference, nemlig til Castke's bog, "Collecting and Valuing old photos". Altså hen på biblioteket og låne bogen.

Vi læste, at der var mange grunde til at købe gamle billeder: kunstneriske, kulturhistoriske, topografiske m.v. Aha vi kunne altså bare gå ud og købe en masse spændende billeder - vi gik igang: Har de gamle fotografier? Hvad for noget? Har de gamle fotografier? Af hvad! - joa-øh- f.eks. gamle biler, soldater, personer! Nej dem smider vi væk - det er da ulækkert at sælge nogens gamle bedstemor, vi har et fra 1760 osv., osv.

Endelig efter mange dages søgen, eet album med visitkort 300 kroner, hurra, her var formuen, et helt album fuldt af rigtige, kulturhistoriske antikviteter, hvert billede gransket under lup, navne slået op, der var nu ingen af hverken Cameron eller Louis Carrol, men de var flotte.

"Photografica" i Skindergade København, grundlagt af Torben Lind og åbnet i juli 1980. En af de spændende fotoforretninger i Danmark, hvor man kunne finde gamle kameraer og tilbehør mm.

Så var der nogen der nævnte det Kongelige Bibliotek. Vi fik en venlig modtagelse af Bjørn Ochsner og Berggreen, og blev forevist et lille udsnit af billedsamlingen. Denne oplevelse blev indledningen til mange års glæder i selskab med disse vidunderlige små vinduer til fortiden. Vi fandt selvfølgelig efterhånden nogle sjove billeder, og da vi ikke havde hørt om andre, som havde samme interesse i Danmark, og da vi samtidig havde læst, at der var oprettet en samlerklub i Tyskland, Club Daguerre - besluttede vi at forsøge at finde ligesindede. Altså pænt brev til fotospalten i Politiken, hvor vi fortalte om os selv. Journalisten Gauchi lavede en flot artikel (Gengivet i Objektiv nr. 34) - og vi fik flere henvendelser fra hele landet - bl.a. var Sigfred Løvstad een af de første. Dette førte, som alle jo ved, til den stiftende generalforsamling for præcis 10 år siden. Inden jeg slutter, vil jeg gerne benytte lejligheden til at komme ind på det, som har betydet mest for min kone og jeg - nemlig de mange gode og nære venner vi har fået gennem vor hobby. Vi lærte jo, at selv om man ikke samler på fotografier, men på "ISENKRAM", kan man jo godt være et godt menneske. Til sidst en stor tak til de mange, spændende mennesker vi har mødt, og til vore gode venner, som gør livet lidt grønnere.

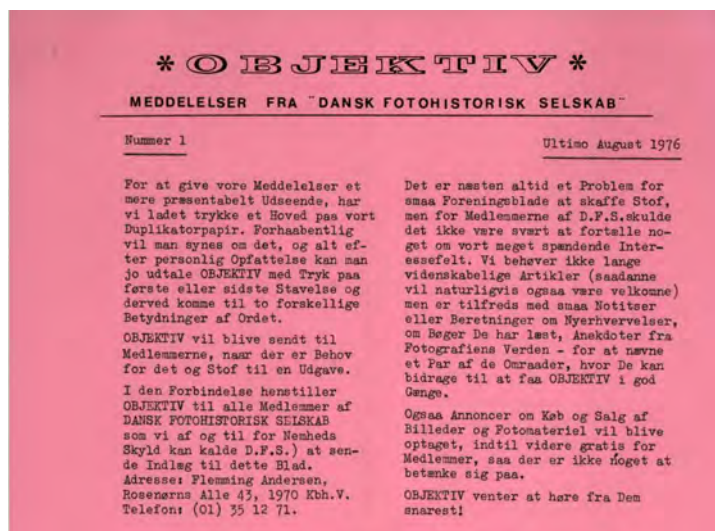
Hilsen T.S. Lind - Ex-præsident!
(Fra Objektiv nr. 34, 1985)

DFS konsoliderer sig

Som et resultat af ovennævnte artikel modtog DFS 7-8 henvendelser, og den første medlemsliste bestod af seks navne. De første pionerer var meget aktive og ideerne var mange i forhold til at gøre foreningen kendt, så vi kunne få flere medlemmer og nyde godt af hinandens fotohistoriske kundskaber.

I Objektiv nr. 1, 1976 henvendte redaktøren, Flemming Andersen, sig til medlemmerne med dette opslag - vores medlemsblad "Objektiv" var født.

Bemærk redaktørens opfordring til medlemmerne om at bidrage med stof til bladet. Denne opfordring, suppleret med opfordring om at bidrage med foredrag, skulle blive gentaget mange gange i de efterfølgende 49 år! Det flotte resultat med foredrag på medlemsmøderne og

artikler og layout i Objektiv lod sig kun gøre, fordi vi har kunnet trække hårdt på relativt få frivillige, aktive medlemmer.

Takket være velvillig assistance fra et medlem, P. B. Schmidt, kunne medlemsmøderne afholdes på adressen Strandvejen 339, Skovshoved. Dette fremgår af Objektiv nr. 2 1976. DFS' præsident Torben Lind tilbød at arrangere kørelejlighed til medlemmer, der ikke måtte være selvbeholdende. I 1982, med o. 100 medlemmer, skiftes adressen til større lokaler i Østerbrohuset. De store fine lokaler i den tidligere sporvognsremise blev fundet af vores daværende præsident, Andreas Trier Mørch. I Vest-Danmark afholdtes møderne forskellige steder, bl.a. i Randbøldal ved Billund - fx Landsmøde med 72 deltagere - i Herning og de sidste mange år i Middelfart. Medlemsmøderne har gennem alle årene været en kærkommen lejlighed til at mødes i god tid før et arrangement og udveksle spørgsmål og svar indenfor fotografica, sælge/købe/bytte "godbidder", sidste foto-nyt osv.

I perioden 14. til 19. september 1976 stod DFS bag en flot udstilling af fotografica i Sparekassens lokaler på Strøget i København. "I monterne havde Selskabets medlemmer udstillet nogle af deres bedste ejendele, saavel apparater som billeder, til stor fornøjelse for mange af de henved 2000 personer, der besøgte udstillingen." (Objektiv nr. 2, 1976). Udstillingen gav anledning til gode samtaler med interesserede gæster, og flere nye indmeldelser i DFS.

Foredrag og auktioner er ligeledes medlemsaktiviteter, som allerede ses i de første numre af Objektiv. Blandt de meget tidlige foredragsholdere bemærkes medlemmerne Torben Lind, Peter Randløv, P. B. Schmidt, Sigfred Løvstad og Niels Resdahl Jensen. Af udefra kommende

Det første nummer af "Objektiv" i 1976 var allerede fra starten forsynet med et trykt hoved på det lyserøde duplikatorpapir.

foredragsholdere vil jeg fremhæve Bjørn Ochsner fra det Kongelige Bibliotek og fotograf Keld Helmer Petersen, begge holdt foredrag i løbet af 1981. I Objektiv nr. 12, 1977 nævnes DFS' bibliotek og fortegnelse over fotolitteratur, som kan udlånes til medlemmerne. Gratis "køb og salg annoncer" i Objektiv. Salg af annonceplads til firmaer. I nr. 16, 1978 omtales en hverveplakat, som skal trykkes i 500 eksemplarer og, med velvillig assistance fra fotohandler Sigfred Løvstad, distribueres til ophængning hos alle Danmarks fotohandlere. Forventningen i DFS var, at dette fremstød skulle fordoble medlemstallet fra de daværende ca. 30 til 60 medlemmer. En forventning som hurtigt blev indfriet.

DFS' stiftende generalforsamling blev afholdt den 2. december 1975. I de efterfølgende år afholdtes både generalforsamling og landsmøde, af og til fordelt over to dage, med bespisning og overnatning, forskellige steder i landet. Landsmødets aktiviteter var mangfoldige, bl.a. loppe-marked, auktioner og ekskursioner ud af huset.

Billede af udstillingen "Copenhagen Visual" i udstillings- og kulturcentret "Sukkertoppen" i Valby. Foto Ole Schelde.

Af Objektiv nr. 5 1977, fremgår det, at bestyrelsen bestod af: Torben Lind, præsident, Flemming Andersen (senere Anholm), kasserer og "Udgiver af vore Meddelelser", Niels Resdahl Jensen, Svend Nielsen (Fag Foto) og Per Thornit. Revisorer var Niels Børge Magnussen og Inge-mann Larsen.

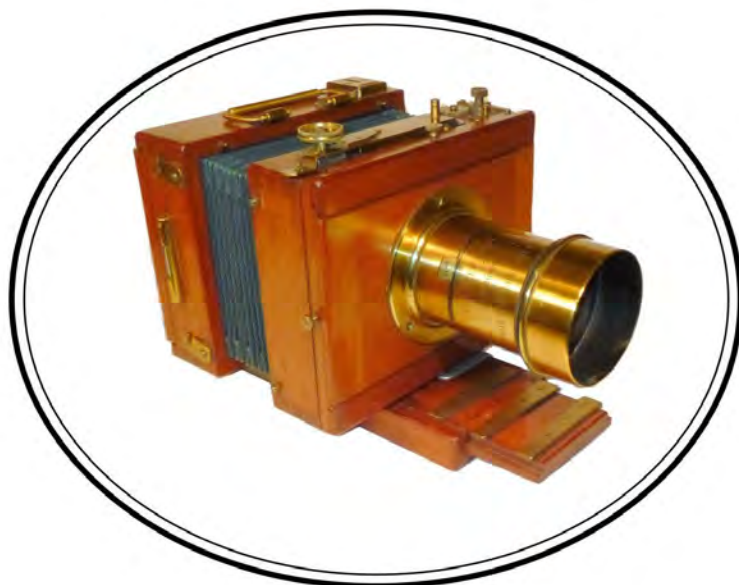
En brugbar og livskraftig skabelon

De mange nævnte tiltag i DFS medvirkede til en betydelig forøgelse i medlemskaren og flere penge til løbende at forbedre trykningen af Objektiv og tema-numrene. Fra og med Objektiv nr. 62 i 1993 tilføjedes det kendte sort/hvid DFS logo med et Nellerød kamera på bladets forside. For skiftende bestyrelser var de kommende årtiers støtte med stigning i antal medlemmer et skulderklap til de aktiviteter og indhold, som medlemmerne år efter år værdsatte og så frem til.

Ved anvisningssalget på landsmødet 22. april 2017 fremviste Leif Johansen dette flotte Nellerødkamera nr. 256, som dannede forlæg for DFS' cirkelrunde, tegnede logo. Bemærk de smukke tapsamlinger. Her har Peter Randløv indsat et farvefoto-grafi af kameraet i cirkler, naturligvis i stereo.

Fotos Peter Randløv og Tune Laug.

Ekskursioner - et hyggeligt og inspirerende supplement

Udlandet. Takket være et godt netværk blandt medlemmerne, har DFS ved flere lejligheder kunnet tilbyde ekskursioner til udlandet. Hermed et par eksempler. Preus Fotomuseum, "Norgesturen 1981 med DFS og DFDS"... (Den gamle redaktør Flemming Anholm var god til at lege med ord). 17 deltagere drog med skib til Oslo, og videre med bus til Horten, hvor Leif Preus havde taget fri fra sit omfattende fotofirma, for at tage imod og vise rundt i sit flotte, hvidkalkede museum med en personligt indsamlet, stor og fornem fotosamling og et stort fagbibliotek. (Flemming Anholm Objektiv nr. 22, 1981, s. 4).

Berlin, "Øen i det røde hav" 12 deltagere drog 28. april 1983 med tog gennem Øst Berlin til Vest Berlin. Togturen og kontrollerne gennem det gamle Østtyskland var i sig selv en historisk oplevelse. Gruppen fordelte sig efter interesser på forskellige historiske udflugtsmål. Hovedattraktionen var et besøg hos den kendte reklamefotograf og storsamler af kameraer og andet fotografica, Werner Umstätter. Det blev en stor succes. (Se artikel i Objektiv nr. 27, 1983, s. 17). (Se billede på næste side).

Ekskursioner i Danmark

Det Kongelige Bibliotek. Torsdag 27. januar 1977 aflagde 15 medlemmer et aftenbesøg i det Kongelige Biblioteks billedsam-

ling ved hr. H. Berggreen. Der blev forevist store sjældenheder, bl.a. originaloptagelser af Mrs. Cameron, Octavius Hill og Fox Talbots "Pencil of nature" fra 1844.

Husets biograf, 27. september 2021. Forevisning af ældre analoge film på det gamle udstyr og fremvisning af Husets lille hyggelige filmmuseum ved biografens leder Jack Stevenson. Arrangeret af Andreas Trier Mørch. Det blev en interessant og munter oplevelse for de 17 fremmødte medlemmer. (Objektiv nr. 163 og 164, 2021). I en stor udstilling, "Copenhagen visuel", som åbnede 14. august 1993, deltog bl.a. DFS med Niels Resdahls panoramabilleder og Danmarks Fotomuseum med kameraer. ("Spaltelukkeren", Objektiv nr. 60).

Foredrag og artikler

I DFS har vi gennem et halvt århundrede været beriget med i alt ca. 500 foredrag og dertil hørende referater, meddelelser og en perlerække af artikler, fordelt på omkring 8.500 sider objektiv information, så man, uanset

hvor man boede, har kunnet følge med i aktiviteterne. For alle de medlemmer, der ikke har haft mulighed for at møde op til foredrag i Middelfart og København, er det af stor værdi, at skiftende redaktioner af Objektiv i mange år har tilstræbt fyldige referater med illustrationer af foredragene.

Især to medlemmer har leveret en ekstraordinært omfattende og mangeårig indsats med foredrag/information og artikler. Enhver, der bare har holdt ét foredrag eller skrevet én artikel, ved, hvilken research og hvilket skrivearbejde der ligger bag. Den ene er DFS' æresmedlem Flemming Berendt, som er omtalt i en anden artikel, og den anden er DFS' æresmedlem Klaus-Eckard Riess, der er en rutinebet og alsidig skribent og foredragsholder. Klaus har nu gennem 20 år leveret o. 100 artikler og godt 30 foredragsreferater, bog- og udstillingsanmeldelser, samt talrige foredrag om fotografica. I sine foredrag inddrager Klaus fotohistorie, kunst og ikke mindstamerateknik, som han selv er uddannet indenfor, med et livslangt virke i Tyskland og Danmark. Klaus går sagligt i dybden med sine foredrag, samtidig med at humoren også får sin

Forrige side

Øverst

Fra besøget hos Werner Umstätter i Berlin i 1983. Fra venstre Werner Umstätter, Andreas Trier Mørch og Flemming Berendt. På bordet ses DFS' gave til Umstätter, Niels Resdahls panoramabillede fra Nyhavn. Foto Jan Klinksgaard.

Til højre

Billedet af Carl Zeiss (1816-1888), som Riess viser på skærmen

Til venstre

Klaus-Eckard Riess holdt alle tre foredrag i salen i efterårssæsonens foredragsrække. Klaus' personlige foredrag om Carl Zeiss' historie blev også det sidste i salen i det gammelkendte DFS. På det andet billede ses den 18-årige Klaus, der som finmekaniker arbejder med compurlukkere hos Zeiss Ikon i Stuttgart.

plads. Klaus' kapacitet har ved flere tilfælde været en kærtkommen redning, når han med kort varsel er trådt til med et ekstra foredrag, når DFS har modtaget afbud fra en foredragsholder.

Skrotsalg efter foredragene

De fleste nuværende medlemmer har kendt til "Skrotsalg" i hele medlemsperioden. Niels Resdahl, der jo har været "med hele vejen", har været aktiv både som formand, menig, kasserer og auktionsleder. Det var som auktionsleder, at Niels i 1989 var kaldt ud til et dødsbo. Det viste sig at kun 25 kameraer var i en rimelig stand, så de kunne auktioneres enkeltvis, resten var "skrammel" og fyldte tre flyttekasser! Kort efter fulgte yderligere fire flyttekasser med "skrammel", noget af et slæb for Niels – og det fyldte at opbevare det! Det var ved denne lejlighed, at Niels introducerede begrebet "Skrotsalg". Dette blev kundgjort i Objektiv nr. 48, 1989. På de efterfølgende tre medlemsmøder i januar, februar og marts 1990 blev der udbudt ca. 20 papkasser med skrot uden limit og uden salær, og "der måtte ikke flyttes sager mellem kasserne", som redaktør Flemming Berendt skrev i referatet i Objektiv nr. 49, 1990, s. 46, ..."man må nok sige, at det blev en succes – en salgsform, som måske i den kommende sæson kan danne skole!"

Billedgruppen

"I september 2001 oprettede et lille antal medlemmer en ny studiegruppe, som specielt var interesseret i gamle fotografier, billedbøger, postkort mv. Lilian Bodnia og Gerhard Ryding arrangerede de praktiske rammer...". Efterhånden også med foredrag. De første år afholdtes møderne i biblioteket på Danasvej på Frederiksberg og siden 2004 under navnet "Billedgruppen" i et lokale i Østerbrohuset, med Gerhard Ryding som mangeårig formand. (Objektiv nr. 101, 2003). Billedgruppen vakte hurtigt stor interesse blandt medlemmerne, som mødte op med et alsidigt og dedikeret forhold til de gamle fotografier. Medlemmernes store interesse og aktive indstilling har bl.a. givet sig udslag i interessante foredrag (ofte "fuldt hus") og artikler til Objektiv, samt flere medlemmers bogudgivelser indenfor gruppens emneområde. I "runden" informeres bl.a. om fotoudstillinger, nye bogudgivelser, nye foto-fund osv. I lighed med øvrige medlemsmøder ankommer mange medlemmer i god tid for nærmere at studere hinandens medbragte fund, bytte og handle med hinanden.

Illustration af medlemsmøderne

Medlemsmøderne har sin egen rytme som måske bedst kan illustreres i kombination med flere fotografier, en collage, et filmisk udtryk. Mange medlemmer ankommer i god tid for at vise, bytte, sælge, købe medbragt fotografica. Foredragsholderen holder sit foredrag. Pause / runde. Skrotsalg / anvisningssalg.

Fra analog til digital tidsalder

Med 50 års jubilæet repræsenterer DFS overgangen fra den analoge tidsalder til det nye digitale islet. Nogenlunde midtvejs, omkring år 2000, havde digitaliseringen indenfor fotografiet bevist sit værd, og så gik udviklingen ellers stærkt med større kamera-kapacitet og lavere priser.

I 1993 anskaffede jeg McKeown's "Price Guide to Antique & Classic CAMERAS" med over 8000 aktuelle priser. Det var noget af en bibel og en rimelig hurtig måde at få lidt information og prisindtryk af et kamera. Her 30 år senere er den stadig interessant at bladere i. Dog må jeg indrømme, at jeg nu i mange år har haft stor glæde af at kunne "gå på nettet" og søge på både kameraer og gamle fotografier og alt muligt baggrundsstof. For den kyndige fotografa-samler i forrige århundrede var det en fordel, at mange sælgere ikke vidste så meget om varens værdi. Jeg har f.eks. selv prøvet på et loppemarked at købe en flot ældre Nizo filmoptager, der var stillet ned på et tæppe sammen med diverse skrammel. Niels Resdahl, der kendte mange af "de gamle fotohandlere", har fortalt mig følgende pudsige og lidt anderledes eksempel: Svend Nielsen fra "Fag Foto" sagde en dag til ham: "Du skal bare vide, hvor mange ulækre vådplade-kameraer, som jeg smadrede og brugte til optændingsbrænde."

DFS' hjemmeside 1997 - 2024

I 1997 afholdt Andrew Daneman et foredrag om internettet og de mange muligheder for at søge indenfor emnet fotografa. Af mødereferatet i Objektiv nr. 79, 1997 kan man se, at "af de "kun" ca. 25 fremmødte medlemmer var antallet af nuværende brugere (af nettet) meget begrænset." På den tid i DFS' historie kunne der ellers møde 50-60 medlemmer op til medlemsmøderne. I samme Objektiv nr. 79 bringes en stor tospaltet annoncering af, at Dansk Fotohistorisk Selskab er kommet på nettet. Webmaster er Andrew Daneman, og som det ses af annoncen, var der gode tilbud og muligheder for medlemmerne. Efter et par år overtog Peter Haagen stafetten, og han blev i 2004 afløst af Flemming Lamberth. Siden 2007 har Leif Johansen bestyret posten som webmaster, og Leif har løbende for-

Dansk Fotohistorisk Selskab

er kommet på WWW
<http://www.nlg.dk/dfs.html>

Dansk Fotohistorisk Selskab tilbyder medlemmerne at komme på INTERNETTET uden omkostninger for den enkelte. Webmaster Andrew Daneman redigerer indsendt materiale under rubrikken: Køb, Salg & meddelelser fra læserne.
Oplysningerne opdateres sideløbende med Objektivs udgivelse.

Det, vi præsenterer:
Objektiv - indholdsfortegnelse
Kalender - mødatoer og begivenheder
Oplysninger - om selskabet

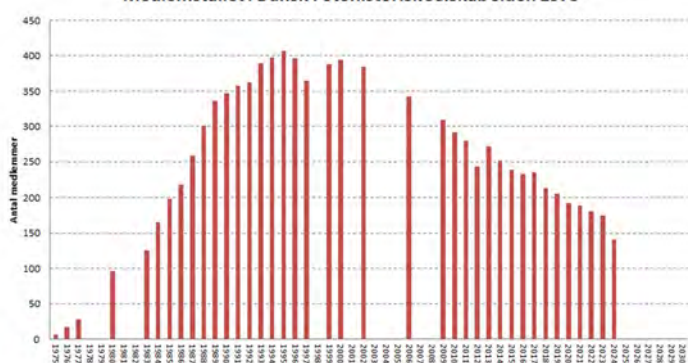
Det, vi ønsker fra læserne:
Søger - oplysninger
Tilføjer - oplysninger
Køb og salg - af kameraer og billeder

bedret siden og tilføjet nye søgeemner. Bl.a. kan man under "Selskabet/DFS' historie" se Flemming Berendts scrapbøger fra 1975-1995. I "databasen" kan man se alle 172 numre af "Objektiv" og søge på emner og skribenter. Et af de nyere tiltag er medlemmernes mulighed for at supplere sine indsendte Lot-beskrivelser til anvisnings-salgslisterne med fotografier på hjemmesiden. Denne fine medlemservice er blevet til i et samarbejde mellem Leif Johansen og redaktionens layouter Niels-Ove Rolighed. I forbindelse med lukningen af det gammelkendte DFS og ophøret af den siddende bestyrelse incl. webmaster, har Leif Johansen tilbudt medlemmerne at overføre hele hjemmesiden til deres usbnøgler. Det har mange medlemmer takket ja til.

Medlemskurven vender - kun én retning! DFS lukker

Siden DFS' storhedstid på begge sider af år 2000 med næsten 400 medlemmer er medlemstallet stort set kun gået én vej: NEDAD! Medlemstallet er i 2024 nede på under 150. En afgørende faktor er den naturlige konstatering, at alle medlemmer bliver ældre, og vi har ikke fået nye yngre medlemmer ind, trods DFS' succes med medlemsmøder og et fotografa magasin "Objektiv", som redaktion og layouter år efter år har forbedret til det fantastiske smukke blad, vi sidder med i dag. Også bestyrelsen og redaktionen er blevet ældre (75-85 år) og ingen yngre

Medlemstallet i Dansk Fotohistorisk Selskab siden 1975

har meldt sig på banen. En tredje faktor, som vores kasserer Jesper Bruus Pedersen har nævnt ved flere lejligheder, er de, i forhold til hvidvask og terror, indførte EU-bestemmelser og krav til oprettelse af bankkonti, som også rammer selv små foreninger. Et fænomen som hele foreningsdanmark døjer med, til stort besvær. Jeg læste på nettet om en næsten 100-årig hønseforening, som overvejede at gå tilbage til cigarkasse-metoden. Herudover ifølge vores kasserer: underskud de seneste 5-6 år og kraftigt dalende annonceindtægter. Den samlede bestyrelse og det behørig flertal på den ekstraordinære generalforsamling 5. oktober 2024 så ingen anden udvej end at lukke foreningen Dansk Fotohistorisk Selskab. Se nærmere: Objektiv nr. 168, 2023, s. 35-36, nr. 171, 2024 s. 38-39, og nr. 172, 2024, s. 40-41. Hvis jeg skal prøve at tolke den udbredte stemning efter generalforsamlingen, så var det en forståelse for beslutningen om at lukke foreningen, men også ærgrelse og vemod og tanker som: "hvad skal der nu ske, hvad kan vi gøre?"

Den nærmeste fremtid

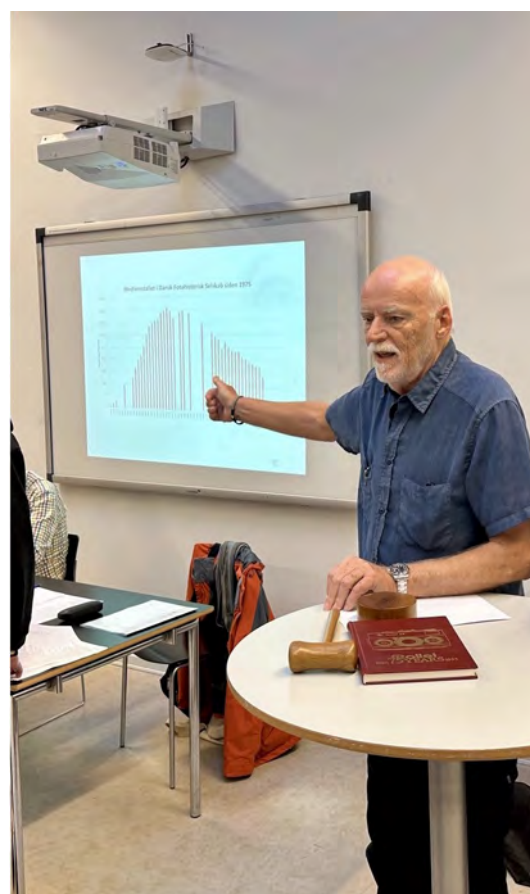
DFS' medlemmer har gennem 50 år opbygget en stor arv – personligt med oplevelser, venskaber og viden hos hvert enkelt medlem – og synligt gennem 8500 siders Objektiv. Mange medlemmer har givet udtryk for, at de håber på, at vi kan fortsætte og komme videre med nogle af de gode aktiviteter og det samvær, vi har kendt fra medlemsmøderne.

Hvad ved vi allerede nu? Den gennem 50 år kendte forening DFS er nedlagt og bestyrelsen har afsluttet sit arbejde når udgivelsen af denne jubilæumsbog er fuldført. Og der udkommer med stor sandsynlighed ikke flere Objektiv-blade i sin nuværende, trykte form.

Det vil sige, at initiativet nu ligger ude lokalt i Danmark. Udfordringen bliver at finde ud af, hvor mange der ønsker at arbejde aktivt for at kunne mødes, og hvor i landet det på den baggrund er hensigtsmæssigt at kunne mødes. Vil der være stemning for og kapacitet til at kunne opretholde et årligt landsmøde? Hvordan kan vi kommunikere

med hinanden om planlægning af aktiviteter og debat? Dette sidste er heldigvis muliggjort digitalt takket være en indsats fra vores webmaster Leif Johansen, som efter aftale har etableret en lukket facebook-gruppe "Dansk Fotohistorisk Selskab". Det koster ikke noget at deltage i gruppen, man kan være aktiv, som man har lyst til det, og man kan også bare nøjes med at følge med i, hvad der sker. Her kan man kommunikere med hinanden, gøre opmærksom på udstillinger, relevante aktiviteter, også sætte sager til salg, ligesom man - vigtigt - kan indkalde til fælles møder og andre aktiviteter efter behov. Gennem denne lukkede gruppe og via email-kommunikation (og telefon) vil man kunne arrangere møder forskellige steder i landet.

Vi ses!!

På julemødet 7.12.2024 i Østerbrohuset præsenterede vores kasserer og næstformand Jesper Bruus Pedersen den sørgelige kurve, der viser selskabets optur og nedtur i antal medlemmer over 50 år.

På bordet ligger selskabets auktionshammer og blok, der som det sidste blev bortauktioneret ved dagens anvisningssalg. Foto Tune Laug.

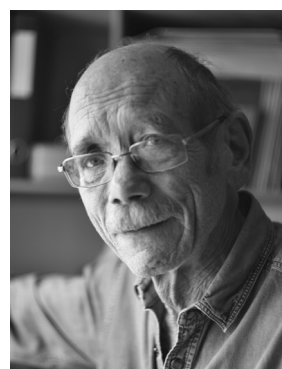
Dansk Fotohistorisk Selskab. Noget af det gamle selskab forgår - men navnet og nye tider består.

Dansk Fotohistorisk Selskabs præsidenter/formænd

Torben Lind
1975 - 1981

Andreas Trier Mørch
1981 - 1986
1995 - 1999
2020 - 2021

Niels Resdahl Jensen
1986 - 1994

Tune Laug
1994 - 1995
2021 - 2022

Svenn Hugo
1999 - 2020

Klaus-Eckard Riess
2022 - 2025

Melodi: Her er liv og glade dage...

Forfatter: Flemming Anholm

Jeg vil sjunge om en Torben, ham med efternavnet Lind,
som engang nok så forvorpen rykked' en annonce ind
om at danne en forening for vort fotosamler-folk.
mange var af samme mening, Torben Lind var deres tolk

Der kom hurtigt gang i sagen, og den første medlemsflok
lagde energi for dagen så den lille faste stok
støt i medlemstallet gro'de, da vi medlemsmøder holdt
hos hr Schmidt udi Skovshø'de, hvor der tit var skidekoldt.

Vi har mange gode minder om vor tid hos P.B.Schmidt,
selv om det var småt med kvinder, men det var jo lige fedt-
det var foto vi gik op i, alle slags, men helst antik.
Der er ingen bedre hobby end lidt fotomekanik.

Melodi: Her er liv og glade dage...

Forfatter: Flemming Anholm

Jeg vil sjunge om en Torben, ham med efternavnet Lind,
som engang nok så forvorpen rykked' en annonce ind
om at danne en forening for vort fotosamler-folk
mange var af samme mening, Torben Lind var deres tolk

Der kom hurtigt gang i sagen, og den første medlemsflok
lagde energi for dagen så den lille faste stok
støt i medlemstallet gro'de, da vi medlemsmøder holdt
hos hr Schmidt udi Skovshø'de, hvor der tit var skidekoldt.

Vi har mange gode minder om vor tid hos P.B.Schmidt,
selv om det var småt med kvinder, men det var jo lige fedt-
det var foto vi gik op i, alle slags, men helst antik.
Der er ingen bedre hobby end lidt fotomekanik.

Flemming Berendt

Flemming og Objektiv hører uløseligt sammen! Og samarbejdet mellem Flemming og hans hustru Gerda har været til stor gavn og glæde for DFS og Danmarks Fotomuseum i Herning. Jeg har selv oplevet en varme og stor imødekommenhed, når jeg var til "foto-frokost" hos Flemming og Gerda, på samme måde som jeg ved, at mange andre har oplevet det. Men nu til Flemmings store interesse for fotografica og fotohistorie og hans indtræden i DFS.

"Gamle kasser" – et vendepunkt

"Første gang jeg stiftede bekendtskab med det (et særligt kamera af træ) var for fem år siden: jeg fik det forevist og demonstreret af en ven, og jeg troede i første omgang, at der var tale om en sammenbygning af andre apparater. Da jeg på det tidspunkt primært arbejdede som fotograf og ikke var samler, havde jeg kun øje for dets (kameraets) praktiske anvendelse... Men som tiden gik, og min interesse for gamle apparater voksede, og ikke mindst efter mit medlemskab af

DFS, har jeg fået et andet og mere nuanceret billede af "gamle kasser". Jeg har i den senere tid (og med stor glæde) besøgt andre af vore medlemmer og er blevet belært om, hvor lidt jeg kender til "gamle kasser".

Citatet her er fra Flemming Berendts første artikel i Objektiv, nr. 19, 1980. Artiklen hed "En ny Nellerødmand" ("Kul-Peter" alias snedker og fotograf Marthinus Petersen, Hadsund), og artiklen fortsatte i flere numre med titlen på Marthinus Petersens hjemmelavede kamera "Habarot". Allerede disse første artikler fra Flemming vidner om hans grundighed og ønske om at trænge til bunds i de mange sider af et fotoemne. Artiklen er underskrevet med FB, en signatur medlemmerne hurtigt skulle blive bekendt med.

Research og fotografering – Flemmings vej til DFS

Flemming Berendt, der var født i 1929, måtte i 1943 flygte til Sverige sammen med sin mor. De opholdt sig i Stockholm, hvor Flemming de følgende to år "fik mulighed for som "fotohistorisk forsker", at indsamle historiske dokumenter og billeder fra de udenlandske ambassader. Det blev til adskillige scrapbøger med udklip om krigens

Flemming fortæller om Henrik G. Poulsens flotte bog fra 1996 om 110 udvalgte fotografier af H. C. Andersen: "Det rette udseende". Flemmings indlevede og fyldige anmeldelse af bogen står at læse i Objektiv nr. 74 1996.

Af Tune Laug

gang, og over 500 kilo materiale blev fragtet hjem til Danmark og i 1947 udstillet i Vesterport.” (Objektiv nr. 112, 2006).

Flemmings ungdomsdrøm var at uddanne sig som pressefotograf, men da han var farveblind, kunne det ikke lade sig gøre. I stedet fik han en teknisk uddannelse hos F. L. Smidth, hvor han ”havnede som planlægger af brobygning, motorveje og opbygning af ti fabrikker til produktion af beton. Altsammen frygteligt kedeligt!”. Flemming arbejdede sideløbende som amatørfotograf, havde eget atelier i en årrække og deltog i internationale konkurrencer. Jeg har set flere af hans arbejder, og de vidner om et godt blik for spændende motiver. Flemming fortalte ved en lejlighed, at han i denne periode bl.a. konkurrerede mod Viggo Rivad i fotokonkurrencer. Masser af research og aktiv fotograf, Flemming var 100 % motiveret til at melde sig ind i Dansk Fotohistorisk Selskab så vidt vides omkring 1979. Til julemødet samme år havde Flemming B med stor sandsynlighed kunnet høre sin navnebror Flemming A’s epos:

*At samle på fotos er virkelig spøg!
man bli’r jo så glad for sin hobby
og selv om det meste, man samler er møg,
så har man da noget at gå op i*

*Når bare du bruger hver eneste brik
til køb af den elskede foto-optik
så glemmer du alt om damer og drik
naturligvis mer eller mindre*

Gerda og Flemming, o. 1981. Gerda viser bogen ”Dengang i Odense” ved Kalle Topp, som blev omtalt i Objektiv nr. 22 1981.

Flemming vælges ind i DFS' bestyrelse

På DFS' generalforsamling i København 25. april 1981 ønskede tre medlemmer af bestyrelsen at træde ud, præsident Torben Lind, redaktør Flemming Anholm og kasserer Ingemann Larsen. Følgende fem personer stillede op, blev valgt og konstituerede sig som følger: præsident blev Andreas Trier Mørch, vicepræsident, Ole Schelde, redaktør, Flemming Berendt, kasserer, Niels Resdahl Jensen og for Jylland, Per Ask Nielsen. Landsmødet havde i øvrigt et omfattende program og fordelte sig på to dage. Andendagen var der fotograferingsbesøg med foredrag og fremvisning af samling og fotosnak hos Arne Reimanns Foto, Torben Lind, Flemming Anholm og Ole Schelde. Flemming Berendt afsluttede sit referat af generalforsamling og landsmøde med denne salut: "Efter to dage med Foto, Foto og atter Foto, måtte der komme et klimaks, og

Fire s/h fotografier fra Flemmings hånd. Flemming var en dygtig amatørfotograf med blik for det interessante motiv og sans for komposition. Han benyttede sit Hasselblad hovedsageligt til s/h billeder og Leica'en til farvebilleder. Selv ganske ydmyge motiver fangede Flemmings interesse fortæller Inger Tegllund, der blev Flemmings livsledsager efter Flemming mistede sin Gerda.

hvor var det bedre at afreagere end ved et besøg i restaurant Italiano bag vor Frue Kirke. Hvidvin, flute, god mad. Alt for egen regning. En rigtig (god) afslutning på en veltilrettelagt og veludført generalforsamling." (Objektiv nr. 21, 1989).

Flemmings "hule" i hjemmet på Teglgårdsvej i Humlebæk. Bemærk strygebrættet. For at kunne overskue planlægningen af bladet, havde Flemming anskaffet sig i alt fire strygebrætter, som tilsammen kunne rumme op til 68 sider som et Objektiv kunne fylde.

Eksempler på Flemming Anholm og Flemming Berendts redaktionsværktøj samt illustration af bladets udvikling fra s/h-tiden med én hæfteklamme i venstre hjørne, til de senere eksemplarer af Objektiv med tryk i farver og et for nemt layout. "I de første mange år var opsætning og produktion af bladet præget af håndarbejde. Til og med nr. 46 i 1989 blev artiklerne skrevet på skrivemaskine. Efter renskrivningen fulgte et møjsommeligt arbejde med letraset/overskrifter samt opmåling og opsætning af siderne. Flemming har siden regnet ud, at denne manuelle fremgangsmåde tog 3-4 gange så lang tid som dagens opsætning på computer. Tænk bare på, at hver gang man opdagede selv en lille fejl, så skulle man enten klippe og klistre eller skrive hele siden om!" (Læs mere i Objektiv nr. 100 2003 og Objektiv nr. 112 2006).

Skribent, redaktør og layouter

Flemming har gennem sine 34 år som skribent i "Objektiv" været særdeles produktiv, i alt ca. 450 opslag i databasen på vores hjemmeside. Emnerne er mangfoldige, hermed et lille udpluk for at vise bredden: Sensationelle fund, kameraer, kameraindustri & konstruktører, fotografier, fotografer, fotohandlere, kemi- og filmproducenter, anmeldelse af museer, bøger og udstillinger, referater af DFS' aktiviteter, panorama, stereo, topografi, luftfotografering, fotohistorie, jubilæer, nekrologer/mindeord, fotografica på frimærker og meget mere.

Portræt af Flemming Anholm (FA), medstifter af DFS og grundlægger og redaktør af medlemsbladet "Objektiv - Meddelelser fra Dansk Fotohistorisk Selskab". FA var én af de meget aktive pionerer i DFS og en eminent huspoet til stor glæde for medlemmerne. Da Flemmings gode ven gennem næsten 25 år, Flemming Anholm, døde i 1999, skrev Flemming Berendt i en nekrolog i Objektiv nr. 88, bl.a.: "Flemmings betydning for Selskabets opbygning kan næppe overvurderes. Han var lige fra begyndelsen i 1975 en åndelig inspirator og ildsjæl." Også Claus Eigtved-Neble skrev en fin nekrolog om FA i samme nummer.

Siden Flemming trådte til som redaktør af Objektiv i 1981, er der sket en gevaldig og vedvarende udvikling af specielt redigering, layout og trykteknik. Denne forbedring har kunnet lade sig gøre takket være ny teknik og et stort frivilligt arbejde og samarbejde, herunder bidragydere til indholdet, redaktion, indtægter fra medlemskontingenterne og penge fra fonde, annoncører og gebyrer fra anvisningssalgene. I denne mangeårige proces fremstod Flemming Berendt som en dynamo med sin store dedikation for hele det fotohistoriske område.

De første numre af "Objektiv - Meddelelser fra Dansk Fotohistorisk Selskab" var stencilerede på farvet papir med fortrykt logo på forsiden. Der var kun tryk på én side og siderne var hæftet sammen i øverste venstre hjørne. "Objektiv vil blive sendt til Medlemmerne, naar der er behov for det og Stof til en Udgave", som Flemming Anholm udtrykte det i det før-

Det var gennem årene altid spændende at åbne kuverten med det nyeste Objektiv og se de mange flotte billeder, for så at kaste sig over artiklerne. Ekstra store forventninger havde jeg til temanumrene, hvor man rigtig kunne fordybe sig i et emne. Her ses nogle af de i artiklen omtalte indbindinger. Den tykkeste rummer tre Objektiver. Flemming havde sørget for at indbinde alle sine Objektiver på den måde, det så pænt ud og var overskueligt og nemt at håndtere.

ste nummer. Så fulgte tryk på begge sider, indklæbede farvefotos, og løbende forbedringer af layoutet, trykket og samlingen af bladet til det flotte fotomagasinet, vi har oplevet de sidste mange år. Niels-Ove Rolighed assisterede med "computerudskrift", og Flemming stod selv for renskrivning, redigering og layout indtil 2014, hvor Flemming ønskede at give stafetten videre til en ny redaktion.

Temanumre

I 1987 var DFS' økonomi blevet så god, at DFS kunne gå fra tre til fire numre af Objektiv om året. Det fjerde nummer skulle være mere dybdegående indenfor ét emne. I alt 24 temanumre blev det til, alle var redigeret af Flemming, som også var skribent på de fleste, nogle i samarbejde med andre. F.eks. samarbejdede Flemming og Peter Randløv om det første temanummer: "Stereoskopi – at se rumligt" med indlagt, sammenklappelig viewer. Objektiv nr. 38, 1987. Flemming sørgede for at de medlemmer, der måtte ønske det, kunne få indbundet temanumrene via en god kontakt og til en rimelig pris, ovenikøbet med brug af marmorerede Anker Kyster papir. Temaerne rakte vidt, lige fra "Nellerødmanden" til "Japansk fotohistorie 1839-1950". Flemmings eget favorit temanummer var "Kjøbenhavn – dengang", Objektiv no. 75, 1996, på grund af en meget flot billedgengivelse, takket være John Phillip, der var grafiker.

Stort kontaktnet, inspirator og igangsætter

Flemming havde et meget stort kontaktnet og var god til at skaffe og udveksle nyheder og artikelstof og sågar kameraer fra både ind- og udland, både via telefonopkald, brevveksling og rejser til fotomuseer mv. Kontakter og materiale som han både kunne benytte i sin egenskab af "ambassadør" og "konsulent" for Danmarks Fotomuseum, og i forhold til at skaffe foredragsholdere og i sit skrivearbejde til Objektiv. En del medlemmer kan sikkert huske de gange, hvor Flemming bad om ordet på et medlemsmøde inden aftenens foredragsholder skulle i gang. Og vi lyttede spændt, for måske ville Flemming nu afsløre "EN NY SENSATION", som det var tilfældet i 1983, hvor Flemming fandt og afdækkede historien om 40 Stirn-glasplader (Objektiv, nr. 27, 1983).

I en periode stod "Tobemo Offset A/S" for trykningen af Objektiv. Vi fik lov til at låne deres store arbejdsborde til bl.a. kuvertering og pakning. Her indklæber Flemming farvelagte fotografier, fremstillet som postkort af Andrew Darneman, i Objektiv nr. 61 1993.

Tune Laug og Niels Resdahl Jensen kuverterer Objektiv nr. 61.

Næsten 400 kuverter klemmes ind i redaktørens gamle Wartburg og Flemming tøffede med det tunge læs hen til en rampe ved Københavns Postterminal, efterfulgt af os andre "håndlangere."

Flemming var både en hjælpsom inspirator og en vågen igangsætter, det ses tydeligt af dette eksempel fra Lennart Weber: "Det var Flemmings fortjeneste, at jeg kastede mig over Peter Elfelt. I 2011 udgav jeg en lille bog om fotograf Carl Rathsach i Hillerød. Bogen fik fin omtale i Frederiksborg Amts Avis, og da jeg om morgenen sad og glædede mig over avisens omtale, ringede Flemming og uden at præsentere sig, sagde han noget i retning af "Hvorfor pokker omtaler du ikke Rathsachs berømte elev". Jeg forklarede, at jeg havde nævnt Peter Elfelt kort, og at min viden om hoffotografen var begrænset. "Men det kan jeg hjælpe dig med", forklarede Flemming. Dermed startede flere års intensivt og udbytterigt samarbejde og venskab. Flemming øgede af sin store viden, viste fotografier og gav inspiration. Desværre nåede han ikke at se bogen "Arven efter Elfelt". Jeg skylder Flemming en kæmpe tak, og det vil jeg fortælle ham, når vi mødes på den bänk i himlen, som han ofte talte om."

Et par eksempler mere, som viser bredden i Flemmings igangsætteri: Flemming fik ideen til en fornem gave fra DFS til Danmarks Fotomuseum, en nøjagtig 1:1 kopi af et daguerreotypi-kamera. Niels Resdahl m.fl. dygtige medlemmer var straks med på ideen, og det flotte resultat kunne beskues ved indvielsen af museet i 1984. (Flemming Anholm m.fl. Objektiv nr. 30, 1984).

I de første mange år med produktionen af Objektiv kæmpede man bravt med at højne kvaliteten af trykket. Da man stadig benyttede at lægge raster i billederne, stod man pludselig og manglede en "rastermand" efter den dygtige John Phillip. Flemming spurgte, om det var noget for mig, ok lad mig bare prøve, tænkte jeg - og blev nok lidt overrasket, da et stort monstrum af et rasterapparat blev bugseret ned i vores kælder, hvor vi måtte "høvle" 5 cm af gulvet for at få plads til maskinen. Bortset fra det var det sjovt at lære at betjene den, og der kunne igen leveres billeder til redaktion og tryk.

Flemming og bestyrelsesmedlem Allan Bunton drøfter fotografica.

Baglandet

På et tidspunkt sidst i 1980'erne fik Flemming en fordelagtig aftrædelsesordning med F. L. Smidt koncernen - "således kunne jeg gå på pension før tid. Efter samråd med familien blev vi enige om, at jeg nu burde kaste mig over min drøm: Fotografiens historie." (Objektiv nr. 112, 2006). En stor beslutning hvor Flemmings kone Gerda bakkede ham op, som det her beskrives af Flemming Anholm i sin hyldest til "den evigunge gamle redaktør og opdagelsesrejsende i anledning af tredsaaersdagen" (Objektiv nr. 100, 2003), her gengivet i uddrag:

*I Humlebæk han flittigt redigerer
fra Morgengry til Midnatsklokken slaar.
Det bedste Fotoblad han os leverer
Tre-fire Stykker bli'r det til hvert Aar.
Hvor vi som blinde Høns i mørke famler,
har Flemming alting klart i sit Arkiv,
det er utroligt, hva den Mand dog samler,
det kan vi læse om i OBJEKTIV.*

*Men der er andre Sider ved hans Gerning,
han farer rundt med Bil, med Tog, med Fly
til Leningrad, Hadsund, Paris og Herning,
til Aarhus, Odense, - fra By til By
og finder gamle Manuskripter, Bøger
og Ting, som andre troede var Skrot.
Det hedder, man skal finde, hvis man søger,
Han søgte, og han fandt en Habarot.*

*En uundværlig Hjælp er Telefonen,
Han ringer daglig rundt i Øst og Vest.
En endnu bedre Hjælper er dog Konen,
Fru Gerda altsaa, hun er li' godt bedst.
Han bli'r forkælet af sin Turteldue,
Faar dejlig hjemmelavet Mad hver Dag
Serveret elegant af Husets Frue,
Som Flemming straks fortærer med Behag.*

33 år som redaktør

På DFS' Generalforsamling 26. april 2014 under "Redaktørens beretning" nævnte Flemming Berendt, at han på grund af sit helbred overvejede at lade sig pensionere. Formanden Sverre Hugo havde, i forhold til en ny redaktion, talt med nogle personer, som Flemming også selv havde tænkt på.

Med overskriften "33 år som redaktør" og undertitlen "kære medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab", henvendte Flemming Berendt sig i Objektiv nr. 142, 2014 til læserne. Flemming opregnede tre af de mennesker, der havde inspireret og betydet allermost for ham: Stifteren af Preus fotomuseum i Norge, Leif Preus, som overdrog Flemming nøglerne til museet i 14 dage, hvor han frit kunne kopiere fotohistoriske dokumenter og bøger fra museets store samling. Første bibliotekar Bjørn Ochsner ved Kongelige Biblioteks kort- og billedsamling, som forblev som en mentor for Flemming til sin død. Sidst, men ikke mindst, fremhævede Flemming Sigfred Løvstad og deres samarbejde om at skabe fotohistorie. Flemming afsluttede sit indlæg med disse ord:

"Det er svært at træffe en beslutning om, hvornår man skal give stafetten videre, men jeg føler, at de medlemmer, som har meldt sig på banen, kan og vil føre Objektiv videre til glæde for os alle. Min hjælp og støtte vil stadig fremover være til rådighed. Som "pensionist" ser jeg frem til at fordybe mig i endnu nogle fotohistoriske skildringer. Tak til alle som gennem tiderne har støttet og hjulpet med gode råd og gerninger!"

I Objektivs 10 års jubilæumsnummer rettede Sigfred Løvstad en varm tak til Flemming med disse ord: "Tak til den myreflitte, initiativrige, entusiastiske redaktør og altnuligmand Flemming Berendt. Medlemsbladet er helt klart et samlende led i DFS." En rammende karakteristik synes jeg. Og når man så tænker på, at Flemming uafbrudt gennem 1/3 århundrede i allerhøjeste grad har været dedikeret og aktiv omkring DFS, Objektiv og Danmarks Fotomuseum, ja så slås man af beundring og stor taknemmelighed.

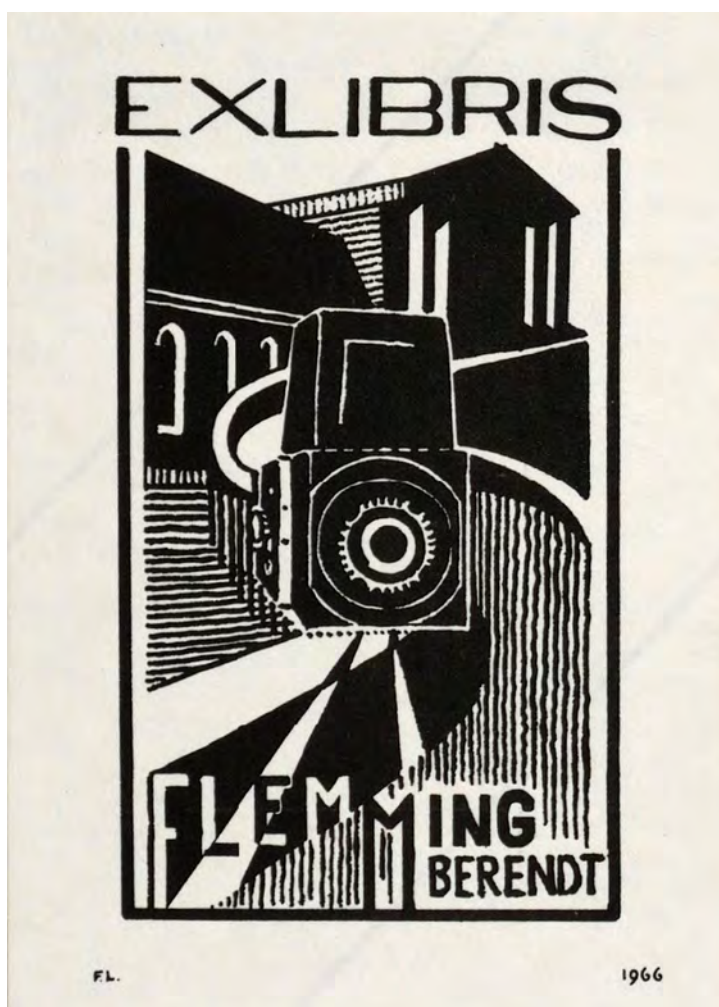
En ny redaktion – en ny tid

I det samme nummer (142, 2014) af Objektiv mødtes vi medlemmer af den sørgelige besked, at Flemming var død. DFS' formand Sverre Hugo fremhævede i sin nekrolog: "Flemming var aldrig bange for at hjælpe andre. Mange som interesserer sig for fotohistorie har på et eller andet tidspunkt haft gavn af Flemmings store viden. Denne hjælpsomhed har givet ham en stor omgangskreds, og der er ingen tvivl om, at han vil blive savnet."

Den nye redaktion præsenteredes i det efterfølgende nummer af Objektiv: Artikler: Klaus-Eckard Riess, medlemsorientering mm: Svend Erik Jeppesen og layout: Niels-Ove Rolighed. Det var ikke kun en ny redaktion, det

På dette karakteristiske billede af Flemming, er han "altnuligmand" og takker fotograf og fotohandler Jørgen Gregersen for et indslag ved et større arrangement. Her mødes to meget aktive og nærværende medlemmer med fælles forkærlighed til fotograferi, fotografering og historie.

I temanummeret "Amatørfotografen" nr. 62, s.116, kan man læse om Gregersens 50-årige karriere og hans forretning "Fotomagasinet Lyngby".

var også en ny måde at arbejde på i redaktionen. Opgaver og ansvar blev således spredt ud på flere personer, som fortsatte med at udvikle Objektivet de efterfølgende 10 år frem til Objektivet nr. 172 i 2024, hvor det gammelkendte DFS lukkede med udgangen af året. Minderne om de mange interessante, sjove og hyggelige stunder på medlemsmøderne består, og med de 172 Objektiver og en flot jubilæumsbog har vi megen inspiration at øse af i den videre færd med interessen for fotografi- ca.

Flemming fik tidligt en god kontakt med bibliotekar og fotohistoriker Bjørn Ochsner, som var leder af Kongelige Biblioteks Kort- og Billedsamling 1945-1980. Her beundrer Flemming bibliotekets eksemplar af Fox Talbots meget sjældne bog fra 1844: "The Pencil of Nature".

Flemming Berendts exlibris, udarbejdet af kunstneren Flemming Rud Larsen, er fra 1966 og vidner om Flemmings store foto- og fotohistoriske interesse, ni år før stiftelsen af DFS. Foto: Kongelige Bibliotek. Med venligt tilsagn fra Henriette Berendt.

Anvisningssalgene

Dansk Fotohistorisk Selskab havde eksisteret i 19 år, da jeg i 1994, efter at været stødt på "OBJEKTIV" hos en fotohandler, meldte mig ind. Jeg havde i mange år hobbyfotograferet, samlet på fotografika og interesseret mig for fotohistorie. Min fortælling om Selskabets første 19 år bygger primært på skriftlige oplysninger. Fortællingen om resten af årene bygger på egne oplevelser.

August 1976, ca. 8 måneder efter selskabets stiftelse, blev der udsendt et lille skrift:

"OBJEKTIV", Meddelelser fra "Dansk Fotohistorisk Selskab" Nummer 1.

I et afsnit i dette tresiders skrift foreslog man for første gang at afholde auktioner i DFS regi:

AUKTION

I Samlerforeninger er Auktioner mellem Medlemmerne ganske populære, og D.F.S. vil derfor tage Initiativ til, at vi en Gang imellem kan afholde en Auktionsaften, hvor Medlemmer, der maatte have Dubletter og andet "udrangeret", de vil skille sig af med, kan få disse Ting under Hammeren til Glæde for sig selv og for Køberne. Send derfor en uforpligtende Meddelelse til Selskabets Præsident, Torben Lind, hvis De har noget, der skal paa Auktion.

Torben Lind havde kigget på udenlandske kamerasalg og havde her fået øje på den økonomiske gevinst, der også kunne være ved at samle på gamle kameraer. På generalforsamlingen 21. april 1977 i mødelokalet Strandvejen 339, Skovshoved, afholdtes den første auktion over fotografika. Der var tilmeldt 20 lots med limitpriser mellem 10kr og 910kr. Der blev

ikke betalt salær til DFS. Blandt varerne var kameraer, kabinetfotos, stereobetrakter m.m. Allerede den 20. oktober 1977 afholdes næste auktion, som blev sidste auktion uden salær til DFS.

Første auktion med 10% salær fra såvel køber som sælger fandt sted 16. februar 1978. Salæret, ca. 500kr., tilfaldt foreningens kasse. Der var tilmeldt 58 lots, som udelukkende bestod af kameraer.

Af Leif Germann Jensen

Anvisningssalget starter. Medborgerhuset, Århusgade.

Jeg kom med i DFS' bestyrelse i 1999 og hørte siden, at Flemming Berendt havde fortalt den øvrige bestyrelse, at han havde fundet en ung mand, som var villig til at indtræde. Jeg var dengang 52 år gammel og vel dermed i DFS-sammenhæng en ung mand. I april 2001 overtog jeg anvisningssalgene fra Niels Resdahl. Salærer fra anvisningssalgene havde indtil dette tidspunkt indbragt ca. 195.000 kr.

Bestyrelsesmedlem Gunni Jørgensen, der var storsamler af Voigtländer-kameraer, gav mig følgende råd: "Du skal som anvisningssalgsleder sørge for, at bestyrelsen i forbindelse med anvisningssalgene aldrig får nogle fordele, som de menige medlemmer ikke har."

I de følgende år blev der afholdt to til fire auktioner årligt. I perioden 30.04.1978 – 19.04.1979 indbragte auktionssalærerne i alt 1.374,70kr. Til sammenligning kan nævnes, at medlemskontingenter indbragte 1.585kr., og at periodens udgifter var 1.486,50kr. Auktionerne blev altså hurtigt en væsentlig indtægtskilde og var desuden en aktivitet, der lokkede nye medlemmer til selskabet, som blev et samlingssted for mennesker med vidt forskellig baggrund, men med en fælles interesse for fotografi, kameraer og fotografiens historie.

På det tidspunkt havde jeg lige læst erstatningsret, kontraktret samt familie- og arveret på jurastudiet og var klar over, at man kunne rode sig ind i mange problemer, hvis man både var samler, anvisningssalgsleder og skulle tage ud til dødsboer for at afhente auktionsvarer til DFS.

Første landsmøde og generalforsamling i Jylland afholdtes i 1980 på Hotel Eyde i Herning. I 1982 var medlemstallet steget til 105 og det var blevet nødvendigt at finde større lokaler til møder og auktioner i København. Fremover afholdtes københavnske møder i Østerbros Medborgerhus, Aarhusgade 103, Kbh. Ø.

Når selskabets medlemmer bragte deres "uvurderlige samlerskatte" til auktionsstedet, havde de selv haft ansvar for at sende beskrivelse, limit og tilstandsbetegnelse til mig i god tid før anvisningssalget, og jeg skulle blot sørge for anvisningssalgslisterne og rette åbenlyse fejl; men jeg blev hyppigt kontaktet af enker eller arvinger, som stod tilbage med en samling, som afdøde over for de pårørende havde beskrevet som "meget fin og værdifuld". Vi har nok alle prøvet at komme

Medlemmerne i resten af landet ønskede flere aktiviteter uden for København, og der blev jævnligt afholdt møder, generalforsamlinger, anvisningssalg og loppemarkeder i Jylland på Randbøldal Kro og på flere andre lokaliteter. Jan Klingsgaard var i nogle år initiativtager til dette og blev senere afløst af Kaj Kempel. Også i Odense blev der afholdt møder og anvisningssalg.

Ved en stor del af disse års anvisningssalg var det Niels Resdahl, der svingede hammeren. Anvisningssalgslisterne omfattede typisk 80–100 lots. Salgsobjekterne var næsten kun kameraer. Kun af og til var der 1–5 billed-lots på listen. Vi modtog det, som medlemmerne ville af med. Salgspriserne var rimelige, og medlemmerne var meget glade for aktiviteterne.

Fra anvisningssalget på generalforsamlingen i København d. 25. april 1981.

Leif Germann registrerer emner til anvisningssalg.

hjem fra et loppemarked med et fint kamera eller fotografi og har overfor familien skullet forsvare prisen på det indkøbte med et "det er meget mere værd".

For at undgå mistanke om urent trav fik jeg indført, at vi altid var to bestyrelsesmedlemmer, når vi afhentede anvisningssalgsvare hos dødsboer, og jeg fik lavet en bindende kontrakt om ejendomsret m.m., som rekvirenten skulle underskrive. Første opgave, når vi kom ud til et dødsbo, var som regel at dæmpe arvingernes forventninger. Hvis der var tale om ikke-medlemmer, måtte vi forklare dem, at de indledningsvis skulle betale medlemskontingent til DFS, da

selskabet ikke holder almindelige auktioner, men udelukkende har anvisningssalg for sine medlemmer. Som regel lykkedes det at få medlemsaftalen på plads.

Der var flere årsager til at vi pludselig fik mange udefrakommende henvendelser. Dels havde vores blad "Objektiv" fundet plads hos mange fotohandlere og på enkelte biblioteker, dels havde internettet og vores hjemmeside gjort det nemmere at finde DFS. Det amerikanske forsvar havde i 1960'erne skabt en forløber til internettet. World Wide Web blev dog først gjort tilgængelig for offentligheden i 1991.

I 1997 blev Andrew Daneman selskabets første "webmaster" med mailadresse: andrew@nlg.dk, hvor man kunne tilmelde sine varer til Objektiv-rubrikken: "Køb, Salg & Meddelelser fra læserne". DFS fik i 1998 sin første egentlige Web-adresse: <http://home.inet.tele.dk/dfs/>

Der fulgte i de følgende år en række webmasters indtil Leif Johansen i 2007 overtog jobbet og skabte den meget flotte hjemmeside www.objektiv.dk, som vi har kunnet glæde os over indtil nu.

Der blev typisk afholdt tre anvisningssalg hvert år. Nogle i Jylland, nogle på Fyn og nogle i København i Kulturhuset Remisen på Østerbro. Nu med 12,5% salær fra såvel køber som sælger. Desuden blev der afholdt såkaldte "Skrotsalg" uden salær efter hvert ordinært møde. Når ikke-medlemmer og dødsboer kontaktede mig via telefon eller mail, måtte jeg med ledsager tage ud for at hente,

Opstilling af varer i Østerbrohuset.

Flemming Anholm svinger hammeren..

Niels Resdahl tæller.

Birgitta Hillingsø, som var konsulent for det britiske auktionshus Christie's, fortalte mig, at Christie's altid sætter lave vurderinger, hvilket lokker købere til og på auktionerne medfører glade sælgere.

Vi har i DFS ikke givet nogen vurdering af genstandenes værdi, men har givet sælger mulighed for at anføre en minimumspris. Alligevel blev jeg ofte kontaktet af mennesker, der ville have en vurdering af deres arv. Ikke for at sælge hos os, men for

at kunne fordele arven blandt arvingerne eller for at sælge til anden side. En enkelt gang blev jeg ringet op om en stor samling daguerreotypier, og da jeg tilfældigvis var i nærheden tog jeg derhen for at se samlingen. Det var den største samling af daguerreotypier, jeg har set. Jeg anslog forsigtigt, hvad samlingen ville kunne indbringe, hvis DFS solgte den i løbet af et par auktioner. Enken sagde, at hun ville overveje det. Næste dag kom et begejstret DFS-medlem til mig og fortalte, at han havde købt en stor samling daguerreotypier. Det viste sig, at prisen havde været den lave vurdering, som jeg havde givet enken. Jeg ville også gerne have købt til den pris; men jeg har aldrig købt noget fra et dødsbo, når jeg kom som repræsentant for DFS.

Der blev slæbt meget ved afhentning af auktionsvarer; men afhentningerne gav mange "spændende" oplevelser.

DFS's medlemmer oplever kun selve auktionssituationen, hvor auktionarius svinger hammeren og en "runner" viser de omhyggeligt beskrevne varer frem. De ser ikke de mange dage, som det tager at afhente, registrere og opbevare varer, samt at afslutte regnskaber plus at pakke og sende kommissionsvarer.

Jeg har altid frygtet indbrud, når jeg opbevarede anvisningssalgsvarer, selv om sælgerne havde accepteret og skrevet under på, at DFS ikke påtager sig erstatningsansvar i tilfælde af tyveri.

beskrive og nummerere varerne samt sørge for opbevaring indtil auktionen. Desuden skulle anvisningssalgslederen sørge for kommissionsbud på vegne af fraværende medlemmer, for regnskaber efter auktionerne og hyppigt også for forsendelse af kommissionsvarer samt engang imellem behandle klager over varerne:

Én kommissionsbyder krævede, at et medlem, der havde indleveret en alt for optimistisk beskrevet vare, skulle ekskluderes, da der absolut ikke var tale om stand A. Jeg forelagde dette for sælger, som hævdede, at et 80 år gammelt kamera med fejl godt kunne beskrives som stand A, da det ikke kunne forventes at være at være perfekt med den alder!! En anden kommissionsbyder havde fået tilsendt sit køb, et lot som viste sig at indeholde seks billeder og ikke kun de fire fotos, der var angivet på anvisningssalgsslisten, og han mente derfor at have betalt for meget. Sælger forklarede mig, at han havde øget antallet af fotos med to ikke-fotografiske tryk fra samme område og at jeg endelig ikke måtte fortælle køber, hvem han havde handlet med, da køber var en god kunde, som han ikke ville miste.

Det er ikke nemt at gøre alle tilfreds. Jeg oplyste altid klager om, at deres klage ville blive forelagt for sælgerne; men påpegede, at foreningen ikke kunne påtage sig ansvar for beskrivelserne. Desuden fik jeg afskaffet tilstandsbetegnelserne på listerne, da de altid medførte uenigheder. Astrid Breker fra Auktionshaus Breker i Köln havde fortalt mig, at den slags problemer fandtes overalt. Hun forhørte mig, om jeg havde advokater i min familie, inden jeg fik lov til at sælge noget fra min egen samling hos auktionshuset.

Fra anvisningssalget på generalforsamlingen i Badstuen i Odense. 1996?

Én gang har jeg oplevet risiko for at miste selskabets pengekasse, da jeg en aften

stod på hjørnet af Århusgade og Strandboulevarden ventende på bussen hjem. En stor rocker med læder-vest og et jernkors i en kæde kom hen til mig: *Ved du hvad klokken er?* Jeg kiggede på mit armbåndsur og han greb fat i min arm: *Det ur lånte du af mig sidste nytår!* Jeg greb fat i kæden med han jernkors: *Og det lånte du af mig.*

Han så forbløffet på mig: *Hvem af os tror du er størst.* Jeg lagde smilende en hånd på hans store mave: *Du er nok størst på den led.* Han kiggede overrasket på mig: *Dig kan jeg sgu godt li'. Vil du med ud at stjæle biler?* Jeg forklarede, at jeg var træt efter en lang dag, men måske en anden gang. En åben sportsvogn stoppede for rødt ved siden af os. Han sprang ind i den og kommanderede: *Kør!* De forsvandt ud i en spændende sommernat, og jeg tog glad og lettet hjem med pengekassen.

Når jeg med ledsager tog ud til dødsboerne fik vi et godt indtryk af samlere og samlinger. Nogle har samlet på alt. Jeg har set samlinger, hvor kameraer, billeder

og andre ting overalt har ligget i over en meters højde med smalle gange fra seng til køkken og fra køkken til udgang. Andre har tingene sirligt i vitriner, med opfindsomme samlerområder, f.eks. "luftfotografier af personer foran deres landbrugsejendom", en samling bestående udelukkende af mahognikameraer eller Leica-kameraer. Jeg stødte både på detaljerede kartoteker over systematiske samlinger og på kaotiske stakke af kameraer; men alle samlerne havde tydeligvis brugt oceaner af tid på at skabe deres samling.

Jeg kender det fra mig selv. Jeg har altid besøgt loppemarkeder, når jeg var på ferie. Det er blevet til mindst 15 landes markeder, fotomesser og auktionsfirmaer. Fra det mest ydmyge loppemarked i Rusland, hvor folk sad direkte på jorden og solgte deres sidste ejendele, til den anden yderlighed, et indendørs loppemarked i Ohio med masser af snorlige gange og vitrine-indlåste herligheder og opsynsmænd med store nøglebundter.

Middelfart, 2009.

Juleanvisningssalg i Østerbrohuset. 2015.

med mapper, som alle indeholdt visitkortbilleder. Der var langt mere end vi kunne transportere, opbevare og sælge. Vi valgte at fylde bilen op til taget med kameraer, danske visitkortbilleder og enkelte daguerreotypier og måtte med sorg sige til arvingerne, at det oversteg vore evner at hjælpe dem af med det hele på en rimelig måde. Vi fik lov til at kontakte samlere fra DFS, som kunne være interesserede i selv at tage til Nordjylland for at give et bud

Jeg vil give et par eksempler på vore oplevelser, når vi afhentede anvisningssalgsvare: En af de første gange, hvor Allan Bunton og jeg kom ud til en enke, som havde kontaktet DFS, blev vi vist ind i et stort rum med bunker af kameraer. Vi var begyndt på at samle sammen i flyttekasser, da den voksne søn kommer hjem sammen med sin store kamphund. Han råbte: *Hvad laver i her? Jeg kender jer ikke! Hvis jeg giver min hund en ordre, vil den flå jer levende.* Det lykkedes hans mor at få ham gennet ud ad døren, så vi kunne fortsætte vores arbejde. Vi hentede tre bilfulde kameraer i løbet af et par dage.

En anden gang kom vi ud til en enke, der af sin mand havde fået ordre til at skænke hele sin fine samling til DFS, og som havde truet med efter sin død at hemsøge hende, hvis hun ikke gav tingene til os. Vi takkede pænt for den store gave.

Der var ét dødsbo, hvor arvingerne havde kontaktet en antikvitetssamler, der havde budt dem 5.000kr. for hele samlingen. DFS solgte den, så arvingerne fik et provenu på mere end 40.000kr!

Vi bestræbte os altid på at behandle dødsboerne godt, og har af og til måttet anbefale arvinger, at de selv skulle kontakte store udenlandske auktionshuse, vel vidende at DFS ikke ville kunne opnå rimelige priser for meget sjældne fotografiske antikviteter. Et eksempel på dette var, da jeg sammen med Andreas Trier Mørch tog i bil til Nordjylland for at afhente en større samling fotografika. Der var som ventet en bunke uregistrerede, dels sjældne, dels uinteressante kameraer, men hvad vi ikke havde forventet, var den største samling visitkortbilleder, som jeg nogensinde har set. Der var et stort klædeskab stopfyldt

Middelfart. 2018.

Andreas Trier Mørch på loppemarked i Norge. 2013.

Leif German på loppemarked i udkanten af Sankt Petersborg. 2014.

på den resterende billedsamling. Det er uvist, hvad der kom ud af dette.

Da den kendte stereobilledsamler Leif Hammelev døde, var jeg endnu en gang, denne gang sammen med Peter Randløv, ude for at hente billeder. Vi ankom til en fornem samling, som bl.a. havde været fremvist på Kalundborg Museum, og som med stor kærlighed var samlet gennem et helt liv. Man følte sig trist ved at skulle splitte den. Vi fik det hele med: De danske stereobilleder, blandt andet en fin samling fra krigen i 1864, blev siden solgt til rimelige priser på anvisningssalgene. De gamle engelske stereobilleder indbragte for lidt, da vore medlemmer ikke viste større interesse for udenlandske stereobilleder. De mange amerikanske billeder blev, efter aftale med enken og med hjælp fra Peter Randløvs udenlandske kontakter, solgt i USA udenfor DFS-regi.

Jeg ved ikke hvor mange dødsboer, jeg har besøgt for DFS. De har betydet meget for anvisningssalgenes omsætning. Det er blevet vanskeligere at få de levende medlemmer til at afgive deres skatte, trods mange opfordringer til at støtte selskabet ved at indlevere varer til salgene. De priser vi opnåede på vore anvisningssalg blev med tiden alt for lave, og almindelige varer blev stort set usælgelige, da medlemmerne allerede havde disse i deres samling.

Mange medlemmer er efterhånden kommet på internettet, og de vælger ofte at søge den større køberskare og dermed større fortjeneste på internetauktioner. Enkelte opsøger de store salgsmesser i udlandet, så en stor del af vore anvisningssalgsvarer kom i de senere år kun fra dødsboerne.

Men medlemmernes begejstring for anvisningssalgene fortsatte, mens salgsspriserne stagnerede. I løbet af den tid, jeg var anvisningssalgsleder, indbragte salærerne fra anvisningssalg i alt 427.602kr. Andreas Trier Mørch svingede hammeren en stor del af tiden og Sven Hugo Jensen elskede at vise varerne frem. Mange har i DFS fundet nye venner for livet, og for mig har det altid været en glæde at komme til møderne og at møde medlemmerne.

Jeg trådte i 2022 på grund af sygdom ud af bestyrelsen og overlod med dårlig samvittighed anvisningssalgene til Jesper Bruus Pedersen og Niels-Ove Rolighed, der begge havde rigeligt med arbejde som henholdsvis kasserer og layouter af Objektiv.

I de sidste par år, var det kun en stor kameradonation fra Svend Frederiksens arvinger, der reddede anvisningssalget. I hele perioden fra selskabets start til nu blev indtjeningen fra anvisningssalgene på ca. 642.565kr. Omsætningen har været på fire-fem gange dette beløb, da salær fra både køber og sælger i løbet af årene steg fra 10 til 12,5%. Det har ikke kunnet dække alle udgifter til OBJEKTIV; men det har været et væsentligt bidrag.

Det kan koste kassen at få fingre i kassen, men I.P. Andersens kameraer er eftertragtede skønheder. Og glæden ved at eje et lyser ud af Peter Randløv.

Niels Resdahl Jensens fine optagelse fra en af de øvre etager på Københavns Rådhus.

Tivoli er den perfekte legeplads for folk i alle aldre, og det vimler med gode motiver.
Foto Niels Resdahl Jensen.

Niels Resdahl Jensen

Niels har bygget kameraer i 60 år

Det interessante ved fotografering er alt det, der foregår foran kameraets linse. Sådan tænker de fleste mennesker vist. Men ikke Niels Resdahl Jensen, der er en af de få fotonørder, der har været med i Dansk Fotohistorisk Selskab lige fra selskabets start i 1975.

For Niels Resdahl Jensen er det mest interessante alt det, der foregår bag linsen. For ham er det gode fotografi blot en kvittering, der viser, at fotografen har haft styr på den tekniske proces. Både via objektivet med de to, fire, seks eller otte linser, teknikken inde i kamerahuset og ved fremkaldelsen. Selv om Niels Resdahl Jensen er en flittig gæst, når billedgruppen i Dansk Fotohistorisk Selskab holder møder i den gamle sporvognsremise på Østerbro i København, så interesserer han sig stort set ikke for billederne, medmindre han finder dem teknisk interessante.

Joh. Et fint velkomponeret gammelt fotografi, der viser, at fortidens fotografer havde styr på teknikken, kan godt vække hans interesse, og hvis nogen kan fortælle en interessant historie om baggrunden for et bestemt fotografi, så lytter han interesseret.

Af Lennart Weber

For Niels er det teknikken, der er det mest interessante, og derfor er han også en trofast og interesseret deltager når Dansk Fotohistorisk hovedgruppe holder møder for alle kameranørder. Niels søger konstant udfordringer og elsker at finde løsninger på alle de mange tekniske problemer, der opstår, når man forsøger at forstå teknikken bag kameraets linser. Derfor har han i årtier konstant været i gang med at bygge sine egne kameraer eller konstruere løsninger på udfordringer, som er dukket op i hans løbende udforskning af mulighederne ved at bruge et kamera.

Det bør her nævnes, at hans eget første kamera i 1963 var et Ferrania Ibis med 127 film kamera med én lukkeha-stighed.

Kopi af JPA 313

Som et kuriosum kan Niels Resdahl Jensen fremvise en stak tegninger med matematiske formler og skitser, som næppe andre end han selv forstår. Men de viser ganske klart, at han siden 1994 jævnligt har arbejdet på at genskabe et af Nellerødmandens fantastiske lommekameraer. Landsbysnedker Jens Poul Andersens kamera, JPA nr. 313, gik op i røg ved en brand på Danmarks Tekniske Museum i 1978. Men heldigvis havde fotohandler Sigfred Løvstad, manden der skabte Danmarks Fotomuseum i Herning,

Niels Resdahl Jensens panoramafoto fra København, optaget fra Helligåndskirken 26. maj 1986, har været en vigtig del af den permanente udstilling på det nu lukkede fotomuseum i Herning.

forinden lavet meget fine fotografier af JPA 313 således, at Niels Resdahl Jensen i dag har mulighed for at se de spændende tekniske detaljer i JPA 313.

Et af mange problemer har været objektivet, men Niels fandt et stereokamera med Tessar 6,5 cm f. 6,3 på en auktion, så nu er denne del af genskabelsen af JPA 313 også på plads, og nu venter vi alle i spænding på at gense JPA 313, når Niels Resdahl Jensen får bygget en nøje kopi af det lille unikke kamera, som forfatter og globetrotter Holger Rosenberg, Illustreret Familie Journal, fra 1918 og frem havde med i jakkelommen på mange af hans rejser gennem Afrika, Asien og Sydamerika.

Interessen startede i 1964

Niels Resdahl Jensens interesse for fotoapparater startede omkring 1963. Familien havde dengang været på campingtur ned et af datidens typiske boxkameraer. Det fungerede fint, og teknikken i kameraet vakte interesse for fotografering hos Niels. Han var ansat som værktøjsmagerlev på Radiometer på Emdrupvej i København, og netop i 1964 lavede han sit svendestykke. Det skulle naturligvis foreviges på et fotografi. Det lille boxkamera duede ikke til denne opgave, men Niels' bror, Erik Resdahl Jensen, der læste til civilingeniør på DTU, havde allerede dengang et Leica IIIa kamera med et Summitar objektiv 50 mm.

Det levede dog heller ikke helt op til Niels' behov. Han havde brug for et objektiv med en nærlinse, så kan kunne komme tæt på detaljerne i svendestykket. Niels Resdahl Jensen måtte derfor lave en tilbygning til broderens Leica. Det var første gang, at Niels eksperimenterede med forbedringer af et fotoapparat, og hans arbejde var vellykket.

Allerede dengang var det hos Niels almenviden, at hvis der opstår et problem, så løs det. Hele livet har hans baggrund som værktøjsmager været hans bedste makker. For

JPA 313 gik op i røg ved en brand på Teknisk Museum i 1978, men Sigfred Løvstad havde forinden fået optaget fine fotografier af det lille lommekamera, bl.a. dette, hvor man kan se vigtige dele af konstruktionen.

Niels er kernen i livet problemløsning. Det må gerne være en vanskelig opgave, der stiller store krav til værktøjsmageren.

Efter læretiden hos Radiometer læste Niels Resdahl Jensen videre og blev i 1968 teknikumingeniør, og i de mellemliggende år eksperimenterede han videre med en Leica med 35 mm Summicron.

Niels Resdal Jensen har siden 1994 arbejdet på at genskabe JPA 313. Et vigtigt skridt til en løsning er det stereokamera med de rette objektiver, som han her viser frem.

Niels Resdahl Jensen som værktøjsmagerlærling hos Radiometer i 1964.

Leica fund i 1968

Interessen for fotografering voksede i de år, og da familien i 1968 via en fætter i Jylland hørte, at der var et dødsbo til salg efter en fotohandler i Holstebro, som havde haft en stor samling af Leica-udstyr, så blev Niels fyr og flamme. Han fik overtalte faren til, at de straks skulle starte bilen og køre til Holstebro. Niels blev ikke skuffet. Fotohandleren efterlod sig en meget stor samling Leica kameraer med masser af objektiver og forskelligt spændende tilbehør.

Det viste sig, at fotohandleren selv havde været entusiastisk Leica fotograf, og han havde haft en forkærlighed for at fotografere edderkopper, så der var flere objektiver til nærfotografering i samlingen. Niels vidste hurtigt med sig selv, at der i samlingen var flere ting, som han måtte eje. Det viste sig dog hurtigt, at arvingerne ikke ville splitte samlingen op, de krævede, at det hele blev solgt samlet. Så Niels blev hurtigt klar over, at der skulle gives et samlet bud på det hele.

Sammen med sin bror fik Niels udarbejdet en komplet liste over samlingen, og så begyndte de to brødre at vælge det udstyr, som de selv ønskede. De vidste begge meget om Leica, og de vidste præcis hvad de hver især ønskede at erhverve. Det

JPA 196 er et af de kameraprojekter, som Niels stadig arbejder på at bygge færdig. JPA 196 har tilhørt Peter Elfelt. Kameraet har inspireret til at videreudvikle JPA's kameraer.

lykkedes de to brødre at finde en opsplætning, som de begge kunne leve med, og hele Leica-samlingen fra Holstebro blev hjembragt til en pris af 6.200 kr. – eller det der dengang svarede til to måneders ingeniørløn. De to brødre var tilfredse, selvom det dengang var ganske mange penge, men de havde købt en megastor samling Leica-udstyr, som enhver fotonørd ville falde i svime over.

Leica-udstyr er blandt de få områder, hvor brugtpriserne – specielt for de gode og sjældne effekter – kun går en vej. I 2023 blev verdens hidtil dyreste Leica kamera solgt på en auktion i Wien for 9. mio. kr.

Leica-klubben nej tak

For Niels satte købet i 1968 ekstra skub i hans interesse for fotoudstyr. Det hele skulle udforskes, og der skulle afdækkes problemfelter, der krævede nytænkning og gode løsninger.

Flemming Berendt, Sigfred Løvstad og Niels Resdahl Jensen samlet til redaktionsmøde i Humlebæk i 1994, hvor de lavede særnummeret af Objektiv nr. 66 om Nellerødmanden. På bordet ses en samling af JPA-kameraer.

Niels Resdahl Jensen i forbindelse med et foredrag i selskabet på Østerbro i København om hans samling af objektiver.

I 1968 var hovedinteressen naturligvis samlet om alt det Leica-udstyr, der var hjembragt fra Holstebro. Så Niels Resdahl Jensen besluttede at melde sig ind i sin første fotoklub, en Leica-klub, som holdt til på Amager. Men det blev kun til et enkelt besøg. Niels oplevede, at klubben bestod af en gruppe ældre mænd, der var mest optaget af at udveksle gamle minder og slet ikke var parat til se fremad og udfordre nye medlemmer.

1968 var også året, hvor Niels Resdahl Jensen som nyuddannet teknikumingeniør fik ansættelse hos Brüel & Kjær i Nærum, hvor han arbejdede i 24½ år. Firmaet havde ansat en fagfotograf, der tog sig af firmaets fotoopgaver, men det skete af og til, at Niels blev bedt om at træde til. Han fik et godt samarbejde med firmaets fotograf, og han blev i firmaet samtidig kendt som en person, der kunne reparere andre folks kameraer. Det medførte spændende udfordringer for Niels, der har det bedst med at finde løsninger på vanskelige tekniske problemer. Dermed fik han et spændende indblik i andre kameraer end det Leica-udstyr, som han havde det bedst med.

Årene på virksomheden i Nærum betød samtidig, at han fik et godt forhold til fotohandlere i den nordlige del af København, Nordsjælland men også Københavns indre by. Niels havde desuden familie i Stockholm, som han ofte besøgte. Så han fik i 1970'erne og 1980'erne gode mulighed for at besøge fotohandlerne i både Danmark og Sverige. Her opdagede han, at mange af datidens fotohandlere havde forsvindende lidt kendskab til gamle mahogni trækameraer og Leica-udstyr, som derfor kunne købes til fornuftige priser.

Nyt foto

Ved et af disse besøg lykkedes det at købe et Leica 1a fra 1926 til en pris af 69 kr. Et røverkøb dengang, og i dag ville ingen tro på det, hvis man fortalte, at man lige havde fundet et antikt Leica kamera til 69 kr.

1970'erne blev en spændende periode for en fotonørd som Niels Resdahl Jensen. Efter fire år med udforskning af Leica-udstyret søgte han nye udfordringer. I flere år havde han taget ca. 1.500 billeder årligt, og det var begyndt at kede ham. Der skulle nye udfordringer til. Det blev det større format, han kastede sig over. Hos Fag-Foto købte han et 47 Super Angulon objektiv med det formål at udforske 6x9 formatet. Der fulgte ikke noget kamerahus med, men Niels brugte en cigaræske som matskive, og begyndte så at udforske, hvor meget der kunne presses ud af det nyerhvervede objektiv.

Han opdagede hurtigt, at formatet kunne øges til 4x5 tommer og med forskellige ændringer på objektivet kunne han opnå en billedvinkel på 114 grader mod det ellers normale højst 100 grader. Se billedet fra Rådhushallen i København 1983.

Objektivet fik et nyt liv, da Andreas Trier Mørch, som var arkitekt, havde fået bevilning til at udgive en bog om Sovjet arkitektur i Sankt Petersborg. "Jeg tilbød at bygge et 6x9 kamera, som kunne tage perfekte perspektiv billeder". På den måde fik 47 mm objektivet et nyt liv. Det blev senere solgt på et formidlingssalg i Dansk Fotohistorisk Selskab.

Panoramafotografen

I 1975 var Niels Resdahl Jensen på en ferietur til Schweiz, og pludselig åbnede panoramafotografiet sig for Niels. Teknikken havde været kendt lige fra fotografiets barndom i 1843, men i Schweiz så han pludselig et panoramafoto, hvor man kunne se 360 grader af Zürich. Fotografiet var optaget af fotograf Emil Schulthess

Niels Resdahl Jensens panoramafoto øverst fra kuplen på Rundetårn. Fotografen ses midt i billedet, der er optaget i 1990.

fra en helikopter. Niels blev straks fyr og flamme. Her var noget nyt og spændende, der skulle udforskes.

Niels oplevede, at hjernen pludselig arbejdede på højtryk. Her var en ny udfordring, der skulle løses. Han måtte straks finde ud af, hvordan han kunne få bygget et kamera, der kunne optage et så fantastisk panoramafotografi. Så han købte billedet, der målte 50x200 cm, og hjemme i Danmark blev detaljerne nøje udforsket.

Derefter fik Niels fat i massevis af litteratur om panoramafotografering, og han besøgte patentdirektoratet og biblioteket. Derefter gik han i gang med at bygge sit eget kamera til panoramafotografering. Det var klart i 1977. Året efter fik han bygget en forbedret udgave, der blev grundig testet under en rejse i USA, og han vendte hjem fra staterne med en stribe gode fotografier, der beviste, at han som fotograf havde haft styr på teknikken og processen.

Senere er panoramakamera nr. 3 blevet udtænkt, og tegningerne til nr. 4 er også udtænkt men ikke bygget. Niels Resdahl Jensen har desuden bidraget til at udbrede kendskabet til panoramafotografering gennem Objektiv, ikke mindst temanummer 56, og gennem foredrag i Dansk Fotohistorisk Selskab. Kameraet fra 1978 fungerer stadig perfekt.

De to idoler

Niels Resdahl Jensen blev hurtigt stærkt optaget af panoramafotograferingens muligheder, og han fik samtidig dyb respekt for de dygtige fotografer, der havde udviklet denne teknik. Niels opdagede hurtigt, at fotograferne Emil Schulthess i Schweiz og danske Peter Elfelt var i en særklasse. De blev en slags idoler for Niels' interesse for fotografering.

Niels fremhæver især Peter Elfelts evne til hele tiden at være på forkant af tidens udvikling og for hans grundighed, når vanskelige fotoopgaver skulle løses.

Fotografi fra 1983 i Rådhushallen i København med en billedvinkel på 114 grader.

Fascinationen i forhold til Peter Elfelt betød, at Niels Resdahl Jensen i 2003 optog et panoramafoto fra Kongens Nytorv med et Super Symmar objektiv XL 4,5 80 mm. Det er en tro kopi af det panoramafoto, som Peter Elfelt optog i 1897. Niels Resdahl Jensens panoramafoto blev udstillet på Charlottenborg i forbindelse med Kulturbry 96. Det var også en del af udstillingen i Øksnehallen, som Palle Fogtdal lavede i 2003 med massevis af før og nu fotografier fra København.

Desuden har Niels Resdahl Jensens panoramafoto været en permanent del af udstillingen på Danmarks Fotomuseum i Herning.

Moderne fotografering

Niels Resdahl Jensen har en meget bred viden om Leica kameraer og de gamle trækameraer, som fortidens kamerabyggere fremstillede i mahogni træ. Men hans viden om teknik og lysten til at udforske tingene gælder naturligvis også nutidens og fremtidens kamerasystemer. Man kan se ham håndtere en fotoopgave med sikker hånd på en Ipad, som de fleste ellers nok ville opfatte som et lidt uhåndterbart kamera. De fleste ville sikkert foretrække i stedet at bruge deres mobiltelefon som kamera.

Man kan også se Niels arbejde med et Sony A7R2 digitalt kamera, og naturligvis skal det være med et objektiv med størst mulig vidvinkel. Niels foretrækker at bruge et Lao-wa 9 mm objektiv med supervidvinkel uden fiskeøje-effekt. Det kan optage fremragende fotografier med 135 grader billedvinkel. Med det kamera kan man møde Niels Resdal Jensen i Tivoli eller foran Nikolaj Kirke tæt ved strøget og Christiansborg.

For de fleste amatørfotografer er det nærmest håbløst at få fanget det 94 meter høje tårn på en måde, så linjerne ikke styrter. Selv professionelle fotografer har vanskeligt ved at løse opgaven. Man kan bare prøve at finde fotografier af det høje tårn midt i København. Enten skal fotografen meget langt væk eller også styrter linjerne, når man kommer tæt på. Hvis man selv som turist i København går tæt på tårnet, så vil man opleve, at det er næsten umuligt med det blotte øje at se hele tårnet.

Et motiv af det høje tårn, som Peter Elfelt optog i 1909 med et Hypergon 60 mm objektiv, har altid fascineret Niels Resdahl Jensen, og det er en af grundene til, at han er gået i mesterens fodspor for at genskabe det samme motiv.

Det gælder naturligvis også for Niels, hvis han med egne øjne vil se hele tårnet tæt på. Men bag et Sony A7 kamera er det ikke noget problem. I hvert fald ikke for Niels, der udnytter sin viden om supervidvinklen.

Hva' nu Niels?

Som alle andre fotonørder begræder Niels Resdahl Jensen naturligvis, at Dansk Fotohistorisk Selskab lukker med

udgangen af 2024. Men det stopper ikke hans interesse for fototekniske løsninger, og nu får han tid til at bygge videre på de mange kameraopgaver, bl.a. JPA 172, hvor vi i dag kun kender matskiven i en mahogniramme. Her er Niels i gang med at bygge kamerahuset, og det skal naturligvis konstrueres, så der er plads til det Hypergon objektiv, der i mange år har ligget i skuffet – og blot ventet på, at Niels fik bygget kamerahuset med optisk bænk færdigt.

Så selvom Dansk Fotohistorisk Selskab lukker, så betyder det absolut ikke, at han lukker sit værktøjsmagerværksted. Tværtimod får han nu ekstra tid til at løse de mange problemfelter, han konstant udtænker løsninger for.

For når en ting ikke kan det, som Niels ønsker, så laver han det bare om.

Nikolaj Kirke.

Det er vanskeligt at fotografere høje bygninger uden at få styrrende linjer, men den opgave har Niels Resdahl Jensen løst med sit Sony digitale kamera med et super vidvinkel objektiv Lao-wa 9 mm. Peter Elfelt optog i 1909 et motiv af tårnet, som har inspireret Niels Resdahl Jensen.

Tivoli i København er et godt sted, hvis man vil lave fine fotooptagelser.

Forhallen i Københavns Rådhus optaget med et Sony A7R2 digital kamera med en Laowa 9 mm super vidvinkel.

De rullende trapper i Illum på Strøget i København med en flot præsentation af indkøbscentrets linjer.

Niels Resdahl Jensen og Kamma Juhl, en god ven af familien, ved panoramabilledet fra Kongens Nytorv. Panoramabilledet er optaget af Niels Resdahl Jensen i 2003 og det er en kopi af det panoramafoto, som Peter Elfelt optog samme sted i 1897. Fotografiet indgik i Palle Fogtdals udstilling i Øksnehallen i 2003 "København Før og Nu".

Fotoindustriens historie

Lige fra fotografiets opdagelse har der været dygtige danske håndværkere, der har konstrueret fine kameraer til glæde for fotointeresserede. Nellerød-manden, Norka-Hansen, m.fl. har sat effektive aftryk på dansk fotohistorie. Men vi kommer ikke uden om, at deres betydning trods alt har været afgrænset. Det er de store internationale fotofirmaer, der har betydet mest. De har formået at udvikle kameraløsninger, som har drevet fotomarkedet og sikret en konstant udvikling til glæde for forbrugerne.

Derfor vil jeg med udgangspunkt i Objektivs omfattende artikelarkiv have fokus på de firmaer, der har bidraget med væsentlige elementer, og henvise til Objektivudgave og side, hvor der kan læses mere.

I 1939 fejrede det store tyske fotofirma Zeiss Ikon AG et-hundredåret for fotografiets opfindelse med et billede, hvor topmodellen Contax var placeret på et originalt daguerrekamera som man var i besiddelse af. Dette enestående kamera, der var fremstillet i 1839 af Alphonse Giroux, gik senere til under bombningen af Dresden i slutfasen af Anden Verdenskrig i februar 1945.

Af Klaus-Eckard Riess

Det sensationelle metalkamera fra Voigtländer 1840.

Hvis du vil læse mere om daguerrekameraet, så kan det findes i Objektiv nr. 29 fra 1984 i en artikel af Flemming Berendt.

Voigtländer 1840-1992

Allerede i 1840, et år efter præsentationen af daguerrekameraet, bragte firmaet Voigtländer i Wien, som siden 1756 havde fremstillet forskelligt optisk udstyr, et særpræget metalkamera på markedet. Dette var udstyret med et nyt og sensationelt objektiv af Joseph Petzval. I 1849 flyttede Voigtländer til Braunschweig, hvor firmaet udviklede sig til Tysklands måske største kamerafabrik med flere tusinde ansatte. Hele denne historie er rigt illustreret og blev gengivet i Objektiv temanummer 83.

1956 kunne Voigtländer fejre sit 200-årige jubilæum. Samme år erhvervede Carl Zeiss Stiftelsen hele aktiekapitalen. 1966 blev Voigtländer slået sammen med Zeiss Ikon i et såkaldt "Vertriebsgesellschaft" (salgselskab) med forretningsadresse i Stuttgart. Da Zeiss Ikon lukkede i 1971, eksisterede resterne af Voigtländer videre indtil fabrikken lukkede helt i 1992.

Carl Zeiss Jena

Siden Carl Zeiss i 1846 grundlagde sit optiske værksted i Jena, har dette navnkundige firma spillet en stor rolle i den tyske fotoindustri. I Objektiv nr. 44 og nr. 46 beskriver Niels Resdahl Jensen grundigt denne virksomheds opstart og første tid. Derefter møder vi først Carl Zeiss Jena igen i Objektiv nr. 150, hvor Werra kameraets historie gengives med fine illustrationer. I dag er Carl Zeiss Jena en del af Carl Zeiss i Oberkochen.

Zeiss Ikon AG

Zeiss Ikon AG blev skabt ved to store fusioner i 1909 og 1926. Carl Zeiss i Jena ønskede at sikre sin objektivproduktion. I første omgang fik man i 1909 skabt en fusion mellem Richard Hüttig med 800 ansatte, Emil Wünsche med ca. 400 ansatte, R. Krügener fra Frankfurt samt Carl Zeiss Palms AG. Disse virksomheder blev fusioneret til Ica AG.

Der havde været planer om at få Heinrich Ernemann med i denne fusion, men det firma sprang fra, fordi Ernemann ikke ville opgive suveræniteten over sin vel fungerende virksomhed.

I anden omgang blev selve det store Zeiss Ikon AG dannet i 1926. Nu kom både firmaet Ernemann fra Dresden med, og også C.P. Goerz fra Berlin, som Carl Zeiss

Friedrich Ritter von Voigtländer (1846 – 1924) - sidste mand fra slægten, som grundlagde og ejede virksomheden.

anså for at være en konkurrent på området af militæroptik.

Heinrich Ernemann har Lars Schönberg-Hemme skrevet en artikelserie om i Objektiv nr. 105, 106, 107 og 110, og i Objektiv nr. 54, 55 og 57 har han beskrevet hele Zeiss Ikons historie. Lawrence J. Gubas har skrevet en artikel om C.P. Goerz i Objektiv nr. 165.

Zeiss Ikons mest berømte kamera var Contax II, som blev til Contax III, når det havde fast belysningsmåler på. Under Anden Verdenskrig gik kameraproduktionen på vågeblus, fordi man skulle koncentrere sig om militærudstyr, fortrinsvis bombesigte til flyvemaskiner.

Tysklands kapitulation i 1945 fik ikke kun delt landet, men også firma Zeiss Ikon AG. Det gamle firma Zeiss Ikon AG fortsatte med at bestå i Zeiss koncernens Contessa-Werk i Stuttgart. Denne virksomheds historie er udførligt beskrevet i Objektiv nr. 114 under overskriften "Fra Contessa til Contarex". Det nye og noget mindre Contax IIa og IIIa kunne ikke konkurrere med Leica M3. De mange dejlige Contaflex modeller var mest for amatører, og det kostbare og avancerede Contarex blev kun solgt i et beskedent antal.

Desværre blev man ved med at generere røde tal i firmaets regnskab. Zeiss koncernens ledelse tog derfor i 1971 den tunge beslutning om at indstille al kameraproduktion i Contessa-Werk.

VEB Pentacon 1964

Den østlige del af Zeiss Ikon AG blev nationaliseret af styret i DDR og kom i første omgang til at hedde VEB Zeiss Ikon (Volkeigener Betrieb, dvs. ejet af folket). Her begyndte man på en frisk med Contax S, som er beskrevet udførligt i Objektiv nr. 158.

Goerz Anschütz Moment Kamera, ca. 1892.

Zeiss Ikon Contax II, 1936.

Zeiss Ikon Contaflex Super og Contarex, 1961.

Efter mange stridigheder mellem Zeiss Ikon i øst og i vest blev firmaet i Dresden i 1964 omdøbt til VEB Pentacon.

Ernemann Tropen-Heag XII.

NOW – A Revolutionary NEW Contax by ZEISS IKON

THE CONTAX-S

First EYE-LEVEL Automatic Reflex Camera!

Zeiss-Ikon opens a new era in 35 millimeter photography with the introduction of the Contax-S. Gone is the twin-image coupled rangefinder. In its place is a single viewer – the Prisma-Scope – which enables you to sight directly through the camera lens. It yields a life-size, upright image that focuses with the precision of a studio camera! Now, for the first time in a single lens reflex, all focusing and viewing takes place at direct eye level! Without sacrificing the compact qualities of the miniature, the nuisance of parallax is forever eliminated...accessory lenses require no coupling with special and costly rangefinders...close-up photography requires only the addition of extension tubes. Here is the most versatile camera ever created!

The CONTAX-S Prisma-Scope

By means of a precision Zeiss lens and ingenious prism arrangement—product of 15 years of research—an always-upright, life-size image is transmitted to the eye of the viewer.

- Parallax is entirely eliminated. No special rangefinders ever needed. What you see, you get!
- Focusing sets new standards in speed and precision.
- Direct visual control of depth of field now becomes a reality for the miniature camera user.
- Close-up photography and copy work require only the addition of extension tubes. Ideal for scientific work.

Made in the original plant of the Zeiss camera works, the Contax-S bears the stamp of the world's greatest camera craftsmen. Because it can never be mass produced, the Contax-S will be available only in limited quantities. See it now, at your better camera dealer!

with "T" coated F/2 Zeiss Biotar lens **\$475.00**
Fed. Tax Included
Fair Traded

All These New Features

- Built-in flash synchronizer concealed in tripod socket.
- All shutter speeds – fast and slow – from a single control. 1 second to 1/1000th.
- Fully automatic! Single knob transports film, winds shutter, and moves exposure counter. Prevents double exposures.
- Equipped with "T" coated Zeiss Biotar F/2 lens (equivalent to T/2) in a universal mount; a full line of accessory lenses and filters available.

Would you like to own the Contax-S? Write for name of your nearest dealer. Illustrated Brochure "C" on the Contax-S sent free on request.

ERCONA CAMERA CORPORATION
527 Fifth Avenue, New York 17, N. Y.

Amerikansk reklame for Contax S.

Pentacon navnet på Ernemann tårnet i Dresden, efter 1964.

Med sine i alt 5700 ansatte blev det byens eneste kameraproducent, efter at de mindre fabrikker Kamera-Werkstätten, Balda, Welta, Certo, Beier, Mentor, Altissa, Kochman og til sidst også Ihagee var blevet sluttet sammen. Det kan anbefales at læse den udførlige artikel i Objektiv nr. 141. Indtil murens fald i 1989 blev VEB Pentacons mange kameraer eksporteret til hele verden. Af kameranavne var Praktica efterhånden det mest kendte. Ligesom hele DDR begyndte også Pentacon til sidst at skranke. Ved murens fald i 1989 brød alt sammen, virksomheden måtte lukke i 1990 og mange skuffede mennesker blev arbejdsløse.

ROLLEICORD **ROLLEIFLEX 3,5** **ROLLEIFLEX 2,8 C**
die Leistungsfähige der schnelle Autocount das lichtstarke Sondermodell für den Beruf

für jeden die richtige Rollei

FRANKE & HEIDECKE · BRAUNSCHWEIG

Et Praktica kamera fra Pentacon.

Rolleiflex var i flere årtier pressefotografernes foretrukne kamera.

Franke & Heidecke

Fra ca. 1930 indtil begyndelsen af 1960'erne var det tøjede Rolleiflex med garanti pressefotografernes mest anvendte værktøj. Kameraet blev fremstillet af det navnkundige firma Franke & Heidecke i Braunschweig. I Objektiv nr. 41 beretter Flemming Berendt om et interessant besøg på fabrikken, der på et tidspunkt har haft over 2000 ansatte.

Artiklen var rigt illustreret med billeder, som Danmarks Fotomuseum og Andreas Trier Mørch havde stillet til rådighed. Supplerende indeholder Objektiv nr. 130 en biografi af direktør og kamerakonstruktør Reinhold Heidecke.

Ihagee Kamerawerk

Kamerafabrikken, som der nok har været skrevet allerflest artikler om i Objektiv, er Ihagee Kamerawerk i Dresden. I 1936 præsenterede den verdens første enøjede 35 mm spejlreflekskamera EXAKTA. Dette var blevet udviklet af den geniale konstruktør Karl Nüchterlein. Virksomhedens hollandske ejer hed Johan Steenbergen, som dog i 1942 så sig nødsaget til at forlade Tyskland og udvandre til USA. Hele historien er glimrende beskrevet af Svend Erik Jeppesen i Objektiv nr. 74.

Farbenphotographie
mit der
Kine-Exakta

Beurteilung der Farbwirkung nach dem vergrößerten farbigen Reflexbild vor der Aufnahme!

Das helle aufrechtstehende Reflexbild wird durch eine Lupe vergrößert. Es ist klar begrenzt und dient ferner:

- der Wahl des Ausschnittes,
- dem Einstellen der Bildscharfe,
- dem Prüfen der Tiefschärfe,
- dem Beobachten sich bewegender Aufnahmegegenstände

Ihagee
KAMERAWERK
STEENBERGEN & CO.
DRESDEN-STÄHNEN 176

Keine Doppelbelichtungen • Keine Parallaxe • Selbstauslöser • Rascher Filmtransport • Stets aufnahmebereit • Schlitzverschluss von $\frac{1}{1000}$ bis 12 Sekunden • Auswechselbare Objektive

Bequem / leicht / zuverlässig / leistungsfähig!

„Agfa“
-Rollfilme

$\frac{4}{6}$	$\frac{6}{6}$	$\frac{6}{9}$	$\frac{6}{11}$
$\frac{8}{10}$	$\frac{8}{14}$	$\frac{9}{9}$	
$\frac{10}{12}$	$\frac{12}{10}$	$\frac{7}{12}$	$\frac{12}{12}$

Hochempfindlich
Farbenempfindlich
Lichthoffrei
Hervorragend gute
Gradation
Sehr klar und brillant
arbeitend

-Filmpacke

$\frac{4}{6}$	$\frac{4}{10}$	$\frac{6}{9}$	$\frac{8}{10}$
	$\frac{9}{12}$	$\frac{10}{10}$	$\frac{15}{15}$

Zur Entwicklung am besten:
„Agfa“-Rodinal!
Zur Vermeidung von Fehlresultaten und zur Materialersparnis:
„Agfa“-Belichtungstabelle
Näheres in der 16 seitig. Illustr. **„Agfa“-Preisliste** kostenlos.
Bezug durch Photohändler.

Kine-Exakta, verdens første etøjede kamera i 35 mm format, 1936.

Exakta Varex VX, 1955.

Gammel reklame for Agfa film.

Agfa

Det forhen store tyske firma AGFA har altid spillet en vigtig rolle i fotokemien. I perioder har det også produceret kameraer, men mere i den beskedne ende. Navnet står for "Aktien-Gesellschaft für Anillin-Fabrikation". På et tidspunkt gik firmaet i fusion med det belgiske Gevaert N.V. Virksomheden havde også repræsentation i Danmark, hvis informationschef var Hans Elfelt Bonnesen.

I Objektiv nr. 101 har Hans Elfelt Bonnesen skrevet en artikel om fusionen mellem Gevaert og Agfa i Danmark. Men de fleste artikler om Agfa kan vi takke Lars Schönborg-Hemme for. Artiklerne i Objektiv nr. 64, 65, 67 og 68 omhandler Agfas historie i vesten, og artiklerne i udgaverne nr. 82, 84 og 85 beskriver den store afdeling i Wolfen/DDR, som kom til at hedde ORWO efter 1952. I Objektiv nr. 130 er Agfa Optima nævnt - det var det første automatiske kamera i 1969.

Kodak

Den anden store og verdensomspændende fotokoncern, som det i de senere år også er gået noget tilbage for, er det amerikanske Kodak. Digitaliseringen har medført, at der ikke bliver taget ret mange billeder på papir mere.

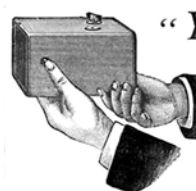
Men hvordan Kodak omkring 1880 er blevet til på initiativ af George Eastman, fremgår af flere artikler i Objektiv. Det gælder Flemming Berendts artikler i Objektiv nr. 86 og 118, samt Hans Elfelt Bonnesens i nr. 126, 127, 129, 130, 131 og 133. I vor tid har Kodak Retina kameraerne været særdeles gode og populære. Et til militærbrug beregnet Kodak Medalist findes beskrevet i Objektiv nr. 145.

Hasselblad

Det berømte svenske firma Hasselblad skal ikke forbigås. Anledningen til dette firmas grundlæggelse er ret usæd-

Agfa fotopapir.

The Kodak Camera

"You press the button,
we do the rest."

OR YOU CAN DO IT YOURSELF.

The only camera that anybody can use without instructions. As convenient to carry as an ordinary field glass World-wide success.

The Kodak is for sale by all Photo stock dealers.

Send for the Primer, free.

The Eastman Dry Plate & Film Co.

Price, \$25.00 — Loaded for 100 Pictures.

Re-loading, \$2.00.

ROCHESTER, N. Y.

RETINA automatic

RETINA automatic I DM 338. —

mit Entfernungsanzeige durch Lichtsignale

- Vollautomatische Kleinbildkamera
- Ordbild-Leuchtmesssystem
- Entfernungsskala durch Lichtsignale im Sucher
- Automatische Auslösesperre mit STOP-Anzeige im Sucher
- Prismamat S-Verschluss für Tageslicht- und Blitzlichtschüssen
- Color-Objektiv: Das weltberühmte RETINA Reomar f/2.8/45 mm von Schneider-Kreuznach
- Höchstst. millionfach vergrößerte RETINA Präzision
- Neue, bläschöne Formgebung

Kodak

Präzision — Zuverlässigkeit — Schönheit!

vanlig. I april 1940 skød svenskerne et tysk rekognosceringsfly ned. Det havde et luftbilledkamera om bord, som de godt

Det allerførste kamera fra Kodak, 1888.

Kodak Retina automatic I, 1960.

Hasselblad luftbilledkamera HK 7.

kunne bruge. De spurgte fotograf Victor Hasselblad, om han kunne bygge det efter. "Det kan jeg ikke" svarede han, "men jeg kan bygge et, der er bedre".

Det gjorde han så sammen med nogle dygtige teknikere i et hemmeligt værksted i Göteborg. Efter krigen blev det så til firmaet Hasselblad og de kameraer, som vi kender. Læs Niels Resdahl Jensens artikel i Objektiv nr. 81 side 25.

Leitz

Firmaet Leitz, oprindeligt i Wetzlar i Tyskland, og dets verdensberømte Leica kamera har mange gange på forskellig måde været omtalt i Objektiv. Ernst Leitz løb i 1925 en stor risiko, da han vovede at præsentere det af Oskar

Hasselblad 500 C.

Leica stamtræ.

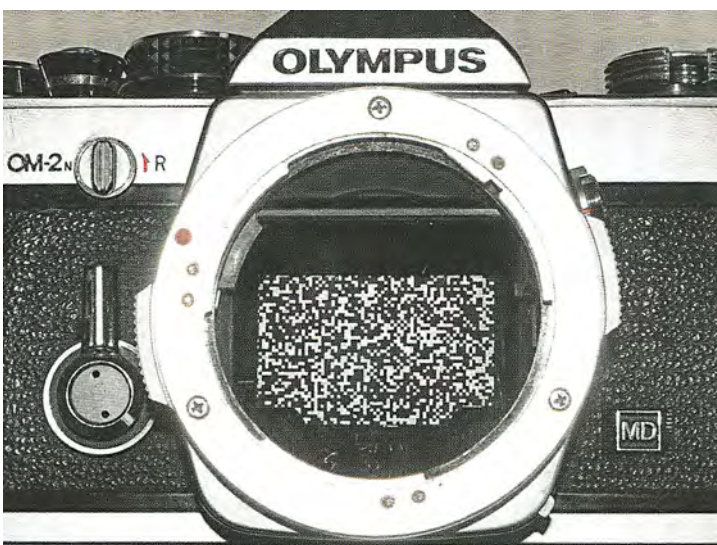
Barnack konstruerede lille kamera i 24 x 36 mm format. Vi ved, at kameraet blev en verdenssucces. Historien er mange gange blevet beskrevet i Objektiv, bl. a. af Ole Schelde i nr. 23, af Peter Hennig i nr. 97 og i anmeldelsen af bogen "Leitz und die Leica" i nr. 154.

Canon og Minolta

Det kan undre, at de store og betydelige japanske navne Canon og Minolta aldrig har fået deres egne artikler i Objektiv. Åbenbart har vores medlemmer, der samler disse mærker, aldrig været oplagt til at skrive om dem. De er dog blevet omtalt, også med nogle få illustrationer i Objektiv nr. 135, hvor Flemming Berendt og Klaus-Eckard Riess har skrevet omfattende om japansk fotohistorie. Det kan anbefales at blade lidt i dette dejlige blad.

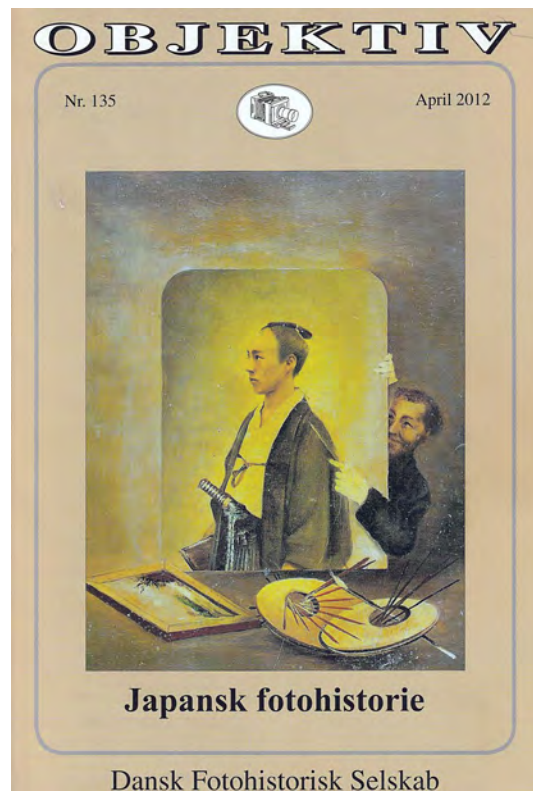
Olympus

Det i 1919 grundlagte og for sin mikroskopteknologi og for sine kameraer berømte japanske firma Olympus kom i 1971 til Danmark, hvor det blev repræsenteret af firma

Det lille og smarte Olympus OM-1, 1971.

Olympus OM-2 med fantommønster på lukkergardinet, 1974.

Bico i Hellerup. Efter en kort periode med spejlreflekskameraet Olympus FTL vakte det lille og smarte Olympus OM-1 opsigt. I 1974 blev det fulgt op af Olympus OM-2, der udmærkede sig ved at måle lyset på et fantommønster på lukkergardinet. Denne interessante historie er uddybende beskrevet i Objektiv nr. 167.

Pentax

Asahi er den japanske betegnelse for solopgang. I 1919 blev det japanske firma Asahi Kogaku Goshi Kaisha grundlagt, og i 1952 præsenterede man spejlreflekskameraet Asahiflex Pentax, der tydeligt var

Den meget læseværdige udgave Objektiv nr. 135.

Asahi Pentax K fra 1957.

inspireret af det tyske Praktiflex. Dog var betegnelsen Pentax i DDR beskyttet af det senere firma Pentacon.

Men da Pentax-projektet ikke blev fulgt op i DDR, gik man med til at sælge navnerettighederne til Japan. Nu blev banen fri for kameraet Asahiflex Pentax, som fra maj 1957 blev udstyret med M42 mm objektivgevind. Harald Schwarzer beskriver det hele så udmærket i artiklen i Objektiv nr. 155 fra december 2018. Historien om Asahiflex og Pentax er også kort, men udmærket beskrevet i Objektiv nr. 135.

Asahiflex, nærmest et Praktiflex i japansk outfit, 1952.

Ricolet kameraet fra 1954.

Ricoh

Ricoh har aldrig været omgærdet af samme prestige som Nikon eller Canon, dog har Ricoh Company Ltd. igennem trekvart århundrede leveret et utal af solide kamera-modeller, der har stået deres prøve som gode arbejdsheste for folk med en mindre pengepung.

Rødderne til historien om Ricoh kan søges i grundlæggelsen af "The Institute of Physical and Chemical Research" i september 1917. Den gængse betegnelse blev RIKEN, som i 1963 blev til Ricoh Compagny Ltd. Firmaet bragte mange populære kameraer på markedet. Historien kan læses i Objektiv nr. 135 og 170.

Mamiya

Kamerafabrikken Mamiya blev grundlagt i maj 1940. Firmaets første kamera hed Mamiya-6, som var usædvanlig ved at afstandsindstillingen foregik ved forskydning af filmplanet. Af Mamiyas mange kameratyper, som kom på markedet i efterkrigstiden, var Mamiyaflex fra 1956 måske det mest imponerende. Det var et professionelt, toøjet kamera som Rolleiflex, men hvor hele fronten blev forskudt ved indstillingen af afstand, og hvor objektiverne kunne udskiftes.

Mamiya/Sekor XTL fra 1971 var nok det mest avancerede af Mamiyas mange 35 mm SLR-kameraer. Forskellige professionelle modeller á la Hasselblad kom i 1980'erne på banen. Historien om Mamiya kan læses i Objektiv nr. 135 og 149.

Ricoh havde mange spændende kameraer.

Nikon

I 1917 grundlagdes det japanske firma Nippon Kogaku K.K. udelukkende til produktion af optisk udstyr til militæret. Efter nederlaget i 1945 skulle fredeligere sysler til. Man konstruerede 35 mm målsøgerkameraet Nikon, der udvendigt var en kopi af det tyske Contax II, men indeni havde en lukker svarende til Leica kameraet.

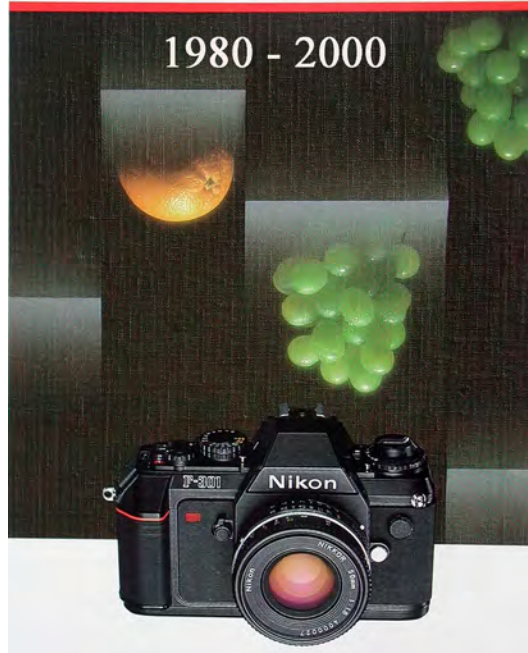
Mamiyaflex var mere alsidigt end Rolleiflex.

Det imponerende Mamiya/Sekor XTL.

DEN NY NIKON GENERATION

1980 - 2000

Dette første Nikon kamera kom på markedet i 1948. Derefter gik udviklingen slag i slag. SLR-kameraet Nikon F gik sin sejrsgang i 1960'erne og avancerede til at blive pressefotografernes foretrukne værktøj verden over.

Sådan fortsatte det, og der kom efterhånden også mange amatørmodeller til. Først i 1988 skiftede Nippon Kogaku K.K. navn til Nikon Corporation. Nikons 100-årige historie kan man læse om i Objektiv nr. 152. I Objektiv nr. 119 skildres den rivende tekniske udvikling fra 1980 til 2000, og i Objektiv nr.163 fejres 50-års fødselsdagen for Nikon F2. Ønsker man at komme på besøg på selve fabrikken, kan man slå op i Objektiv nr. 135.

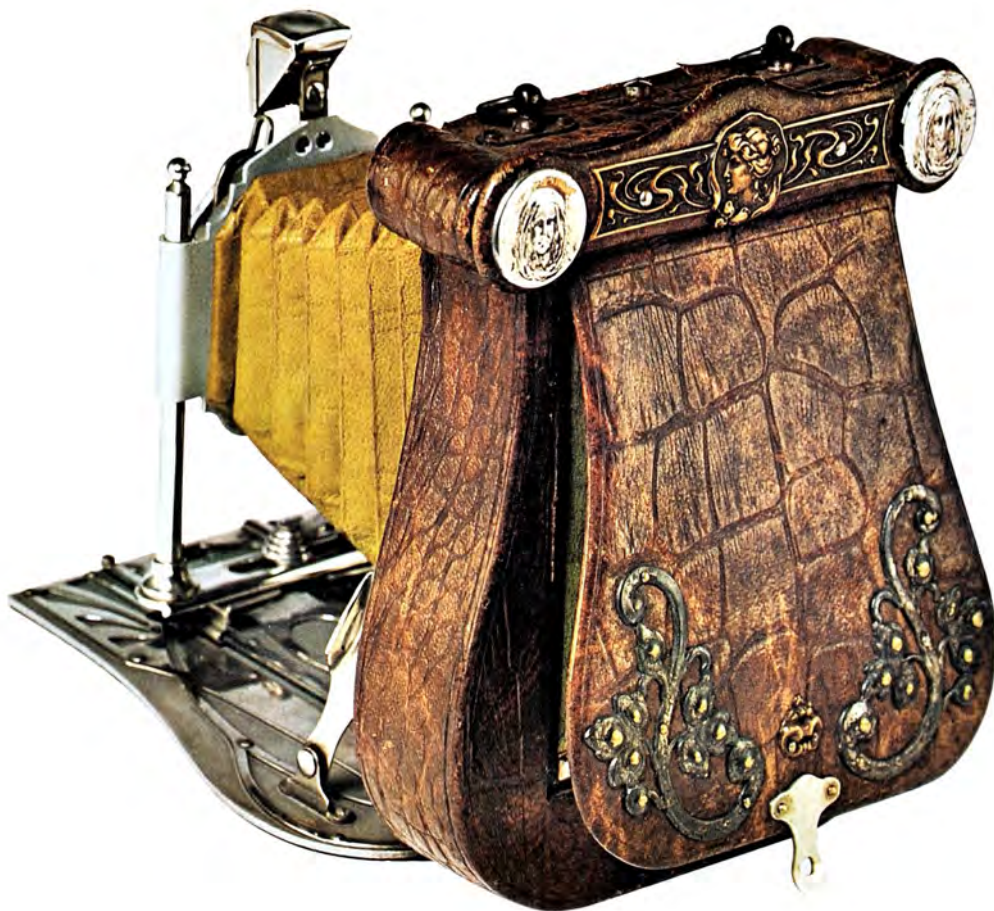
Dette kamera var elsket af pressefotograferne.

Nikon går nye veje med motoren inde i kameraet.

Certo Camera Werk

1902-1980

Certo Camera Werk er ikke nogen særlig stor fabrik, men den har alligevel gjort sig bemærket. Det kan der læses om i Objektiv nr. 149. Virksomheden blev grundlagt i 1902 og fungerede til 1980, da den blev underlagt VEB Pentacon i Dresden. Billedet på forsiden af bladet viser et smukt, særpræget og sjældent kamera fra firma Certo.

Kamerawerk Gebr. Wirgin og Edixa Reflex

I Objektiv nr. 107 kan man læse en meget udførlig og personlig præget artikel om "Kamerawerk Gebr. Wirgin og Edixa Reflex". Denne fabrik befandt sig i nogle beskedne

bygninger på Dotzheimer Strasse i Wiesbaden. Edixa kameraet var det eneste af sin art i Vesttyskland og nærmest i slægt med Ihagee's berømte Exakta. Der var da også enkelte forhenværende Ihagee-folk ansat på fabrikken. Artiklen indeholder også personlige noter om firmaets ejer Henry Wirgin og ligeledes om hans konstruktionschef Heinz Waaske.

Optikotechna

1933 grundlagde Alois Benes og dr. Mazurek virksomheden Optikotechna i den tjekkiske by Prerov, som fremstillede kameraer og småfilmsprojektorer. Under den tyske besættelse fra 1939 til 1945 måtte man producere afstandsmålere, periskoper og sigtekikkerter m.m. for det tyske militær.

Certo Damen Kamera, ca. 1906.

Wirgins konstruktionschef Heinz Waaske.

Edixa Reflex model A, 1958-59.

Meopta Milona.

Druopta Pionyr.

Meopta Opema.

En verden i 3D
Svenn Hugo

3D billedhjul med 14 optagelser

I 1946 blev virksomheden nationaliseret og omdøbt til Meopta, og fik sine produktionssteder spredt ud over hele Tjekkoslaviet. I Prerov fremstillede man Opemus forstørrelsesapparater og professionelt filmudstyr. I Bratislava blev lysbilledudstyr og videnskabeligt udstyr til. Fra Hynčice nordøst for Prag kom de små Mikroma kameraer, og Brno er byen, hvor smalfilmkameraerne blev produceret.

Fra det kendte tjekiske fotofirma Meoptas produktliste.

Leif Johansen har skrevet en rig illustreret artikel om fa. Meopta, som kan læses i Objektiv nr. 168.

Linhof

En helt anden og meget spændende historie er den om Linhof i München, som blev grundlagt i 1887 og som fungerer i bedste velgående den dag i dag. Firmaet er specialiseret i fremstillingen af professionelle storformatkameraer og tilbyder i dag løsninger til det digitale studiofotografi. I Objektiv nr. 102 fra 2003 har Svend Frederiksen skrevet en omfattende artikel om firma Linhofs historie.

Master Technika 1972

Technorama 617 S.

Technika Kardan 1965.

Aerotechnika 69 1963.

Aero-Technika 45 EL 1972.

Ilford

Historien om ILFORD begyndte i 1879, da den engelske fotograf Alfred Hugh Harman grundlagde firmaet "Britannia Works" i den lille by Ilford øst for London. Allerede i 1891 blev Harmans lille fabrik betegnet som verdens største fabrikant af fotografiske plader.

I december 1902 gav George Eastman fra Kodak i USA et tilbud om at fusionere, men det blev afvist. Firma "Ilford Limited" ekspanderede og fik flere fabrikker og forskningsafdelinger forskellige steder.

Linhof kameraer har et fint ry.

Under Anden Verdenskrig blev nogle af Ilfords fabrikker bombet og ødelagt. Hele historien om Ilford kan læses i Objektiv nr. 79.

KMZ Rusland

Helt andre kolossale mængder af kameraer er i tidens løb blevet fremstillet af det enorme russiske firma KMZ (Krasnogorsk Mechaniski Zavod), der blev grund-

lagt den 1. februar 1942 ved en sammenslutning af forskellige optiske værksteder. Måske kan man finde sit Zor-ki, Zenit eller andet russiske kamera nævnt og afbilledet i Objektiv nr. 132.

Italien

Den eneste gang Italiens kameraindustri er blevet omtalt og lidt illustreret i Objektiv, er i nr. 142. Her anmelder Flemming Berendt udførligt et to-bindes værk af Elo Lundin Christensen om italiensk kamerahistorie.

Frankrig

Kun én fransk kameraproducent findes omtalt og godt illustreret i Objektiv. Det er i nr. 148 fra side 5 i en artikel om Paul Lachaize, konstruktøren af magasinet på Semflex-kameraet. Artiklen er skrevet af Francois Marchetti.

Når vi tænker fransk kamera, tænker vi nok oftest stereo. Men franskmændene lavede også andet, bl.a. dette 2-øjede Semflex 6x6 med sjældent magasin for 150 billeder, Mécilia Mag 150. Magasinet blev lavet i Lyon i midten af 1950'erne, også til Rolleiflex.

JPA 282. Samling Kjeld Jensen.

For alle, der interesserer sig for fotohistorie og ikke mindst den tekniske side, var det et tab, da Danmarks Fotomuseum i Herning lukkede. Men i Danmark er der fortsat en pæn stor gruppe private samlere, der har imponerende samlinger af kameraer fra den tid, hvor mobiltelefonen var et ukendt begreb.

En af dem er Kjeld Jensen, der har indrettet et lille privat fotomuseum på loftet af en landbrugsejendom i Hvingel i Ringkøbing. Samlingen har passeret 900 kameraer, og Kjeld Jensen har i løbet af 2024 udbygget det lokale, hvor han hygger sig med sin hobby. Tidligere kunne samlingen være i et lokale på 60 kvm, nu er det udbygget til ca. 110 kvm, der er fyldt godt op med reoler til de mange kameraer.

Kjeld Jensen kalder sin hobby for "Jensens Fototekniske Samling", og på hjemmesiden www.kamerasamlingen.dk kan man finde en fin beskrivelse af samlingen med masser af gode fotografier og beskrivelse af de enkelte kameraer i samlingen.

- Jeg har ingen planer om at åbne min samling som et museum, men alle er velkomne til at kigge forbi, dog efter nærmere aftale. Og jeg viser gerne rundt og fortæller om min samling, siger Kjeld Jensen.

Unik samling

Jensens Fototekniske samling er i særklasse. Der findes mange fotosamlere, der har store samlinger af kameraer og fotoudstyr, som de hygger sig med i en garage eller i et kælderrum. Men der er ingen andre i Danmark, der i øjeblikket har et udstillingslokale på 110 kvm til rådighed, eller et hobbylokale, som Kjeld Jensens beskedent kalder sit lille private fotomuseum.

Kjeld Jensen blev født i 1965 i Ålborg. Han er uddannet folkeskolelærer og fik sin eksamen i Hjørring i 1992. Derefter fik han job på en efterskole i Ringkøbing, hvor han mødte sin hustru. I 1999 købte de en nedlagt landbrugsejendom i Hvingel lidt nord for Ringkøbing. Det drives stadig som et mindre hobbylandbrug med heste, får, høns og katte.

Kjeld Jensens interesse for fotohistorie stammer fra barndomshjemmet, hvor hans mor havde et kamera af mærket Franka, model Solida Record, og med det fotograferede hun ofte Kjeld Jensen. Dette kamera blev det første i hans samling.

Mens han var under uddannelse til folkeskolelærer i Hjørring, fik han interesse for at samle kameraer. Han begyndte at opsøge lokale loppemarkeder, og her fandt han bl.a. et Retina kamera og en smalfilmsoptager. Pludselig var samlingen vokset til 5-6 stk.

Fotohistorisk Selskab

Det var også mens han boede i Hjørring, at Kjeld Jensen blev medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab. Han søgte viden om de gamle kameraer, og var bl.a. på besøg på

Af Lennart Weber

Kjeld Jensen har i landejendommen i Hvingel i Ringkøbing netop i 2024 udvidet sit hobbyrum ganske betydeligt.

biblioteket i Ålborg, og her faldt han over Objektiv, medlemsblad for Dansk Fotohistorisk Selskab.

Bladet fangede straks hans interesse, fordi der var gode artikler om fotohistorie, og så var der også anvisningsalg, hvor medlemmerne solgte ud af deres samlinger, og her kunne man finde spændende ting. Som blot 27-årig blev han i 1992 medlem af selskabet, hvor de fleste øvrige medlemmer havde holdt 50-års fødselsdag.

- Men jeg fik en fin modtagelse, og selvom jeg nok stadig hører til blandt de unge medlemmer i selskabet, så har jeg altid følt mig godt hjemme i selskab med de andre medlemmer, fortæller Kjeld Jensen. De mere erfarne samlere har altid været gode til at øse af deres viden, og jeg har fået rigtig mange gode byttevenner i Dansk Fotohistorisk Selskab.

Medlemskabet i Dansk Fotohistorisk Selskab betød da også, at Kjeld Jensen i seks år var medlem af selskabets bestyrelse hvor han i 2000 afløste Kaj Kempel i Vejle. I 2006 udtrådte han af bestyrelsen, hvor Svend Erik Jeppesen i stedet blev indvalgt. I bestyrelsen blev han opfattet som en slags repræsentant for provinsens medlemmer, og han var derfor også med til at arrangere en del af de møder, der gennem årene er blevet holdt udenfor København.

Kjeld Jensen med et af samlingens klenodier, JPA 239, der for mere end 100 år siden blev bygget af snedker Jens Poul Andersen i Nellerød.

Provinsmøderne

Dansk Fotohistorisk Selskab har altid haft tradition for at sprede møderne ud over landet. Mange møder har været holdt i København, hvor der var flest medlemmer, og i provinsen har møderne været flyttet rundt til mange byer. Længe blev møderne holdt i Vejle, senere i Århus, mens årsmøderne i en længere periode blev gennemført i Odense.

Men Kjeld Jensen husker også, at der har været afholdt medlemsmøder i Herning og i Sønderjylland indtil der blev tradition for, at Middelfart blev et mere fast mødested for provinsmøderne.

Det første kamera i samlingen er et Solida Record, som Jensens mor brugte.

Danmarks Fotomuseum

Danmarks Fotomuseum i Herning har siden åbningen i 1980'erne været et vigtigt museum for alle, der interesserer sig for fotohistorie, og Kjeld Jensen har gennem årene været en trofast gæst på museet. Han har desuden i mange år været medlem af museets venneforening, hvor han i en del år har siddet i bestyrelsen i Danmarks Fotomuseums Venner.

Ligesom alle andre med interesse i fotohistorie har han med spænding imødeset en fremtidig løsning for museets samling, der siden lukningen i 2017 har været pakket ned og gemt på et lager i Herning. Men tiden løb, og det var næsten til at forudse da museets bestyrelse i slutningen af 2024 besluttede at opgive at finde en langsigtet løsning. Samlingen i Herning skal derefter bortsælges.

Store kameraer i træ

Kjeld Jensens kamerasamling, som i øjeblikket omfatter omkring 900 stk., er konstant under udbygning, og sådan vil det uden tvivl være i nogle år fremover

efter at Kjelds hobbylokale er blevet øget til det dobbelte. Et godt eksempel på udvidelserne af samlingen skyldes besøg på det årlige store loppemarked i Bièvres ved Paris i juni 2024. På rejsen medbragte Kjeld Jensen en tom kuffert, og da kom hjem til Hvingel og fik pakket ud, så var kufferten fuld af spændende kamerafund.

- Jeg har en forkærlighed for store kameraer, fortæller Kjeld Jensen. Jeg synes, at kameraer fra tiden før Første Verdenskrig er vildt interessante. De har ofte et smukt design, og så er de bygget i træ med messingbeslag og læder. Mange af disse kameraer har været brugt på et stativ, og det betyder naturligvis, at sådan en samling kræver lidt ekstra plads.

Fire Nellerød kameraer

Hvis man beder Kjeld Jensen om at udpege klenodierne i samlingen, så bliver han lidt tavs. Men efter en lille pause kommer svaret:

- Jamen det er de fire Nellerød-kameraer. Der er noget helt specielt knyttet til disse fine gamle trækameraer. De er håndlavede af en dansk landbysnedker i Nellerød i Nordsjælland mellem 1860 og 1920, og de er alle unikke. Der er ikke to af hans ca. 350 kameraer, der er ens. Han byggede normalt 5-6 stykker på et år, og de var alle fremstillet på bestilling, og de blev fremstillet efter kundens ønsker til format og teknik.

I samlingen i Hvingel er der en stube store trækameraer på stativ.

- Desuden er de svære at finde. Når jeg hører om et Nellerødkamera, så føler jeg mig lidt ligesom en jæger. Man lister sig stille og roligt ind på byttet, og man slår først til, når man er rimelig sikker på at ramme plet.

- For mig har alle fire Nellerødkameraer en særlig historie. Et fandt jeg meget billigt til salg i Den Blå Avis, et andet måtte jeg til Sverige for at få fat i, og så har jeg købt to på auktioner i Dansk Fotohistorisk Selskab.

- Men som udgangspunkt, så har jeg egentlig ikke nogen særlige præferencer, og dog. Jeg samler ikke på kameraer i plastik. Når det er sagt, så har jeg ikke en forkærlighed for et bestemt firmas produkter. Det er heller ikke de dyre og sjældne ting, der er mine foretrukne ting. For mig kan et boxkamera eller andre simple kameraer være lige så spændende som mange andre kameraer.

Kamera med læbestift (III 8)

Ingen kan være i tvivl om, at Kjeld Jensen er glad for sine Nellerød kameraer og for andre store kameraer i træ. Men hvis man er lidt ihærdig, så kan man sagtens få Kjeld til at fortælle om andre spændende fund blandt de 900 på hobbyloftet i Hvingel.

- Jeg synes, at Kodaks damekamera, Petite, er vildt spændende, fortæller Kjeld Jensen. Kodak lavede i 1912 et lille kamera, der hed Vest Pocket. Det blev kaldt Soldiers Ca-

mera, og en del soldater havde det med i Første Verdenskrig. Senere fandt Kodak ud af, at der kunne være et nyt spændende marked, hvis man kunne friste kvinderne til at købe et kamera. Derfor fik de lavet det lille kamera i forskellige farver med et særligt design, som de solgte under navnet Kodak Ensemble, der blev brugt i forbindelse med salget af et Petite kamera i gaveæske med en læbestift og en pudderdåse.

Store trækameraer er en vigtig del af Kjeld Jensens samling.

- Jeg har sådan et kamera, som jeg fandt i Den Blå Avis, men desværre uden gaveæskeren med læbestift og pudderdåse.

- Jeg vil også fremhæve et Premo A kamera, der blev fremstillet i byen Rochester i staten New York i slutningen af 1800'tallet og firmaet blev senere overta-

Kodak Petite skulle særligt henvende sig til kvinder, og de fine små kameraer blev solgt i gaveæsker med en læbestift og en pudderdåse.

get af Kodak. Det er fra den tid hvor Rochester var samlingssted for mange fotovirksomheder, på samme måde som byen Dresden var det i Tyskland. Dette kamera har været udlånt til produktionen af filmen, Julemandens datter 3, og det gør det naturligvis lidt ekstra spændende for mig.

- Desuden vil jeg nævne et Ernemann håndrevet filmkamera og et par fine panoramakameraer.

Musikstudie

For Kjeld Jensen er det at samle kameraer verdens bedste hobby, og det er her han bruger en del af fritiden. Men Kjeld er også musiker, og han spiller bas i et rockband. Så naturligvis har han også et komplet lydstudie og en del musikinstrumenter som en del af samlingen i Hvingel.

Det årlige loppemarked i Paris er et af de steder, hvor Kjeld Jensen forsøger at udbygge samlingen. Men ellers går den konstante jagt på loppemarkeder, auktioner og via kontakter til andre samlere i Dansk Fotohistorisk Selskab.

En Ernemann filmoptager hører til et af samlingens klenodier.

JPA 150 som blev skabt af Nellerødmanden omkring 1891-1892. Kjeld Jensen fandt det fine gamle kamera i Olufström i Sverige.

Fremtiden

Men hvilke planer har Kjeld Jensen med samlingen for fremtiden? Han er stadig en ung mand, der endnu ikke er fyldt 60 år, så der er mange gode år fremover til at dyrke den spændende hobby og samle på kameraer.

- Det har aldrig været min tanke, at min samling skulle være et museum, fortæller Kjeld Jensen. Loftet på landbrugsejendommen er mit lille private museum, hvor jeg hygger mig med min hobby. Jeg viser det gerne frem, hvis nogen kontakter mig, men det vil aldrig blive sådan et sted med faste åbningstider og entre.

- Men der kommer naturligvis en dag, hvor vi ikke kan blive boende her, og så må jeg finde en løsning på min samling.

- Problemet er, at jeg er bedre til at købe end at sælge kameraer.

JPA 239 er et af de fire Nellerødkameraer, som indgår i Kjeld Jensens samling.

JPA 165. Samling Kjeld Jensen.

*Fhv. fotohandler og museumsleder Sigfred Løvstad (1924-2002) flyttede allerede i 1983 ind i bygningen i Museumsgade. Huset, der med tiden, skulle blive til Danmarks Fotomuseum. Fotomuseet åbnede officielt 31. august 1984.
Foto: Hugo E. Madsen.*

Danmarks Fotomuseum

Danmarks Fotomuseum blev grundlagt i 1984 af fhv. fotohandler og museumsleder Sigfred Løvstad (1924-2002), der kunne se mulighederne i at etablere et specialmuseum for fotografien og en anderledes turistattraktion i Herning.

Sigfred Løvstad donerede sin private samling til den selvejende institution, og ved samme lejlighed deponerede Nationalmuseet dets fotohistoriske samling. Sidenhen er museet blevet begunstiget med utallige donationer fra private, fotohandlere og andre, og i 2002 donerede Nordisk Film hele dets historiske samling af professionelt filmproduktionsudstyr.

Af Bjarne Meldgaard

Efter 10 år som museumsleder gik Løvstad på pension i 1994 og Bjarne Meldgaard overtog herefter ledelsen af fotomuseet.

*Danmarks Fotomuseum fik i 1983 stillet huset i Museums-gade 28 til rådighed. Det var en tidligere kjoiefabrik med produktionslokaler i sidebygningerne samt privat bolig ud til gaden, der var i alt 1.250 kvm i husets fire plan.
Foto: Bjarne Meldgaard.*

*I forbindelse med indvielsen af Danmarks Fotomuseum i 1984 var gaven fra Dansk Fotohistorisk Selskab en tro kopi af et daguerreotypi-kamera - håndlavet af flere af selskabets medlemmer.
Foto: Keld Nielsen.*

I museets montre om tidlig fotografi kunne man se en kopi fra 1956 af Voigtländers første metalkamera beregnet for optagelse af daguerreotypier. Originalen blev produceret i 1841 i ca. 600 eksemplarer. Foto: Keld Nielsen.

Med slogan "You press the Button, We do the Rest" grundlagde George Eastman (1854-1932) det multinationale firma Kodak. Kodak lancerede sit første kamera i 1888. Dette simple No 1 Brownie fra omkring 1904 brugte rullefilm og havde et negativformat på 6x6 cm. Foto: Keld Nielsen.

Landsbysnedkeren Jens Poul Andersen (1844-1935) producerede en mængde forskellige kameraer og kinoudstyr. Dette småbilledkamera fra ca. 1920 med negativformat 24x60 mm anvendte globetrotteren Holger Rosenberg (1869-1960) på sine mange rejser Jorden rundt. Foto: Keld Nielsen.

Museet for fotografien

Danmarks Fotomuseum var et kulturhistorisk museum, der skildrede sammenhængen mellem teknik og dens brugsværdi. På fotomuseet var det her muligt at se og opleve både hverdagens fotografi og udvalgte tekniske højdepunkter og almindeligheder samt kameraets historie fra mere end 180 års aktivitet inden for området.

I museets 535 kvm udstillingslokaler kunne ses en række permanente udstillinger, hvad den fotografiske teknik har formået at frembringe:

Kameraets udvikling fra 1839 frem til i dag.

Nogle af de store producenter af kameraer præsenteret bl.a. ved Kodak, Rollei, Zeiss Ikon og Leica.

Et fotografisk atelier fra omkring år 1900.

En amatørfotografers mørkekammer.

Landsbysnedker og kamerakonstruktør Jens Poul Andersen fra Nellerød ("Nellerødmanden"), hvis håndlavede kameraer og udstyr er unikke eksempler på dansk kameraproduktion og flot håndværk.

De første japanske kameraer.

Stereo- og miniaturrekameraer.

En unik samling hjemmelavede kameraer og filmudstyr bl.a. fra tiden 1930 - 1950.

Montrer med filmoptagere og fremvisere.

En samling fotografier af eventyrdigteren H.C. Andersen.

Et fantastisk panoramabillede i farver af København på 1x12 meter - kunne beskues horisonten rundt.

En stor samling visit- og kabinetkortbilleder.

Fotografier fra kgl. hoffotograf Peter Elfeldt.

De tidligste fotografier - daguerreotypier og ambrotypier (vitrotypier).

En af de nyere former for 3D fotografi var præsenteret ved en stor samling holografer, hvis tredimensionale virkning er forbavsende.

I år 2000 blev Hans Kongelige Højhed Prins Joachim protektor for Danmarks Fotomuseum.

Skiftende fotoudstillinger

Danmarks Fotomuseum har gennem mange år markeret sig via sine skiftende fotoudstillinger af nationale og internationale fotografer, og museet har været med til at højne fotokunsten som ét af de få steder, der var tilbage i Danmark.

Udstillingsprogrammet spændte vidt fra

bl.a. "Årets Pressefoto" (Pressefotograf-forbundet), "Himmel og Hav" (Kirsten Klein), "From Hell to Hollywood" (Nick Ut), "Den Nationale" (Selskabet for Dansk Fotografi), "Ups de luxe" (Emil Schildt) via "Fandens" (Tina Søiland), "STATUS 15" (DJFotograferne), "MIRAGE" (Susan de Witt), "I Begyndelsen var Lyset" (Fotografisk Salon), "Vagn Hansen – pressefotografi gennem årtier" (Vagn Hansen) og til "De nordamerikanske indianere" (Edward Sheriff Curtis).

Og en af fotomuseets meget populære fotoudstillinger både blandt publikum og deltagere: Den censurerede fotoudstilling "Til kanten..." er blevet ført videre – nu tre gange – af KUNSTPAKHUSET i Ikast og fhv. museumsleder Bjarne Meldgaard.

De varierende fotoudstillinger blev blandt andet åbnet ved:

Forfatter Knud Sørensen, 1996

Foredragsholder Lotte Heise, 1998

Skuespiller Morten Grunwald, 2006

Videnskabsminister Helge Sander, 2007

Filminstruktør Erik Klausen, 2008

Den amerikanske ambassadør Laurie S. Fulton, 2011

Den litauiske ambassadør Vytautas Pinkus, 2012

Journalist Kurt Thyboe, 2013

Associated Press fotografen Nick Ut, USA, 2014

*En tro kopi fra ca. 1972 af det første Leica-kamera: UR Leica (ca. 1912-13), der havde negativformatet 24x36 mm. Det skulle efterfølgende blive et af de mest anvendte formater og med flest producerede kameraer til 35 mm film.
Foto: Keld Nielsen.*

Eventyrdigteren Hans Christian Andersen (1805-1875) blev forevigtet mange gange både på daguerreotypi og negativ. Her et fotografi fra 1867 optaget i atelier. Fotomuseets samling udgjorde omkring 60 originale fotografiske aftryk af H.C. Andersen. Foto: Georg E. Hansen.

Anne Elvine Julie Brodersen, fotograffrue, ca. 1865. Anne står med et lommeur til at tage tid på eksponeringen. Dette var den gang mange sekunder. Lukkeren var objektivets dæksel.

Objektiv og Danmarks Fotomuseum

Grundlæggeren af Danmarks Fotomuseum, Sigfred Løvstad var en af de første medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab, da det blev etableret i 1975. Gennem hele sit virke har Danmarks Fotomuseum beriget Dansk Fotohistorisk Selskab med fothistoriske informationer, artikler og fotografier til foreningens medlemsblad Objektiv.

Ligeledes har man på fotomuseet haft stor glæde af de mange forskelligartede og informative artikler, der blev bragt i medlemsbladet. Et samarbejde, der har bidraget til begge parter vidensdeling og udvikling af fothistorien.

Det blev til utallige "besøg" i museets righoldige arkiv til Objektivs temanumre om bl.a.: Jens Poul Andersen ("Nellerødmanden"), Voigtländer, Peter Elfelt, Zeiss, Kehlet, Norka, Fragmenter af Fotografiens Historie og Japansk fothistorie.

Fotomuseet rådede over ca. 550 kvm til de permanente og skiftende udstillinger. Her et view fra et af de otte udstillingslokaler med en opstilling af Nordisk Films udstyr, monterer med stereokameraer og betragtere. Foto: Niels Resdahl Jensen.

Et Kehlet-fotografi fra ca. 1955. Fotografen Reimert Kehlet (1885-1971) og hans fotografiske atelier gjorde det muligt for den brede befolkning at komme til fotograf for rimelige penge. Firmaet udviklede sig til at have fotografiske atelier i mange af de større byer i Danmark.

Her nævnes der blot tre forskellige scenarier til ny viden som dukkede op fra Danmarks Fotomuseums magasiner:

I fotomuseets righoldige samling fandtes der mange forskellige eksemplarer af udstyr til optagelse af "levende billeder". Optagere og gengivere til Pathé, 2x8 mm, super 8, 16 mm og 35 mm film. Her den eksklusive 16 mm gengiver fra Kodak, Kodascope Model B fra 1928. Foto: Keld Nielsen.

Gennemskåret Rolleiflex 2,8 E, ca. 1956. Det tyske firma Franke & Heidecke – senere Rollei Werke – startede produktionen af Rolleiflex i 1929. Det blev en af de mest kopierede kameratyper i negativformatet 6x6 cm. Foto: Keld Nielsen.

Under udarbejdelsen af temanumrene blev det bl.a. opdaget, at ved Jens Poul Andersens (Objektiv nr. 66) righoldige produktion af kameraer og nummerering, viste det sig, at flere kameraer/kinooptagere havde fået samme nummer. Dette gav bl.a. spekulation om, der var fremstillet flere kameraer end der var kendte på udgivelsestidspunktet af temanummeret. Sidenhen er tvivlen blevet bekræftet ved yderligere og gennemgående research af forfatter Lennart Weber ved udgivelsen af bogen "Geniet fra Nellerød".

Ved arbejdet med temanummeret om Kehlet (Objektiv nr. 103 og 104) var redaktionen (Sigfred Løvstad, Flemming Berendt m.fl.) sikre på at firmaet Polyfoto var en del af Kehlet-koncernen. Polyfoto var en kæde af fotografer, der også tog portrætbilleder i atelier som kun var beregnet for brug af Polyfotos fotografer. Men ved en uvurderlig hjælp fra Gunnar Graham (se Objektiv, nr. 105, side 7 og Objektiv nr. 106, side 17) blev det klarlagt, at Polyfoto-kæden var grundlagt af konstruktør og ejer Carl Johan Rixen og Polyfoto fungerede uafhængigt af Kehlet.

Da researchen til temanummeret Norka (Objektiv nr. 109) tog sin begyndelse blev det opdaget at selve teknikken og konstruktionen af Norka-kameraet stort set ikke var ens fra kamera til kamera. Det

Et af kamerahistoriens ældste firmaer var det tyske Voigtlander, der blev grundlagt i 1756. Et af Voigtlanders berømte spejlreflekskameraer var Bessamatic. Dette eksemplar er bestykket med det for tiden unikke optik Zoomar 2,8/36-82 mm, 1958/1959. Foto: Keld Nielsen.

var specielt Norka-Multi-Kamera, der blev omforandret og forbedret især på fremføringen af den fotografiske plade samt formaterne på negativerne.

Fra udvikling til afvikling

I 2015 vedtog Herning Kommune at reducere fotomuseets årlige driftstilskud med 80 %. Museets bestyrelse besluttede, at man kunne ikke drive et museum seriøst uden et økonomisk sikkert fundament og med de betingelser, som Herning Kommune havde besluttet.

Det svenske firma Hasselblad blev grundlagt i 1841 som et handelsfirma for tekstiler. Senere kom fotografiske artikler ind i sortimentet. Victor Hasselblad (1906-1978) udviklede i 1948 det første enøjede spejlreflekskamera med udskifteligt objektiv, søger og filmkassette – Hasselblad 1600F. Foto: Keld Nielsen.

Nikon blev grundlagt i 1917 ved sammenlægningen af tre japanske, optiske firmaer. Det legendariske kamera Nikon F blev det foretrukne kamera på det professionelle marked og blev en del af pressefotografens "værktøj". Nikon producerede i 2004 det måske sidste analoge spejlreflekskamera, Nikon F6. Foto: Keld Nielsen.

Derfor arbejdede ledelsen og bestyrelsen for fotomuseet på, at finde en anden kommune eller samarbejdspartner, der kunne se mulighederne i at overtage og drive museet videre.

Medio 2017 måtte fotomuseets bestyrelse indse, at det ikke var muligt at flytte museet til et andet sted og derfor blev det planlagt at afvikle og lukke museet med udgangen af 2017. Deponerede genstande fra bl.a. Nationalmuseet og Nordisk Film blev returneret. I samme forbindelse blev fotohistoriske effekter og fotografier af national karakter skænket til Nationalmuseet.

Der blev foretaget en grundig sortering og kassation af effekter, der gennem tiden var indkommet som donationer, heraf en del dubletter. En mindre del af samlingen blev solgt på auktioner både i Danmark og Tyskland. På fotomuseet blev der desuden afholdt nogle "loppemarkeder", hvor der blev solgt dubletter og effekter som ikke havde fotohistorisk karakter. Tiltag som var med til at oparbejde en nødvendig arbejdskapital for museet til brug for at kunne drive museet til der var fundet en løsning på fotomuseets fremtid. Desuden ønskede bestyrelsen også at have et økonomisk råderum til en evt. flytning og opstart et andet sted.

Danmarks Fotomuseums grundstamme af effekter blev opmagasineret på et sikret sted.

Et af fotomuseets populære aktiver, som var med til at øge interessen hos et bredere publikum, var fotogalleriet. På de skiftende udstillinger kunne ses fotokunst af nationale og internationale fotografer.
Foto: Niels Resdahl Jensen.

Danmarks Fotomuseum ophører

Fotomuseets bestyrelse har søgt i mange retninger – også utraditionelle, for at Danmarks Fotomuseum kunne få et nyt hjem og en samarbejdspartner med en tidssvarende udstilling og udgave af et moderne museum for fotografien. Men desværre er alle tiltag ikke sket fyldst. Økonomien hos de danske kommuner er meget trængt, og der er desværre ikke plads til udvidelser på kulturbudgettet.

Af den grund har Danmarks Fotomuseums bestyrelse besluttet at fotomuseet vil blive nedlagt i 2025. Dele af samlingen vil blive solgt på nationale og internationale auktioner. Resterende effekter m.m. vil samlet blive udbudt til salg.

Uddrag af Danmarks Fotomuseums vedtægter:

"Ved beslutning om institutionens ophør, forpligtes bestyrelsen til at afhænde samlingen og øvrige aktiver fra den ophørte institution bedst muligt, eventuelt ved overdragelse til et andet museum i Danmark, en kommune, en fond eller ved offentlig auktion."

”Eventuelle overskydende midler ved op-hør anvendes først og fremmest til at afholde udgifter i forbindelse med afviklingen, dernæst til at fremme fotohistorisk virksomhed og/eller ved at tilfalde kulturelle formål i Herning Kommune. Disse valg foretages efter samråd ved Kultur- og Fritidsudvalget samt med medlemmerne af den ophørte institutions bestyrelse.”

Fotografiet og fremtiden

Der bliver i dag fotograferet som aldrig før – og nu med mobiltelefonen. Man har

altid et kamera med og kan dele billeder og oplevelser med venner og bekendte på få sekunder. Verden er blevet mindre og rigere med alle de informationer – og billeder vi sender til hinanden.

Fotografiets pionerer: Joseph Niépce, Louis Daguerre, Fox Talbot, Peter W.F. Voigtländer, George Eastman, Oskar Barnack, Edwin H. Land og mange, mange flere ville måske aldrig have drømt om, hvordan deres frembringelser har revolutioneret medieverdenen.

Og hvad den nyeste teknologi AI (Artificial Intelligence) vil bringe fremover – tør vi kun gisne om – det er lige startet.

*I forbindelse med Nordisk Films 100-års jubilæum i 2006 blev der på fotomuseet opbygget en tro kopi af en filmkulisse fra Olsen Banden filmene: Kjeld og Yvones stue. Kameraer og lamper mv. fra den deponerede samling fra Nordisk Film blev anvendt i kulissen.
Foto: Keld Nielsen.*

Peter Elfelt køber fisk på Gammel Strand sammen med sin hustru, Emilie. I hånden holder han et stereokamera, formentlig et af "Nellerødmandens", Jens Poul Andersens kameraer. Udsnit af et stereobillede, taget af Kristian Hude. Samling avk.

Om stereobilledets historie

- via Selskabet, RODS og Stereoskopklubben

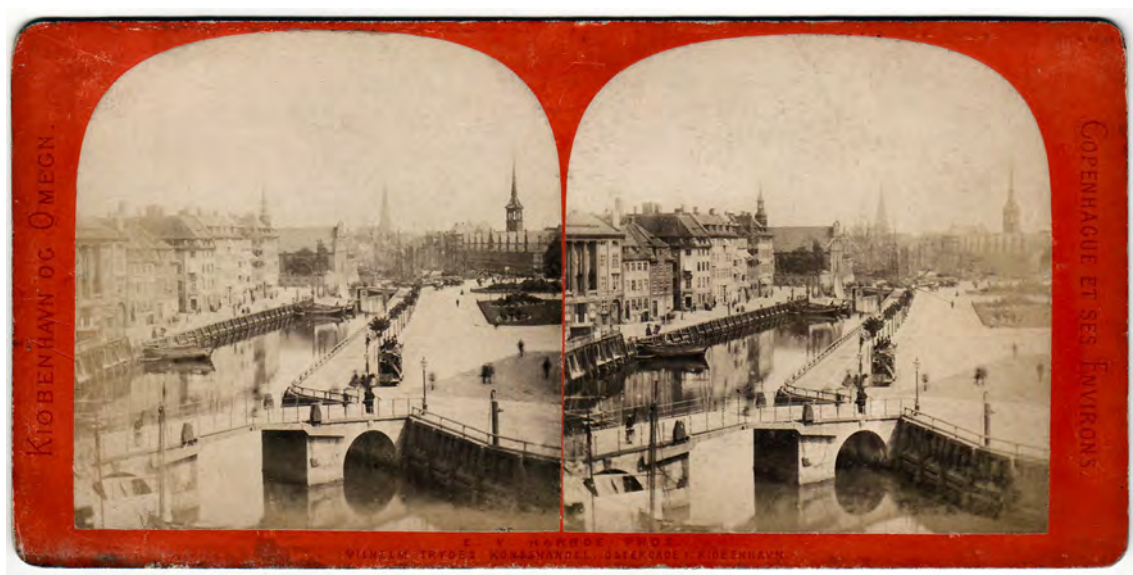
I 1838 udgav Charles Wheatstone en artikel "Binocular Vision" med detaljeret beskrivelse af stereosyn. Stereo (oprindeligt fra oldgræsk στερεός, "fast", "solid"). Men allerede i 1833 kunne han demonstrere de første former for spejlstereoskoper.

Stereoskopi er tredimensional gengivelse af billeder ved hjælp af et stereoskop.

Året efter artiklen offentliggjorde Louis Daguerre sin opdagelse vedr. daguerreotypiet, og der har allerede på det tidspunkt sikkert været ønske om at gengive

den menneskelige synsopfattelse "korrekt" i 3D. Men det var først med Brewsters linsestereoskop fra 1849, at stereoskopiske daguerreotypier blev praktisk muligt.

Det store gennembrud kom med albuminpapir (1850) og vådplader (1851). Nu kunne der laves skarpe og holdbare negativer, og kopierne kunne masseproduceres. Interessen for stereobilleder eksploderede: "Hvert hjem sit stereoskop". London Stereoscopic Company, som blev stiftet i 1854, solgte i sidste halvdel af 1850'erne en halv million stereoskoper, og de hævdede at kunne levere mere end 100.000 motiver. Det blev med Leif Hammelevs ord "verdens første billedmassemedie".

Fremvisning af stereobilleder i Fotohistorisk Selskab med to Rolleiflex projektorer og polariserede filtre. Siden blev det hele digitalt.

Udsigt mod Holmens Kanal med den gamle Højbro i forgrunden. Fotograf: E.V. Harboe. Samling PR.

Af Peter Randløv.

Også i USA eksploderede interessen, og firmaer som Keystone og Underwood & Underwood sendte fotografer ud til alverdens lande og solgte millioner af stereobilleder af høj kvalitet.

I Objektiv har interessen for stereoskopi været stor. Hvis man i databasen i Objektiv.dk søger på "stereo" kommer der 74 hits. Første artikel var af John Philip "Stereoskopisiden" i 10-års jubilæumsnummeret 1985 nr. 34 med to billeder af Edvard Valdemar Harboe (1834 – 1883). I Objektiv blev dog kun den ene halvdel vist, så nu viser vi hele billedet. Siden er det lykkedes, efter en ihærdig indsats, at gennemføre at stereobilleder helst gengives med venstre og højre billede uden beskæring.

Det første temanummer i Objektiv var om stereoskopi, nr. 38 i 1987. Der var stor vægt på teknikken med billeder af stereo-kameraer og stereobetragtere men også mange billeder.

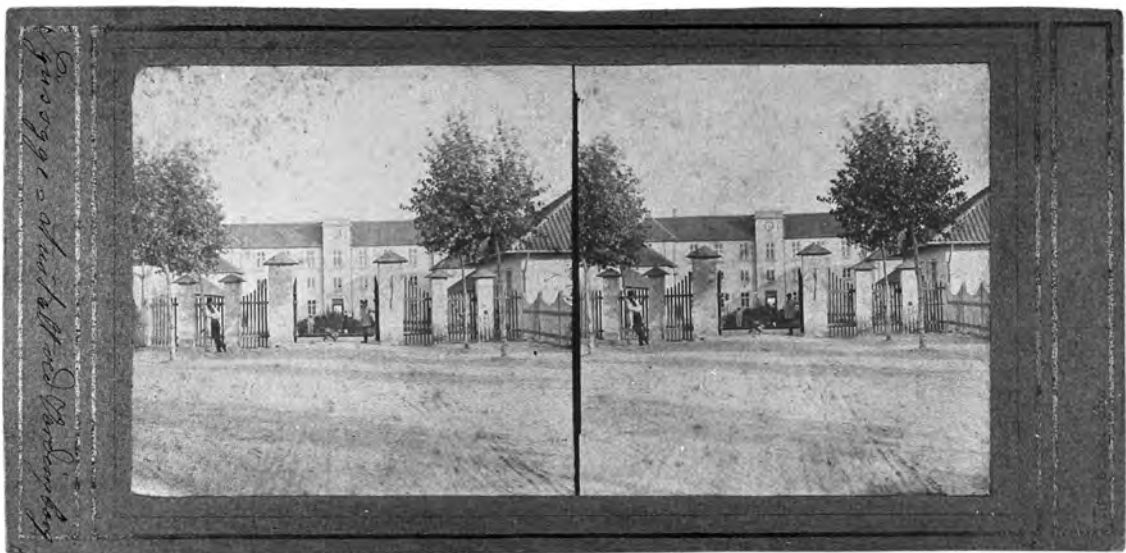
Specielt skal nævnes en artikel af Erik Fersling om Peter Lorents Fangel.

I Danmark var der avancerede amatør-fotografer, der eksperimenterede med 3D billeder f.eks. I.B. Melchior (1827 – 1893), der er kendt for billederne af H.C. Andersen (1865).

*Sankt Annæ Gade mod Vor Frelses Kirke.
Fotograf: E.V. Harboe.
Samling PR.*

*Et mindre kendt billede af I.B. Melchior fra 1868. H.C.A. på Rolighed sammen med Emilie Melchior og søstrene Louise og Harriet Melchior.
Samling Museum Odense.*

En af de første kommercielle stereofotografer var C.A.F.J. Henschel (1825 – 1883), der bl.a. fotograferede Frederiksborg Slot i 1859 før branden og Sindssygeanstalten Oringe, hvor han blev indlagt og døde med symptomer, der svarer til kviksølvforgiftning. Han blev oprindelig uddannet som daguerreotypist, hvor man jo fremkaldte de forsøvede plader med giftige kviksølvdampe.

Vi kender ca. 200 danske stereofotografer, der solgte billeder, men det var først med Peter Lorents Fangel (1837-1922) og Peter L. Petersen (1866-1931), senere under navnet Peter Elfelt, som solgte billeder i større antal.

Kongelig hoffotograf Peter Elfelt

Elfelt er flittigt omtalt i Objektiv, temaanummer 90 i 2000.

I hans "Stereoskop Galleri" var der ca. 7600 billeder. Desuden findes der et stort antal private optagelser, herunder en del billeder af smukke damer i varierende grad af afklædthed.

Der er i Galleriet billeder fra Krigen 1864 og af H.C. Andersen fra 1865, som blev udgivet i Elfelts navn. Det er kopier af Georg E. Hansen og I.B. Melchior's optagelser.

Anne-Lise Johansen (senere Schaumburg-Libbe) arvede Elfelts virksomhed. Hun solgte negativerne fra Galleriet til Danmarks Radio, der beklageligvis skar pladerne over, så venstre- og højrebillederne – nu kaldet A og B – blev opbevaret hver for sig.

Sindssygeanstalten Oringe ca. 1860.

Fotograf: C.A.F.J. Henschel. Samling AD.

Frederiksborgs Slot 1859.

Fotograf: C.A.F.J. Henschel. Samling OH.

De fleste negativer til galleriet findes nu på det Kongelige Bibliotek. Dvs. billederne af H.C. Andersen dog er udtaget, formentlig af prinsesse Anna-Lise Schaumburg-Libbe, med salg for øje.

Negativerne er nu skannet og kan findes i Digitale Samlinger. Desværre er A og B billederne stadig adskilt, men ved søgning med repræsentative ord fra Elfelts protokol kan man finde og downloade samhørende billeder, som med lidt digital manipulation kan give et ret flot resultat. Det er desværre ikke muligt at søge på filnavnet, hvor Elfelts løbenummer indgår.

Elfelt er fyldigt omtalt af Lennart Weber i bogen "Arven efter Elfelt" fra 2015, men især relevant for denne artikel, så udgav Lennart Weber i 2017 den flotte bog "Arven efter Elfelt II – nu i stereo".

J.P. Andersen. Geniet fra Nellerød

Elfelt udgav i stor udstrækning andre fotografers billeder. Han udstyrede dem med et stereokamera fremstillet af Nellerødmanden, J.P. Andersen (1844 - 1935), og billederne blev så udgivet med Elfelts

Den kongelige familie foran Bernstorff Slot. Fotograf Peter Elfelt.
Bagerste række: Pr. Valdemar, Pr. Christian, Pr. Hans.
Næstbagerste række: Pr. Frederik, Kong Georg, Kejser Nicolai II.
Næstforreste række: Prs. Victoria, Prs. Alexandrine, Pr. Frederik,
Kg. Christian IX, Dr. Alexandrine, Kjs. Dagmar, Prs. Marie, Kjs. Alexandra.
Forreste række: Pr. Aage, Pr. Viggo, Pr. Christian, Prs. Bathildis, Prs.
Magrethe, Stpr. Olga, Stpr. Marie, Pr. Erik, Pr. Axel.
Samling GR.

Et udsnit af billedet ovenfor fra negativerne på det Kongelige Bibliotek. Bemærk kvaliteten.
Prinsesse Alexandrine, Prins Frederik (senere Kong Fredrik IX) på armen. Kong Georg er uskarp, han har drejet hovedet.
Samling Det Kongelige Bibliotek.

navn på kartonen. Dir. Hans Henrik Schou var en af de største bidragsydere. Han optog mange billeder på sine forretningsrejser med et af Nellerødmandens kameraer, og mange kom med i Elfelts Galleri.

Elfelt fik meget tidligt eneret til salg af Nellerødmandens produkter, herunder stereokameraer og stereoskoper. Disse var meget smukt snedkerarbejde og mekanikken var selvopfundet og ofte unik

for de enkelte kameraer. Med rette bliver han omtalt som "Geniet fra Nellerød", men måske var samarbejdet med Elfelt til hinder for en større produktion. Man kunne få betydelig mere avancerede kameraer fra udlandet, men måske "sad" Elfelt på markedet.

Nellerødmanden fik sit eget temanummer, Objektiv nr. 66 i 1994 bl.a. med beskrivelse af hans på daværende tidspunkt kendte produkter skrevet af Sigfred Løvstad. Et vigtigt bidrag til dansk fotohistorie.

Fregatten Jylland i 1914 i Juelsminde ankret op ud for Palsgaard ved festen for veteranerne fra 1864. H.H. Schous bror, Einar V. Schou, købte godset Palsgaard, hvor en del af festen blev holdt, og i 1912 købte han fregatten, som bl.a. fungerede som telegrafstation. Fotograf: H.H. Schou. Samling PR.

JPA ved høvlebænken i værkstedet. Fotograf: Marius L. Christiansen. Samling Danmarks Fotomuseum.

Lennart Weber har skrevet en biografi om Nellerødmanden i bogen "Geniet fra Nellerød" fra 2019 med fortegnelse over hans nu kendte produktion.

Peter Lorents Fangel (1837 - 1922)

Hvor Elfelt er omtalt i 44 numre eller temanumre af Objektiv, så er den ære kun overgået Fangel fem gange på trods af, at han var tidligere end Elfelt, og selv tog de mange billeder. Specielt må nævnes, at Erik Fersling renskrev Fangels erindringer fra Middelfarts Museum. De blev trykt i Objektiv nr. 63 i 1993. Fersling oversatte dem siden til engelsk til Stereo World i USA i 1993, hvor artiklen blev bragt med billedet at Fangel og hans familie på forsiden.

Fangel var udlært som snedker og havde et ligkistemagasin. Han blev af sin fætter fotografen A.N. Høeg, der lavede stereobilleder med vådpladeteknik, opfordret til at

fremstille nogle stereoskoper. De smukt forarbejdede stereoskoper solgte godt, i mange år solgte han 3 - 400 stk. årligt.

Fremstillingen er beskrevet i Fangels erindringer: "Arbejdet stadig blev gjort i Fritiden saa hjalp det os godt ud over de trange Kaar, og da Børnene efterhaanden blev lært til at hjælpe med at file, slibe og polere for en vis Akkord Betaling, der jo ikke var høj, bidrog de meget til at fremme Arbejdet, men hvad de saaledes tjente eller ved at tage Bypladser maatte ikke bruges, men sættes i Sparekassen; et af dem havde ved Konfirmationen 120 Kr. staaende."

*Billede af Fangel og familie. Familien er "til ære for" fotografen Hans Hansen, Odense rykket ud i haven.
Samling PR.*

*Udsnit af billedet ovenfor, hvor man tydeligt kan se de velkendte stereoskoper.
Det er Fangel selv, der står bagerst.*

Fangel rejste med tog rundt i Danmark med stereoapparat, stativ og de tunge glasplader i en barnevogn. Der er også et mindre antal billeder fra Norge, Sverige og Tyskland.

Fangels fortegnelse over stereobilleder omfatter 7121 billeder taget fra 1887 til 1901. Han fotograferede herregårde, kirker, billeder fra byer og land ofte arrangeret med en lille gruppe børn i forgrunden. Billederne blev solgt sammen med hans flotte stereoskoper.

Løgumkloster, Vestergade. 1900.
Samling Middelfart Museum.

Gammel Strand med fiskerkoner. 1888.
Samling TM.

Industriudstillingen 1888,
Maskinhallen. Samling PR.

Når man ser på tidslinjen er det sandsynligt, at Fangel blev udkonkurreret af Elfelt, der havde billeder af alt, hvad der kunne sælges: Kongefamilien, kendte personer og skuespillere, badepiger m.v.

Fangels negativer findes i varierende grad af forfald på Middelfart Museum. Der blev i 1993 startet et projekt for at redde samlingen, se Objektiv nr. 61. Status kendes ikke.

Fangel kontaktkopierede negativerne på albuminpapir, som nu desværre ofte er meget blegede, men der findes heldigvis mange billeder, som fremstår i god stand.

RODS, Registrant over Danske Stereoskopbilleder

I 1983 begyndte det mangeårige medlem af Fotohistorisk Forening, Erik Fersling, arbejdet med at registrere stereobilleder taget i Danmark og billeder taget af danske fotografer. Se Objektiv nr. 63, side 25 fra 1993.

I starten skrev Erik Fersling lange lister på skrivemaskine, men gik så over til at registrere billeder i en primitiv DOS database på PC på biblioteket i Rødovre. Siden fik Erik selv en PC. Billederne blev affotograferet på s/h negativfilm, kopieret i reduceret størrelse 45 x 65 mm og indsat i ringbind. Kort før hans død i 1996 udgav han, med støtte fra Statens Humanistiske Forskningsråd, en

oversigt over de registrerede billeder, fotograf biografier m.v. Nu var der registreret godt 10.000 billeder og arkivet med 440 meter negativfilm og de mange kopier fyldte nu 49 ringbind og 3 reolmeter.

Artiklens forfatter havde i forvejen aftalt at overtage arbejdet uden at have gjort sig klart, hvor stort et arbejde det ville blive. Men det har været spændende og udbytterigt og med mange nye muligheder efter internettet kom til.

I begyndelsen blev databasen lagt over til MS Access, som gav mulighed for at lave link til billederne. Desuden blev negativerne skannet i første omgang i lav opløsning på grund af begrænsede størrelse af lagermulighederne.

Nye billeder blev affotograferet på Kodachrome 64 farvefilm, men det blev hurtigt for kostbart, hvorefter registreringen fortsatte rent digitalt. Nye billeder ligger nu i 300 dpi og de s/h negativer skannes igen i højere opløsning efter behov.

Fangels aftryk af negativet til venstre er fint. Skagen Afholdshotel. 1899. Samling Middelfart Museum.

Eksempel på negativ i opløsning. Denne plade vil kunne rekonstrueres digitalt. Uskarphe- den skyldes sikkert dårlig fokusering i den analoge kopieringen. Middelfart Museer.

Erik Fersling og jeg vurderede, at der må være omkring 25.000, der opfylder kriterierne i RODS.

Der er nu over 20.000 billeder, som fylder godt 12 Gb, så registranten udgives nu på usb-stick.

Men det standser ikke her, for der mangler ca. 2000 billeder af Elfelt og 5000 af Fangel.

Desværre er det ikke lykkedes at finde en person med interesse for stereobilleder og MS Access til at fortsætte arbejdet med RODS, og det er også uklart, hvad der sker også med online versionen, nu hvor Dansk Fotohistorisk Selskab opløses.

Stereoskopklubben af 1908

Stereoskopklubben blev stiftet af 14 medlemmer i KFAK, Københavns Fotografiske Amatørklub.

Medlemmer var den gang "fine" mennesker f.eks:

H.H. Schou, civilingeniør, direktør.

Han tog mange stereobilleder i Norge, hvor han ferierede med studenterkameraten Alfred Lehmann, civilingeniør, professor i psykologi og flittig stereofotograf. Hans datter Inge Lehmann blev kendt for sin teori om jordens faste kerne.

C.J. Brodersen, civilingeniør, direktør for Frederiksberg kommunes tekniske forvaltning.

Peter Elfelt, kongelig hoffotograf var en mønstrebryder, da han kom fra en fattig familie.

Desuden kan nævnes A.C. Andersen, Ridder af Dannebrog, civilingeniør, laboratorieforsker, medlem af Akademiet for de Tekniske Videnskaber,

medlem af Stereoskopklubben 1913 – 1968, hvor han blev æresmedlem.

Stereoskopklubben blev opløst i 2017 på grund af manglende tilslutning, men nåede at holde et 100-års jubilæum i 2008, som blev fejret med Objektiv temanummer 120 samt en bog med et stort udvalg af medlemmernes billeder herunder Mønstersamlingen.

Mønstersamlingen

Fra starten i 1908 skulle man hver måned bidrage med et billede i en cirkulationsmappe. De første mange år skulle det være et glasdiapositiv i format 115 x 160 mm. På omslaget anførtes detaljerede tekniske oplysninger, som blev suppleret med medlemmernes kommentarer. En overskridelse af afleveringsfristen på mere end fire dage medførte en daglig bøde på 25 øre.

I cirkulationsmappen lå et diskussionshæfte, hvor ordet var frit. Det var i et af disse hæfter i 1918, at der udspandt sig en heftig diskussion mellem Elfelt og Brodersen om et af Elfelts billeder af hans hustru i Bøllemosen. Ifølge love skal diskussionen være under høflig form, men her blev ikke sparet på krudtet. Diskussionen er gengivet i jubilæumsnummeret, Objektiv nr. 120, så her nøjes vi med at vise billedet.

Efter afstemning blev billeder udtaget til Mønstersamlingen. Hvor kvaliteten af de cirkulerende billeder ofte var af jævn kvalitet efter nutidig standard, var der mange gode billeder i samlingen. Stilen var piktorialisme uden eksperimenter og sjældent med personer, Elfelts billeder var en undtagelse.

Et af de sidste billeder i Mønstersamlingen var pigen med spejlet, som prydede forsiden af temanummeret. Det var taget af klubbens mangeårige formand, Eric Kirschner. Billedet blev i bladet vist pseudo (h og v billede byttet om), hvilket vi bruger som undskyldning for nu at vise det korrekt. Eric Kirschners fars onkel, Wilhelm Kirschner, var medstifter af foreningen i 2008.

Efter Stereoskopklubbens opløsning blev Mønstersamlingen afleveret til Det Kongelige Bibliotek.

Klubbens logo ved jubilæet 2008 tegnet af Eric Kirschner.

Fremtiden

Der var i Stereoskopklubben store forventninger om en øget medlemstilgang i forbindelse med digitaliseringen af fotografiet, men trods en intens markedsføring lykkedes det ikke.

I lande som Holland, Tyskland, Slovenien, Østrig og USA er interessen vedvarende både blandt stereoveteranerne, som er blevet digitale, og der er kommet en ny generation til. Også i lande som Sydkorea og Japan er der en aktiv, ung og eksperimenterende generation.

Vi ved nu, at billedet var Elfelt nr. 4731. Elfelts anden hustru Wilhelmine i Bællemosen. Samling FB.

Pige med spejl nu gengivet korrekt. Fotograf Eric Kirschner. Fra RODS Mønstersamlingen.

Beklageligvis blev næsten alle fora 100% digitale i løbet af ganske få år. På plussiden må noteres, at det giver en masse fantastiske, nye muligheder. Men minus-siden er nu, at diskussionerne næsten udelukkende er tekniske: "They discuss pixels and not pictures". Hvor man før interesserede sig for billedernes indhold og tog mindre tekniske fejl mere afslappet, så kan man nu risikere at få et billede kasseret, hvis den næsten religiøse grund-sætning "deviationen må ikke overskride 1/30" ikke overholdes. Det må dog i sandhedens interesse nævnes, at der ind imellem kommer nogle fantastiske billeder f.eks. animeret 3D og 3D film, som dog kræver optageudstyr og computerkraft til redigering, hvor de færreste kan være med.

Klubmøde 1913 i Boserup.

Fra venstre: S. Sandorf, Aage Kirschner, H.H. Schou, C.J. Brodersen, E. Liisberg og Hjalmer Alstrup?

ISU, International Stereoscopic Union, er en international forening af stereoklubber og enkeltmedlemmer. De holder hvert andet år en kongres med stor deltagelse med visning af stereobilleder, køb og salg og udflugter.

Klubmøde 1988.

Fra venstre mod højre: Eric Kirschner, Søren Hertz-Christensen, Carsten Hertz, N.R. Jensen og Flemming Berendt.

Mellemste række: Erik Fersling og Andreas Trier Mørch.

Forreste række: Claus Neble, Peter Randsløv og Niels Resdahl.

Referencer og kilder:

Temanumre:

Objektiv nr. 38. Stereoskopi. 1987.

Objektiv nr. 55. J.P. Andersen, 1844 – 1935. 1994.

Objektiv nr. 90. Peter Elfelt, Kongelig hoffotograf i 2000.

Objektiv nr. 120. Stereoskopklubben, 1908 - 2008.

Leif Hammelev: 1864. Den dansk-tyske krig i 1864 i samtidens tredimensionale fotografier og øjenvidners tekst. Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. 2007.

Erik Magnusson & Frederik Täckström: När synden kom til Mölle. 2017. Med artikel om Peter Elfelt. Eget forlag.

Lennart Weber: Arven efter Elfelt, Kongelig hoffotograf Peter Elfelt 1866 – 1931. 2015. Eget forlag.

Lennart Weber: Arven efter Elfelt II – nu i stereo. Historien om Kgl. Hoffotograf Peter Elfelts stereobilleder 1887 – 1931. 2017. Eget forlag.

Lennart Weber: Geniet fra Nellerød. Snedker Jens Pouls Andersen 1844 – 1935. 2019. Eget Forlag.

Louise Wolthers: "Blik og begivenhed. En diskussion af fotografiets historiske potentialer med nedslag i krig, koloni og kommerzialisme 1860-1920". 2014.

Afsnittet om kommerzialisme repræsenteret ved Peter Elfelt kan downloades som pdf fra: doi.org/10.7146/for.v48io.41222.

COSIMA. www.cosima-3d.de/ er et program, som automatisk monterer to enkelte stereobilleder til ét korrekt stereobillede.

ISU. International Stereoscopic Union. isu3d.org. Ud giver tidsskriftet Stereoscopy.

NSA. National Stereoscopic Association. Stereoworld.org. Ud giver tidsskriftet Stereo World, The Magazine og Stereo Imaging, Past & Present.

RODS. Registrant over Danske Stereoskopbilleder.

Stereo Photo Maker. stereo.jpnmkr.org/eng/stphmkr. Prisbelønnet, gratis software til arbejde med stereobilleder.

Er dette fremtiden?

Prompt: "Fotorealistisk billede af personer med Meta Quest headset".

Billedet er lavet med AI. Selve billedet er genereret af Adobe Firefly, 2D til 3D konvertering med Leapix og efterbehandling med Photo Stereo Maker.

Min fotografiske interesse startede tidligt. Tydeligst kom det frem da vi i 4. mellem-skoleklasse (9. klassetrin) skulle skrive en fristil, der kom til at forme min fremtid. Jeg skrev om mine daglige cykelture hjem fra Faaborg til landsbyen Katterød. Fem kilometer gennem to bøgeskove, og i vinterhalvåret oplevede jeg, at skyggerne fra træerne væltede ned over mig. Derfor cyklede jeg stærkere, og træerne kom hurtigere væltende.

Vores dansklærer roste efterfølgende min stil i klassens påhør. Jeg havde indtil den dag aldrig skænket min fremtid en tanke. Mens andre drenge ville være brandmænd, politibetjent eller mekaniker, og pigerne ville være damefrisører eller sygeplejerske, så havde jeg ikke gjort mig tanker. Men da dansklærer Hansen sagde: "Lennart, du burde blive journalist", så var min erhvervskarriere sat på skinner.

Min første redaktør lærte mig at bruge et billedsprog, der sikrede, at læseren hurtigt forstod den historie, der skulle beskrives, og det har jeg siden forsøgt at efterleve i tekst og tale.

Sideløbende med erhvervskarrieren blev der samtidig skabt interesse for en hobby, hvor billedsproget fik stor betydning. Som 12-årig begyndte jeg at samle på frimærker, og da jeg arvede fars postkortalbum med fine fotografiske postkort med stor kulturhistorisk værdi, fik jeg smag for fotografiets evne til at fortælle en historie, som 1.000 ord ikke kunne gøre bedre.

Fotografiske postkort

I fars postkortalbum sad fine fotografiske postkort fra store fynske gårde, hvor hele personalestaben med heste var linet op. Der var postkort med jernbanearbejderne på job ved Ringe Station på Midtfyn, og siden fandt jeg et fotografisk postkort med et damplokomotiv på Katterød Station hvor ledvogterhuset – mit barndomshjem – var centralt.

Af Lennart Weber.

Arven efter Elfelt fik fin omtale i medier.

Interessen for fotografiske postkort har jeg dyrket i mere end 60 år, og med årene er jeg blevet mere og mere bevidst om, at fotografiske postkort i særdeleshed har haft kulturhistorisk værdi hos den del af befolkningen, som ikke lige havde råd til et besøg hos Peter Elfelt eller andre fotografer. En stor del af de gamle postkort, især de fotografiske, rummer en rigdom af historisk fortælling, som ellers ikke ville være tilgængelig.

Dansk Fotohistorisk Selskab

Mit forhold til Dansk Fotohistorisk Selskab opstod meget sent. Faktisk først da jeg blev pensionist. I 2010 startede jeg et lille bogforlag med det sigte at udgive små lokalhistoriske bøger fra Hillerød, hvor jeg har boet siden 1971, og hvor jeg allerede fra dag 1 begyndte at samle på gamle fotografier og postkort med relation til den nordsjællandske by med Frederiksborg Slot.

Det indgik dog aldrig i mine tanker, at jeg skulle skrive bøger om fotonhistorie, jeg havde heller aldrig hørt om Dansk Fotohistorisk Selskab. Men ved et tilfælde kom min første bog til at handle om fotograf Carl Rathsach, (1839-1911), som jeg havde en pæn samling gamle fotografier

fra. Da den lille bog på blot 100 sider udkom fik den fin omtale i Frederiksborg Amts Avis.

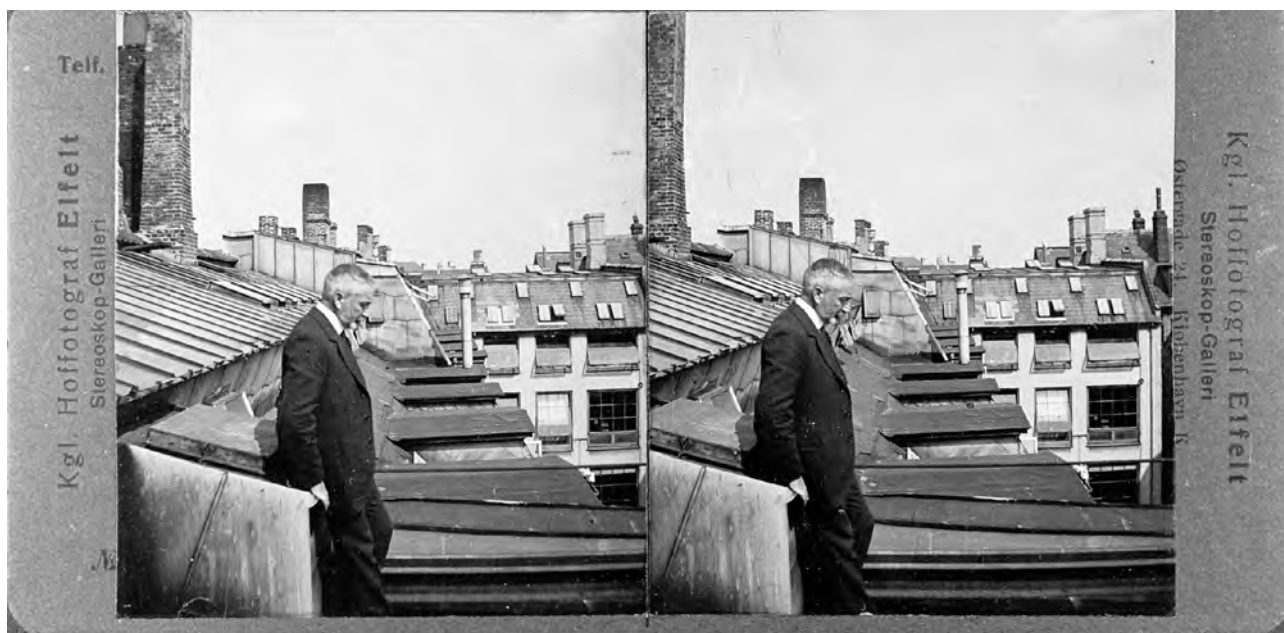
Samme dag blev jeg ringet op af Flemming Behrendt, redaktør af Objektiv. Han ønskede mig tillykke med den fine omtale, og samtidig skældte han mig ud, fordi han mente, at jeg burde have skrevet meget mere om Rathsachs berømte elev, Peter Elfelt.

Det blev startskuddet til et tæt samarbejde, som desværre kun holdt i 2 ½ år. Flemming Behrendt døde i 2014 inden min bog "Arven efter Elfelt" udkom i 1915.

Flemming fik mig indmeldt i Dansk Fotohistorisk Selskab, hvor jeg har mødt stribevis af fotonørder, der med entusiasme og kæmpestor viden konstant har gjort mig klogere på verdens bedste hobby – interessen for gamle fotografier.

Lige fra barndommen har de fotografiske postkort fanget min interesse. Her vises et postkort med damplokomotivet, der i 1916 holder ved mit barndomshjem, ledvogterhuset i Katterød. Til venstre kan man se, at stationen er under opførelse.

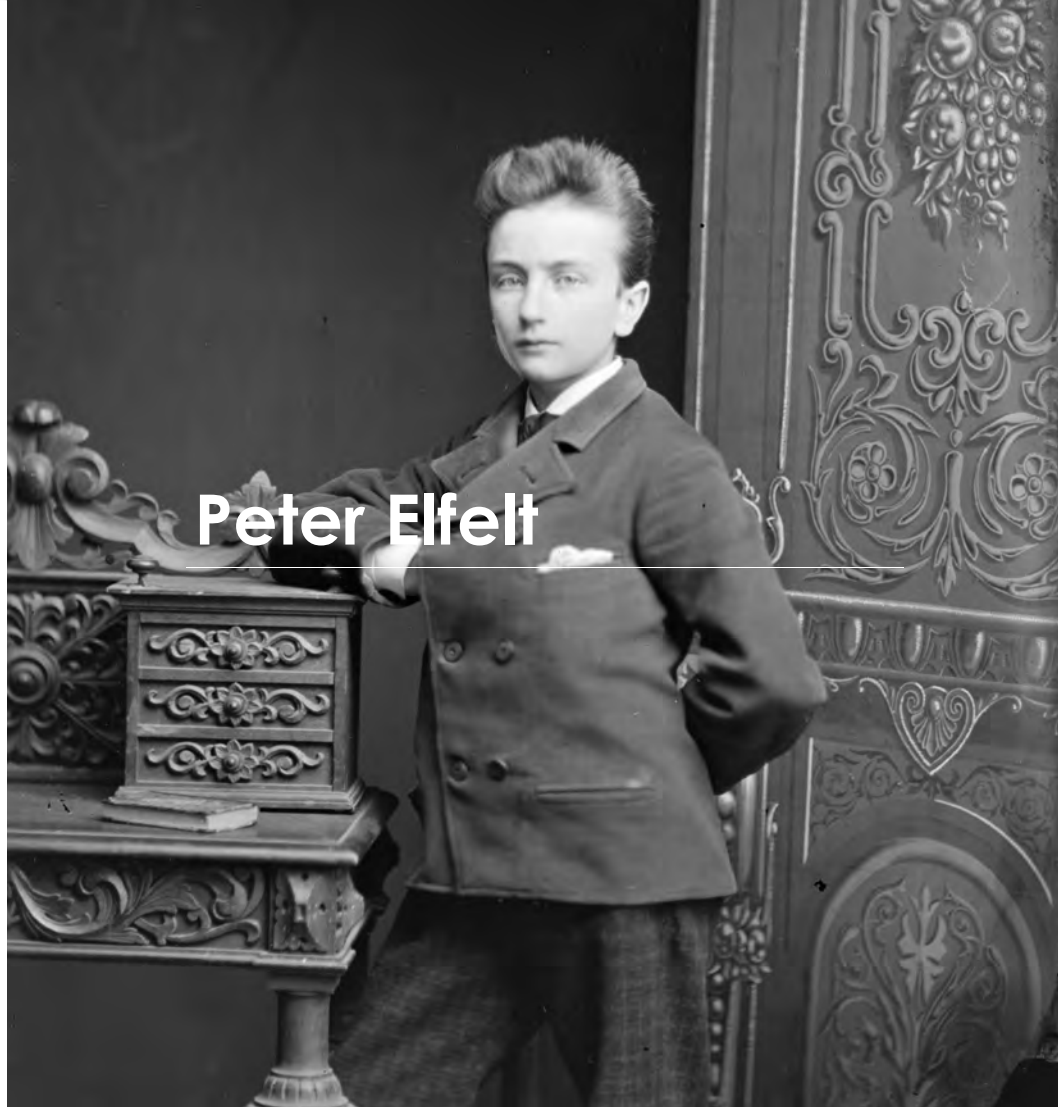

Peter Elfelt uden for sit atelier.

I forbindelse med arbejdet med "Arven efter Elfelt – nu i stereo" besøgte jeg og Peter Randløv Peter Elfelts gamle atelier. Foto Peter Randløv.

Øverst en gruppe jernbanearbejdere ved Ringe Station på Midtfyn
og nederst et postkort fra en fynsk herregård med personalet stillet op.

Det var en tilfældighed, der for 14-15 år siden vækkede min interesse for Peter Elfelts eventyrlige og dramatiske historie, der er en vigtig del af danskernes kulturhistorie. Men da jeg først fik snuset til Elfelt og især det omfattende arkiv, der nu er fremtidssikret på Det Kgl. Bibliotek, så var jeg fortabt. Relativt hurtigt gik det op for mig, at historien om Peter Elfelt, ville blive en vigtig del af resten af min pensionisttilværelse.

Jeg fik nærmest en følelse af et nært venskab - selvom fotografen døde i 1931. Der er så enormt mange spændende delelementer, der stadig kalder på en nysgerrig journalsists evner til at grave historien frem fra arkiverne.

For mig startede det med en lille lokalhistorisk bog om Hillerøds store fotograf, Carl Rathsach, (1839-1911), der fungerede

i Hillerød 1865-1911, og i den periode i fem år uddannede Peter Elfelt – både som fotograf, erhvervsmand og en fremtrædende, selvbevidst og driftssikker dansk borger.

Da den lille bog på blot 100 sider om Carl Rathsach udkom i 2011 fik den en fin omtale i Frederiksborg Amts Avis. Samme dag blev jeg kontaktet af Flemming Berendt, redaktør af Dansk Fotohistorisk Selskabs medlemsblad, Objektiv. Han spurgte, lidt vrissende: "Hvorfor skriver du ikke noget om Rathsachs berømte elev?"

Jeg forklarede, at jeg havde nævnt, at Peter Elfelt fik sin uddannelse 1878-1883 hos Carl Rathsach i Hillerød, men Flemming Berendt var ikke tilfreds, og han pressede på, for at jeg skulle skrive en bog om Elfelt. Det blev starten på en eventyrlig rejse ind i hoffotografens liv og virksomhed. Jeg fik en masse nyttig inspiration fra Flemming Berendt, og Henrik Dupont, daværende leder af Det Kgl. Biblioteks billedafdeling var en kæmpe hjælp. Det samme gælder Peter Randløv og Andreas Trier Mørch i Dansk Fotohistorisk Selskab.

Af Lennart Weber.

Peter Elfelt var blot 12 år, da han kom i lære. Her ses han som 13-årig i 1879 i fotograf Carl Rathsachs atelier.

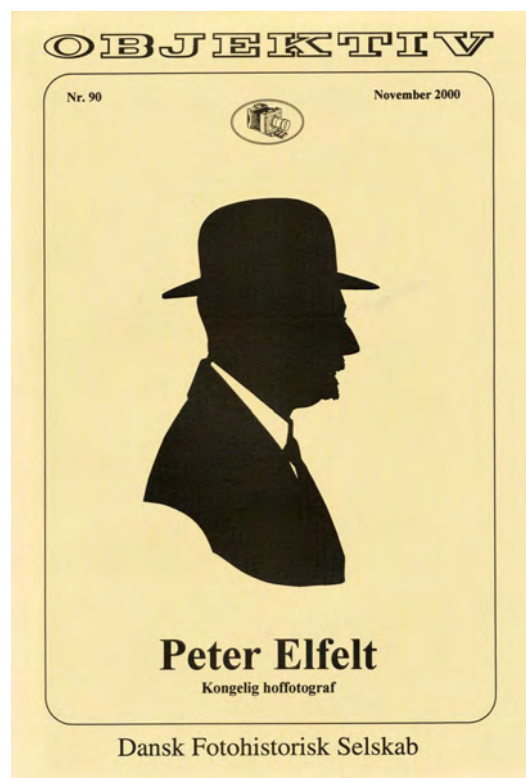

Henrik Dupont, den nuværende leder, Mette Kia Krabbe Meyer, og flere andre medarbejdere på Det Kgl. Bibliotek har gennem årene ydet uvurderlig stor hjælp, så det har været muligt at navigere i det enorme Elfeltarkiv.

Elfelt og Objektiv

Dansk Fotohistorisk Selskab har i sin 50-årige historie tilstræbt at servicere medlemmernes detaljerede interesser. Det handler ikke kun om kameraet og fotografiet. Medlemmernes interesser spredt sig over uendeligt mange områder, og det får man et klart indtryk af, når man bladrer i gamle og nyere numre af medlemsbladet *Objektiv*. Artikler og mødereferater giver et fint indtryk af alt det, som har optaget medlemmerne i perioden 1975-2025.

Kongelig Hoffotograf Peter Elfelt.

Hvis vi ser på personer, så er der mange navne, der går igen. Både formænd, bestyrelsesmedlemmer og fotografer. Det gælder f.eks. fotohandler Sigfred Løvstad, der var drivkraften i etableringen af Danmarks Fotomuseum i Herning. Ingen nævnt, ingen glemt.

Men der er dog en person, der rager lidt op, når man kigger i de gamle numre af *Objektiv*, og det er kgl. hoffotograf Peter Elfelt. I databasen kan man finde over 40 artikler fordelt på 25 numre af *Objektiv* om Elfelt. Ved afslutningen af denne artikel bringes en liste over de numre af *Objektiv*, som er værd at gemme, hvis man interesserer sig for Peter Elfelts historie.

Der er mange gode grunde til, at Peter Elfelt har fyldt så meget i selskabets historie, og stadig fylder meget. Alle os, der interesserer os for fotohistorie, kan f.eks. på Facebook dagligt opleve, at der kommer stribevis af opslag med gamle fotografier og spændende små historier om Peter Elfelts private liv og erhvervsmæssige karriere.

Objektiv nr. 90 fra november 2000 indeholder vigtigt kildemateriale for alle, der interesserer sig for Peter Elfelts historie.

Elfelt fylder meget

Når Peter Elfelt fylder så meget, så skyldes det en lang række elementer, bl.a. disse ting:

Peter Elfelt voksede op i et fattigt arbejderhjem, og han blev en af Danmarks bedste fotografer gennem tiderne. Hans historie rummer elementer af et eventyr, som H.C. Andersen ikke kunne have skrevet bedre.

Hans historie er fyldt med drama, tidlig død i den nære familie, arvestrid efter hans død, kampen for copyright og mislykkede forsøg på at opbygge et politisk parti, der kunne bringe ham i Rigsdagen.

Han efterlod en gigantisk kulturarv i form af en af verdens største samlinger af glaspladenegativer. På Det Kgl. Bibliotek opbevares op imod 500.000 negativer og fotografier. Ca. 190.000 er nu digitaliseret og lagt frem til fri afbenyttelse på Det Kgl. Biblioteks hjemmeside.

Denne fotomontage med H.C. Andersen og Anna Melchior er grundigt beskrevet i Tove Thages fine bog om fotografier af H.C. Andersen. Fotografiet af H.C. Andersen er optaget i 1868 af Georg E. Hansen og fotografiet af Charlotte Melchior er fra 1875. Fotomontagen fik H.C. Andersen overrakt i 1875, hvor han fyldte 70 år.

Han var en dygtig fotograf, og han forstod at omsætte det til en forretning, der i starten af 1900'tallet beskæftigede op imod 40 personer og sikrede oplæring af sne-sevis af fotografer.

Han var i perioder formand for Dansk Fotografisk Forening, som organiserede en stor del af de danske fotografer.

Han skabte fornyelse i fotobranchen. Han var den første fotograf, der optog film med levende billeder. Han optog de første fotografier i Rigsdagen og Folketinget med brug af magnesium, der senere udviklede sig til det blitzlys, som i dag er mere naturligt. Han udviklede nye metoder, bl.a. en særlig barnepude, der sikrede bedre fotooptagelser af børn, der havde svært ved at sidde stille.

Her et lille udsnit fra Det Kongelige Biblioteks Elfeltsamling, hvor man kan downloade op imod 190.000 af Elfelts fotografier.

Her ses Peter Elfelt med en del af sit personale i 1917. I forreste række ses Peter Elfelt som nr. 5 og Elisabeth Mürer som nr. 7. I mellemste række ses som nr. 5 Emilie Elfelt, Peter Elfelts hustru nr. 2.

Han var foregangsmand på det kulturhistoriske område. Han opkøbte glaspladenegativer fra dødsboer og fremtidssikrede dermed fotografier fra krigen i 1864, kongefamilien, H.C. Andersen m.fl.

Han startede en samling af kameraer og udstyr, som senere blev en vigtig del af Teknisk Museums samling. Listen kunne gøres længere, men vi stopper her.

Kort om Elfelt

Peter Elfelt (1866-1931) blev født 1. januar 1866 i Helsingør, og han blev døbt Peter Lars Petersen. Hans far, Hans Kjeld Petersen (1846-1914) var arbejdsmand og bl.a. drochekudsk eller det, som vi i dag ville kalde taxichauffør. Hans mor, Ane Marie Larsen Petersen (1845-1894), blev blot 49 år, og i løbet af 20 år fødte hun 12 børn, hvoraf de fem døde ved fødslen eller kort tid efter.

Året efter Peter L. Petersens fødsel flyttede han sammen med forældrene til Hillerød. Peter L. fik 5 års skolegang – han gik dog kun i skole hver anden dag – og som 12-årig fik han i 1878 job hos byens førende fotograf, Carl Rath-sach. I starten som bydreng og senere som fotografelev. Da han fem år senere var udlært som fotograf, meddelte han mester, at det var planen at blive Danmarks førende fotograf. Det mål indfrie han få årtier senere.

Samme år, 1883, indgik han en verdensomspændende eneretsaftale om salg af Nellerødmandens kameraer. Snedker Jens Poul Andersen (1844-1935), fra den lille nordsjællandske landsby, Nellerød, havde på det tidspunkt allerede bygget en stribe fine kameraer i træ, og samarbejdet mellem Peter L. Petersen og Jens Poul Andersen blev en vigtig del af hoffotografens eventyrlige

Fotografiet her er fra manufakturhandler Francis Zachariaes skovtur i 1907 til Gribsskov, hvor studentsangkoret fra København i baggrunden var hyret til at underholde. Peter Elfelt optog en film på ca. 10 minutter hvor man kan se studentsangkoret ankomme til skoven, hvor der var dækket op med hvide duge og tjenere stod klar til at servicere Zachariaes gæster.

historie, og deres nære samarbejde holdt lige til Peter Elfelt døde i 1931.

Hans Kjeld Petersen og Ane Marie Petersen med seks af deres 12 børn i fotograf Carl Rathsachs atelier i Hillerød. Fem børn var døde ved fødslen eller de døde kort tid efter. Peter Elfelt ses bagerst med siden til. Der er lidt usikkerhed omkring årstallet, men noget tyder på, at det er fra 1880 hvor Peter Elfelt blev konfirmeret.

Snedkermester Jens Poul Andersen i Nellerød i Nordsjælland bevarede hele livet et nært forhold til Peter Elfelt.

I 1883 flyttede Peter L. Petersen til København hvor han fik job hos fotograf Johannes Petersen, Nørrebrogade 12, og samtidig blev han medlem af Dansk Fotografisk Forening. I 1880'erne aftjente han værnepligt i næsten to år, og senere fik han job hos fotograf Johannes Hauerslev, Fælledvej i København.

Egen forretning i 1890

I 1890 åbnede Peter L. Petersen sit eget fotoatelier i Købmagergade 64. Han fik god hjælp fra manufakturhandler Krarup, der ejede ejendommen. Fotografen fik billig husleje på toppen af ejendommen, og Krarup lånte ham også en del penge både i 1890 og senere.

I Købmagergade satsede Peter L. Petersen i starten på portrætfotografering, hvor folk fik optaget visitkortfoto eller kabinetfoto. Men han var også udgående fotograf, og tidligt i 1890'erne blev han kendt som en dygtig fotograf, der leverede fine fotografier af gademiljøer i København.

Tirsdag d 14. December 1886 Kl. 8^u, afholder
Selskabet „DANA“
 Aftenunderholdning og Assemblé
 (paa lejet Theater)
 Østergade 15 (forhen Kongens Klub).

PROGRAM

1. Nitouche Kvadrille.
2. Musenklänge, Vals.
3. **Familiestvist.**
 eller
det mærkværdige Aar.
 Sangspil i 1 Akt af C. Hostrup.
 Personerne:
 Vosborg, Uhrmager, Hr. Th. Melbye.
 Md. Vosborg, hans Kone, Frk. Olsen.
 Sophie, Holmstrup.
 Henriette, Deres Døttre, Petersen.
 Ramler, Isenkræmmer, Hr. V. Kohler.
 Md. Ramler, hans Kone, Frk. Fredahl.
 Mathias, deres Son, Isenkræmmerensvend, Hr. Nielsen.
 Palm, Tømmermester i Holbæk, P.L. Petersen.
 Sandrup, E. Hansen.
 Karen, Opvartningspige, Frk. Jørgensen.
 Handlingen foregaar i et af Theatrandshusene paa Frederiksberg Aar 1848.
4. Gamle Tante, Marsch.
5. Paa Farten.
6. **Soldaterløjer.**
 Sangspil i 1 Akt af C. Hostrup.
 Personerne:
 Lange, Gaardejer paa Fyen, Hr. E. Hansen.
 Emilie, hans Datter, Frk. Jørgensen.
 Bording, Procurator, Hr. L. Jensen.
 Glob, Magister hans Sønnensøn, Historiker - P. L. Petersen.
 Wilmer, Lieutenant, Ph. Levin.
 Anker, Landskabsmaler, menig Soldat - I. Nielsen.
 Mads, Karl hos Lange, Rasmussen.
 Handlingen foregaar paa Langes Gaard under Krigen.
7. Ambrosius Galop.

Derefter Assemblé til Kl. 4.

Billetspriserne ere: Reserveret Plads 50 Øre, de øvrige Pladser 35 Øre.
 Balbaand laas i Salen à 75 Øre for en Herre og 50 Øre for en Dame.
 Intet Billetsalg ved Indgangen, som aabnes Kl. 8.
 Nye Medlemmer indtages.

I takt med at Peter Elfelt udviklede den nyetablerede forretning i Købmagergade 64 blev der mindre tid til den hobby, som han i 1880'erne og starten af 1890'erne havde brugt en del tid på. Han var involveret i flere af datidens små teatre, hvor han både var skuespiller, instruktør og formand for teatrets bestyrelse.

I 1890 åbnede Peter Elfelt sit fotoatelier i Købmagergade 64. Ejendommen var ejet af manufakturhandler Krarup.

Det ældste udendørs fotografi i Peter Elfelts arkiv – diverse nr. 1 - er optaget i 1892 i forbindelse med manufakturhandler Krarups sølvbryllup. På Det Kgl. Bibliotek findes der flere af Peter Elfelts foto fra familien Krarup, der ejede Købmagergade 64.

Et teaterprogram fra 1886 for Dana, der lå på Strøget i København. Her havde Peter Elfelt to roller som en tømmermester fra Holbæk og magister Glob.

Peter Elfelt

I 1901 fik Peter L. Petersen mulighed for at kalde sig kgl. hoffotograf, men da der på det tidspunkt var to andre fotografer med efternavnet Petersen og samme titel, så ønskede Peter L. Petersen at skifte navn, og fra 1901 hed han derefter Peter Elfelt. Hvor efternavnet kom fra, er stadig en gåde, men der gættes på, at det var L i Peter L. Petersen, der var inspirationen. Det er dog blot et gæt. Vi kender ikke baggrunden.

Titlen kongelig hoffotograf betød et kvantespring frem for Elfelt. Hans forretning voksede sig stor. Alle ville fotografere hos Elfelt. Især danskere fra de samfundslag, der havde råd til denne luksus, men samtidig blev han en kendt fotograf hos kongelige familier i hele Europa.

I Købmagergade 64 blev rammerne presset til det yderste, og da manufakturhandler Krarup i 1905 ønskede at ombygge ejendommen, så pakkede Peter Elfelt sammen og flyttede sit atelier til Østergade 24, hvor han fik installeret en elevator til 4. sal, som har været i funktion lige siden.

Skuespiller Elfelt.

Den mest spændende periode i Peter Elfelts historie er navnlig 1890-1910. I 1890 byggede han op og i 1900-1910 udviklede han sin forretning til at blive en af Danmarks største fotoforretning – måske den største på den tid.

Politikeren Elfelt

Fra 1910 og frem var Elfelts betydning som fotograf stadig ganske stor, men der foregik samtidig en udvikling hvor han personligt i stigende grad fokuserede på ting, der ikke var fotografens kerneopgaver. Han blev langsomt men sikkert mere og mere politiker.

Der var især tre emner, der optog Peter Elfelt. Han var irriteret over de mange kanonfotografer, der stod på Rådhuspladsen og ved de største turistattraktioner i byen. Han mente, at de stjal arbejde fra de professionelle fotografer med eget atelier, og kanonfotografernes fotografier levede slet ikke op til den standard, som Peter Elfelt stod for. Så han talte varmt for, at deres råderum skulle begrænset. Han skrev flere breve til Foreningen for

Det var Peter Elfelt, der i 1905 fik installeret en elevator i ejendommen, Østergade 24, og den fungerede stadig i 2017, hvor Peter Randløv var på besøg i Elfelts gamle hovedsæde.

Hovedstadens Forskønnelse og til politikerne – dog uden at få opbakning fra politikere på Københavns Rådhus eller i Rigsdagen.

Et andet vigtigt emne var copyright, og her havde Peter Elfelt større succes. Hans arbejde bidrog til, at vi i Danmark stadig har en lovgivning, der sikrer, at fotografer, kunstmalere, sangskrivere, forfattere, m.v. har en lovmæssig sikring af ejendomsretten til deres værker. Andre kan ikke bare benytte kunstnerens arbejder uden at betale en ydelse.

Det tredje politiske emne var byens forskønnelse, som optog Peter Elfelt meget, og det omfattede en masse andre ting end de mange kanonfotografer, der ifølge Elfelt ikke ligefrem pyntede på Rådhuspladsen i København.

Peter Elfelt førte kampagner mod kanonfotograferne i København. Her et fotografi fra Rådhuspladsen i København i 1917, som han sendte til Foreningen for Hovedstadens Forskønnelse. Men uden større effekt. Kanonfotograferne blev på deres pladser.

Peter Elfelt var – trods barndommens fattige kår – medlem af Det Konservative Folkeparti, og han stillede op for partiet til Borgerrepræsentationen i København. Dog uden at blive valgt.

Senere stiftede han sit eget parti, Erhvervspartiet, og han var opstillet til Rigsdagsvalget i 1920 og 1924, hvor han dog ikke blev valgt ind. Derefter nedlagde han partiet og anbefalede fremover, at man stemte på de konservative kandidater.

Elfelts egen familie

Peter Elfelt blev gift to gange. Første gang var i 1892 hvor han blev gift med den 20-årige Any Emilie Casperine Andersen, der døde i 1897 som blot 25-årig af tuberkulose. Forinden havde hun født datteren Else (1894-1915) og sønnen Anker (1896-1913). Begge børn døde som meget uden af tuberkulose.

Året efter Anys død blev Peter Elfelt gift med Vilhelmine Emilie Kruse (1869-1955), og de fik sammen sønnen Tor-
kel (1899-1958).

Det hører med til historien om Peter Elfelts privatliv, at der har været en tredje kvinde inde i billedet. Få måneder efter, at Any i 1897 døde var en ung nyansat medarbejder i Peter Elfelts atelier, Elisabeth Mürer, gæst i Elfelts hjem, hvor Peter Elfelt fotograferede datteren Else sammen med Elisabeth Mürer. Det er let at få den tanke, at frk. Mürer måske drømte om et liv sammen med chefen i forbindelse med dette besøg i 1897.

Forholdet til den unge medarbejder udviklede sig da også til et kærlighedsforhold, og i 1905 fødte Elisabeth Mürer sønnen, Helge William Bonnesen. I et forsøg på at holde det skjult, blev hun i flere måneder sendt til Dresden i det gamle Østtyskland, hvor hun på en privatklinik fødte sin og Peter Elfelts søn.

Helge William Bonnesen (1905-2001) fastholdt hele livet et ønske om, at forholdet til Peter Elfelt først måtte være offentligt kendt 50 år efter hans død – altså i 2051. Men efter Bonnesens død i 2001 besluttede hans søn, Hans Elfelt Bonnesen, at han ville kende sandheden, og i Dresden fandt han – trods to kriges ødelæggelser af byen – i det lokale arkiv den oprindelige fødselsattest, hvoraf forholdet til Peter Elfelt ikke kunne skjules.

Det hører med til denne del af historien om Peter Elfelt, at Helge William Bonnesen, omhyggeligt udarbejdede en meget detaljeret slægtstavle, som han klausulerede med en påtegning om, at den først 50 år efter hans død måtte være offentlig tilgængelig. I den slægtstavle afsløres det, at Peter Elfelt var hans far.

I 1892 blev Peter Elfelt og Any Emilie Casperine Andersen gift. Her ses de i Neuhaus atelier i et opstillet foto efter vielsen.

Arvestriden

Da Peter Elfelt i 1898 blev gift med Vilhelmine Emilie Kruse blev der oprettet en ægtepagt. Måske har hendes forældre tænkt, at hun skulle sikres i tilfælde af

I 1898 blev Peter Elfelt gift anden gang med Vilhelmine Emilie Kruse.

Tre af Elfelts børn. Fra venstre Else, Anker og Torkel fotograferet i Peter Elfelts atelier i Købmagergade 64.

Elisabeth Mürer, der i 1896 blev ansat hos Peter Elfelt, og året efter blev hun fotograferet hjemme hos mester sammen med datteren, Else. Syv år senere blev Elisabeth gravid og fødte sønnen Helge Bonnesen i 1905.

Hans Elfelt Bonnesen, Peter Elfelts barnebarn.

Helge Bonnesen udarbejdede denne fine stamtavle over Peter Elfelts familie. På side 6 fremgår det tydeligt, at han er søn af Peter Elfelt. Slægtstavlen findes på Det Kgl. Bibliotek, men den må først offentliggøres i 2051, 50 år efter Helge Bonnesens død.

Et stereofoto, som Peter Elfelt optog i 1906, med sønnen Helge Bonnesen og Elisabeth Mürer. Helge voksede op hos Elisabeths søster, Anna Bonnesen, som også adopterede ham. Hele livet kaldte han sin mor for "tante Lis".

Elisabeth Weile i sit kontor i Østergade 24.

skilsmisse eller hvis Elfelt døde. Det er uklart. Men det ligger fast, at da Emilie Elfelt i 1931 mistede sin ægtefælle, så var hun sikker på, at hende og sønnen Torkel Elfelt, der havde fået en uddannelse som fotograf, skulle arve det store fotofirma på Strøget, Østergade 24, i København.

Men sådan gik det ikke. Efter Peter Elfelts død 18. februar 1931, blev det klart, at hoffotografen i de sidste 5 år af sit liv havde etableret et testamente, hvor han forærede 50 procent af firmaet til en ung kvinde, Elisabeth Christensen, der i 1920 var blevet ansat som bogholder i firmaet. Testamentet indeholdt desuden nogle detaljer, som betød, at Elisabeth Christensen få år senere kunne forbyde familien Elfelt at besøge firmaet, og hun kunne udarbejde årsregnskaber, der reelt betød, at enken og Torkel Elfelt ikke fik noget udbytte.

Der udspandt sig en årelang arvestrid mellem familien Elfelt og Elisabeth Christensen, der senere giftede sig og skiftede navn til Elisabeth Weile. Familien Elfelt tabte dengang slaget, men her næsten 100 år efter Peter Elfelts død kan man ikke helt frigøre sig for den tanke, at hoffotografens familie blev snydt. Peter Elfelts tre børn fra de to ægteskaber fik ikke selv børn, så familien i direkte linie skal søges via Helge Bonnesen, der blev født i 1905 som resultat af romancen mellem Peter Elfelt og Elisabeth Mürer, og Elfelts fjerde barn førte familiens historie videre.

Elfelt firmaet efter 1931

Firmaets historie er særlig interessant i perioden 1890-1931 hvor Peter Elfelt styrede forretningen. Men her skal kort opsummeres det videre forløb.

Stereofoto med Elisabeth Christensen, senere Weile, mens Peter Elfelt stadig ejede firmaet.

Elisabeth Weile drev firmaet videre med fast hånd indtil hun døde i 1971. Hun fik aldrig selv børn, og hun havde derfor testamenteret firmaet til fotograf Poul Johansen, der i næsten 50 år havde været en central ansat i firmaet. Da Poul Johansen i 1973 døde arvede hans datter, Anne-Lise Johansen firmaet. Hun blev senere gift med prins Waldemar, og hun skiftede titel og navn til prinsesse Anne-Lise af Schaumburg-Lippe.

I 1965 markerede Elfelt firmaet 75 års jubilæum. Her ses seks kvindelige elever på Strøget foran Østergade 24. Nr. 4 fra venstre er Anne-Lise Johansen, der senere giftede sig til en titel som prinsesse Anne-Lise af Scaumburg-Lippe.

Efter få år begyndte det at gå ned ad bakke for firmaet, og i 1982 solgte hun hele Elfeltarkivet til Det Kgl. Bibliotek og Københavns Bymuseum. Samtidig forlod firmaet adressen på Strøget og tilbage var blot et lille handelsselskab, der lukkede endeligt i 1995, hvor prinsessen døde.

Elfeltarkivet, der nu tilhører Det Kgl. Bibliotek, omfattede op imod 500.000 fotografier og gamle glaspladenegativer samt andet udstyr, der fyldte en 40 fods container. Men i årene efter denne handel viste det sig, at prinsessen havde gemt en del fotografier og negativer, og ved en fogedforretning i starten af 1990'erne hentede kongens foged ca. 30.000 glaspladenegativer, der lå gemt i kældre og i et sommerhus.

Arven I og II

Det store antal fotografier, glaspladenegativer og andet materiale betyder, at Elfeltarkivet på Det Kgl. Bibliotek har en helt speciel karakter. Men man skal heller ikke underkende kvaliteten af Peter Elfelts arbejde. Langt den største del af hans arkiv indeholder fotografier i høj teknisk kvalitet. Det betyder, at vi kan nærstudere detaljer og få et fint indblik i livet i Danmark for 100-150 år siden.

Da Det Kgl. Bibliotek i 1982 købte hele Elfelts arkiv med ca. 500.000 fotografier og negativer fandt man både loftrum og kælderrum, der var spækket med glaspladenegativer.

Peter Elfelts virke i 1890-1931 og hans opkøb af arkivmateriale fra andre fotografer, der dækker en del af perioden fra fotografiets opdagelse i 1840 til 1890, har betydet, at meget er spredt på mange arkiver. Danmarks Radio havde f.eks. en næsten komplet samling af glaspladenegativerne til ca. 8.000 stereobilleder.

Peter Elfelt fik sin uddannelse hos fotograf Carl Rathschach i Hillerød, som her er fotograferet med Frederiksborg Slot i baggrunden. Rathsachs fotoatelier lå blot 100 meter fra bådebroen. Det er formentlig Peter Elfelt, der har optaget dette fotografi mens han i 1878-1883 var i lære i Hillerød.

Arven I og Arven II har bidraget til at øge bevidstheden om Peter Elfelts eventyrlige og dramatiske historie.

Min første store bog om Peter Elfelt "Arven efter Elfelt" blev præsenteret ved et møde på Det Kgl. Bibliotek i starten af 2015. Efter præsentationen fortalte direktør Erland Kolding Nielsen (1947-2017), at bogen havde bevirket, at man nu igangsatte et projekt med digitalisering af det store samling af Peter Elfelts glasplader. Det ville uden tvivl være sket alligevel, men "Arven efter Elfelt" fremskyndede formentlig processen.

I mit arbejde med "Arven efter Elfelt II – nu i stereo" fik jeg adgang til glaspladesamlingen i Danmarks Radio hvor jeg fik affotograferet en betydelig del af de mange glasplader. Her blev det for mig hurtigt klart, at de reelt burde være samlet med Elfelt-arkivet på Det Kgl. Bibliotek, og det lykkedes heldigvis af få denne proces gennemført med en aftale mellem Danmarks Radio og Det Kgl. Bibliotek. Peter Elfelts ca. 200 kortfilm fra 1896-1908 findes på filmmuseet og hos Danmarks Radio, hvor en stor del har kunnet ses via Bonanza.

Nationalmuseet har en del af Elfelts tekniske udstyr, filmapparater, kameraer, m.v. samt en del fotografier. Teknisk Museum har en stor samling kameraer. Det nu lukkede Danmarks Fotomuseum Herning har en stor samling af Peter Elfelts fotografier og kameraer. Mange lokale arkiver har små samlinger af Peter Elfelt fotografier, som de har overtaget fra private. En-

Peter Elfelt optog 1896-1910 over 200 kortfilm, som Danmarks Radio har digitaliseret og lagt ud på Bonanza. Her ses Peter Elfelt med et filmkamera på færgen til Tyskland.

Peter Elfelts stereoskopbilleder er i sig selv et spændende studie værd. Her ses stereoskop nr. 1697 med familien Krarup i Skovshoved. Manufakturhandler Krarup, der ses siddende på en stol som nr. 4 fra venstre ejede ejendommen Købmagergade 64, hvor Peter Elfelt havde atelier 1890-1905.

Peter Elfelt har lavet flere fine fotografier fra Thesalonen i Østergade 50 i København. Fotografiet er fra 1906.

Henrik Dupont ses her med et af de største glaspladenegativer fra Elfelt-samlingen.

delig er der en del private samlere, der gennem årene har støvsuget loppemarkeder for fotografier med relation til hoffotografen. Ofte har der været tale om kopier, både af fotografier og glaspladenegativer, hvor originalerne findes i Det Kgl. Biblioteks samling.

Men tilbage står, at langt den største del af Peter Elfelts kulturarv i 1982 blev sikret på Det Kgl. Bibliotek, og de seneste 10 år er der gennemført et meget omfattende projekt, der betød, at Det Kgl. Bibliotek i 2023 kunne frigive en samling af ca. 190.000 Elfelt fotografier, der er skannet i en høj kvalitet.

Det har medført en markant stigning i interessen for Peter Elfelts samling, og mange har erfaret, at samlingen ganske enkelt er en guldgrube for alle, der graver i vores kulturhistorie, lokalhistorie og slægtshistorie. Det kan bl.a. aflæses på det sociale medie, Facebook, hvor der dagligt kan ses opslag med fotografier og små historier, der bygger på Peter Elfelts fotografier.

Torkel Elfelt fik en uddannelse som fotograf, men i virkeligheden ville han hellere være musiker. Måske var det en af årsagerne til Peter Elfelts hemmelige testamente.

Afrunding

Betyder det så, at eventyret, dramaet og kulturhistorien, der kan aflæses i Peter Elfelts samling nu er afdækket? Nej – langt fra. I Peter Elfelts samling på Det Kongelige Bibliotek ligger der stadig mange uafklarede historier. Lad mig bare nævne nogle få eksempler.

Den gamle arvestrid og mysteriet omkring det testamente, der i 1931 rystede Elfelts arvinger, gemmer uden tvivl på en masse dramatik, der burde belyses grundigt. Det kunne være interessant at få belyst Peter Elfelts begrundelse. Var årsagen den, at han manglede tillid til, at hans hustru og søn magtede at lede firmaet? Eller havde den unge bogholder charmeret mester til at skrive et nyt testamente?

Samlingen af ca. 200 kortfilm med levende billeder har delvist været kendt, fordi man har kunnet se de fleste af disse film via Danmarks Radios Bonanza arkiv, men der ligger mange spændende detaljer gemt i de gamle film.

Peter Elfelt var allerede i 1895 leverandør af fotografier, der blev brugt til fremstilling af postkort, og han udgav selv et par hundrede postkort. Emnet er ganske spændende for alle, der interesserer sig for gamle postkort. Netop omkring 1900-1910 blev postkortmarkedet fundamentalt ændret, og fine fotografiske postkort udkonkurrerede det bogtrykte postkort. I denne del af historien spillede Peter Elfelt en aktiv rolle.

Peter Elfelts forretning i Østergade 24 bestod af 15 værelser, og der findes statusoptællinger, som viser hvad der var i hvert eneste af disse rum. På Det Kgl. Bibliotek har man fotografier, der måske dækker alle 15 rum, og det kunne være morsomt, hvis der kunne laves en samling af fotografier og beskrivelser af Elfelts 15 værelser.

Naturstudier

Peter Elfelts forhold til kvinder er en interessant detalje i hans private og erhvervsmæssige historie. Her tænkes ikke kun på den ægteskabelige del, men også de mange hundrede fotografier af halvnøgne og nøgne kvinder, der findes i Elfeltarkivet. Mens f.eks. Mary Willumsen (1884-1961) i 1919 fik beslaglagt sine postkort og fotografier med badende kvinder på Helgoland, så slap Peter Elfelt for politiets søgelys, måske fordi han kaldte sine fotografier for "naturstudier".

Peter Elfelts historie er en vigtig dansk eventyrhistorie. Det handler om den fattige dreng, der blev kongehusets foretrukne fotograf og som skabte en stor virksomhed, der beskæftigede mange mennesker. Men historien var også fyldt med drama, tidlig død, arvestrid og prinsessens snyd med 30.000 negativer. Arven efter Elfelt har sikret en vigtig kulturarv med interessante fotografier fra krigen i 1864, H.C. Andersen og meget andet, og når man bladrer i de 190.000 fotografier, som Det Kgl. Bibliotek

bladrer i de 190.000 fotografier, som Det Kgl. Bibliotek har lagt åbent frem, så forstår man bedre det samfund, vores oldeforældre skabte i demokratiets ånd.

Hele denne historie skriger på en filmskaber. Peter Elfelt er ikke Grundtvig eller Matador, men mindre har også ret.

Vi må heller ikke glemme Det Kgl. Biblioteks Elfeltarkiv. En meget stor del af de 190.000 fotografier, der nu er blevet digitaliseret, gemmer på en selvstændig historie, som bare venter på, at nogen graver den frem. På Facebook kan man finde små og store historier, der udvider og beriger vores kulturhistorie. Meget af dette fortjener en langtidssikring.

Peter Elfelts historie er en guldgrube for alle, der ønsker at udbygge vores forståelse for det danske samfunds rødder.

Litteratur:

Objektiv nr. 49 fra april 1990 markerede at det var 100 år siden, at Peter Elfelt startede eget atelier.

Objektiv nr. 90 fra november 2000 var et temanummer, der udelukkende beskæftigede sig med Peter Elfelts historie.

Objektiv 92 fra april 2001 indeholder en artikel, hvor Peter Elfelts barnebarn, Hans Elfelt Bonnesen skriver om Elfelts rolle som portrætfotograf.

Objektiv 154 indeholder en artikel om Elfelts postkort.

Objektiv 163 indeholder en artikel om Elfelts visitkortfoto.

Objektiv 165 indeholder en artikel om Elfelts fotografier af datidens skuespillere.

Objektiv 166 indeholder en artikel af Daniel Bødker Sørensen, der har forskønnet en stribe af de gamle fotografier af H.C. Andersen.

Arven I af Lennart Weber.

Arven II af Lennart Weber.

Geniet fra Nellerød af Lennart Weber.

Et herligt fotografi af en Carlsberg ølmand fra dengang hvor der var 50 flaskeøl i en kasse. Fotografiet er optaget i 1922.

Fotografier med cyklister har altid været interessante. Billedet her er fra 1894.

Tre cyklister fotograferet i 1896. Det er værd at bemærke, at det ikke er et af Peter Elfelts optagelser. I en af Elfelts mange protokoller kan man læse, at kunden er Karl Petersen og at det er et af seks "plader fra Skive". Det kan være en lokal fotograf, der har solgt sine plader til Elfelt. Det er vanskeligt at afgøre, hvordan teksten skal læses.

Cafe Centrum, Købmagergade 8 i 1911. På disken til højre solgte de også postkort.

Peter Elfelt har optaget en stribe fotografier fra Amager med bl.a. karnevalsoptog og fotografiet af disse piger og kvinder i fine nationaldragter.

En hestetrukken omnibus på Strøget med Købmagergade i baggrunden.

I Peter Elfelts arkiv kan man finde mange interessante arbejdspladsbilleder. Her er et fra Frederiksholm Teglværk hvor man var begyndt at bruge maskiner når lerjorden skulle graves op. Fotografiet er optaget i 1904.

Gamle biler findes der en del af i Elfeltarkivet, og her er en fin kaffevogn fra Nicolai Taarns Kaffebod på Højbro Plads 4 i København. Fotografiet er optaget i 1905.

Peter Elfelt lavede mange optagelser fra foto-grafernes årlige møder. Her et fotografi fra 1892, hvor fotograferne mødtes i Skodsborg. Bemærk at Peter Elfelt har sneget sig med på billedet efter at han havde aktiveret selvudløseren. Han sidder på jorden forrest til højre.

Et af de fine postkort fra Fotografisk Forlag, som Peter Elfelt leverede fotografiet til. Her ses skuespiller Anna Larssen, der efter en stor teaterkarriere blev præst.

Svenn Hugo

Svenn Hugo var formand for Dansk Fotohistorisk Selskab i perioden 1999 til 2020. Han blev medlem i 1985, bestyrelsesmedlem i 1989 og formand i 1999.

Svenn Hugo blev som ung lærling hos farve- og lakproducenten Sadolin & Holmblad. Her arbejdede han sig gennem årene op gennem rækkerne, blev laborant og til sidst laboratorieleder og fællestillidsmand på fabrikken.

Allerede dengang viste hans sociale indstilling sig, dog ikke ubetinget til gavn for ham selv, da han dybt engageret i arbejderne forhold, som han ikke følte at kunne stå inde for, kom i konflikt med ledelsen og til sidst valgte at opgive kampen og forlod sit job.

Senere har han bl.a. været krovært i den lille by Vig i Nordvestsjælland.

I de seneste mange år boede han i Saksøbing sammen med sin elskede familie og har været engageret i forskellige former for frivilligt arbejde i foreninger, hvilket især vi i DFS har nydt godt af. Han

rejste hele vejen fra Saxkøbing for at kunne deltage i alle DFS møder i København og andre mødesteder. Han var en afholdt leder og for mange en god ven.

Med årene blev Svenn Hugo hårdt ramt af den alvorlige lungesygdom KOL, som til sidst også hindrede ham i at lave frivilligt arbejde.

Da Svenn Hugo i 2020 stoppede som formand for DFS, blev han udnævnt til æresmedlem.

Svenn Hugo var et menneske, der altid huskede at fremhæve andres indsats. Ved generalforsamlingerne rummede hans formandsberetning altid en omtale af alle årets bidrag til bladet OBJEKTIV, af årets foredragsholdere samt en tak til bestyrelsesmedlemmerne. Han omtalte aldrig sin egen store indsats med bestilling af lokaler, udsendelse af dagsordener eller hele hans fine, velforberedte måde et lede møder og skabe en god stemning.

Svenn Hugo elskede vore auktioner, hvor han stående ved siden af den hammersvingende Andreas viste salgsemerne frem. Både Svenn Hugo og Andreas var primært billedmennesker uden bredt kendskab til fotokameraers sjældenhed eller historiske og pekuniære værdi, hvilket af og til gav anledning til forvirring og morskab under salget. Til gengæld var begge velorienterede, når salget gjaldt fotografier og fotolitteratur. Svenn Hugo havde altid stor fornøjelse af at finde og fremvise et "interessant" billedopslag og fik dermed "husarerne" til at byde op, når bøger var til salg. Som par var de underholdende og fremragende til at afholde auktioner.

Af Leif Germann Jensen

STATUER AF KØD OG BLØD

Dengang i 50erne

Samlet og fortalt af Svenn Hugo

*Statuer af kød og blod. Dengang i 50erne.
Samlet og fortalt af Svenn Hugo.
2013, 26 sider.*

*Svenn Hugos far, "Fokus Jørgensen", København,
var fotohandler og fotograf.
Han var også "modelfotograf".*

Svenn Hugo ved et arrangement i Fotohistorisk Selskab.

Den Symbolske mand, fra bogen: Statuer af kød og blod.

Svenn Hugo havde en lille kamerasamling; men hans kærlighed var til billedsamlingen, som rummede mange fine visitkortbilleder af blandt andet danske kongelige. Desuden havde han en stor samling af View Master 3D billedhjul med betragtere, fremviser og et par View Master kameraer.

Han har skrevet en fin artikel om dette i OBJEKTIV Nr. 101. Desværre blev der under redigeringen, som blev foretaget af andre, lavet et grundigt kaos i billedteksterne, hvilket gjorde dele af historien uforståelig. Svenn blev meget ked af dette.

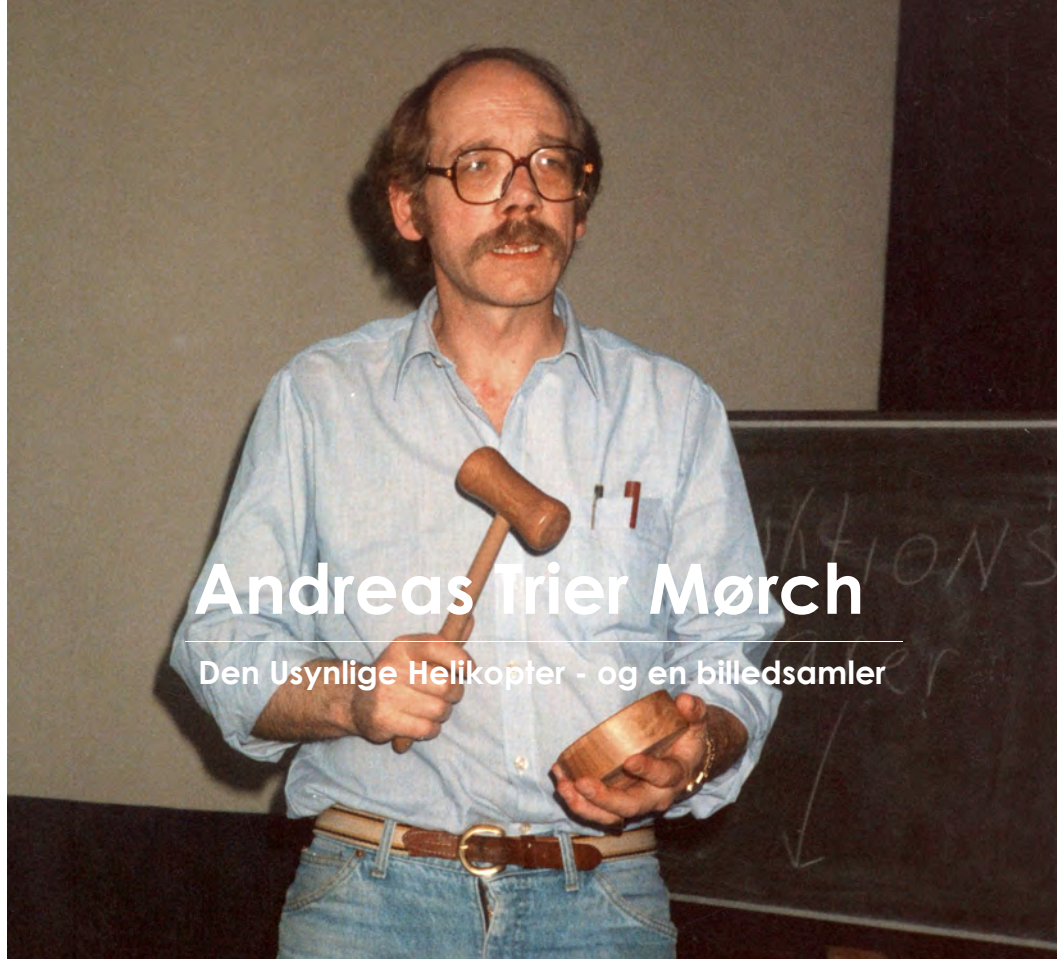
Da DFS fejrede sit 40 års jubilæum, sagde Svenn Hugo blandt andet: "Men tiderne ændrer sig. Unge mennesker samler ikke på samme måde mere, og selskabets storsamlere er stille og roligt begyndt at afhænde deres samling. Om fremtiden bliver med kameraer, objektiver eller fotografier som den store interesse er ikke til at sige, men jeg tror at hvis vi følger med tiden og udvikler os, så har vi mange gode år foran os".

Han fik ret angående kamera-storsamlere; men forhåbentlig bliver der en fremtid for billedsamlere og en lille plads til kamerasamlere.

Svenn Hugo døde d. 10. januar 2025 efter flere års alvorlig sygdom.

*Auktion i Østerbrohuset 9. december 2017, Andreas Trier Mørch med hammeren, Svenn Hugo med kamera. De andre tre fra venstre, Leif Germann Jensen, Svend Erik Jeppesen og Kenneth Olsen.
Foto Tune Laug.*

Andreas Trier Mørch

Den Usynlige Helikopter - og en billedsamler

Andreas Trier Mørchs navn er nærmest uløseligt forbundet med Dansk Fotohistorisk Selskabs historie. Han blev medlem i 1978 og præsident – som formanden kaldtes de første år – i 1981. Han var foreningens formand i tre forskellige perioder. Han har altid været foreningens dygtige og afholdte auktionarius – og så var han samler og rejste gerne rundt, både i Danmark og udlandet til markeder og købte og solgte billeder! Stereobilleder, københavnerbilleder, arbejdsbilleder, daguerreotypier og andre spændende billeder. Andreas var en af storsamlerne og heldigvis har han selv fortalt om, hvordan han blev besat af samleriet (Objektiv #120, 2008). Andreas skriver bl.a., at han ”fik samleriet ind med modernælken, for han og hans mor rendte på loppemarkeder, gennemtrawlede hvad der var af markeder i den nære og lidt fjernere omegn”.

Gruppebillede til pladecoveret til Røde Mors musikalbum "Linie 3".

Foto Andreas Trier Mørch, marts 1974.

Af Ann Vibeke Knudsen

Arkitekt, fotograf og røde mor

Andreas havde i flere år en butik i Gilleleje, som han kaldte ”Den Usynlige Helikopter”. Her havde han udsalg af sine billeder, men også specielle tekniske finurligheder, som han var meget optaget af.

Andreas virkede fra 1987 på Byggeriets Studiearkiv ved Kunstakademiet i København, hvor der findes i tusindvis af Andreas' arkitekturbilleder. På arkitektskolens bibliotek var han ansat som forskningsbibliotekar i kraft af sin arkitektuddannelse. Han var, som led i sin ansættelse, ansvarlig for oprettelsen af og storleverandør til arkitekturbilleder.dk og KA billeder (Det Kongelige Akademi - Bibliotek). Forskningstiden brugte han bl.a. til at skrive arkitekturguider til de baltiske lande og bøger om Sankt Petersborg. En af dem, *Art nouveau i Skt. Petersborg*, 2010, skyldtes en mangeårig fascination af Skt. Petersborg. Han har også udgivet "*Baltisk arkitektur i det 20. århundrede*", 1996, og "*The unknown St. Petersburg*", 2003.

Han publicerede desuden sine egne fotografier af gruppen Røde Mor, som han havde været medlem af og fulgte med sit kamera i næsten 50 år, som han skriver i forordet til bogen "*Røde Mor – en fotobog 1969-79*", udgivet i 2017.

Som fotograf spændte Andreas Trier Mørch vidt. Som Røde Mors fotograf, her med et festligt billede fra Land og Folk Festivalen i Fælledparken 1975.

Andreas var også mester for fornemme arkitekturfotografier på Københavns Museums udstilling "Byen på tegnebordet" 2021. Her ses gaslygte og støbejernsbænk i Frederiksholms Kanal, fotograferet med kraftig zoom, 1980'erne.

Andreas' store kærlighed til det gamle København kom til udtryk i hans samlinger. Fotografen, som har taget dette formidable billede, er Bertel Budtz Müller, og det er fra først i 1860'erne og et af de tidligste fotos af Børsen i København. Det havde været hjerteknusende for Andreas, hvis han havde oplevet Børsens brand i 2024.

Sporvogne på Tagensvej i København. Andreas skriver selv om billedet: "I 1905 blev linje 10 elektrificeret som den sidste i København. Sporvognen til højre er den gamle hestesporvogn med åbne endeperroner."

Samleren

Hvad samlede Andreas på? "Gode gamle billeder og stereobilleder", de ældste daguerreotypier, kanonfotografernes ferrotypier, gerne gamle københavnerbilleder, men også billeder fra resten af landet, gode arbejdsbilleder og billeder fx fra Dansk Vestindien, som særligt havde hans hjerte.

Fra Andreas' fornemme samling af daguerreotypier: En af Danmarks tidligste daguerreotypister var Rudolph Striegler, som startede sin karriere i Odense, men som den første i Danmark blev Kongelige Hoffotograf i København i 1861. Portrættet af en yndig ung kvinde er fra omkring 1850.

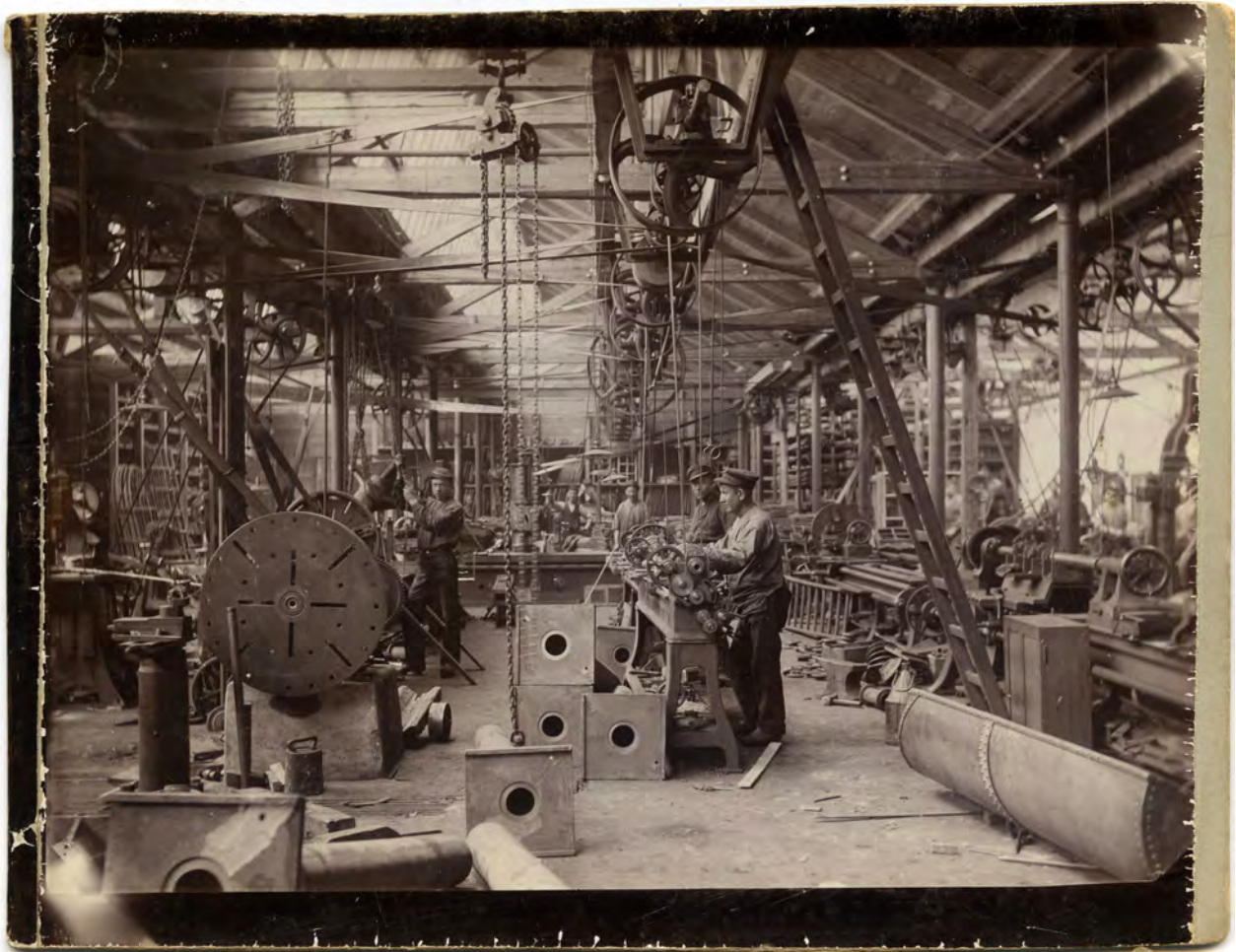
I Tivoli kunne man blive forevigtet af en "kanonfotograf" på et ferrotypi 1890'erne. Et dejligt minde om et besøg i haven og man kunne få det med sig med det samme. Andreas havde samlet mange af disse charmerende ferrotypier, monteret i særlige, litograferede Tivolikuverter.

To fotografier fra Andreas' samling af "arbejdsbilleder." Øverst af fotograf Carl L. Simonsen, Nørre Sundby, 1875. Ansatte – fx i en købmandsgård?

Nederst et formidabelt billede fra 1890'erne af en maskinhal med forskellige drejebænke på en af de store (ukendte) arbejdspladser, sikkert i København. Fotografen er også ukendt.

1876 (Jul 75?)

Andreas samlede også på billeder fra Grønland, Island, Færøerne, selvfølgelig. De bedste af de gode gamle billeder, dem som vi alle skynder os at samle op, når vi er så heldige at støde på dem. Andreas' samling var stor, værdifuld – og sirligt ordnet.

Billederne her på siderne er et meget beskædet, men dog godt eksempel på indholdet i samlingen.

"Syforening i 1890", står der bag på billedet. Bemærk – at midt på bordet er foreningens sparegris også blevet forevigt. Foto Th. Buchhave Petersen, Helsingør.

Nederst er det fotograf Chr. Holm fra Blågårdsgade i København, som har fanget et hyggeligt besøg hos den lokale barber i 1890'erne.

I 2005 besøgte Andreas Trier Mørch for første gang de Dansk Vestindiske Øer sammen med sin kone Lisa, som har familierødder på øerne. Hjemme igen lykkedes det Andreas at erhverve en samling af fotograf Emilie Langkjær's billeder, som han efterfølgende var med til at udstille i Frederiksted på St. Croix i 2009, og som han bl.a. skrev om i Objektiv #151, 2017.

Emilie Langkjær kom med sin mand, juristen Anders Langkjær, til Dansk Vestindien i 1898 og hun virkede som fotograf til han døde der i 1913.

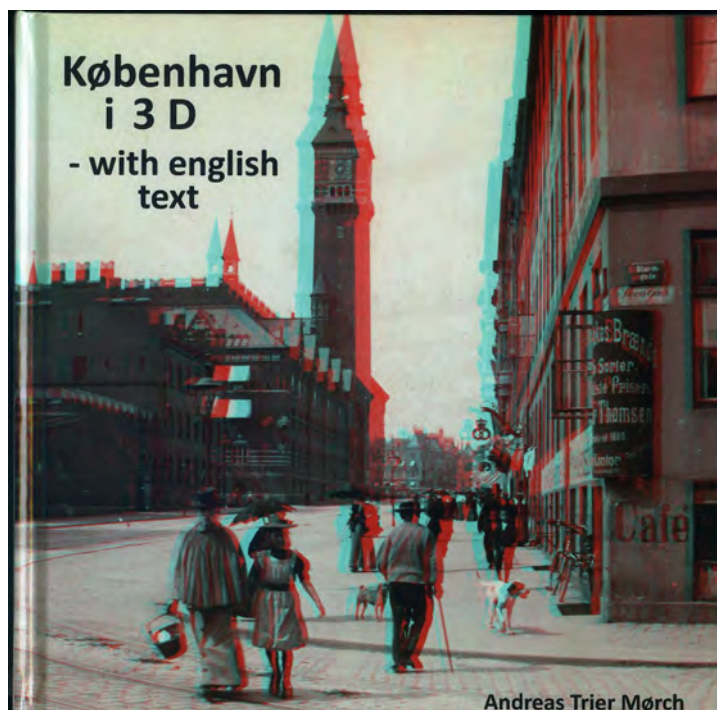
Billederne er "selvportrætter" af Emilie Langkjær i hjemmet i Frederiksted på St. Croix.

Stereoskopbillederne havde dog en særlig plads i Andreas' hjerte. Han skriver selv i forordet til sin bog om københavnerstereobillederne:

”Af fotografierne har det altid været stereobillederne, der var de mest interessante, fordi man med et tilhørende stereoskop nærmest kunne blive suget ind i dem med alle deres detaljer og rigdomme på information. Men da der kom levende billeder og billeder i aviserne, ebbede interessen for stereobillederne ud”.

Endnu en bog om stereobilleder fra Danmark uden for hovedstaden var så småt på vej til publicering, da Andreas Trier Mørch, født 1944, pludselig døde i oktober 2021.

Tre stereobilleder fra Andreas Trier Mørchs bog og samling:

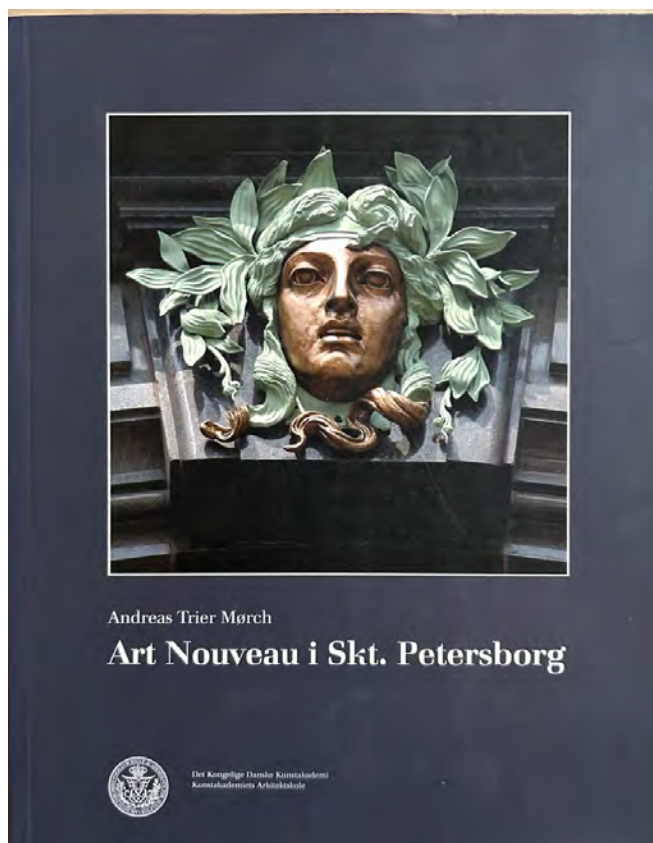
Øverst Bertel Budtz Møllers stereobillede fra 1860'erne af den tredje Knippelsbro over havneindløbet i København. Broen med de fire træfigurer som eksisterede frem til 1868.

Foto Albert Schou jun., København. Ingeniør Lorenzen fra Tyskland kørte sammen med direktør Lippert fra Citus Cyklefabrik og en medarbejder ved Illustreret Tidende med sin automobil, en Benz-Gaggenau, op og ned i Rundetårns sneglegang i 1902. Det skulle selvfølgelig foreviges.

Andreas havde en meget stor samling stereobilleder af en af Danmarks første amatørfotografer, I.B. Melchior, København. Her ses et interiørbillede fra familien Meyers hjem i Gothersgade, København, 1870.

Kærligheden til stereobillederne gjorde, at Andreas i 2020 fik udgivet en bog med et udvalg af sine bedste københavnerstereobilleder. De blev også gengivet som anaglyffer, så man med en særlig brille – som lå i bogen – kunne lade sig suge ind i den tredimensionelle verden.

- en fotobog 1969-79

Andreas Trier Mørch

To af Andreas' bøger, om Art Nouveau i Skt. Petersborg fra 2010 - byen og landet, som han besøgte flere gange - og Røde Mor - ti års fotografier af Andreas, som med sit kamera fastholdt gruppens liv - også på scenen, som her med Troels Trier på Roskilde Festival 1976.

Andrew Daneman

Samler / forsker - "finman I am"

Andrew Daneman har været medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab fra 1984. Den første kontakt var igennem en annonce i den Blå Avis vedrørende stereobilleder, indsat af en hr. Andreas Trier Mørch – og det blev begyndelsen på et langt venskab. Men Andrew var allerede begyndt at samle fotografica midt i 1970'erne. Han har en amerikansk baggrund – og i USA var/er interessen for antikt fotografi betragteligt større end i Danmark.

Fotograf

Andrew Daneman fik en karriere som fotograf i mere end 40 år. Han begyndte at fotografere kort efter sin første tur til Europa efter High School. Efter et ophold på det amerikanske "International Community College" i Viborg i 1971-1972, tog han til "David Nelson's Fotoskole" i Fjerritslev. Det førte til en beslutning om at leve som kunstnerisk og kommerciel fotograf, hvis det var muligt. Studieårene blev fortsat ved "University of Missouri" og derefter "Art Center College of Design" i Los Angeles. De første arbejdsår var med et speciale som museums- og numismatisk-fotograf for museer, samlere, gallerier og kunsthandlere. Efter at være flyttet til Danmark i 1984, udvidede Andrew sit arbejdsområde som fotograf hos Plan Design med produktfotografering til

kunder som LEGO, Frisko, Bisca, Kellogg's, Sadolin og andre. Denne del af karrieren blev afsluttet i 2015, med ophøret af samarbejdet med Thomas Høiland Auktioner. Andrew fortsatte med fotoopgaver til gode venner.

Photo London Udstillingen/ Northern Light Gallery, London 2018, med Andrew Daneman udklædt som "englænder".

Håndkoloreret "halvplade" daguerreotypi, måske af George H. Johnson, Californien, 1850'erne. Gulgravere på deres lejrlads i Californiens bjerge. Daguerreotypiet er fundet i København - kunne være bragt hertil af en dansk guldgriber på besøg i Danmark.

Af Ann Vibeke Knudsen

Northern Light Gallery 1986-2025

Andrew Daneman begyndte at samle på antikt fotografica 5. august 1975, da han fik en ambrotypi/vitrotypi som fødselsdagsgave! Tanken om, at man faktisk kunne købe disse gamle billeder, var inspirerende og førte til, at han kom til at arbejde hos to af de førende gallerier for fotokunst i Los Angeles, G. Ray Hawkins og Stephen White gallerier, også som billedjæger til deres udstillinger og varelagere. På rejser til Danmark i 1970'erne var der masser af billeder at finde. To af de mest spændende lå i vinduet hos en antikvitetshandler i Kompagnistræde i København i 1977, nemlig to halv-plade (ca. 10x15 cm) guldgraver-daguerreotypier fra 1850'ernes bjerge i Californien!

Tanken om at åbne et galleri i København blev i 1986 til Northern Light Gallery i Classensgade, senere Odensegade, og til sidst som omrejsende til store og små fotomarkeder i London, Paris, New York, Los Angeles og San Francisco indtil 2018.

Scandinavian Photography 2: Denmark

I 2003 mødte Andrew Daneman galleridirektør Daniel Strong fra Grinnell College i Iowa, USA. Han var meget imponeret over det han så af "Contemporary Danish Photography", udstillet af Northern Light Gallery. Han forklarede, at Faulkoner Gallery ved Grinnell arbejdede med en serie "Scandinavian Photography", hvoraf den første i serien, Sverige, var overstået. Han var interesseret i at vide, om der var mere at hente i Danmark end de eksempler, NLG udstillede i 2003.

Daniel Strong besøgte NLG's stand igen i 2004, og efter dette møde besluttede han, at nr. 2 i serien med skandinavisk fotografi, skulle være Danmark. Tilfældigvis

Daguerreotypi, omkring 1846, muligvis af Mads Alstrup, København. På bagsiden står: "Etatsraad August Howitz med sin Brodersøn, cand. polit. Georg Howitz (senere Etatsraad G. Howitz)".

Foto Ghémar Frères, Bruxelles, saltpapir tryk, monteret på karton med fotografens stempel, o. 1860. Danmarks kommende kongefamilie.

var Viggo Mortensen inviteret som "special guest" af Photo LA. Daneman og Strong fik en god snak med Viggo Mortensen, den amerikansk-danske skuespiller, instruktør, musiker, digter, maler og fotograf. Han syntes godt om ideen, men var ikke så interesseret i at være med som en af mange på udstillingen. Alligevel blev udstillingen realiseret i sommeren 2005 med 39 danske fotokunstners værker, udstillet først i Grinnell, Iowa og derefter ved en "Fotofest" i Houston, Texas og i Scandinavia House i New York City. Daneman fik til opgave at etablere og lave aftaler med en arbejdsgruppe, få kontrakterne på plads, indsamle værkerne, sørge for pakning og transport, aftaler med de fire forfattere om tekster, ansøge og få Kronprins Frederiks støtte som protektor og stå til rådighed som konsulent, indtil projektet var overstået og sendt retur til Danmark. Desværre var der ingen i Danmark eller Sverige, som havde interesse i at vise udstillingen.

Samlemani

De første år var Andrew Daneman nærmest enerådende som samler på det danske marked, og han fik erhvervet helt unikke samlinger. Han var vant til, at man skulle respektere det indsamlede, og at sagerne havde en væsentlig værdi både kulturhistorisk og økonomisk.

Man bliver blæst bag over af de fornemme samlinger, Andrew er kommet i besiddelse af. Han må være den privatsamler i Danmark med de mest værdifulde billedværker med relation til dansk fotohisto-

*Stereobillede, 1880'erne, kongens livgarde.
Foto Peter Fangel, Middelfart.*

Foto Jens Petersen, København, 1865. Prinsesse Dagmars forlovelsesportræt med Grand Duke Nicholas Alexandrovich of Rusland, 1843-1865, som døde kort tid efter optagelsen.

rie. Ikke blot har han fornemme albummer fra fx fotograf Bertel Budtz-Müllers atelier, et pragtværk med afbildninger af Thorvaldsens værker, samlet i luksusindbinding til brug for Verdensudstillingen i Paris 1871. Et vægtigt værk, i nærheden af 20 kg! Desuden er det lykkedes Andrew at sikre sig Hansen, Schou & Wellers, Danske Nationaldragter, 1871-1877 og Sophus Juncker-Jensens pragteksemplar af en udstillingsmappe til industriudstillingen i København 1888. Bare for at nævne nogle få!

Mary Willumsen (1884-1960)

Andrew har særlig gjort sig bemærket for sit arbejde med fotograf Mary Willumsens poetiske billeder af letpåklædte kvinder på Helgoland Badeanstalt i Svanemøllebugten, ligesom han har interesseret sig for

Kvinde ved badeanstalten Helgoland i Svanemøllebugt, o. 1915-1918.

Foto Mary Willumsen, København.

Kvindegruppe ved badeanstalten Helgoland i Svanemøllebugten o. 1915-1918.

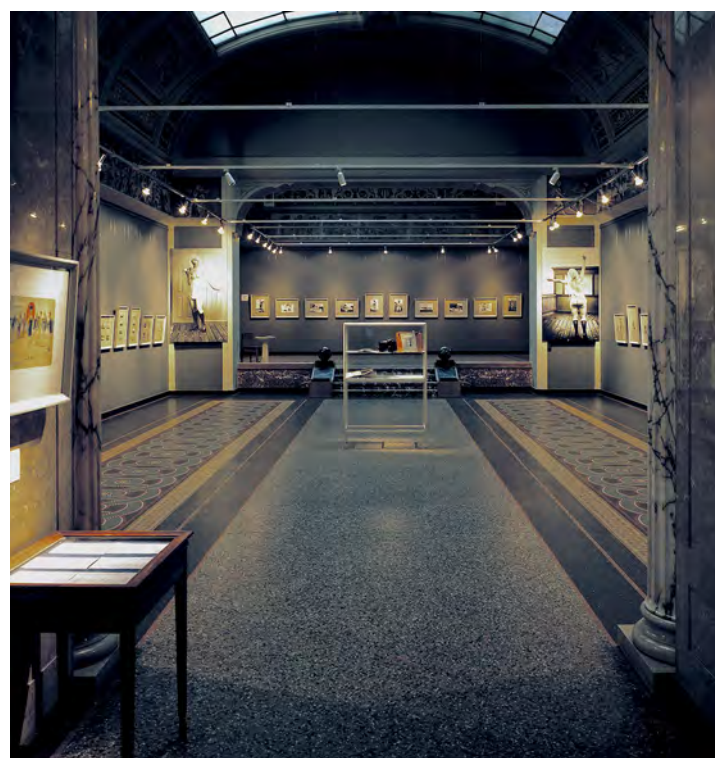
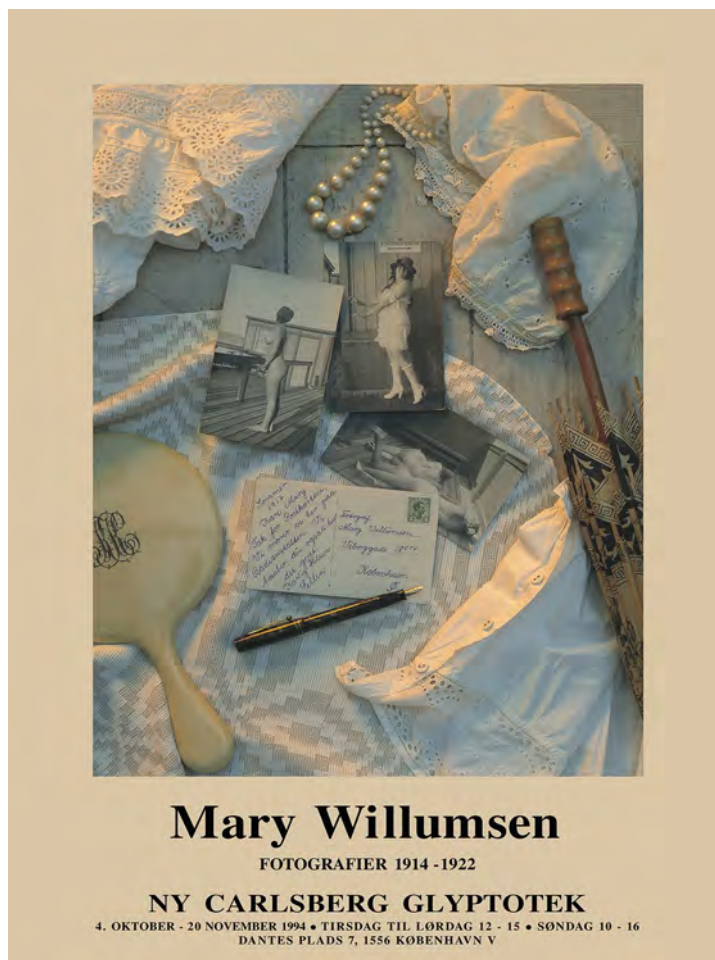
Mary selv ligger som nr. to fra kameraet.

hendes jyske "medspiller", Emil Andersen Ebbesen, med hans erotiske postkort o. 1918, der i øvrigt blev beslaglagt af politiet og i dag befinder sig i Den Gamle By i Aarhus! Mary Willumsen-samlingen har Daneman omtalt i flere artikler bl.a. i Danmarks Nationalleksikon og i tidsskrift for Fotografi for Brandts Klædefabrik i 1994. Andrew var initiativtageren i 1994 til et samarbejde med den meget engagerede og hjælpsomme museumsdirektør, Flemming Johansen, i forbindelse med Mary Willumsens første udstilling nogensinde på Ny Carlsberg Glyptotek.

Daguerreotypier og vitrotypier er der mange af i Andrews samling af det tidligste fotografi. Endda finder man noget så sjældent som en ambrotypi/vitrotypi af en sprøjteøvelse på Kongens Nytorv fra 1850'erne. Selvfølgelig er der portrætter af høj kvalitet, også håndkolorerede, på saltpapir, af kongelige og kendte personerligheder. Andrew kan fremvise spændende samlinger af de allerældste fotoalbummer fra sidst i 1850'erne, små som de var, og med portrætter bl.a. af fotograf A. W. Kirchhoff, en af vores allerførste "papir-fotografer".

Andrew har sikret sig flere fotografers private arkiver, som fotohistorisk er særlig interessante, hvis man vil dykke ned i en fotografs virke. Her er billeder fra fotograf Striegler, Danmarks første visitkortfotograf, også med fotos fra fotografens egen familie. Fra skuespillerfotografen Harald Paetz, også af hans egen familie. Fra Chr. Neuhaus, der ligesom de to andre var fra København, findes private fotografier, også af sønnen fotograf Evan Neuhaus. Fra Neuhaus har Andrew desuden en protokol med motivoplysninger 1888-1892 om topografiske billeder i fotografens private samling. I samlingen findes desuden fotograf Harald Lønborgs private billeder med en stor samling fotografier fra tiden i Viborg (1889-1903) og efterfølgende i Odense (1903-ca. 1940). Lønborg var en ualmindelig dygtig fotograf, dertil uddannet på Kunstakademiet i København.

Fotografen Carl Sonne, København, var også hoffotograf, og fra ham har Andrew en stor og imponerende samling af hans speciale, militærbilleder og portrætter af de kongelige. Selvfølgelig er der også i

Mary Willumsen, udstillingsplaket og udstilling på Glyptoteket, oktober 1994.

samlingen et fornemt udvalg af arbejder fra Peter Elfelts atelier, ligesom Andrew har billeder af arbejdsgangene i københavnerfotografen Julie Laurbergs atelier.

Foruden Peter Elfelts stereobilleder, som Andrew har mange af, er det lykkedes ham at samle stereobilleder fra de fleste andre, betydningsfulde, tidlige stereofotografer som Henschel, I.B. Melchior (hvoraf flere er håndkolorerede), stereofotograf Peter Fangel fra Middelfart, m.fl.

Passe samlingerne, formidle dem og tintypes!

På en helt anden måde har Andrew Dane-man sat et stort aftryk på Dansk Fotohistorisk Selskabs medlemmer: han har forsynet samlerne med albummer, kassetter, kuverter, gennemsigtige lommer, alt i syrefri arkivmaterialer, som beskytter samlingerne optimalt. Således bliver der, takket være ham, passet ekstra godt på klenodierne.

Abonnements-kort. Fotograf Georg E. Hansen, visitkortportræt af "Frøken Fanny Bjerre". Den nordiske Industri- og Kunstudstilling i Kiöbenhavn 1872.

Fotograf Sofus Juncker-Jensen, København. Den Nordiske Udstilling i Kjöbenhavn 1888. Em. Z. Svitzers Dykker-Bassin.

Finsens Lysinstitut. Tænk på de stakkels kvinder og alle de strålingsskader, de kan have påført sig.

Herrenes Badeanstalt Studiestræde 59. "Badeanstalten Kjøbenhavn". Ukendte fotografer, o. 1900.

Von der Nauen photographiert

von F. Brandt, Flensburg

Düppeler Schanzen.

Nach dem Sturm der preussischen Truppen am 18. April 1864

Schanze Nr. 4.

Carl Sonne, Fot.

*Dybbølskansen efter nederlaget i den anden slesvigske krig, 18. april 1864.
Foto F. Brandt, Flensburg.*

"USS Miantonomoh", et amerikansk krigsskib på verdensturné, fotograferet i Københavns havn. Et af en samling billeder af skibet, officererne og øvrige besætningsmedlemmer. Visitkort af Georg E. Hansen, København, juli 1866.

*Ekspllosion på rekrutskolen 1887. Man skal passe på, når man leger med ild!
Foto Carl Sonne, København.*

*Parti af Kjøbenhavn seet fra Nikolaitårn" mod Christianshavn med Vor Frelses Kirke. 1873.
Foto Ad. Lønborg, København.*

*Udsigt over tagene i det indre København.
Kabinetkort, ukendt fotograf, o. 1910.*

*Fotograf Julie Laurberg i sit atelier ved Magasin du Nord, København, o. 1900-1910.
Fotografen vurderer et glasnegativs kvalitet i lyset.*

Kvinder på en ukendt husholdningsskole. Ukendt fotograf, o. 1920.

At Andrew også var Dansk Fotohistorisk Selskabs første webmaster, er der ikke mange der husker, ikke engang Daneman selv! Men sort på hvidt står det i Objektiv og i 1997 afholdt han et foredrag om internettet i foreningen. Interessen var dog temmelig beskeden og der skulle gå en del år, inden foreningens hjemmeside var en realitet og en vigtig del af foreningens måde at kommunikere på.

Også internationalt er Andrew Danemans navn kendt og respekteret i fotohistoriske kredse, ikke blot på grund af samarbejdet med de amerikanske gallerier, men også fordi han bl.a. ejer en virkelig unik samling af tintypes (amerikanske ferrotypier), som han endda har udgivet en bog om i 2007, "Not on your Tintype".

Amerikanske tintypes (ferrotypier).

Kvinder hos fotografen, men hende til venstre har ikke forstået, hvordan man bruger et "detektivkamera"!

Amerikansk tintype (ferrotypi). Et "spøgelsesbillede".

Her har fotografen brugt en dobbelteksponering for at opnå den "gennemsigtige" effekt. Ukendt fotograf o. 1900.

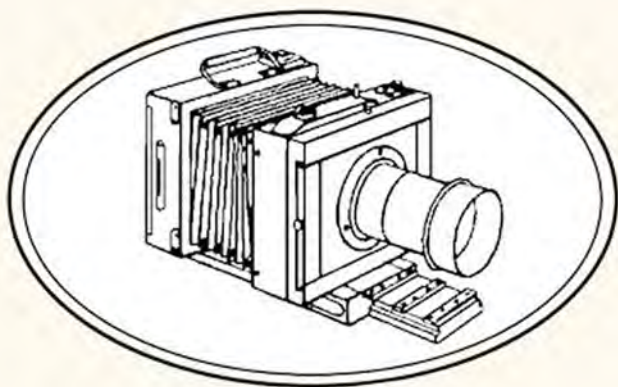

NOT ON YOUR TINTYPE

VOLUME I - INTRODUCTION
ANDREW DANEMAN
COLLECTION OF
AMERICAN TINTYPES

*Andrew Daneman: "Not on your Tintype",
2007. 52 fine illustrationer, 45 sider.*

Dansk Fotohistorisk Selskab

Hjemmesiden

En aften i januar for tolv-tretten år siden, hvor jeg sad og surfede på internettet, faldt jeg over en hjemmeside, der hed www.objektiv.dk. Den var hjemmeside for et "Dansk Fotohistorisk Selskab".

*Leif Johansen i Middelfart april 2017
med lot nr. 30, et JPA-kamera.
Foto: Tune Laug.*

Jeg var blevet pensioneret nogle år tidligere og var så småt begyndt at samle på kameraer, men jeg havde jo ikke rigtig nogen at dele min interesse med, så jeg blev straks fanget af hjemmesiden og fortællingen om den forening, der stod bag. Jeg meldte mig ind ved at sende en mail til den daværende kasserer, John C. Mikkelsen, og efter nogle dage modtog jeg et velkomst blad "Objektiv 137" i min postkasse.

Jeg var nu fuldgældigt medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab og jeg begyndte at deltage i møderne i Østerbrohuset i København. Det udviklede sig så sådan, at jeg dels fik en større og større samling af kameraer, objektiver og andet fotografika, dels i 2014 lod mig overtale til at blive kasserer i selskabet efter John. At jeg desværre så også skulle blive den sidste kasserer i selskabet, vidste jeg heldigvis ikke.

Uden hjemmesiden tror jeg ikke, jeg ville have fundet frem til Dansk Fotohistorisk Selskab og de mange venner, jeg har mødt og fundet dér.

Hjemmesiden

I Objektiv 79 fra december 1997 står der, at Dansk Fotohistorisk Selskab nu er kommet på internettet med følgende adresse www.nlg.dk/dfs.html. Det var Andrew Daneman, der havde sat siden op som en underside til sin egen hjemmeside og altså nu var den første webmaster i selskabet. Det er dog den sidste webmaster i Dansk Fotohistorisk Selskab, der stod for den hjemmeside, der førte mig ind i selskabet, nemlig Leif Johansen.

Leif Johansen blev ifølge Objektiv 116 fra september 2007 webmaster og har udviklet og opbygget den lige siden. Som der står på side 46 i bladet: "Nu er der nye muligheder på DFS' hjemmeside!". Og det må man sige der kom.

Af Jesper Bruus Pedersen

Alsidig hjemmeside

Det er et stort og fantastisk arbejde Leif har lagt i hjemmesiden i de 18 år, der er gået. Leif fik integreret adskillige andre hjemmesider under www.objektiv.dk. Han fik gjort Klaus-Eckard Riess' dejlige hjemmeside tilgængelig og "Stereoskopklubben" fik man også adgang til. Den af Peter Randløv omtalte database over danske stereoskopbilleder - RODS - fik vi også adgang til via www.objektiv.dk.

Leif har selv opbygget adskillige databaser, der gør søgning af oplysninger om dette og hint meget lettere. Der er en database over danske annoncer, der er en database over alle artikler i "Objektiv", der er adgang til Ole Hesagers database over danske visitkortfotografer indtil 1920 og der er adgang til Bjørn Ochners bog om danske fotografer.

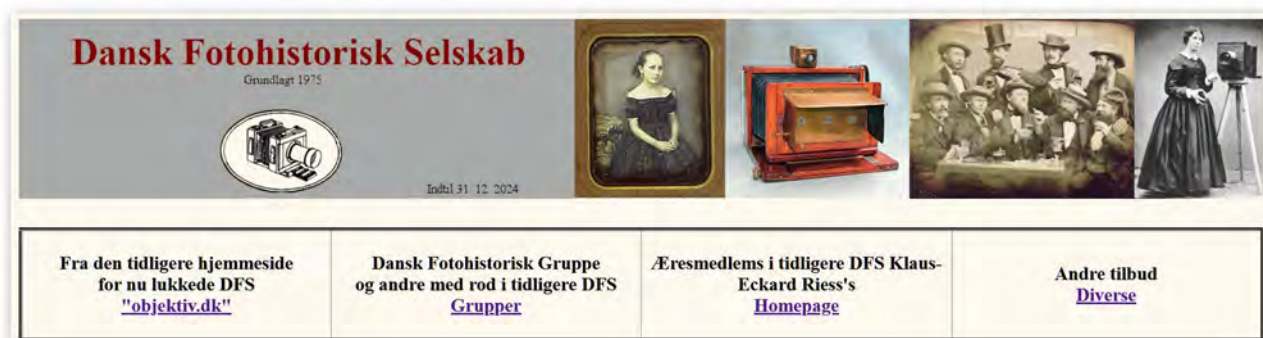
Al ting har en ende

Desværre kan www.objektiv.dk ikke fortsætte som hidtil efter Dansk Fotohistorisk Selskabs ophør.

Navnet på hjemmesiden er nu overført til Leif Johansen selv. Han har lovet at holde en begrænset udgave kørende så længe han kan og orker. Leif har også sørget for at en "frosset" udgave af hjemmesiden kan distribueres til alle, der ønsker det, på en usb-stik. (Der er et link hertil på www.objektiv.dk).

Dansk Fotohistorisk Selskabs sidste møde og sidste anvisningssalg, 7. december 2024. Selskabets næstformand og kasserer Jesper Bruus Pedersen sælger de sidste to lots, selskabets auktionshammer med tilhørende træskål.

Selskabets hjemmeside, som den ser ud fra 1. januar 2025.

Tanker over samleri

Samler har jeg vist altid været. Ofte med en blanding af pilleri, historie og glæden ved "rækken fuld".

Det startede med Airfix plastikflymodeller fra de to verdenskrige. De skulle samles, males og forsynes med klæbeemblemer. Det var pilleri og historie, men pyntede på hylden. Et hyggeligt arbejde, som afveksling ved studierne. Alt gik til grunde ved en flytning.

Senere i nogle år sommerfugle. Det var dengang, jeg kunne løbe rundt med ketcher, sætte dræbte insekter på nåle i glaskasser og håbe på en "ny art for Danmark". Her havde "rækken fuld" virkelig betydning: Blandt lepidopterologer/sommerfuglesamlere skal man helst have en lodret række af den enkelte art i glaskas-

sen. Her fik jeg mine første erfaringer med makrofotografering. Men så kom der børn og dertil en modvilje mod at dræbe blot for en samlerlidenskab, og så endte alle kasserne i "vinduer m.m." på genbrugspladsen.

Hele tiden havde jeg fotograferet. Først med min fars Kodak boks og så fra konfirmationen med Diax IIa; et typisk tysk 24x36 mm kamera fra 50'erne med lukker bag udsifteligt objektiv.

Min svigerfar var uddannet møbelsnedker og billedskærer og havde gået på valsen før 1. verdenskrig. Han var en rigtig "Nellerødmand" i Katterød ved Faaborg; han lærte sig selv at lave mandoliner. Han hjalp mig med et hjemmelavet forstørrelsesapparat. Forstørrelsesobjektiv fik jeg ved at bruge vekslobjektivet fra Diax'en og en tilpasningsring til Leica gevind sat i en konservesdåse, der sad i lampehusets tykke bundplade af træ. Kondensatorlinsen var erstattet af en mælkeglasplade.

Men han havde også været amatørfotograf. Dels med en faldende-plade box, dels med et 9x12 cm pladekamera med dobbelt udtræk (Welta). Alt dette - sammen med hans mindre private samling af negativ glasplader - gav han mig, og så havde jeg pludselig en "samling" på hylden bestående af hans udstyr og min Diax, medens jeg filmede børn og ferieture med Super 8.

Af Leif Johansen

Med udsigt til pensionering begyndte jeg så ganske langsomt at kikke på historien bag min Diax. Det blev starten på min interesse for fotografiens tekniske udvikling, kameraets teknik og billedets dannelse. Jeg fik kontakt med Diax-historikeren Peter Geisler (tysk gymnasielærer i engelsk og musik). Han havde skrevet en bog om Diax og fortalt historien om en typisk lille virksomhed i Ulm, opstået i asken efter den 2. verdenskrig og lukket omkring 1960 selv om den var solvent – ejeren gad ikke mere og flyttede til Schweiz og blev kunsthandler. Her blev mit interesseområde grundlagt. Kernen i dette var efterkrigstidens tyske kameraproduktion rettet mod den jævne person. De professionelle Leica'er og Rolleiflex'er er spændende, men ikke mit primære samleområde.

Voss Diax IIa. Købt for mine konfirmationspenge. Det typiske fattigmands kamera fra 50'erne.

Welta Reklä. Svigerfars kamera, lavet ca. 1920 i Freital ved Dresden.

Det skal lige her bemærkes, at samlingen er virtuel tilgængelig for alle. Samlingen skulle selvfølgelig være gennemregistreret og dette kunne gøres med en hjemmeside med tilhørende database:

<https://www.kamerasamling.dk>

Hurtigste vej til kameraerne uden om mit personlige sludder er:

<https://www.kamerasamling.dk/samling/fabrikker.html>

I omtalte Diax-bog henviser Peter Geisler til Altix og dermed til Dresden og DDR, som indtil da havde været totalt ukendt for mig. Denne lukkede verden og den helt anderledes samfundsform blev en væsentlig del af mit samlerområde. Jeg havde i flere år i mit arbejde i fysiklæreruddannelsen brugt en gammel Praktica FX 3, uden at ane det mindste om Dresdens betydning for især spejlreflekskameraets udvikling.

Samlingen voksede, og jeg begyndte at fylde rækkerne ud med Praktica'er og Altix'er samt med alle de andre kameramodeller, som var dukket frem i VEB kombi-naterne.

Jeg må her nævne mine Exakta'er og Exa'er. Hele grundlaget for spejlreflekskameraer i småbilledformat var i 30'erne blevet lagt af Ihagee fabrikken netop i Dresden; først som Exakta med 127 rullefilmen, siden som Kine Exakta med 35 mm film i Kodak patronen. Exakta var et dyrt systemkamera til professionel anvendelse i eksempelvis naturvidenskabelige studier. Exa var et ret specielt spejlrefleks fra efterkrigstiden - billigere - men med mulighed for at bruge nogle af Exaktas objektiver.

Inspireret af Exakta lavede K.W. Kamera-werkstätten lige før krigens begyndelse Praktiflex (forløber til Praktica), som en økonomisk overkommelig spejlrefleks.

Direkte ud fra Diax typen kom så min interesse for fattigmands-leica'erne, det vil sige tyske søgekameraer med centrallukker bag et udskifteligt objektiv. Det første efter krigen var i vest AkA Akarette men dette fulgtes tæt af Vogtländer Prominet og Vitessa T, Agfa Ambisilette, Kodak Retina S og et væld af modeller fra Carl Braun Nürnberg. I øst var det Altissa - en

gammel Dresden fabrik fra før krigen - som efter krigen lavede Altix-serien, hvor de sidste modeller var af fattigmands-leicatypen. Desuden var det blevet pålagt Carl Zeiss Jena at lave Werra kameraer som egnsudvikling i Eisfeldt Thüringen. Flere af modellerne havde udskifteligt objektiv.

I 2008 besøgte min kone og jeg Dresden på vej hjem fra Wien med campingvogn. I en lille uges tid blev det en samlers pilgrimsbesøg i Dresden. Vi kørte i bus og sporvogn rundt i byen og forstæderne. Vi så resterne efter det store bombardement i februar 1945. Mange steder var der græsplæner, grusflader og typisk DDR Plattenbau. Pragtbygninger som Frauenkirsche og Zwinger var genopførte. Jeg tog også et par aftener rundt i forstæderne i bil. Enkelte bygninger eksisterede stadig. Blandt andet Ernemann komplekset med museum (også om kameraindustrien), den oprindelige Praktica fabrik var endnu i gang i 2008, en anden var teknisk skole, en tredje indgik i et hospital og flere var kontorkomplekser.

I de dage (omkring 1960), hvor jeg løb rundt i Århus med Diax, kikkede jeg ofte i fotohandlernes vinduer og opdagede det enøjede spejlreflekskamera SLR. Det blev en drøm at eje et sådant, men jeg blev først årtier senere klar over forskellen mellem SLR med centrallukker og SLR med focal/spaltelukker. Ejer af et sådant kamera blev jeg endelig i 1991 med en Nikon F401x. Det var dengang min smal-films epoke sluttede.

Systematisk har jeg aldrig været. Man kan vel rettelig sige, at jeg har ladet samlingen vokse organisk ud af min øjeblikkelige fascination af et givet kamera og også bestemt af de økonomiske midler, jeg var parat til at ofre på samleriet. Eksempel på en sådan vækst er, hvorledes Japan overhovedet kom ind i billedet. Jeg havde i starten fastlagt to principper :

aldrig en Leica/Contax/Rolleiflex
aldrig et japansk kamera

Jeg har stadig ingen Leica, men har dog sagt ja til en Rolleiflex fra en ven. Contax har jeg kun i form af den russiske kopi fra Arsenal "Kiev". Men så er samlingen fuld af japanske kameraer; hvordan det?

Exakta Varex IIa type 3 fra ca. 1959. Jubilæumsmodel med ophøjet skrift.

Praktiflex fra ca. 1946 med M40 gevind. Egentlig en førkrigsmodel.

Kamera Werk Dresden, hvor Praktiflex/Praktica blev lavet i starten. Pentacon flyttede senere produktionen til Ernemann bygningen. Billedet er fra min pilgrimsrejse i 2008.

Jo, Gerhard Jehmlich, en vigtig videnskabsperson i udviklingen af Praktica kameraer, havde i bogen "Der VEB Pentacon Dresden" sammenlignet Dresden og den japanske kameraindustri. Ud af dette voksede min nysgerrighed efter japanske kameraer og hylderne begyndte så at fylde med disse.

Japanerne havde før 2. verdenskrig set til Tyskland og efter krigen kom Canon i gang med sit Leica inspirerede søgerkamera, medens Nikon skævede til Zeiss' Contax, og Topcon bragte Ihagee Exakta ideen til Japan. Pentax gjorde M42 skruetilslutningen fra Praktica verdensberømt.

Den anden person i mig havde jo også i flere årtier brugt japanske kameraer til fotografi og video. Interessen for Japan voksede og dermed blev det også en del af historien om den tyske kameraindustri's død.

Den berømte Ernemann bygning på Schandauerstrasse i Dresden, den var færdig i 1923 og er i dag teknisk museum.

Fascination af billige kameraer kan pludselig dreje interessen. For ca. 15 år siden opdagede jeg det italienske kameramærke Bencini. Ordinær, simpel teknik, men sjovt design. Der gik så et par måneder med på Ebay at finde et passende udvalg af Comet og Koroll kameraer.

Når så det begynder at blive dyrt eller besværligt at få de sidste modeller, skifter jeg fokus til et nyt område: i dette tilfælde gik jeg tilbage til Tyskland og Minox. Ikke det hypede Minox spion kamera, men et almindeligt 35 mm kamera - Minox 35 - nærmest et neoklassisk lommekamera med klap fra 70'erne. Her lykkedes det at genoplive trangen til "rækken fuld", selv om de sjældne nummererede guld- og platinmodeller aldrig kom inden for rækkevidde.

Således kan man i min samling finde linier bestemt af:

Klapkameraer: eksempel Retina typer til 36 mm film.

Typer: eksempel C35, typerne ud fra Konica C35.

Land: eksempelvis Czechoslovakia - kamera fra Meopta, Druopta.

Teknik: eksempelvis Syncro Compur, bajonetter til vekselloptik.

Men også mine drømme har fået indflydelse på samlingen. Den spejlrefleks, jeg ikke fik i mine unge dage, blev årsagen til min store interesse for Praktica'er og andre SLR på mine ældre dage.

Min samling byggede jeg op gennem to hovedkilder: Ebay og Dansk Fotohistorisk Selskab. Her var det både loppemarkedet og anvisningssalget, der bidrog. I starten brugte jeg også "Den blå Avis" og "Gul og Gratis", men efterhånden blev det for sjældent, der var noget, jeg kunne bruge. Enkelte kameraer kom fra venner og bekendte i takt med, at disse erfarede, at jeg samlede. Genbrugsbutikker blev besøgt, her var omfanget og kvaliteten dog begrænset, typisk sad den tidligere ejers sidste film i kameraet endnu og batteriet var flydt ud. I modsætning til andre samlere besøgte jeg ikke udenlandske kameramesser, hvilket nærmest skyldtes min dovenskab.

Flere samlere er også salgsoorienteret. Det er dem, som udfyldte de loppemarkeder, som indledte vores møder i Middelfart. Det kan give en ekstra skilling at finde kameraer rundt om i landet eller andre steder og så sælge dem videre, hvis de ikke passer ind i ens samlinger. Jeg har aldrig handlet videre - højest byttet mig frem. Jeg har et samler-gen men ikke et sælger-gen, jeg nænner det ikke - så hellere et par dubletter.

I de senere år er min anskaffelse af kameraer gået stærkt ned. Jeg har erkendt, at samlingen aldrig vil blive komplet. Jeg vil ikke foregive, at jeg har et museum, og hyldepladsen er reelt begrænset. Samlingen er fysisk spredt over mit kontor (alle bogreoler er tømt for bøger) og flere skabe i kælderen. Der er ikke plads til ordentlig præsentation. Jeg har fået så mange emner (tæt på 1540), at jeg har måttet tage nogle lukkede skabe i brug og alligevel ligger emnerne flere steder ovenpå hinanden. Mit problem er nu, at jeg i min database kan se "alt" om et bestemt kamera, men jeg har ikke bogført, hvor kameraet ligger, så der kan gå timer, inden jeg finder det igen.

I stedet for er jeg de senere år begyndt "et studie i egen samling", som Leif German (tidligere leder af anvisningssalgene) engang sagde i en samtale. Hvorledes virker et givet kamera fra samlingen? Er det reelt muligt at fotografere med det? Dermed bliver et spørgsmål aktuelt, skal et kamera i samlingen være brugbart? I starten tænkte jeg ikke så meget over det, senere var det fint, hvis det var i orden. Hvorledes afgøres det? For en samler som mig er eneste mulighed i en anskaffelsessituation at betjene fremføringen og trykke på udløseren med kameraet op til øret. Snurrer det og bevæger lukkeren sig, ja så er det (måske) ok. Nu er det ikke alle kameraer, der fungerer sådan. Mange lidt nyere skal have et batteri for at fungere, og sidder der et batteri i kameraet er der 50% chance for, at det er et gammelt udløbet, som har total ødelagt kameraet. Ældre mekaniske kameraer skal måske have lidt blæst fra en øresprøjte eller et strint rensebenzin fra en engangs injektionssprøjte. Tættere kommer jeg ikke på teknisk service af kameraet, det er ikke min stærke side.

Mit svar på spørgsmålet om et kamera i min samling skal kunne fungere, bliver derfor et rungende gerne, men næppe. I alle tilfælde vil det tilbringe næsten hele tiden hos mig på en hylde.

Alligevel er jeg nu mere optaget at prøve kameraer i samlingen end at udvide samlingen. Når jeg keder mig, finder jeg et kamera frem. Derpå hente jeg en brugsanvisning - gerne hos "Butkus" - løser et eventuelt batteriproblem (kviksløv-batterier kan ikke fås længere), fylder en film så kort som muligt i kameraet og går en tur med Mikkel - vores gravhund - for at fotografere de samme motiver hver gang. Hjemme igen er det så den samme procedure: standfremkaldning (fremkaldning uden bevægelse - igen dovenskab) med efterfølgende skanning. Resultatet skrives derpå ind i min egoistiske blog:

<https://www.kamerasamling.dk/blog/>.

Bencini Comet II lavet af Bencini Italien omkring 1953. Det er reelt blot et smart bokskamera.

Minox 35GL 1980. Serien begyndte i 1974 med EL modellen. Den blev inspiration for fabrikker over hele verden.

Jeg skal blankt erkende, at det ikke er alle kameraer, der består prøven, selvom den første snurretest var positiv. Det er også ærgerlig, at kameraet virker ved de først 4 billeder. Derefter går lukkeren endeligt i stå.

Lige så spændende mange kameraer er, lige så spændende er smalfilmoptagere. Men på det område er spørgsmålet om funktionsmulighed næsten totalt irrelevant. Både dobbelt-8 og super-8 film er rasende dyre. Gensyn med egne film optaget i smalfilmens glansperiode 1970 til

Beaulieu Reflex Control MCR8 1961. Beaulieu var 'Leitz' blandt dobbelt 8 mm smalfilmsoptagere.

Beier beirette electronic. Fabrikken i Freital, Dresden, lavede i 1982 dette kamera som toppen af DDRs 'kammerat-kameraer'.

1990 viser, at det var bevægelsen og ikke billedkvaliteten, jeg blev imponeret over. Det er reelt fuldstændig ligegyldigt om en filmoptager i min samling kan fungere eller ej. Jeg kunne aldrig tænke på at ofre en krone på en testfilmoptagelse.

Arbejdet med egen samling kan drives til et egentlig studium, hvor jeg kan føle behov for at fastholde resultaterne skriftligt. Det har gennem tiden ført til egentlige artikler, primært på min hjemmeside, men også af og til i "Objektiv". Det er her, jeg skal passe på ikke at blive en "ren skruetæller". Det er en betegnelse, der bruges om skribenter, som går op i antallet og placering af eksempelvis skruerne i bundpladen af et kamera og som med jubel noterer en ny variant, når Uwe Normalarbejder en mandag morgen får skruen sat i 3 mm til venstre for standardstedet.

Følgende beretning illustrerer mit arbejde i og omkring samlingen og den historik, der kan knyttes til den.

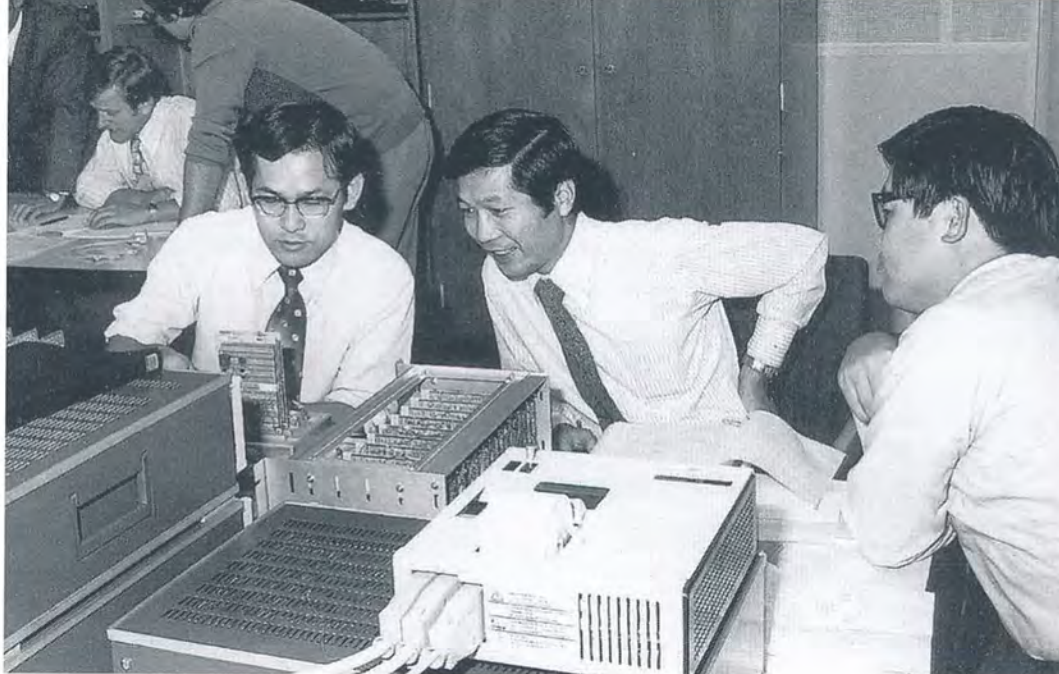
Cabinett er tidsskrift for en af de to tyske samlerforeninger. En sidebemærkning: man skal lede længe efter artikler om fotografier i de 3 tyske photographica tidsskrifter.

I Cabinett nr. 80 2020 side 22 bragtes en artikel om "Den lille Praktica" - Beirette electronic - fra ca. 1985. I artiklen blev der lagt vægt på de ydre fællestræk mellem eksportvaren Praktica B seriens SLR kamera og DDR arbejderens lille søgekamera - beirette electronic. Det ydre betræk var det samme - grov nubret plastik. Skrifttypen på kameraerne er også den samme.

Artiklen omtalte bl.a. disse fælles træk i design mellem Praktica B 200 og den lille Beirette electronic.

Men under læsninger blev det pludselig klart for mig, at Beirette electronic viste andre træk, som jeg havde set et eller andet sted. Jeg hentede kameraet frem fra hylden og fandt følgende kendetegn:

- Fotografen valgte blænde, altså blændeprioritet.

4.3 - 08

Absluttende udviklingsarbejde på elektronikkens system af »Praktica B 200« i VEB Pentacon Dresden med udviklingsingeniører fra NEC, Tokyo, oktober 1977. Billede: Privatbesiddelse.

- Ud fra denne indstilling valgte elektronikken pr. automatik, hvilken lukkerhastighed kameraet skulle anvende.
- Lyset blev målt med en CdS celle i objektivringsen inden for filtergevind.
- Objektivet var vidvinklet.
- Afstand indstilles manuelt.

Det havde jeg set før på en anden hylde i samlingen. Her stod en række japanske kameraer fra forskellige leverandører - alle meget ens i ydre og i teknik. Det var den tidligere nævnte familie C35 udsprunget af Konica C35 fra ca. 1975. Dette kamera var konstrueret af Konica, men sikkert produceret af enten Chinon eller Cosina.

- Der var blændeforvalg og automatikken valgte så lukkerhastighed for en Copal/Seiko centrallukker.
- Konica C35 havde som lysmåler en CdS celle i objektivranden.
- Objektivet havde brændvidde 35 mm altså pænt vidvinklet.

De mange varianter i C35 familien havde ens ydre dimensioner, nogenlunde samme vægt og alle den samme tekniske virkemåde. I denne familie kunne også findes kameraer med gode tyske navne som Voigtlander og Rollei og med fremstillingssted i Japan, Singapore eller Hongkong.

Den familie af kameraer havde jeg endda skrevet en artikel om på min hjemmeside og lavet en miniudstilling om i Middelfart ved et møde der.

Var det ikke de samme træk, som Beirette electronic havde? Det krævede en nærmere undersøgelse. Heldigvis kunne det gøres her på stedet i Haderslev.

Frem med en Konica C35 og så blev Beirette electronic stillet ved siden af. Jo de var lige store og vejede nogenlunde det samme, men beirette objektivet var en vidvinklet Meritar (et produkt fra Meyerfabrikken i Görlitz under kombinat Pentacon) og lukkerens tider var ikke helt de samme som den japanske C35. Det var ikke en 1 til 1 kopi, men et kamera stærkt inspireret af Konica C35. Brugsvejledningen fortalte, at inde i beiretten var brugt et fleksibelt (bøjeligt) print til elektronikken. Det sidste gav mig et hint til forklaring på, hvorfor der kunne være en DDR version af et japansk C35 type.

Fra Gerhard Jemlichs bog 'Der VEB Pentacon Dresden'. Japanerne skulle lære tyskerne at lave bøjelig print.

Konica C35. Automatisk søgerkamera fra 1967 - fadder til verdens C35 kameraer, måske også til beirette electronica.

Jehmlich beskriver nemlig i sin førømtalte bog, at Pentacon under udviklingen af Praktica B200 havde brug for at lave et fleksibelt print til elektronikken i dette SLR kamera bestemt til eksport og valutaindtjening. Imidlertid kunne der ikke i DDR laves et sådan print, hvorfor man fik nogle teknikere fra det japanske firma NEC til at komme til Dresden - nok omkring 1977-78. I bogen er et billede, hvor man ser japanske teknikere hos Pentacon.

Mit udokumenterede gæt er, at disse også som turister i Dresden har haft gængse japanske kameraer med - herunder flere C35 kameraer - når der skulle tages billeder af vennerne i Dresden. En eller anden DDR funktionær fra planafdelingen ser det smarte automatiske kamera og beordrer Beier afdelingen i forstaden Freital til at lave et sådant kamera til den "arbejdende DDR befolkning". Beier var stedet, hvor man omkring 1980 lavede søgerkameraer til indenlandsk brug. I 1985 kom så dette

kamera i DDR. På det tidspunkt var Japan kommet et stort skridt videre med det gængse konsumerkamera. Skridt for skridt var det blevet forsynet med fuldautomatik, autofokus, motordrevet filmfremføring, zoom objektiv, men det opdagede man først i Dresden efter 1989.

Se - det var den historie, jeg fik skabt ved at sammenligne to kameraer fra hver sin hylde i min samling.

Tilbage står kun et spørgsmål vedrørende min samling. Hvad skal der ske med den engang, når den skal ned fra hylderne - nu, hvor vi ikke længere har anvisningsalg i Dansk Fotohistorisk Selskab?

Måske det sjældneste kamera i samlingen! Franka Solida 35 ca. 1957, 24x36 mm med vekselloptik og egen bajonet. Eksemplaret er et ud af ca 600 kameraer og kom aldrig i produktion.

Jeg købte den på en online auktion til en yderst rimelig pris. Jeg opdagede først ved "bogarbejdet" efter modtagel-

sen, at det var et sjældent kamera, der passede lige i den interesse - fattigmandsleica fra 50'erne - som fik mig i gang med samleriet. Så gjorde det ikke noget, at kameraet var defekt, lukkeren havde kun en hastighed og efter 4 optagelser på en prøvefilm, sad den uhjælpelig (for mig) fast.

Min passion for fotografica

Min samlerprofil er præget af min interesse for historie, som jeg har haft siden skolealderen, og senere også min interesse for formgivning samt glæde ved fagbøger. De første mange år samlede jeg bredt inden for ting, sager og kuriosa. Da jeg blev medlem af DFS i 1987, fokuserede jeg i høj grad på fotografica og fotohistorie. Og med introduktionen af DFS' "Billedgruppe" i 2001, steg interessen yderligere takket være en høj grad af engagement og aktivitet i hele billedgruppen. Jeg synes, det er spændende at se og høre, hvad vi tilsammen præsenterer i billedgruppen. Jeg oplever stadig glæde over min samling af fotografica og mine gamle fund af ting og kuriosa.

Min første erindring om at samle

Som dreng, omkring 1960, besøgte vi om sommeren min fars faster og onkel i Vester Agger, der hvor byen slutter og klitter-

ne begynder. Det var spændende at komme ud til stranden, hvor de voksne lærte min bror og mig at lede efter rav. De små fine, gule og rødlige ravstykker kunne vi finde ved høfderne eller mellem lidt tang. Da jeg først havde fundet et stykke rav, var jeg parat til at bruge lang tid på at finde et til - og et til. Jagten på rav var spændende. De mange ravstykker lå i mange år i et vinglas i vindueskarmen, hvor solen gav dem ekstra glans. Som ung og voksen blev jagten på rav erstattet af jagten på kuriøse ting og sager, og senere et spændende kamera eller et godt daguerreotypi.

"Hvad samler du på?"

Gennem alle årene, når folk spurgte: "Hvad leder du efter, hvad samler du på, når du går på loppemarkeder", så har mit mest rammende svar været: "Det ved jeg, når jeg ser det". Det skyldes dels, at jeg er en "multisamler", en der samler bredt, fra småt kuriosa til f.eks. gamle radioer. Og dels, når jeg står med et stykke "isenkram" eller et fotografi i hænderne, så er der noget særligt i formgivningen/udtrykket, i designet eller en baggrundshistorie, som tiltaler mig.

Mit vitrineskab i entréen. Jeg nyder ofte at se på det og indimellem at skifte noget ud. En sjælden gang er der nogen, der uopfordret kommenterer det, ellers kan jeg finde på at sige noget! Foto Margit Birch Andersen 2018.

Af Tune Laug

Interessen for fotografering

Som halvstore børn fik min bror og jeg et Diana plastik-kamera med fast lukkertid, som gav 4x4 cm billeder på 120 film. Vi tog billeder med det, og eksperimenterede også med dobbelteksponeringer, hvor vi afdækkede skiftevis den ene og den anden halvdel af objektivet med et stykke pap. Som 14-årig i 1966 fik jeg af mine forældre et Kodak Retinette 1B. kamera med indbygget selenlysmåler. Det var dejligt nemt at fotografere med og fulgte mig trofast i mange år. I 1970 blev jeg ivrig smalfilmer med super 8 farvefilm. Senere gik jeg over til video. Så kom det store spring til det smukt forarbejdede kvalitetskamera Nikon FE med 1,4 normaloptik samt vidvinkel og teleoptik, fantastisk at fotografere med i godt 30 år, næsten altid med Kodachrome diasfilm. Heldigvis vidste jeg ikke dengang, at fotoudstyret var tungt at bære på! Jeg nåede også at fotografere med Leica M3, men det drillede med den tilhørende lysmåler. Med introduktionen af digitale kameraer og mobiltelefonen blev det vigtigste for mig at kunne knipse løs, når motivet var der, og ikke at skulle tænke på indstillinger. Motiverne var typisk familien og venner, rejser, transportmidler og særlige begivenheder,

bl.a. DFS' landsmøder. Også museer har vakt min interesse, specielt fotomuseerne Preus, Niépce, Olympia i Falkenberg, Alex Steinbach's fotomuseum og Danmarks Fotomuseum i Herning.

Alle fem museer var en stor oplevelse og har, på hver sin måde, beriget min interesse for fotografa. En hel speciel oplevelse var det for mig at besøge Niepce museet i Chalon-sur-Saône i Frankrig. Her, i de fine, gamle lokaler med en solid tømmerkonstruktion, oplevede jeg virkelig fotohistoriens vingesus ved monterne med Niépces udstyr og ophængte helio-grafier (lystryk).

Min vej til at samle på fotografa

I slut 1960'erne begyndte jeg at lede efter sjove gamle ting hos marskandiserne i Ravnsborggade på Nørrebro. Den første, flotte ting, som jeg stadig har, blev en Ericsson telefon med omstilling fra o. år 1900, pris den gang 125 kr. Og det første, rigtig gamle kamera blev et Kodak No.2, Folding Brownie Camera Model A også o. år 1900 til 75 kr. Købt omkring 1970, det

Mine brugskameraer gennem årene, så vidt jeg husker hed det første "Diana", noget i stil med det afbildede plastik kamera.

Ericsson telefonen, min første fine "antikvit" og det gamle Kodak kamera, hvor jeg bl.a. faldt for den røde bælg og brugen af både træ og messing. Der gik mange år, før jeg fik fat i et stort mahogni-kamera.

Tre eksempler på dansk producerede kameraer, et Fotax, et Neo Fot og et Fotex. Interessant er det, at sidstnævnte Fotex blev lavet samme sted som Teknobilerne. Tekno var gået i samarbejde med "Langes Legetøj". Som man kan se på brandbilen fra Tekno, kunne der både stanses og støbes jern.

Nærbillede af et par hylder i mit vitrineskab med nogle af de ting, jeg forestiller mig at tage med til en mindre bolig, når den tid kommer. En blanding af fotografica og gamle ting og sager. Porcelænsfiguren af en fotograf med kamera på skulderen holder jeg meget af, den er produceret i Spanien og fundet i en antikhandel på Vesterbrogade i Kbh. Den flotte bog med et foto-blem er omtalt i Objektiv nr.172. Emaljeskilte med motiver fra fotografernes verden har jeg ledt efter i flere år, og endelig fandt jeg dette skønne emaljeskilt fra Goerz fra o.1920 i en spændende skilte- og plakatbutik på Søborg Hovedgade 28, Kbh. Den lille grønne Citroën på nederste hylde minder mig om Niels Resdahls endnu finere Citroën, som vi kaldte for "direktionsvognen", når han kørte bestyrelsen til landsmøde og generalforsamling. Endelig vil jeg nævne, at der ligger et stykke rav i messingskålen fra Illum.

Objektiver og kikkerter i flot forarbejdning. Det største objektiv, fra Voigtlander & Sohn, er fra omkring 1870. Art Deco kikkerten med perlemorsindlæg er en Theatour 5 x fra o.1920, produceret af J. D. Moeller-Wedel. Kikkert med taske fandt jeg i en Røde Kors genbrug.

Eksempler på form og farve blandt "isenkram" og reklamer. Både Agfa og Kodak anvendte kraftige, klare farver. Metal-kameraerne findes med farve og pyntelister, bl.a. kendt fra Art Deco tiden, og bakkerten var et taknemmeligt materiale til at støbe kameraer med både svungne og strubede former.

har jeg også endnu. Så fulgte nogle år, hvor jeg cyklede rundt i København og kiggede ind hos marskandiserne. Jeg vidste ikke så meget om kameraer og udvalget var ikke særligt stort mellem pletter og pander, tøj og nips hos marskandiserne. Ét sted, hos en antikforretning i Charlottenlund, stod der i vinduet en lille, foret kuffert med et Leica kamera og diverse tilbehør i hver sit lille rum. Ak ja,

Kameraerne fra fotografiens pionerer er uhyre sjældne, men resultaterne, de tidlige fotografier, er til at komme i nærheden af, i hvert fald daguerreotypier, stik og tegninger. Her ses en smukt koloreret tegning af en kvinde, Dorothea Christine Kemp født Schmith, 1804-1877. Flankeret af to daguerreotypier. Det til venstre med en herre var med på DFS' udstilling i Ystad i år 2000. Fotograferet af Wilhelm Schröder i København o. 1854. (Objektiv nr. 88).

Min lille originale tegning mellem Objektiv Tema nr. 62 "Amatørfotografen" fra 1993 og et bokskamera af træ, forhandlet af Heinrich og Poulsen.

Det flotte fotografi vurderer jeg til at være fra o.1860, altså fra vådpladeperioden. Bemærk den detaljerede gengivelse af den hvide dug. På bagsiden står: "Brukspatronen o. Ridderen mm. Friherre Svante Fleetwood, f. 23.6.1816, d. 27.3.1903".

havde jeg bare været DFS'er skulle jeg straks have gået videre med den sag. Da jeg senere kiggede ind igen, var den selvfølgelig væk!

Medlem af DFS – kameraer og billeder

Efter jeg blev medlem af DFS i 1987, fik jeg meget mere fokus på fotografica i mit samleri. Bl.a. blev jeg opmærksom på forretningerne med brugt fotoudstyr: "Photografica" og Svend Nielsens "Fag Foto", hvor jeg bl.a. købte en "Nellerød" stereobetrakter. Også visse traditionelle fotohandlere kunne byde på et større brugtudvalg af kameraer. DFS' anvisningssalg og loppemarkeder var uhyre spændende i forhold til, hvad jeg tidligere havde set af udbud. Denne mulighed, for at kunne købe og sælge fotografica, bidrog i høj grad til en mere spændende samling.

I de første mange år som medlem af vores selskab, var det hovedsageligt gamle kameraer og fotografiens historie og fotobøger, jeg havde i fokus. Langsomt blev jeg også interesseret i de gamle fotografier, og med dannelsen af billedgruppen i 2001, steg interessen markant, også interessen for fotograferne. Jeg holder stadig af både de gamle kameraer og de gamle fotografier. De udstråler hver sin charme, og det gode håndværk kan beundres både ved kameraer og ved fotografier. Det har været meget spændende at studere fotohistorien og den teknologiske udvikling: Hvem opfandt hvad, hvordan gik det til, hvordan udviklede det sig, og hvilken betydning fik opfindelsen. I forhold til fotohistorien synes jeg, at det er spændende at følge tiden omkring fotonpionererne Niépce, Daguerre og Fox Talbot, og ligeledes perioden med den krævende vådpladefotografering. Ligeså interessant synes jeg det er, at følge senere pionerers arbej-

de med tørplader, rullefilm, farvefilm, småbilledkameraer osv. Efter en del år blev jeg involveret i arbejdet med det spændende temanummer "Amatør-fotografen", det var inspirerende for mig at være med til og sjovt, at en lille tegning jeg havde, kunne bruges til forsiden.

Form, farve og design

Gennem anvisningssalg og skrotsalg har jeg tit været heldig at få fat i lidt kuriøse kameraer samt visitkort med særprægede og tidstypiske tryk på bagsiden. De er som regel ikke særligt kostbare, ikke nogle "topnavne", men jeg synes de er sjove og interessante eksempler på fotohistorien. På bagsiderne af visitkortfotografierne synes jeg særligt om de små, ydmyge mærkater fra o. 1860, samt den smukke og meget dekorative jugendstil, fra tiden omkring år 1900. På kamerasiden holder jeg af Art Deco-stilen, der er mest markant i sit udtryk. Også pionerernes indsats, indenfor nytænkning af teknik og formgivning, finder jeg spændende. Det lille Minox med tilbehør er noget af det smukkeste forarbejdede efter min mening.

Brugen af farver er noget, der lever op blandt de mange forkromede eller sorte kameraer, og specielt inden for fotoreklamer ses det tydeligt. Den slags er sjovt at finde og pynter i min samling.

Fotografica-samlingen

I forhold til at blive ældre og reducere min samling af fotografica inden flytning til en mindre bolig, må jeg overveje, hvad jeg gerne vil have med, hvad jeg prioriterer højest. Noget af det vigtigste for mig vil nok være et vitrineskab med diverse kuriosa og fotografica, en bogreol til de bedste bøger og væglads til daguerreotypier og andet kunst - åh det bliver svært!

Heldigvis kan jeg, som billedsamler, hver dag glæde mig over de mange skønne fotografier, som aktive fotosamlere præsenterer mig for på nettet. Ligeså interessant og spændende synes jeg det er, selv at "gå på jagt" i de mange online danske og udenlandske samlinger. Og det allerbedste er, at de mange digitale fotografier ikke fylder noget i selv den mindste lejlighed.

Aftenstemning ved Århusgades sporvejsremise til minde om de mange DFS medlemsmøder, vi har nydt godt af under remisens nyere navn, "Østerbrohuset." Fotografiet tilhører Lennart Weber.

DFS' betydning for mig

Det allervigtigste, gennem mine 37 år som medlem af DFS, er uden tvivl KAMMERATSKABET, at møde ligesindede, der også er dedikerede fotografica-samlere. På landsmøder, medlemsaftener, i telefon og på internettet, har vi kunnet snakke sammen på kryds og tværs af Danmark og inspirere, hjælpe og støtte hinanden. Takket være de righoldige artikler, bog- og udstillingsanmeldelser mm. i vores medlemsblad Objektiv, og de mange foredrag, inklusiv referater af foredrag, er vi blevet beriget med en omfangsrig og meget varieret viden om fotografica. Uden eksistensen af DFS havde vi, som enkeltpersoner, ikke haft en chance for at opstøve så meget viden om fotografica, og formodentlig heller ikke mødt hinanden.

Ole Hesager

Ole Hesager blev lokket til at blive medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab af Andreas Trier Mørch. Det var et møde i Andreas' unikke forretning i Gilleleje, "Den Usynlige Helikopter", der gjorde Ole overbevist om, at den forening skulle han også være med i.

At samle på gamle billeder, interessere sig for fotohistorie, dele interessen med andre, det fristede. Ole kastede sig over ét emne: visitkortfotografierne, som blev fremstillet i Danmark fra sidst i 1850'erne og frem til omkring 1920.

De evige billedjagt

Ole blev medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab i 1988 - og senere også et særdeles aktivt medlem af billedgruppen, som blev dannet i 2001 af Lillian Bodnia. Ole fik lokket sin svoger, Gerhard Ryding, med ind i selskabet, og de to blev de kommende år både makkere og konkurrenter, når de var på jagt efter gode billeder på loppemarkeder, hos antikhandlere, markandisere og hvor der ellers var mulighed for at finde spændende sager.

Samlingerne voksede hurtigt, visitkortbilleder var – og er – der mange af, problemet var bare at finde de rigtig gode billeder, og dem kommer man ikke sovende til!

Ole Hesager har ikke sin interesse fra fremmede. Hans farfar havde en Jernbanekiosk i Tisvilde, og han havde fotograferet og fremstillet postkort til salg. Billeder blev gerne taget i sommerlandet Tisvildeleje til de mange turister og sommergæster. Glasnegativerne findes stadig, og så postkortene, og de er værdsatte familieklenodier.

Et af Ole Hesagers farfars postkortfotografier fra Tisvilde med Oles farmor, hans far og faster.

Af Ann Vibeke Knudsen

Blot det at samle giver ikke alene mening. Man kaster sig selvfølgelig over det billede, der fortæller, først og fremmest fotografernes navne og man får dem sat i system i alfabetisk orden. Men man interesserer sig også for, hvad det er for motiver, der blev taget, selvfølgelig mest portrætter, men også meget andet. Der er forskel på billeder fra 1860'erne og omkring 1920 uanset fotograf. Der er også mange forskellige størrelser på billederne, der er interessante bagsidelitografier, nummerringer og fototeknik, portrætterne blev kopieret på forskellige typer papirer, alt sammen er med til at datere og fortælle om billederne. Ole har omkring 20.000 visitkortbilleder i sin samling!

Danske fotosamleres "bibel" er Bjørn Ochsners "Fotografer i og fra Danmark til og med år 1920" fra 1986. Et prisværdigt indsamlingsarbejde med det formål at få en oversigt over danske fotografer med eget atelier, og få styr både på data og geografi og fotografernes betydning i fotohistorisk sammenhæng. Bjørn Ochsner døde i 1989 – godt et årti før værker som hans store arbejde blev digitaliseret. Ole tog fra omkring 1990 fat på at få en oversigt over de fotografer, han efterhånden havde i sin egen samling, og han brugte Ochsners leksikon som et slags katalog. Fortegnelsen voksede, navne, adresser mv. blev tjekket, hidtil ukendte fotografer føjet til, og materialet gjort tilgængeligt på

Daguerreotypi fra 1840'erne af en pastel af en ung kvinde med datidens karakteristiske hvide hovedtøj fra 1820-30'erne.

Ukendt fotograf. Svaneapoteket Nytorv 3 i Viborg. Daguerreotypi af det i 1846 nyopførte apotek. Billedet er blot ca. 6x7,5 cm. Der er kun bevaret ganske få topografiske daguerreotypier i Danmark.

Topografisk, lakeret visitkortbillede af Rudolph Striegler, København. Han fik lakeret sine billeder de første år af en snedkerlærling, der kom efter lukketid og lakerede dagens produktion. Her ser vi "Rejsegilde paa Kongefløjen den 8. oktober 1861". Det er Frederiksborg Slot i Hillerød, der brændte natten til 17. december 1859.

Fotograferne Thomsen & Hermansen blev etableret 1893 i Helsingør. Hvem kvinden med fotografiapparatet er, ved vi ikke, men det kunne måske være en af fotografernes hustru.

Dansk Fotohistorisk Selskabs hjemmeside og opdateret flere gange. Flittigt benyttet af fotointeresserede, slægtsforskere og mange andre.

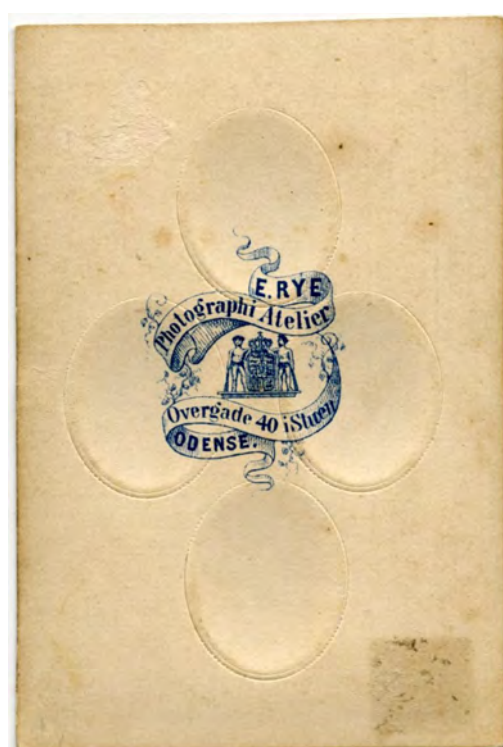
Indsamling af fotodata

For at få bedre oversigt over danske fotografer, specielt uden for de store byer, tog Ole Hesager først i 2000'erne kontakt til forskellige lokalarkiver rundt omkring i Danmark. Nogen svarede ikke, andre sendte fornemt materiale, som kunne supplere Oles mange optegnelser.

Med årene udvikledes de digitale muligheder og i dag – 2025 – er der næsten ingen ende på alt det, der er tilgængeligt online.

Men – det vigtigste er de originale fotografier. Ole Hesager fokuserer stadig på indsamling af portrætter af fotograferne, gerne i deres atelier med deres kameraer, særlige genrebilleder, dragtbilleder, topografiske billeder mv. Alt sammen brikker til den store fotohistorie – og kulturhistorie.

For mere end 150 år siden var Rønne, som vi ser her, en meget lille by. Dette er et af de første fotografier i visitkortstørrelse af byen, "Rønne seet fra Søen", fra 1860'erne. Foto Gottlieb Stöckel, Rønne.

*Et fotohistorisk interessant billede med et portræt af fotografen eller en medarbejder, der er i gang med retouchearbejdet. Også litografiet på bagsiden er ganske unikt med bl.a. et kamera på stativ, en mørkekammer-petroleumslampe (med mørkerødt glas) samt forskelligt grej til fremkaldelse og kopiering af billeder.
Foto Chr. Christensen, Brønderslev, 1890'erne.*

*Fire kaméportrætter af den samme unge mand, bemærk hvordan billederne er hvælvede.
Foto Emil Rye, Odense, ca. 1865.*

Ved Efterbestillinger udbedes et Kort.

Peter Christensen
HORSSENS.

A. Krøll

St. Hans Torv N° 33.
KJØBENHAVN, N.

Christensen & Co. NÆSTVED
FARVERGADE.

Ole har både skrevet og holdt foredrag om sine billeder. Der er artikler om spændende fund i *Objektiv* i 2016 og 2017 og foredrag, fx om billedstørrelser, bagsider, mv. Derudover har Ole sammen med Gerhard Ryding deltaget i forskellige udstillinger og markeder forskellige steder i Danmark og fortalt om de gamle fotografer og deres komplicerede udstyr.

Fotoperler

Ole Hesager har mange perler i sin samling, der selvfølgelig spænder fra daguerreotypiet til sin bedstefars fotografiske postkort. Ole har mange daguerreotypier, men han har også noget meget sjældent i Danmark: et topografisk daguerreotypi. Der findes kun nogle få danske topografiske daguerreotypier, endda blot nogle håndfulde, men de er alle i offentligt eje.

En specialitet som et "crystoleum" er Ole "faldet over" et par gange. Det var en kostbar teknik, og der findes stort set ikke bevarede crystoleumbilleder i Danmark – så vidt vides pt. blot et enkelt af Kong Frederik 8. på Det Kongelige Bibliotek.

Fotografier af for- og bagside af en yngre herre - som vi vover at tro er fotografen selv, Peter Christensen, Horsens, sidst i 1890'erne.

Servering i Næstved i midten af 1880'erne.

At tage sin cykel med i atelieret, fx hos fotograf A. Krøll i København, var den helt store dille i 1890'erne, hvor cykler var sidste mode.

Seks visitkortbilleder af forskellige fotografer og med forskellige sjove motiver. Et godt eksempel på hvad man kan finde i Oles store samling.

Et lille visitkortalbum fra 1860'erne. Med de fineste, håndkolorede dragtbilleder fra Danmark, Island, Grønland, Norge, Lapland og Wales mv. Hvilket klenodie! Dels fotograferet af Hansen og Schou, dels nogle svenske fotografer – og Mads Alstrup, som i Sverige har fotograferet parret i pels, der ses her. Han var Danmarks første professionelle daguerreotypist.

En specialitet som et "crystoleum" er Ole faldet over et par gange. Det var en kostbar teknik, og der findes meget få bevarede eksemplarer fra før det for alvor kunne lade sig gøre at fremstille farvebilleder. Det består af flere lag, bl.a. en håndkoloreret farvet side, som skal skinne igennem en tynd albuminkopi af motivet. Crystoleum er blevet fremstillet i Danmark, men dette kunne fx være engelsk eller fransk.

Jakob Nielsen

Hvordan jeg blev samler

Det begyndte med en generel interesse for historie, der fik mig til at søge viden om baggrunden for de kameraer, jeg brugte. Det første var et Plaubel Makina 67, hvor slægtskabet mellem det moderne og det historiske er tydeligt på grund af den særegne fokuseringsmekanisme med saksearme. Det næste apparat var et Contax spejlreflekskamera, men her er forbindelsen bagud udelukkende af navn, det gamle apparat er af typen målesøgerkamera. Det var dog ingen hindring for min interesse, så jeg læste, hvad jeg kunne finde og opdagede, at de vigtigste objektiver til dette kamera var af en type med en interessant historie, men en kort karriere.

Efterhånden som kameraer blev mindre og lettere håndterlige, kunne fabrikanterne begynde at tænke på objektiver med stor lysstyrke, det var af stor interesse, da tidens film havde ringe følsomhed, men stor lysstyrke indebar med de gængse konstruktioner en opbygning af mindst 4

linsegrupper, og flere linsegrupper betyder alt andet lige mindre lystransmission gennem objektivet og en mindre kontrast i billederne. Hos Zeiss-Ikon i Dresden fandt man omkring 1930 frem til en konstruktion, som kunne fremstilles i de for den tid store lysstyrker 1:2 og 1:1,5 med linsene samlede i kun 3 grupper. Denne objektivtype fik handelsnavnet Sonnar. I 1932 lancerede Zeiss-Ikon det

Til højre ses et Makina III fra Plaubel i Frankfurt fremstillet i begyndelsen af 1950'erne og til venstre et Makina 67 fra 1980'erne designet i Tyskland men produceret i Japan.

Af Jakob Nielsen

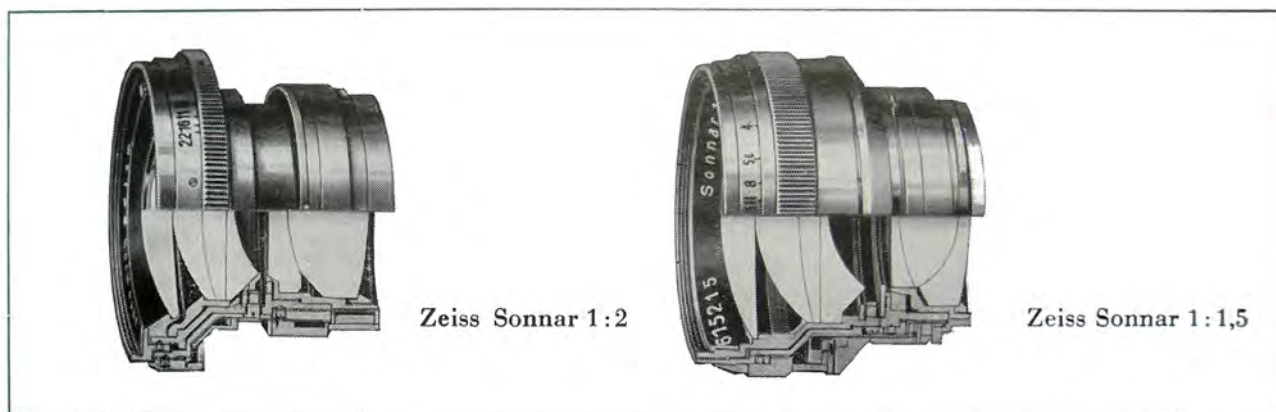

første Contax-kamera med et antal objektiver deriblandt 3 af Sonnar-typen, to normalobjektiver med brændvidden 5 cm og lysstyrkerne 1:2 og 1:1,5 og en 13,5 cm 1:4. Året efter kom en 8,5 cm 1:2 til. Det var exceptionelt dyre produkter, som de færreste havde råd til, 5 cm 1:1,5 var særligt højt prissat, det kostede to gennemsnitlige månedslønninger. Objektiverne var sortlakerede og forniklede som kameraet, og nikkelen har med tiden fået en varm lød, som jeg finder meget tiltalende. Midt i 30'erne gik man over til helforkromning, og der kom to nye Sonnarer til, en 18 cm 1:2,8 og en 30 cm 1:4, sensationel optik på denne tid. Flere af objektiverne giver stadig i dag gode billeder med et moderne digitalkamera.

Varianter af Sonnar 5cm 1:2 fra 1932-36 til Contax kronologisk fra venstre.

På grund af Tysklands deling i 1945 er der reelt 3 grupper objektiver til Contax-kameraet, den oprindelige produktion fra 1930'erne og efter krigen både en østtysk og en vesttysk produktion. Jeg købte først en Contax med Sonnar-objektiv af den vesttyske produktion, da de er ret almindelige, det var i 1994. Den fremvoksende internethandel gjorde det betydeligt nemmere at finde de eftertragtede ting, og den store variation blandt 30'ernes Son-

Contax I fra 1933 med første version af fra venstre Sonnarerne 13,5cm 1:4, 8,5cm 1:2, 5cm 1:2 og 5cm 1:1,5.

narer skærpede min appetit på objektiverne fra denne periode. Langt de fleste Sonnarer blev produceret til Contax, men typen fremstilledes dog også til enkelte andre småbilledkameraer, til filmskameraer og til specielle opgaver.

Sidst i 30'erne indførtes antirefleksbehandlingen af linser, hvilket gav konstruktørerne større frihed i sammensætningen af objektiver, så Sonnarens begrænsning til 3 linsegrupper var ikke længere interessant, den såkaldte dobbelt-gauss type var nu bedre egnet til lysstærke normalobjektiver.

Efter 1945 genoptog Zeiss i øst en begrænset produktion af Sonnarer medens Zeiss i vest lancerede en ny model af Contax-kameraet med tilhørende objektiver, men produktionen indstilledes i 1962, da var spejlreflekskameraerne stærkt på vej. Derefter levede Sonnartypen kun videre i længere brændvidder i øst til berlinmurens fald og i vest til omkring 2000.

Tegninger af 2 Sonnarer.

*De to store Sonnarer til Contax :
18 cm 1:2,8 fra 1936 og 30 cm 1:4 fra 1938.*

Til venstre to Sonnarer til 16 mm filmskameraer: 2,5 cm 1:1,4 til Movikon fra 1939 og 7,5 cm 1:4 til Kinamo S10 fra 1934. Til højre en Sonnar 12,5 cm 1:1,5 fra 1943 beregnet til luftfotografering måske i format 7x9 cm, men det er ikke lykkedes mig at identificere kameraet.

Billeder taget af Jakob Nielsen med nogle af de gamle Sonnar optiker.

Farum kirke med apsis fra 1100-tallet, Farum Midtpunkt og Farum Sø, 2025.

Gerhard Ryding

Man skal ikke have været ret længe i selskab med Gerhard Ryding før man klart fornemmer, at han er en samler med stort S og med et hjerte, der banker extra stærkt, når jagten på det næste fund går i gang. Hvis man gerne vil aflure hvordan Gerhard Ryding finder det næste gode fund, så skal man stå tidligt op, skoene skal være snøret solidt, og man skal have en god kondition og stor tålmodighed.

For det er et særkende for Gerhard Ryding, når han f.eks. støvsuger det store loppemarked i Bella Center i København for fund, at hans metode er meget systematisk. Hver eneste gade og hver eneste bod bliver gennemsoget grundigt. Når andre efter to timer er kørt trætte og dårligt orker at se på flere loppeboder, så er Gerhard stadig i gang. Ofte er han blandt de første kunder, og typisk er han den sidste, der bliver lukket ud.

Som en lille bonus info kan det her afsløres, at selv på det store loppemarked i Bella Center, der strækker sig over to dage, så kan man være næsten sikker på at møde Gerhard Ryding på loppejagt begge dage.

Cykler – og alt det andet

Mange med interesse for gamle ting ved godt, at Gerhard Ryding samler på cykler, både de gamle originale cykler, fotografier og postkort med cyklist, lappegrej og tilbehør. Men det er de færreste der ved, at det med cyklerne bare er en lille detalje i det store billede hos Gerhard Ryding. Hans samleområde er bredt – ja faktisk så bredt, at det kan være vanskeligt for andre at overskue, hvad Gerhard samler på.

I hans hjem er der kaffedåser med reklamer, cykler, bøger, emaljeskilte, ja man fristes til at sige, at der næppe er samleområder fra de store loppemarkeder, som ikke kan findes i Gerhards interesseområder.

Af Lennart Weber

*Et cykelfoto fra Gerhard Rydings imponerende samling.
Fotograf A. Gottlieb, Roskilde.*

- Er der overhovedet ting, som du ikke samler på? Er hurtigt det logiske spørgsmål, man har lyst til at konfrontere Gerhard Ryding med. Efter en lille tænkepause kom svaret:

- Ja, jeg samler ikke på kuglepenne, og det har faktisk tit undret mig selv. For samling af kuglepenne er jo dybest set det meste naturlige. Mange samlere køber deres ting, ofte dyre ting på auktioner. Samlere af kuglepenne finder dem hos venner og bekendte, og de får dem altid foræret. Så man skal absolut have respekt for folk, der samler kuglepenne. Kuglepennesamlere er et godt eksempel på de ægte samlere. Men det har aldrig rigtig fanget min interesse.

Møbelsnedkeren

Gerhard Ryding fik en uddannelse som møbelsnedker. Efter svendepreven på Østerbro i København og en bronzemedalje aftjente han sin værnepligt. Da den var slut, fik han job som møbelsnedker på B&W skibsværft i København, som han husker som en god arbejdsplads.

Derefter fik han job som faglærer på et ungdomshjem i Ishøj Kommune, der var etableret i en tidligere fattiggård som hed Thorshøjgård, beliggende i Torslunde i Ishøj. Her var der et mindre landbrug og gartneri, hvor drengene blev beskæftiget. Desuden var der et værksted, hvor drengene arbejdede med metal og træ. I metalafdelingen producerede de taburetter og stiger, og i træafdelingen lavede de små træfigurer, bl.a. en abe med en proptrækker i hovedet eller en lille fugl, som var en øloplukker.

Efter nogle år fik møbelsnedker Gerhard Ryding suppleret sin uddannelse, så han både var faglærer og pædagog på institutionen Thorshøjgård i Ishøj.

Udover jobbet på ungdomsinstitutionen, så har Gerhard naturligvis været involveret i det sociale liv i Ishøj og især landsbyen Torslunde, hvor han i en periode var medlem af Torslunde Kirkes menighedsråd. I det lokale samfund blev det hurtigt kendt, at Gerhard Ryding var samler, så derfor blev han også involveret i den lokale Lions klubs loppemarked, hvor han har rådgivet klubben om loppemarkedernes værdi og hvilke ting, man med fordel kunne sætte på auktion.

Familiemennesket

Gerhard Ryding blev født i 1939 og familien boede på Bispebjerg. Hans mormor og morfar boede dengang på Amager, hvor Gerhard i perioder boede.

Bedsteforældrene havde en lille bolig tæt ved jernbanen Amagerbro-Drøge og tæt ved flyvergrillen ved Københavns Lufthavn. Hans morfar lærte ham at samle på søm, som morfaren rettede ud og brugte, når han skulle lave noget i træ. Det var også hos morfaren, Gerhard begyndte at samle på de farvestrålende kapsler i stanniol, der sad på datidens mælkeflasker.

Men hans mormor syntes, at det blev for meget med alt det samleri. Gerhard havde konstant fyldt sine lommer med søm og mælkekapsler. Så hun syede hans bukse-lommer til, og Gerhard husker, at det var meget nedværdigende for en rask dreng.

I barndommen og ungdommen fik Gerhard en god ven i Ole Hesager, der er født i 1938. De var begge medlem af FDF i Brønshøj, og det udviklede sig til livslangt venskab, og det venskab fik stor betydning for Gerhard Ryding, både i forhold til familie og i forhold til samleriet.

Det var Ole Hesager, der introducerede Gerhard Ryding for Ole's søster, som Gerhard blev gift med, og det var Oles fortjeneste, at Gerhard blev medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab, hvor han i rigtig mange år har været leder af billedgruppen.

Her har mange medlemmer af selskabet oplevet en dynamisk inspirator, der flittigt har delt ud af sin viden og ofte har inspireret andre samlere.

Samleren

I forhold til Gerhard Ryding, så bliver man hurtigt klar over, at denne mand har utroligt mange historier på hjertet. Ikke mindst i forhold til det at samle på fotografisk materiale. Her er Gerhard Ryding på hjemmebane, og han kan dække næsten hele området. Lige bortset fra selve kameraet og alt det tekniske, som aldrig rigtig har fanget hans interesse. Det er fotografernes produkt, fotografiet, der har været hans interesseområde.

Ligesom de fleste andre, så har Gerhard Ryding samlet på frimærker i barndommen. Men allerede tidligt fik han smag for at samle på alt mulig andet. Kapsler fra mælkeflasker og hestekosøm var nogle af de tidlige områder.

Siden er der kommet mange andre områder til. Lommeure, bøger, cykler, brevpreser, kaffedåser med reklamer, køkkenredskaber i blå emalje, værktøj, lys og lanterner, petroleumslamper, soldater, tegneserier, legetøj, postkort og ota-bøger som Gerhard har flere hundrede af. For blot at nævne nogle ganske få af Gerhard Rydings samleområder.

Mange samlere kan fortælle om en periode i deres liv, hvor samleriet blev sat lidt på stand-by. Det sker typisk når der bliver stiftet familie, og især når der kommer børn til. Men det med en pause i samleriet gælder ikke i Gerhards tilfælde, selvom den lille kernefamilie i Torslunde i Ishøj hurtigt blev forøget med to sønner.

- Det ændrede ikke noget særligt ved min interesse for at samle, fortæller Gerhard Ryding. Det skyldes nok, at min hustru også var samler, og hun samlede på flere sjove ting, bl.a. gamle piber og dukker.

I Gerhard Rydings samling af gamle fotografier er der et utal af fine fotografier fra fotografernes atelier. Her er en familie fotograferet i en robådskulisse.

Fotografi fra en af fortidens cykelklubber. Det er Middelfart Cykelklub, der er på besøg på Nr. Åby Gæstgivergård omkring år 1900.

Cyklerne

Gerhards store samling af gamle cykler, tilbehør, cykellygter, lappegrej og andet, der vedrører dette transportmiddel, har sin helt egen historie. Samlingen er kendt vidt omkring, og han har ofte fundet cykler frem, når et museum skulle lave en udstilling, der omfattede gamle cykler. Til filmen fra Anden Verdenskrig, Drengene fra Sankt Petri, udlånte Gerhard Ryding 10 af sine veterancykler.

Mange har også mødt Gerhard med de gamle cykler på veterantræf i f.eks. Græsted i Nordsjælland og Time Winder i Hundested. Det med cykler blev startet af Gerhards to sønner.

- Jeg fik tidligt en fin gammel Ford A fra 1930, og senere en gammel Chevrolet. Men på et tidspunkt var begge biler solgt, og i en periode havde familien ingen bil, fortæller Gerhard Ryding. Så en dag kom vores sønner og spurgte, om ikke jeg havde en gammel cykel, som de kunne skille ad. Jeg fandt en cykel til dem, og pludselig fik jeg selv interesse for gamle cykler. Det blev startskuddet på min egen interesse for at samle på cykler og udstyr.

Medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab

- Det blev samtidig min indgang til Dansk Fotohistorisk Selskab. En dag kom min svoger, Ole Hesager, og spurgte om ikke jeg ville være medlem i selskabet. I første omgang var jeg afvisende. Jeg kunne ikke rigtig se, at gamle fotografier kunne have interesse. Men Ole foreslog, at jeg supplerede min cykelsamling med fotografier af cyklister, og så var min interesse vakt. Dengang var det en tradition i Dansk Fotohistorisk Selskab, at nye medlemmer på det første møde skulle fortælle, hvad de samlede på.

- Jeg fortalte, at jeg samlede på gamle cykler, og så kunne man i salen høre et latterudbrud. Det mente de fleste vist, at det var meget mærkeligt. Men da jeg fortalte, at også samlede på fotografier med cyklister, så fik jeg genskabt lidt respekt, og på de kommende møder kom flere medlemmer med fotografier med cyklister til mig.

Øverst til højre:

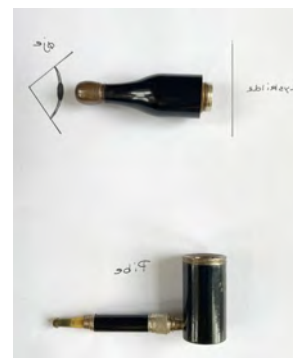
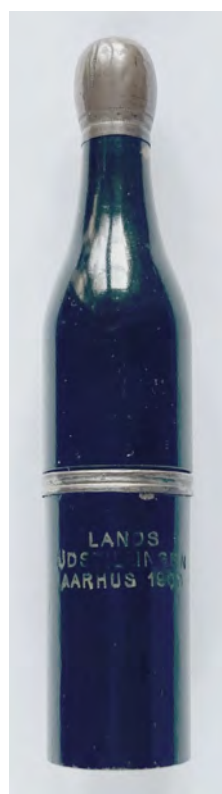
Inge Åsmul og Gerhard Ryding.

Ole Hesager, Gerhard Ryding og Inge Aasmul klar til veteranstævne.

- På et tidspunkt lavede jeg en lille udstilling på et af selskabets møder, hvor der dengang var rigtig mange deltagere. Jeg havde et par gamle cykler med, lappegrej og fotografier af cyklister, og der blev lavet en større artikel i Objektiv.

- Med årene blev mit interessefelt udvidet. En dag var jeg på besøg på Møn og som så ofte før gik jeg ind i en butik, der solgte antikke ting og spurgte efter gamle fotografier. Han viste mig et fint stereofoto af en skorstensfejer, og så var jeg solgt.

Stanhope flasken adskilt og formet som en pibe med anvisning på, hvordan man ser de mikroskopiske fotografier i det lille unikke samlerobjekt.

Stanhope flaske fra landsudstillingen i Aarhus 1909. Flasken er blot 10 cm høj.

Jeg begyndte at samle på stereobilleder med håndværkere. Med årene er der kommet mange andre samleområder til inden for fotohistorie. Jeg samler også på fotografier af butiksfacader, slotte, gode fotografier af gademiljøer. Alt hvad der har en sjov historie, har min interesse.

Gerhard Ryding samler på mange ting. Her ses en metalplade, der er anvendt som reklame. Her ses både for- og bagside.

Indenfor det fotohistoriske område er det værd at bemærke, at Gerhard Ryding har et godt blik for sjove ting, som de færreste finder på et loppemarked. Det gælder f.eks. de små Stanhope billeder, det er mikroskopiske fotografier, der kun kan ses gennem et lille hul i fx en spadserestok, hvor de er anbragt. F.eks. har Gerhard en lille træflaske på 8-10 cm højde, der blev fremstillet til landsudstillingen i Aarhus i 1909. Det var en stor industri- og håndværkermesse, som samlede mange mennesker. Den lille træflaske kan skilles ad, og inden i flasken findes to dele, som kan samles til en pibe. I flaskens top findes et lille kighul, og når den rettes mod en lyskilde, ses tre billeder fra Aarhus.

Han har også en samling af fotos på jernplader, ferrotypier, bl.a. dette der er blev fremstillet i en Bosco-automat.

Blandt Gerhards samleområder er også værktøj. Det startede ganske naturligt med møbelsnedkerens værktøj, men også glarmesterens værktøj og andre håndværkers værktøj indgår i samlingen. I forhold til glarmesteren så var det især de små glasskærere med diamantblad, der vakte Gerhards interesse.

Fremtidens samlere

Gerhard Ryding har årtiers erfaring som samler, og han har ganske klare holdninger til den samfundsmæssige værdi af samleriet. Ifølge Gerhard Ryding, så må man aldrig undervurdere den kulturhistoriske og den sociale dimension i samleriet. Vi får bevaret vigtige elementer af vores kulturhistorie, og der opstår stærke sociale bånd mellem samlere. Både sælgere og købere får hurtigt skabt stærke bånd – også selvom de i en konkret handel er modparter.

- Man skal ikke undervurdere værdier, siger Gerhard Ryding. For mange mennesker skaber samlerinteressen en stærk identitet. Det er spændende og livsforlængende for mange, når der gøres gode fund på et loppemarked.

- Men har samleriet overhovedet en fremtid?

Gerhard Ryding: - Det har det helt klart. Der vil altid være nogen, der samler på noget. Men tingene er under forandring. I min barndom og ungdom var det spændende at finde en mælkekapsel eller en interessant papirserviet. Det var ting, der ikke kostede noget. I dag er der mange områder, hvor samlere køber ting til deres samling, men det skyldes blot at samfundet er blevet rigere.

- Jeg har selv haft morsomme oplevelser med et par af mine fem børnebørn, som har vist stor interesse for at samle. I deres barndom elskede de at udfordre mig på samlerområdet. På et tidspunkt kom de jævnlige på besøg og viste mig, at de havde fundet visitkortbilleder. Den ene samlede på visitkortfotos med gamle militærpersoner med medaljer. Den anden, der er uddannet musiklærer, samler i dag kun på visitkortbilleder med musikinstru-

menter. De udfordrede mig til hele tiden at finde flere til min egen samling, så jeg skulle vise drengene, at jeg trods alt havde lidt flere end dem. Det var en sjov kappestrid.

- Det har været dejligt for mig som bedstefar at opleve en fælles passion mellem to generationer, og det har bekræftet mig i den opfattelse, at der altid vil være mennesker, der samler på et eller andet interessant. Samleriet skal nok overleve.

*Gerhard Ryding på besøg på Dyrehavsbakken.
Foto Inge Åsmul.*

Gerhard Ryding har ofte holdt foredrag i Dansk Fotohistorisk Selskab, her ses han ved et møde i 2023. Fotograf Leif Germann Jensen.

Gerhard Ryding (nr. 1 fra venstre) har i mange år været en trofast gæst på Græsted Veterantræf sammen med Inge Åsmul (nr. 2 fra venstre) og Ole Hesager (nr. 4 fra venstre).

Gerhard Ryding og Inge Åsmul i veterantoget mellem Hillerød og Græsted. Fotograf Anne Aasmul. Hendes fine fotografi fik i 2017 guldmedalje på Colour Art Photo.

Thomas Christesen deltog som dansksindet sønderjyde i Første Verdenskrig på tysk side. Efter krigen fotograferede han de nye, danske garnisoner i Sønderjylland. Han færdedes frit blandt soldaterne, og han havde et smittende humør omkring fotograferingerne. Soldaterne var glade for at købe hans postkort til minde om tjenestetiden.

Se mere om Thomas Christesen på:

<https://www.fotohistorie.com/christesen-thomas-aabenraa.html>

Jan Rasmussen

Jan Rasmussen er blandt de ihærdigste samlere i Dansk Fotohistorisk Selskab. En adresse på Hjørring-kanten er ingen hindring for at deltage i billedgruppens møder i København. Mødes med andre samlere, blive klogere, selv dele ud af sin viden. En af Jans store indsatser var at indsamle et meget stort materiale om den indtil da helt ukendte fotograf Thomas Christesen fra Aabenraa, 1883-1958. En af de mange sønderjyder, der oplevede både at være tysk og dansk - Thomas deltog i Første Verdenskrig som dansksindet, tysk soldat og dokumenterede senere den tyske besættelse af Danmark. Du kan læse artiklen i Objektiv 162-163-164, 2022.

I billedgruppen kender vi ikke mindst Jan for hans inderlige fascination af fotograf Kirstine Lund, Hjørring, 1852-1948. Om sin passion fortæller Jan selv:

Nød lærer Kirstine at fotografere

– eller om hvordan man samler oplysninger om fotografen bag billederne

Min interesse for de gamle billeder (og specielt fotograf Kirstine Lund) startede i 1997, hvor jeg rejste rundt til familien for at indsamle fotografier af familiemedlemmer til min slægtsforskning. Fotografiets historie blev et nødvendigt værktøj til tidsbestemmelse af de mange familiefotografier. Jeg blev efterhånden så optaget af fotografierne og det, de kunne fortælle, at det var "adgangsbilletten" til at holde et

foredrag i Slægtshistorisk Forening for Hjørring og Omegn om gamle fotografier og om at bevare dem. Efter foredraget ville tilhørerne gerne høre mere om den lokale fotograf, Kirstine Lund! Men hende kendte jeg INTET til - men det kom jeg til!

Hvem var Kirstine Lund?

Spørgsmålet satte gang i en søgen i arkiver, aviser - og kontakt med Kirstine Lunds efterkommere. Løkken Arkiv var et godt sted at starte for at få et billede af den by og familie, Kirstine voksede op i. Faderen var møller og moderen var også af møllerslægt. Kirstine havde seks brødre, hvoraf en var storebror. Fra tiårs alderen voksede Kirstine op hos sin faster og to kusiner i Løkken. En familie med egen lærerinde. I 1873 blev Kirstine gift med købmand Carl Lund.

Af Jan Rasmussen

Rigsarkivet i Viborg har været en vigtig kilde til at forstå begivenhederne omkring Kirstine Lunds mand, Carl Lunds konkurs og Kirstine Lunds vanskelige situation efter konkursen.

Historisk Arkiv og Vendsyssel Historiske Museum i Hjørring har store samlinger af genstande og arkivalier fra Kirstine Lunds fotoatelier. Protokollerne, med mere end 85 års bestillinger af portrætter i atelieret, og de fleste glasnegativer er bevarede! Aviserne har været en uvurderlig hjælp til at forstå begivenheder og opbygge en tidslinje for Kirstine Lunds liv. Privat har jeg samlet mange eksempler på de fotografiske produkter, som Kirstines atelier har leveret til kunderne gennem tiden.

I London har jeg besøgt oldebarnet Janne Pickering, hvis mor Monna blev opdraget og boede hos Kirstine Lund i Hjørring 1902-1910. Hun har fortalt om tre generationer kvinder, der levede sammen i Leeds under Første Verdenskrig. Det svenske oldebarn, Kristina, har jeg besøgt her i Danmark og set mange breve, som Kirstine Lund har sendt til den svenske familie. Fra Norge har oldebar-

16. marts 1915, Thomas Christesen skriver Feldpostkort til sin nabo i Aabenraa "Jeres søn Asmus rejser hjem allerede i aften". Thomas efterlod ingen minder fra den krig han afskyede. Han sagde at han ikke brød sig om at stjæle grise fra franskmændene. Men blandt tusindvis af tyske feldpostkort til salg på nettet lå dette fotografiske postkort af Thomas' feldküche med Thomas i midten med armbåndsur. Samlerens nålen i høstakken. Samling Jan Rasmussen.

net Einar Eik, under besøg i Danmark, leveret kopier af tidlige fotografier af Kirstine Lund, og han har også formidlet en kopi af Helga Andersens fortælling om Kirstine Lunds søskende og familiens tidligere slægtled.

Selvportræt af Kirstine Lund. Kabinetfoto ca. 1885. Historisk Arkiv Hjørring.

Nyt fotografisk Atelier.

Lørdagen den 1ste Novbr. aabner jeg mit velindrettede Atelier paa Stationsvejen. Portrætter, Grupper og Reproduktioner udføres i alle Størrelser. Det nyeste i Fotografien er paa mit Atelier, og Alt udføres med største Akkuratesse.

Kirstine Lund.

Som samler er det ofte jagten på fotografier og ny viden om tidligere fotografer, der skaber brændstof til vedvarende søgning. Det er ikke altid, at familie og omgivelser forstår den ild, der er tændt.

Kirstine Lund

8. november 1881 kom herredsfogeden til Løkken og registrerede en konkurs over Carl Lunds manufakturhandel. Carl var da rejst fra en falleret forretning til USA, og nu stod hans hustru, Kirstine Lund, tilbage med deres tre døtre og hans kæmpe gæld. Hele forretningen og familiens ejendele blev registreret og siden solgt på en offentlig auktion. Kun sengeklæder og gangklæder beholdt Kirstine og døtrene. Også huset blev solgt på auktion.

Kirstine havde før konkursen annonceret med salg af farvestoffer til hjemmefarvning af klæde og denne annoncering fortsatte hun. Kort før huset skulle på auktion, annoncerede Kirstine med, at hun stadig solgte farvestoffer, men at hun også havde åbnet et fotografisk atelier i Løk-

De bekjendte smukke og ægte Farver til Hjemmefarvning faas i alle Aulører billigt hos

Kirstine Lund, Løkken.

Fotografisk Atelier i Løkken.

Smukt Udførelse.

Bed Hjælp af den nye kemiske Fremgangsmaade og fortrinlige Instrumenter aftager Undertegnede Portrætter af Vogne og Børn, ikke alene i klart, men ogsaa i mørkt og taaget Vejr, hver Dag indtil Solnedgang.

Kirstine Lund i Løkken.

Billige Priser.

Til 1ste Juli overdrager jeg min fotografiske Forretning til Frk. Helga Andersen, og tager samtidig Anledning til at takke mine ærede Kunder fra By og Land for den Tillid, De har vist mig gennem Aarene. Da Frk. Andersen har været hos mig i flere Aar, kan jeg anbefale hende paa bedste Maade.

Ærbødigst

Kirstine Lund.

Idet jeg overtager Fru Lunds Atelier, vil jeg meddele, at Forretningen vil gaa i samme Navn og paa samme Maade som hidtil. Det er mit Haab, at den Tillid, der stedse er vist Fru Lund, maa blive overført paa Forretningen under min Ledelse. Jeg vil søge at fortjene den ved at levere godt Arbejde til moderate Priser og ved efter Evne at følge med Fagets Nyheder og Fremskridt.

Ærbødigst

Kirstine Lunds Eftflg.,

Helga Andersen.

ken. Vi ved, at hun havde været i Aalborg og "lært lidt fotografisk teknik". Men hun var også nødt til at sende de to største børn i pleje.

30. oktober 1884 Vendsyssel Tidende.

4. oktober 1882 Vendsyssel Tidende.

29. juni 1910 Vendsyssel Tidende.

Visitkort fra 1882, Agnes og Ella Lund, Kirstine Lunds ældste døtre som blev sat i pleje, mens hun etablerede sit fotografiske atelier. Den yngste datter Petra boede hos Kirstine Lund.

Samling Jan Rasmussen, gave fra Andrew Daneman.

Efter to år, med en mindre omsætning i atelieret i Løkken, valgte Kirstine Lund i 1884 at flytte til Hjørring og etablere sig med lejet bolig og atelier. Hun fik også samlet sine tre piger hos sig.

Efter en langsom start havde hun, efter 18 måneder, byens største fotoatelier. I 1888 ansatte hun sin første medhjælper, Helga Andersen. Og efter 13 år havde hun så stor økonomisk succes, at hun i 1896 kunne lade opføre en stor vinkelejemod med bolig og atelier over for Hjørring Station.

Fotografens arbejde

Kirstine Lunds basisproduktion var portrætter på visitkortkarton 6x10 cm, men også i kabinetformat 10x16 cm. Senere fremstillede hun også større formater 18x24 cm – og ikke mindst de lukrative postkort til turisterne.

I arkivet er der eksempler på travle arbejdsdage i atelieret, hvor der fx i Hjørring by var fest for afholdsbevægelsen: Atelieret havde 140 poster i protokollen den

Visitkortfoto. Fotograferet 14. oktober 1888, fire børn i en "båd", 18 stk. bestilt af grosserer Nielsen, Jernbanegade, Hjørring. Samling Jan Rasmussen.

Visitkortfoto. Fotograferet 11. november 1901, bestilt af tandlæge Friis, en børnegruppe, Friis' egne børn, 12 stk. pris i alt 6,50 kr. Samling Jan Rasmussen.

To bagsider på Kirstine Lunds visitkortfotografier, med litografier af hendes atelierer i Hjørring. Til venstre det første 1884-1896, det andet med den hjørnebygning hun fik opført i 1896.

dag. Protokollen fik vedføjet oplysninger om, hvem der var bestilleren, dennes adresse, antal eksemplarer og prisen. Om kopierne ville blive afhentet eller skulde fremsendes med postvæsnet!

Kirstine Lund fik også bestillinger på fotografier til salgsfremme i erhvervslivet. Fx fotografi af en opstilling med forskellige

produkter fra cementstøberiet, som resulterede i en annonce med fotografi i Vendsyssel Tidende. Også flæskesiderne fra slagteriet blev fotograferet for at illustrere fedtsætningen på slagtekroppene.

Kirstine Lunds glasnegativer og protokoller er som ovenfor nævnt bevaret og er med til at dokumentere Hjørring og omegnens udvikling fra slutningen af 1800-tallet til begyndelsen af 1900-årene. Vi ser og kan læse om et stort persongalleri, om egnens forretninger, håndværkere, fabrikker, ejendomme og vi ser billeder af landskaberne, som de så ud dengang.

Victoriakort, fotograferet 12. september 1887. Det er Jens Chr. Pedersen med familie i Hæstrup. Han bestilte 6 stk. Historisk Arkiv Hjørring.

Visitkortfoto, et lille barn fotograferet 1. juli 1903. 12 stk. for 5 kr. blev bestilt af Knud Nielsen, Vennebjerg.
Samling Jan Rasmussen.

Visitkortfoto fra 23. juli 1905, en "Børnegruppe", 12 stk. pris 5 kr. bestilt af "Fru Brüel".
Historisk Arkiv Hjørring.

Kabinetfoto. Fotograferet 15. maj 1910, 3. klasse i Pigeskolen opfører "Svinedrengen" af H.C. Andersen.
Samling Jan Rasmussen.

Visitkortfotografi fra 1890, en smuk kvinde fotograferet med ryggen til (med væld af knapper - før opfindelsen af lynlåsen).
Samling Jan Rasmussen.

Kvinde med imponerende hat. Højformat, fotograferet 8. december 1909, bestilt 12 stk. af "Tandlæge Mohr" og forestiller Fru Mohr.
Samling Jan Rasmussen.

Visitkortfoto. Fotograferet omkring 1901, badevogne på Lønstrup strand.
Samling Ole Hesager.

Visitkortfoto. Fotograferet 20. juli 1902, enke Sine Christensen, Bagterp, 6 stk. pris 3,00 kr.
Samling Jan Rasmussen.

*Hjørring Cementstøberi, Bagterpvejen, forlæg til avisannonce.
Glasnegativ, 1900.
Historisk Arkiv Hjørring.*

Madrigalkoret fotograferet ved åens udløb i Lønstrup 10. juni 1901 af fotograf Kirstine Lund, Hjørring. Samme dag afsluttede Madrigalkoret en Danmarks turne ved optræden på Hotel Skandinavien i Hjørring.

"Madrigalkorets Koncert i Hjørring i Aftes havde fyldt saavel Salen som det tilstødende Lokale og Orkesterpladserne med et forventningsfuldt Publikum. Der var over 300 Tilhørere i Salene og mindst - 200 andægtigt lyttende udenfor Vinduerne." (Vendsyssel Tidende 11. juni 1901).

Komponisten og dirigenten Frederik Rung (1854-1914) overtog i 1877 ledelsen af et kor. I 1887 fik det navnet Madrigalkoret og bestod af 40 stemmer. Senere blev det inspiration til Danmarks Radios kor.

Format 18x24 cm.

Samling Jan Rasmussen.

Ca. 1895 ønskede professor Mejborg, Kbh., illustrationer til sit værk om "Danske Bøndergaarde". Vendsyssel Historiske Museums magasiner var leveringsdygtige og museumsleder og tandlæge Lønborg Friis og Kirstine Lund samarbejdede om tableauer, der viste situationer fra forgangne tider. Værket forblev uafsluttet, da Mejborg døde i 1898, men museet udgav motiverne som 14 forskellige postkort. Her ser man "Ægteparret" på billedet, der gør klar til afrejse. Kirstine Lund optræder selv som kvinden til højre. Glasnegativ, Historisk Arkiv Hjørring.

Efterfølgerne

Kirstine Lund beholdt sit atelier indtil 1910, hvor hendes lærling, Helga Andersen, overtog og videreførte forretningen. Kirstine flyttede til Lønstrup til det hus, hun i 1899 havde fået opført som sommeratelier med salg af fotografier til badeturisterne.

I 1935 blev forretningen i Hjørring overtaget af Ida Madsen og Asta Jarlund. Men efter 88 år, i 1969, lukkede atelieret og samtlige protokoller og næsten alle negativer blev overdraget til Historisk Arkiv i Hjørring. Der var da blevet taget omkring 125.000 billeder!

Kirstine Lunds mand, Carl Lund, døde i USA 1885 og Kirstine giftede sig aldrig igen. Som enke lykkedes det hende at udfolde sine mange talenter som en dygtig fotograf og økonomisk at blive uafhængig og selvfinansierende. Som selvstændig, erhvervsdrivende kvinde var hun en rollemodel for nye generationer.

Flæskeside fra Andelsslagteriet til bedømmelse af fedtlaget. Glasnegativ 1907. Historisk Arkiv Hjørring.

Foto ca. 1893, udsnit med Kirstine Lund. Her er benyttet et mignonformat, kendt fra o. 1890, ca. 4x8 cm. Historisk Arkiv Hjørring.

Glasnegativ, taget 1. juli 1894. Portræt af Anton Marius Christensen, Klitgaard, Skallerup. Han fik 4 stk. for 2,35 kr. Bemærk afholdsstjernen i slipset, han var måske et godt bud på en ægtemand! Historisk Arkiv Hjørring.

Per Christiansen

Det hele startede med frimærker og Ford A

Man skal ikke være mange minutter i selskab med Per Christiansen før man klart fornemmer, at her sidder man overfor en samler. Tilmed en samler af de helt store, og man får hurtigt den opfattelse, at manden samler på alt. Lige fra knappenåle til flyvemaskiner. Det skal dog straks tilføjes, at der ved et besøg i Per Christiansens samlerhule ikke var mange knappenåle – måske nogle stykker, som Per brugte på sin lille opslagstavle.

Men flyvemaskiner var der masser af, altså i form af fine fotografier af historiske flyvemaskiner, og så er der alt det andet, som han samler på. En meget bred samlerinteresse, må man hurtigt erkende.

Per Christiansens samlerhistorie er tæt ved at være almindelig og velkendt, ja vel tæt på at være banal, og så alligevel ikke. For godt nok startede han allerede som 10-årig med at samle på frimærker, sådan som vi kender det fra snesevis af andre

samlere. Men derfra gik det over stok og sten med veteranbiler, satirehæfter og så til det, som interesserer rigtig mange i dag, nemlig gamle fotografier.

På sociale medier, men også i trykte medier og på TV, spiller de gamle fotografier en stigende rolle. Det er tydeligt, at interessen for slægtsforskning, lokalhistorie og vores fælles kulturhistorie omfatter de gamle fotografier fra dygtige professionelle fotografer og amatører.

På disse felter er Per Christiansen på hjemmebane, og han elsker at fortælle historier om, hvordan han har fundet spændende glaspladesamlinger, fotoalbum og alt det andet fra fotohistoriens hjørner – for slet ikke at tale om veteranbiler, satirehæfter og alt det andet, som Per samler på.

Ford A i baghaven

For at forstå Per Christiansens interesse for gamle fotografier, så skal vi tilbage til barndommen og ungdommen i Fredensborg, hvor Per voksede op, og hvor han ligesom mange andre børn samlede på frimærker.

- Men min samlermani tog først for alvor fart, da jeg som

19-årig blev vildt fascineret af en gammel Ford A, som jeg måtte eje, fortæller Per Christiansen. Jeg købte den i 1979 og fik den hjem i mine forældres have i Fredensborg, og så blev jeg medlem af Københavns Ford A klub. Her blev jeg dog mødt med lidt hån over mit køb. De garvede medlemmer i klubben mente bestemt, at jeg havde gjort et fejkøb, som jeg ville fortryde.

- Det tændte en ekstra gnist hos mig, og nu skulle jeg nok vise dem noget andet.

Derefter brugte han 12-14 år på at få bilen gjort i tip-top stand. Karrosseriet blev sandblæst hjemme i forældrenes baghave, og derefter skulle bilen males og alt skulle pudses og justeres inden bilen kunne samles igen. Efter mange års arbejde i fritiden fik Per bilen indregistreret, og

Den gamle Ford, som den så ud, da Per Christiansen købte den i 1979.

- og efter reovering.

han og familien havde stor glæde af veteranbilen i nogle år.

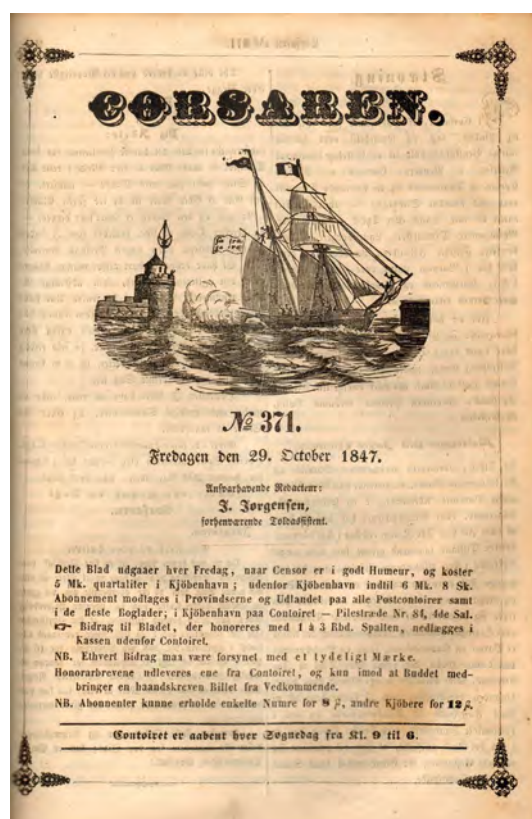
Børnene blev kørt til børnehaven til stor fornøjelse for alle, og den blev brugt til små ture, men Per Christiansen oplevede samtidig, at det årlige antal kørte kilometer i bilen var ganske minimalt.

I 2001 blev bilen solgt til en ny ejer, og i mellemtiden havde Per købt en anden veteranbil, og han var begyndt på at opbygge en imponerende samling af brochurer og reservedele til biler og motorcykler.

I februar 1988 havde Per købt resterne af en Hanomag Kommissbrot fra 1927. Da restaureringen af Ford A var færdiggjort i 1992, begyndte en langsom reovering af Hanomag'en. Her bør nævnes, at Per naturligvis også har opbygget en stor samling af litteratur og skriftligt materiale om netop Hanomag.

Illustreret Tidende

Ved siden af interessen for veteranbiler fik Per Christiansen hurtigt interesse for andre samleområder. På loftet i forældrenes hus lå en større samling af tegneseriehæftet Klodshans, og Per begyndte at samle på andre periodika, dvs. hæfter og

gamle blade, der udkommer med bestemte intervaller. Ud over Klodshans kan nævnes Puk, Punch, Corsaren, Vore Herre, Vore Damer, Blæksprutten, Svikmøllen med flere.

- I den forbindelse har jeg fået en forkærlighed for tegneren Sven Brasch, der havde en helt speciel stil, fortæller Per Christiansen. Så blade med hans tegninger får en særlig plads i mine samlinger.

Til denne del af Per Christiansens samlinger hører naturligvis også Illustreret Tidende, der udkom 1859-1924. Per har gennem mange år interesseret sig for det-

Sven Brasch har leveret mange fine tegninger, som har fascineret mange samlere. Her ses et eksempel fra forsiden af Blæksprutten 1911.

Corsaren er et af Per Christiansens mange samleområder.

Per har samlet på Illustreret tidende og fået dem solidt indbundet årgang for årgang.

te blad, og han har en næsten komplet samling. Der mangler kun ganske få løsblade, som har været svære at finde. Blade-
ne er fundet enkeltvis på loppemarkeder, og så har Per fået dem samlet år-
gang for årgang og ind-
bundet, så man nu kan
se samlingen år for år på
Pers hylder.

Cirkus Ib

På hylderne står der også talrige ringbind, hvor mange af hans fine samlinger er sirligt ordnet med et særligt nummer-
system, så han hurtigt kan finde rundt i de titu-
sinder af objekter, der
gemmer sig i samlingen.

Der findes nogle mapper med kuriosa i samlingen. Det kan være teaterprogram-
mer, programmer for biografilm og cir-
kus. Et fint cirkusprogram for Cirkus Ib,
der var ledet af skuespiller Ib Schønberg,
kan man ikke undgå at kigge på med dyb
respekt.

Skudsmålsbøger, soldaterbøger og koppe-
vaccinations-attester fra 1808 er nu også
rare at have, så disse ting sidder også fint
ordnet i Pers mapper.

Alle disse mange samlerobjekter har Per
Christiansen fundet på loppemarkeder
over hele landet og i Sverige, stumpemar-
keder, gennem internetauktioner, Den Blå
Avis og talrige andre steder, hvor samlere
mødes for at bytte og handle.

*Programmer fra biograf, teater, cirkus m.v.
er også et samleområde. Her et program
fra Ib Schønbergs cirkus.*

*Til venstre ses Marius Knudsens fine gamle
kamera.*

Steen Clausens auktioner

Selvom det er fascinerende at bevæge sig rundt i Per Christiansens mange samlerområder, så må vi dog ikke glemme foto-grafierne, som der er stor samlerinteresse for.

- For mig startede det med en tilfældighed i 1997, hvor jeg overværede en af advokat Steen Clausens løsøreauktioner i forhallen i Frederiksborghallen i Hillerød. Jeg kom til at byde på et gammelt fotoalbum med visitkortbilleder, og jeg vandt det. Da jeg kom hjem og fik det set igennem, så lå det hurtigt klart, at fotoalbum nr. 1 for mig var startskuddet på interessen for gamle fotografier.

Marius Knudsens gamle bil foran hans atelier i Borup. Bilen er stadig i drift.

Her ses de 1.500 kilo glaspladenegativer, som Per Christiansen fik sikret fra Marius Knudsens dødsbo.

Per Christiansen har siden fundet flere hundrede fotoalbums med både familie billeder og en masse topografiske fotografier. Selvom Per har en imponerende styr på sin samling, så kender han ikke præcis det samlede tal for antallet af fotografier, men han gætter selv på, at det nok er et godt stykke over 70.000 stk.

Et eksempel fra Hjalmar Alstrups glaspladesamling.

Et foto fra nedrivningen af kvindefængslet på Christianshavn. Der blev bygget et nyt hus på grunden, som i folkemunde kom til at hedde lagkagehuset på grund af formen. Et bageri i ejendommen kom derfor til at hedde Lagkagehuset, og udviklede sig til den store kæde, som findes i mange byer.

- Men så har jeg ikke medregnet glaspladesamlingerne i kælderen, hvor der ligger adskillige tons af de gamle negativer, fortæller Per Christiansen. Man kan se mere på hans hjemmeside www.minsamling.dk

Marius Knudsen

Den første store glaspladesamling, der blev hentet hjem, var fra fotograf Marius Knudsens dødsbo i Borup. Glaspladerne havde ligget urørt i flere årtier da Per Christiansen fik fremtidssikret den unikke samling, som omfatter ca. 1.500 kg glaspladenegativer, se mere på: www.mariusknudsen.dk

Senere er andre glaspladesamlinger kommet til. Bl.a. Hjalmar Alstrups glasplader til stereoskopbilleder og en stor samling der dukkede op på Møn.

I Mønsamlingen var der mange perler, bl.a. fine fotografier fra nedrivningen af kvindefængslet på Christianshavn og fra flysamlefabrikken, Rohrbach Metal Aeroplan A/S, der i 1920'erne lå på Amager. Efter Første Verdenskrig måtte Tyskland ikke selv producere fly. I stedet fremstillede de dele til fly, der så blev samlet på fabrikken på Amager.

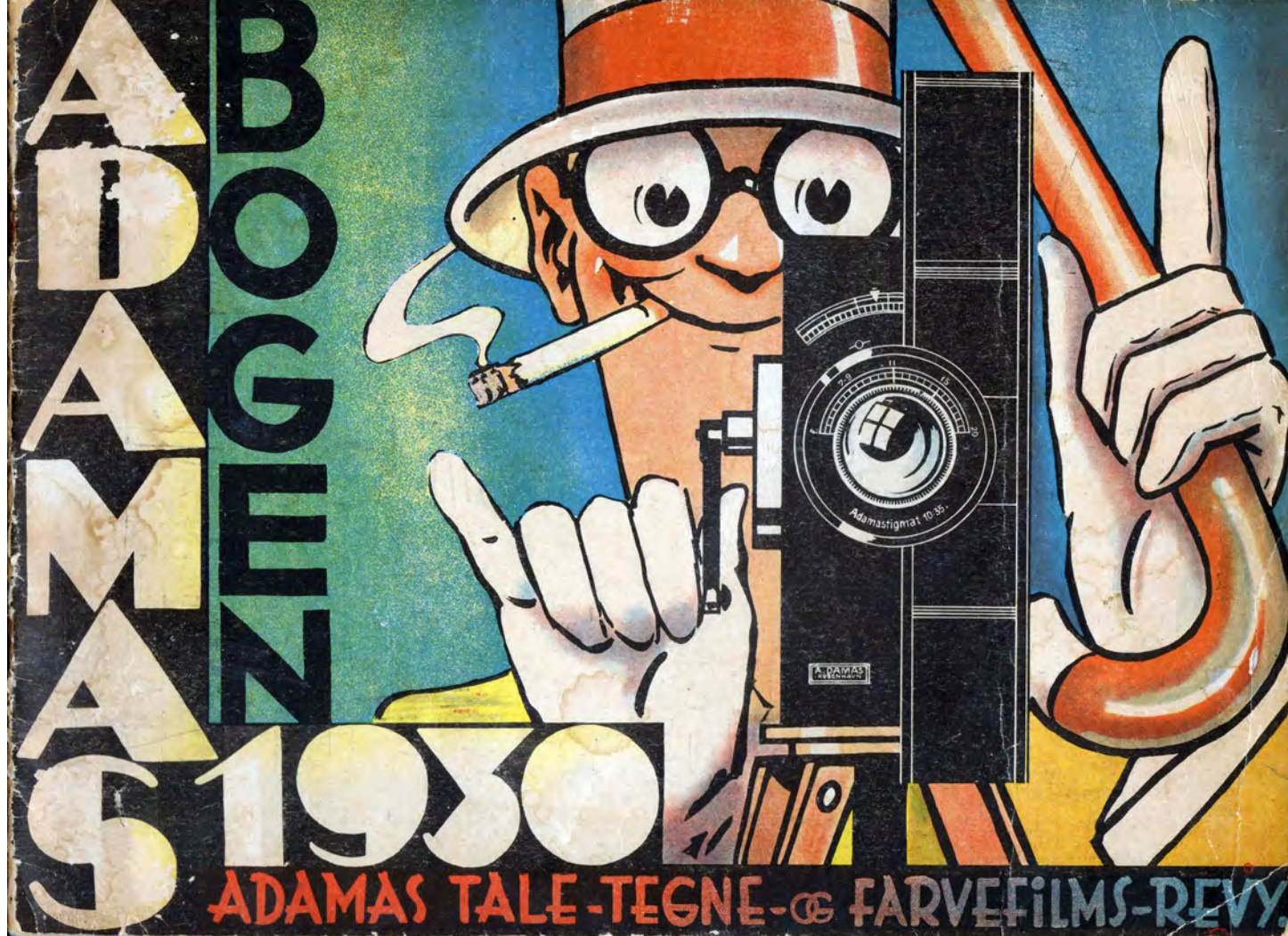
Når en ny samling fotografier eller et fotoalbum indlemmes i samlingen, så starter en større proces. Samlingen arkiveres med de ofte få oplysninger der findes om bille-

derne. Senere skannes udvalgte billeder og bliver lagt på Per Christiansens hjemmeside. Per anslår at cirka 20% af samlingen er skannet indtil videre og lagt på minsamling.dk

Her kan vi alle glæde os over de fotografier, som Per finder og deler med alle. Han henter viden om de enkelte fotografier gennem kontakt til andre samlere via de sociale medier eller ved kontakt til lokale arkiver.

Per har nogle gange givet historien tilbage, som det skete med Steinhauersamlingen af glasplader fra Møn. Johannes Steinhauer havde seks søskende, men fik ikke selv børn. Derfor kom billederne ud af familiens eje ved Betty og Johannes død i starten af 1980'erne. Pers opslag af billederne på Facebookgruppen Gamle Amager førte til en kontakt med efterkommerne til Johannes' søskende. Familien har selvfølgelig fået kopier af skanningerne, og de har dannet deres egen familiegruppe på Facebook. De er tilmed begyndt at forske i slægtens historie. Så fotoarkæologi kan føre til meget.

Her en vandflyver fra den tyske flysamlefabrik på Amager.

En morsom forside fra Adamas 1930. Tegneseriefiguren, som Aage Lippert skabte i 1920'erne til cigaretmærket Adamas er kult i dag. Et emaljeskilt blev for nylig solgt for 75.000 kr.

En forsamling af kanonfotografer, syv kameraer, syv fotografer, en kvinde, tre tilskuere, den ene med en cykel, er blevet fotograferet et sted i København. Årstal ukendt. Billedet er bare et af en meget stor samling billeder og glasnegativer - over 12.000 - fra rejsefotograf Marius Knudsen, Borup.

Theodor Yhr, Rønne, med fotografi af en cykelpige i fuld legemsstørrelse, på et billede, som fotografen selv viste på en udstilling i Aakirkeby omkring 1900. Bornholms Museum.

Fotomani

– eller hvordan man kan blive grebet af billedets "magi"

I 2010 fik jeg besøg af to charmerende herrer på mit kontor på Bornholms Museum. Jeg havde netop færdiggjort en udstilling om fotografi på museet. Dels med en udstilling og en bog om fotograf Bjarne Ilsted Bech, Rønne. Han var portrætfotograf, reklamefotograf, pressefotograf osv. fra 1950'erne til 2000. Dels en udstilling om det ældre fotografi på Bornholm med billeder af øens mange fotografer fra o. 1860-1930'erne og med museets samlinger af daguerreotypier, stereobilleder mm. Samt de samlinger af fotoudstyr, vi havde i gemmerne. Også et "camera obscura" havde vi fået etableret, et mørklagt rum med én ganske lille åbning gennem et vindue, så man inde i rummet kunne se motivet udenfor, på hovedet på væggen overfor åbningen. Sådan som camera obscura fungerer.

Men det, de to herrer især havde lagt mærke til, var et billede o. 1900 af en kvinde på cykel i atelieret – i fuld legemsstørrelse. Det havde de dog aldrig set før! Det viste sig, at de to herrer, Gerhard Ryding og Ole Hesager, var medlemmer af en fotoklub, og at de var på Bornholm, fordi de deltog i en antikmesse med salg af deres gamle billeder. Der besøgte jeg dem selvfølgelig.

På museets fotoudstilling fik jeg også besøg af Peter Randløv, som var interesseret i museets samling af stereobilleder. En kontakt til Svaneke, hvor det lokale arkiv ejede fotograf Valdemar Myhres meget store billedsamling, resulterede i, at Peter på Svanekegården viste Myhres stereobilleder i 3D på storskærm. Det var en stor succes. Jeg fik Peter til at skrive om "Stereoskopbilledet på Bornholm" i en historisk årbog, Bornholmske Samlinger, som udkom sidst på efteråret 2010.

Peter Randløv var ligesom Gerhard og Ole medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab. Kontakter af den kaliber resulterede selvfølgelig i, at jeg senere på året også blev medlem af fotoklubben.

Kunstakademiet

Min interesse for fotografi var ikke af ny dato. Jeg er uddannet som restaureringsarkitekt på Kunstakademiet i København. Restaurering af kulturarven, af kirker, slotte, herregårde, bøndergårde, borgerhuset etc. Der lærte jeg, hvor vigtige gamle registreringer og fotografier af vores bygningskultur er. Jeg lærte bl.a. fotografer som Kristian Hude og Hugo Matthiessen at kende, og også andre, som i deres ansættelser, fx på Nationalmuseet, havde haft til opgave at fotografere bygningskulturen, også interiører og billeder af livet, som det var en gang. Både fordi man var klar over, at fotografierne kunne bruges i bevaringsarbejdet, men især fordi man vidste, at udviklingen totalt ville ændre den verden, man stod midt i. Hugo Matthiessen er kendt for at have sagt, at han var modstander af al forandring, også til det bedre!

Af Ann Vibeke Knudsen

Ann Vibeke var fortabt på Danmarks Fotomuseum i Herning 2017. Året hvor museet desværre også måtte lukke.

Det gamle stereobillede fik jeg af Leif Germann fra Fotohistorisk Selskab, fordi jeg kunne identificere billedet. Fotograferet af Gottlieb Stöckel, Rønne i 1870'erne, det er kirken i Rønne til højre, og Vimmelskaftet 2 med tre store, nordvendte vinduer til venstre. Her startede Stöckel som fotograf i 1864. Det har siden 1984 været denne forfatters hjem. Samling avk.

Med en afsluttende opgave om landbyggeskik på Lolland-Falster stiftede jeg bl.a. bekendtskab med Halvor Zangenbergs fantastiske billedokumentation. Han var i 1920'erne ansat på Frilandsmuseet og havde til

Foto Hugo Matthiessen, 1922, Erichsens Gård i Rønne. Nationalmuseet.

opgave at fotodokumentere landbygninger overalt i Danmark.

Bornholm

Mine veje - og en sød bornholmer - førte mig sidst i 1970'erne til Bornholm, og det endte med en ansættelse på Bornholms Museum. Min første opgave var, sammen med min mand, at etablere et landbrugsmuseum i en gammel bondegård syd for Gudhjem. Det indebar også udarbejdelse af en historisk udstilling om land-

Foto Kristian Hude, 1903, Spøttrup i Salling, "Danmarks bedst bevarede middelalderborg". Samling avk.

Foto Halvor Zangenberg, 1922, Lokkehuset i Stokkemarke på Lolland. Nationalmuseet.

bruget på Bornholm. De gamle landmænd og -kvinder, redskaberne, markerne, gården var væsentligst, men en baggrundsviden måtte være en udstilling der, bl.a. med mange gamle fotografier, fortalte, hvordan det havde været en gang. Og da det store stuehus skulle tilbageføres og indrettes, var billederne fuldstændig uundværlige for at det hele blev så autentisk som muligt.

I årene der fulgte, kom fotografiet til at fylde meget. Bl.a. fordi museet allerede havde overtaget store samlinger af glasnegativer og fotografier fra de ældste fotografer – og fortsatte med det i de år, jeg var på museet. Også avisernes store billedarkiver fandt vej til museets samlinger. Fra Bornholms første pressefotograf i 1930'erne til de fotografer, der langt op i 1990'erne stadig arbejdede analogt. For mig var prioritering af billederne, som en del af indsamlingsarbejdet, af stor betydning.

Foruden udstillingsarbejdet kom jeg fra sidst i 1970'erne til at arbejde med bøger og skrivelser – om Bornholms historie. Hvordan skulle man – uden et stort billedmateriale – kunne beskrive Bornholms turbulente år fra 1940 til 1946, Anden Verdenskrig, der som bekendt endte med russernes bombardementer af Rønne og Nexø. Eller om andelsmejeriernes indtog på øen, madkulturens historie, den bornholmske keramik eller fortælle om den smalsporede jernbane?

Hugo Matthiessen og amerikanske billeder

I 2010 skrev jeg sammen med min mand en bog om "Hugo Matthiessens Bornholm". Han var en af mine unges års favoritfotografer, så selvfølgelig måtte vi få udgivet en bog med de billeder, han tog, da han i 1922 besøgte Bornholm. Samme år var jeg jo blevet medlem af Fotohistorisk Selskab og her tror jeg, at folk undrede sig, fordi jeg var begyndt at samle på de amerikanske billeder, der var sendt til Danmark af danske udvandrere. Jeg var/er nok ene om den interesse, så der var næsten ingen ende på de mange billeder, jeg fik samlet. At jeg havde fokus på dem skyldtes mit arbejde som redaktør på en lokal årbog, hvor vi skrev om bornholmernes udvandring til Amerika. Jeg fik samlet de mange hundrede billeder på en hjemmeside og brugte den som en slags kladde til arbejdet med bogen.

Fotohistorie.com

I 2010 fik jeg også lært at udarbejde hjemmesider. Min hovedside er fotohistorie.com. Derudover har jeg flere andre sider, fx en side kun om bornholmske fotografer, en side om fotografen Valdemar Myhre, Svaneke, og en side jeg kalder "History of worldphotographi" – en slags sammenlignende studier, for dansk fotografi hænger i høj grad sammen med fotografiets udvikling i resten af verden. Hvilket jo lige præcis er det, der gør det rigtigt spændende at arbejde med fotografiets historie.

Et af hovedværkerne i dansk fotohistorie er Bjørn Ochsners fortegnelse over danske fotografer fra den spæde start i 1839 til omkring 1920. Et kæmpe arbejde, som har været den line, Ochsner selv holdt fast i, når han skrev sine mange indsigtfulde bøger og artikler om dansk (og udenlandsk) fotografi. Anden forøgede udgave af hans fotografleksikon kom i 1986. Indledningsvis er der sider med billeder af hovedværker i dansk fotohisto-

rie og gode kommentarer, men leksikondelen er uden billeder, og sådan var det ofte, når man udgav bøger i 1980'erne. Med de digitale muligheder vi nu har, var det fristende at forsyne Ochsners værk med billeder af de enkelte fotografer, deres portrætter og atelierer, supplerende oplysninger, alt muligt. Her var hjemmeside-muligheden skræddersyet. Siden 2010 har jeg derfor arbejdet med at indsamle viden om fotografer fra fotografiets første år og frem til Anden Verdenskrig, altså ca. 100 år. Ca. 3-4000 navne er der, og det er et arbejde, der aldrig holder op. En væsentlig kilde – som Ochsner og hans medhjælpere også brugte – er aviserne. Annoncer, omtaler, dødsannoncer, alt muligt, som nu kan findes frem digitalt. Fra digitaliserede online arkivalier kan man supplere med data og adresser mv.

I de år, jeg har arbejdet med hjemmesiden, er arkivers, bibliotekers og museers samlinger digitaliseret – et nærmest endeløst arbejde må man tro – og det er om noget med til at lære fotograferne og deres arbejder at kende. Lige så uvurderlig er de mange private samlinger med billeder og oplysninger om fotograferne, som jeg har modtaget – gerne digitalt – i årenes løb. De er et væsentligt supplement til fotohistorien, og har givet mig en unik mulighed for at kunne skrive forskellige fotografers historie.

Jeg har den store glæde, at jeg har rigtig mange besøgende på mine sider, og at mine billeder dukker op igen og igen, når man søger forskellige emner digitalt. Et af mine mål med arbejdet med hjemmesiden er at få, især folk der arbejder med historien, til at forstå, at et fotografi ikke er opstået af sig selv, men at der altid er et menneske, en fotograf, bag ved. For mig er det vigtigt, at fotografens navn respekteres og nævnes i billedtekster mv., det bibringer historien en ekstra, vigtig dimension og det er selvfølgelig rent praktisk med til at stedplacere og datere et fotografi.

Valdemar Myhre

I 2013-2014 var jeg blevet tekstforfatter, tovholder og layouter på en stor bog om fotograf Valdemar Myhre, Svaneke. Udgiveren var Byforeningen Svaneke's Venner og private sponsorer støttede bogens ud-

En af hoffotograf J. Petersens mange medaljer. Den tilhører et tip-tipoldebarn, Mikael Huwendick, som har fotograferet den franske medalje og billedet af fotografens første atelier i Overgade 40, Odense. På medaljen står: "Notre art est fils de la lumière" - vores kunst er barn af lyset. Skænket J. Petersen 26. august 1883. Den dag blev der ved en fest afsløret et monument for Daguerre i Cormeilles ved Seinen ikke langt fra Paris og hoffotografen var selv til stede.

Udvandring til Amerika - og de sendte også landbrugsbilleder hjem. Her af Julius Ipsen fra Oakland i Californien til familien på Lillegård i Vestermarie. Ukendt amerikansk fotograf, Bornholms Museum.

givelse. Det var en af de dejligste opgaver, arbejdsgruppen var toppen, og vi mødtes en gang om ugen på det gamle rådhus i Svaneke. Myhres efterkommere havde doneret fotografens tusindvis af glasnegativer til Byforeningen – og det skulle være ”bogen” om Svanekes enestående fotograf, der nu skulle udkomme. Valdemar Myhre virkede som fotograf fra 1889 til 1916, hvor han døde, alt for ung. Han var selvfølgelig portrætfotograf, men også i 1890’erne stereofotograf – og da postkortet nærmest blev en landeplage omkring 1905 - blev Myhre storproducent af de dejligste motiver til sine fotografiske og trykte postkort, som må have været meget eftertragtede dengang (ligesom de er i dag blandt postkortsamlere). Myhre var vokset op på Østbornholm, han kendte hver dejlig krog og hvert menneske – og en eftertid er ham dybt taknemmelig for, at han således, poetisk og indlevet, fik dokumenteret en egn i årene omkring 1900. At der efter at bogen var udgivet, ved en ombygning af Myhres sidste

hjem, dukkede endnu flere glasnegativer op, var blot en dejlig krølle på en god historie.

For at få et overblik over Myhres produktion, og som kladde og diskussionsmulighed for arbejdsgruppen, udarbejdede jeg en hjemmeside om fotografen – hvor efterhånden størstedelen af hans værk kan ses.

Fotografer på Bornholm 1839-1939

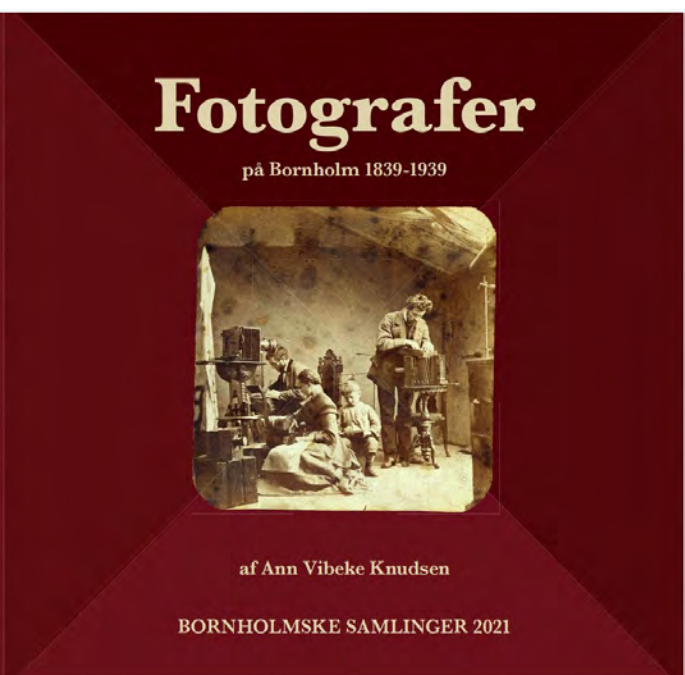
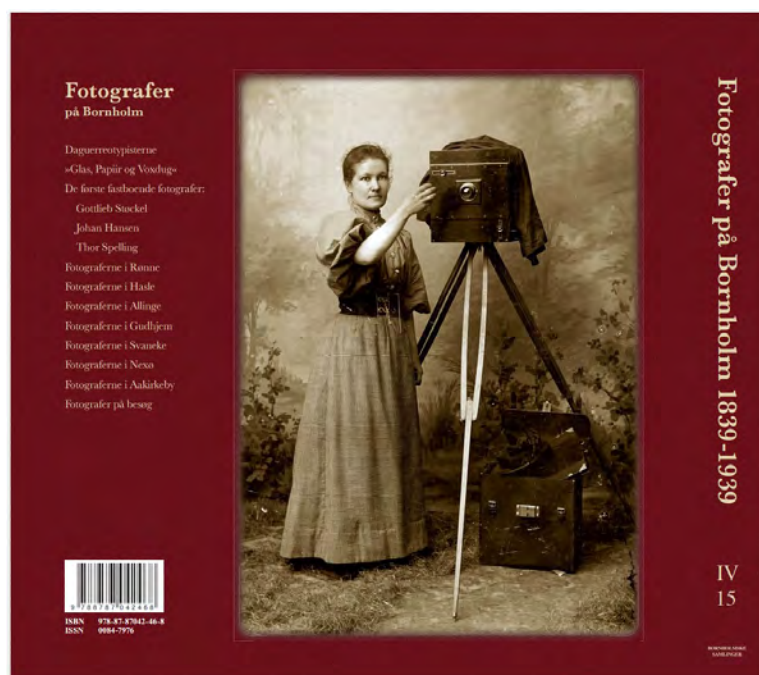
Det meste af 2020 og 2021 og frem til februar 2022 var Danmark mere eller mindre lukket ned på grund af coronaepidemien. Vi har heldigvis nærmest glemt det i dag! Alle var usikre på fremtiden – men det positive for nogle af os, var en meget stor arbejdsro!

Valdemar Myhre, Svaneke, 1864-1916. Landskabsbillede fra Ypnasted, nord for Svaneke.

Jeg var i 2019 blevet opfordret af gode kolleger til at samle mit efterhånden store materiale om de bornholmske fotografer til en publikation i "Bornholmske Samlinger", den historiske årbog, som jeg allerede da havde været redaktør for i mange år. Arbejdsro var der altså meget af og i

Fotografer på Bornholm 1839—1939.

"Selvportræt" af fotograf Valdemar Myhre, og et stemningsfuldt og karakteristisk motiv fra Listed med to kvinder – og et lille barn, der kigger nysgerrigt på fotografen. Fra Byforeningen Svaneke's Venners samlinger.

november 2021 kunne jeg præsentere bogen om de mange lokale fotografer, som jeg gennem mange år nærmest var blevet "dus" med gennem mit arbejde. Jeg havde god tid til selv at arbejde med disponering, layout og præsentation af det meget stort billedmateriale.

Artikler om fotografi og fotografer

I årenes løb – især efter 2010 – er det blevet til mange fotoartikler i forskellige publikationer, både om danske og udenlandske fotografer, om landskabsfotografering, kuriositeter mv. – og fra 2016 også med små artikler i Objektiv. Jeg har fx haft fat på læge, botaniker og amatørfoto-

graf Sigfred Borch, der som ung i begyndelsen af 1880'erne var på ekspedition til ishavet, om "Hauptmann Böhmer", en tysk fotograf og pictorialist, der besøgte Gudhjem i 1890'erne, om fotograf Gotfred Elleby, som virkede i København i mange år, men stammede fra Østermarie. Om robådsattrapper i atelieret, diamantkaméportrætter, nogle viborgfotografer og om Danmarks første amatørfotograf, I.B. Melchior.

S. BORCH PHOT.

HANSEN & WELLER.

DIJMPHNA EXPEDITIONEN.

CHEF-PRÆMIERL. A. HOVGAAARD

RHEDER AUGUSTIN GAMEL.

Kara Havet 24. Juli 1883. „Varna“ synker, Momentbillede taget fra „Dijmphna“'s Kommandobro 5 Minutter før Skibet forsvandt fuldstændigt.

Et af Sigfred Borchs billeder fra Karahavet 1883. Taget lige før det hollandske skib Varna forsvandt under isen. Alle mand blev reddet. Billedet er fra Arktisk Arkiv.

Gottfred Elleby, 1865-1959, fotograferet i Østermarie med to af sine egne figurer, bl.a. den "rejsefotograf", som han i 1948 skænkede til Dansk Fotografisk Forening. Foto i privateje.

Et billede er ligegyldigt, hvis det ikke bliver set

Samleriet. Det vigtigste for medlemmerne af Fotohistorisk Selskab, er det at samle. Samle på billeder eller på kameraer. Vise sine fund frem, få dem diskuteret, måske formidle dem i foreningen med foredrag og små "udstillinger". Lære af hinanden. Bytte, købe – blive kloge – og få skrabet en masse sager sammen!

Det er dejligt at være blevet bidt af den særlige samlermyg. Det kan godt klø gevaldigt! Finde billeder på loppemarkeder og i marskandiserbutikker, finde kulturarv en gang imellem, eller føje nye billeder til det, man samler

på, det kan være billeder af bymiljøer, gamle biler eller cykler, gamle køkkener – eller fx af sypiger med symaskiner. Men man kan også være heldig at finde de rigtig gamle billeder, daguerreotypier og vitrotypier (portrætter), og kan der så sættes et navn på, er dagen reddet. Mindst.

Men. Når nyhedens interesse er overstået og billedet er placeret i skuffen, hvad så? Heldigvis kan man nu digitalt dele sin interesse for et fotografi, eller for en fotograf – og det kulturhistoriske indhold, som altid findes i billedet. Det har været en stor styrke i foreningen, at man gerne "deler" sine billeder – digitalt. De sociale medier fungerer som en slags moderne forsamlingshus, hvor man viser og diskuterer sine fund. Min hjemmeside om fotohistorien er for en stor del bygget op omkring medlemmernes fornemme samlinger. Billederne får sat ord på, bliver placeret i en eller flere sammenhænge og bliver således til små brikker i den store fotohistorie.

Det er en gave at være blevet "besat af fotografiet" – at kunne fordybe sig i den uendelige, store fotografiske kulturhistorie og være med til at formidle den til omverdenen. Det at kunne dele sin passion med andre, der er præcis lige så nørdet interesseret i den fotografiske arv, er afgørende for, at man kan udvikle sig selv og arbejde kreativt, vidende og forhåbentlig inspirerende med historien. Det at samle både viden samt digitale og fysiske sager, må gerne foregå i et konstruktiv fællesskab. Den gensidige berigelse, der kommer ud af det, er vi mange, der har fået styrket gennem Dansk Fotohistorisk Selskab. Vi kommer til at savne vores "fotoklub" – men de gode venskaber, vi har fået med i købet, vil stadig være der.

*Portræt af en kvinde - der drikker skoldhed kaffe af en underkop - af den tyske fotograf Hauptmann Böhmer, Oppeln, 1890'erne.
Gudhjem Museums samlinger.*

Daguerreotypi, 1850'erne, ukendt fotograf, kvinden med "de blå øjne", fundet på et loppemarked i Svaneke. Det er en gammel kvinde, Barbara Kirstine Bohn Jespersen, 1781-1864, en af Bornholms rigeste kvinder! Samling avk.

Hjemmesider:

<https://www.fotohistorie.com/>

<http://www.bornholmskefotografer.dk/>

<http://www.myhresvaneke.dk/>

<https://historyofworldphotography.weebly.com/>

<https://danishimmigrants.weebly.com/>

Link til hjemmeside med mine bøger mv.:

<https://www.fotohistorie.com/mine-publikationer.html>

Forfatterregister

- Objektiv alle årene -

A

Ahlstrand, Natalie & Bjarke, Photosynthesis #160 2020.
Anholm, Flemming, Af en fotoentusiasts optegnelser #25 1982. Et daguerreotypiapparat + Stirnpladernes historie #30 1984. Gemt og glemt i 70 år, en britisk undervandsbåd #34 1985. Tessaren Zeiss #19 1980. Stereo 3D #39 1987. Licht mehr Licht #41 1987. (S.m. Fl. Berendt) Industriudstilling 1888 Sophus Juncker-Jensen, #42 1988. Hiawatha som fotograf + En kongelig samling #44 1988. Louis Daguerre 1787-1851 + Om Daguerre #46 1989. Foto Mekanisk Museum + Et museum bliver til ... #51 1990. Nyt fotomuseum i Kbh. #52 1991. Der var en gang – kanonfotografen #53 1991. En fotoentusiast #100 2003. Fotograf i Mørke #124 2009.
Andersen, Arne S., Luftfotografier i Kgl. Bibl. #67 1994.
Andersen, Chr. Bjørn, Holografi kontra fotografi #40 1987.
Andersen, Egon & Frede Hansen, Amatørfotografen #159 2020.

B

Bak, Ove, Pressefoto i Grønland 1890 #72 1996.
Baldvinsdottir, Inge Lara, Daguerreotypi på Island #96 2002.
Bender, Henning, Tønnies negativsamling reddet! #54 1991. Ældste danske visitkortalbum + Tønniessamlingen #60 1993. #60 1993. Aalborgs + Danskernes familiealbum #61 1993. Heinrich Tønnies + Negativarkiv #108 2005.
Beyer, Flemming, J.P.A. Nellerødmanden. Værksted og værktøj #66 1994.
Berggreen, Hans, Excursions Daguerriennes 1841-1844 #47 1989. Pencil of Nature Fox Talbot #50 1990. Maxime Du Camps rejse 1849-1851 #55 1991. Verdensudstillingen i London 1851 155 saltpapirsfotografier #59 1992. Louis le Clercq fransk fotograf mm. #63 1993.
Berggreen, Hans & Henrik Dupont, Det nationale Fotomuseum #85 1999.
Berendt, Flemming, Martinus Petersen, Hadsund #19 1980. Habarot #21 1981. Habarot + Kodak 1880-1980 + Du store Verden #22 1981. 9.000 fotografier "Habarot" + Daguerre. Praktisk beskrivelse af Daguerreotypi #23 1982. Daguerre og Niepces breve + Efter Daguerre. De våde pladers tid + Brugsanvisning for Voigtländeres Daguerreotypiapparat #24 1982. De tørre pladers tid + Kollodiumkemien + Lumière – farveglasplader + August Nagel – 100 år #25 1982. Marthinus Petersen + Norka Hansen + Lanterna Magica, tryllelygten, Sensationelt fund af 40 Stirnglasplader #26 1983. Herdis Jacobsen Dansk fotograf +

Mathinus Petersen, udstilling i Hadsund + Nica- danskbygget kamera + Francois Arago – Verdens ældste foto + Praktica – oversigt #28 1983. Aage Remfeldt 1889-1983 + Fox Talbot kalotypi + Daguerreotypikameraets historie #29 1984. Peter L. Petersen, rejsen til England 1887 + Rolleicord Art Deco + I-III Kodak klapsamler #29 + #30 + #31 1984. + Fox Talbot + Fotohistorien + Nadars første billedserie + Gyula Brassai #31 1984. Fotohistorisk Fund Martinus Petersen Hadsund + Rejseatelieret + Interkamera Prag + Maximar 207 #32 1985. Habarot – Martinus Petersen – Af luftfotograferingens historie + Ballontrip 1890 + Pupille kamerahistorie #33 1985. Vor historie + Det begyndte med Mads Alstrup + Curt Benzin-Primarflex #34 1985. Kunstnerportrætter + Petersen Hadsund's første panoramakamera + Exakta 1936-1986 #36 1986. Daguerreotypi 1839 #36 1986. Musée Français de la Photographie, Paris + Fotomuseet i Osby #37 1986. Stereoskopi at se rumligt (Tema) + Stereobilledet + Den lille glade #38 1987. Goecker 1862-1987 + Skopudseren #39 1987. Camera obscura 1769 #40 1987. Fabriksbesøg hos Rollei + Brødrene Lumiere, autocromplader #41 1987. Hippolyte Bayard, #42 1988. Rullefilmen + Kodak Kamera No. 1 + Kodak, en æra begynder #43 1988. Raketfotografering 1903 + Polack 1938-1988 #44 1988. Fotografiet 150 år + Solens kunst + Fotografisk Hasselblad Center i Gøteborg #47 1989. Daguerre som fotograf + Farvelagte daguerreotypier #48 1989. Peter L. Petersen, et atelier etableres #49 1990. Et museum bliver til #50 1990. I-II Historien om Peter Elfelt #50 1990 + #51 1990. Ungarns Fotomuseum #51 1990. Fag-Foto + P.W.F. Voigtländer + Ticka urkamera + Holger Rosenberg + Fotohistorien i Norden #52 1991. Kanonfotografen (Tema) Kameraer - Ferrotypi-visitkort #53 1991. Kanonfotografen + Indianerbilleder af Ingersoll + Samlerdillen #54 1991. Kanonfotografen + Dr. Phil. Chr. Winther #55 1991. Panorama, historie, kameraer, Elfelt, Zehngraf, M. Petersen (Tema) #56 1992. Amatørfotografen I.B. Melchior + Nye H.C. Andersen billeder + Kuk-i-Kassen + Svenske kabinets-billeder #57 1992. Camera Obscura + Sorø Akademi + Hasselblad 1941-1991 #58 1992. H.C. Andersen og epidiaskopbilleder (lysbilleder) + Fotografier fra Carl Allers etablissement #59 1992. Helplade daguerreotypi #60 1993. Pikante og vittige postkort #61 1993. Amatørfotografen (Tema – flere forfattere) Spejl med hukommelse + De våde pladers tid + På rejse + I.B. Melchior + De tørre plader + Rullefilm + Avanceret amatør + Københavnske fotohandlere + Farvefotografi + KFAK + Kodak + Amatørfotograferne + Småbilledformat + Provinsfotohandleren + Sig-

vart Werner + Konsumkameraet + Dansk kameraproduktion + Gregersen, Lyngby + Fotoimporten fri #62 1993. I-III Visitskortfotografiets historie #60 1993 + #61 1993 + #63 1993. Daguerre og Danmark #64 1994. Stanhope + Fotografering før 1839 + Daguerreotypi af B. Thorvaldsen + Japansk daguerreotypikamera + Dansk Fotomuseum 10 år #65 1994. J.P.A. (Tema) En biografi 66 1994. Guldalderfotograf Anton Melbye + Fotografi af Jesus #67 1994. Fotografering før 1839 #68 1995. Børnefotografering + KFAK, Københavns Fotografiske Amatør Klub #69 1995. Verdens første filmkunstner + Helmut Gernsheim + Første fotografi 1826 #70 1995. Kinematografien (Tema) #71 1995. Fotograf Jacob A. Riis #73 1996. Kjøbenhavn dengang (Tema) #75 1996. Nadar + Gummitrykket, R. Demachy + Fransk Petit #76 1997. (Tema) Portræt af en samler Kurt Petersen #77 1997. Daguerreotypi i Berlin #78 1997. Fotograf Edvard Munch + Ilford + Gersau-kameraet #79 1997. Fotograf Emile Zola + Fotografica i Paris #80 1998. Harald Paetz og skuespiller Phister + Fotografier 1833 #81 1998. Niels Bohr og spionfotos + Lilleput-billeder, #82 1998. Voigtländer (Tema) #83 1998. Daguerreotypi 1837 #84 1999. Nationalt Fotomuseum + Kodak #86 1999. Daguerreotypi-atelier i Tivoli #89 2000. Peter Elfelt, tema #90 2000. 25-års jubilæum #91 2000. Niépce + Fotofacader #94 2001. I-II Niépce #93 2001 + #94 2001. I-VI Atelier & mørkekammer, Kemi og teknik #88 2000 + #89 2000 + #91 2000 + #92 2001 + #93 2001. Julie Laurberg & Franziska Gad, #94 2001. Zeiss (Tema) #95 2001. Lumière Instituttet + I-III Forhandlerkatalogerne #96 2002 + #97 2002 + #98 2002. Farvefotografiet, tema #99 2002. Storkameraer + Mads Alstrup, daguerreotypist #102 2003. Kehlet #103 2003 + 104 2004. Fotografer Inge og Anne Aasmul, Taastrup #105 2004. H.C. Andersen Frijsenborg #108 2005. Norka, J.P. Hansen kamerakonstruktør #109 2005. H.C. Andersen #110 2005. Brassai #111 2005. Malta #112 2006. Alinari, Firenze + Ina Linds Atelier + Kameraer #114 2006. Billedrejse Firenze + Kraków #117 2007. (FB m.fl. Tema) II Fotografiens historie #118 2008. Kameraer 1840-1900, Atelierer mv. + Mørkekammer 1840-1855 #119 2008. Stereoskopklubben 1908-2008 (tema fl. Forfattere) + Produktion af stereobilleder + Stereoskopgalleri Elfelt + De gamle København #120 2008. Billedrejse + Tallins Fotomuseum #121 2008. Billeder fra Peking + Exakta reklamer #122 2008. Nationaldragter #123 2009. (FB m.fl. Tema forskellige forfattere) II Fotografiens historie #124 2009. Gamle fotografier i Danmark (Tema forskellige forfattere) #128 2010. Honoré Daumier + Niépce eller Daguerre #134 2011. Japans fotohistorie #136 2012. Louis Daguerre, dioramamaler og kunstner #142 2014. **Berner, Marie-Louise**, Lysavlede fuldtegninger, fotografi, kunst og naturvidenskab 1839-40, #89 1999. **Bing, Erik Henriques**, Strindbergs Gersau-kamera #78 1997. **Bloch-Nakkerud, Tom**, Snappy, norsk kamera #169 2023.

Bolvig, Axel, Det første pressefoto? #72 1996
Bonde-Hansen, Holger, Fotografi, fra håndværk til industri-håndværk #121 2008.
Bonnesen, Hans Elfelt, Agfa- og Gevaerts første år i Danmark + Minder fra Skovturen Peter L. Petersen #51 1990. Agfa #69 1995. Elfelt tema, Personlig, Tidligere medarbejdere, Efterladte ejendele #90 2000. Elfelt som portrætfotograf #92 2001. Gevaert #101 2003. Agfa #112 2006. Fotografering før og nu - formatudviklingen #125 2009. JPA-kamera #131 2011. I-V Foto i USA #126 2009 + #127 2009 + #129 2010 + #130 2010 + #131 2011. Fotograf i USA i 1957 #133 2011. Fotografelev i 1954 #138 2013. Praktica og atombomben #143 2014. Øjets mekanik #149 2016. I-III Pako #148 2016 + #149 2016 + #150 2017. Rynker... #151 2017. I-III Fotografisk verden #153 2017 + #154 2018 + #155 2018.
Brandt, Carl, Jeg kom i fotolære i 1897 #129 2010.
Brandt, Carsten, Fotografiets historie set fra filmens synspunkt #157 2019.
Brynjolf, Karen, Portræt af Natalie Zahle, restaurering. #85 1999.
Byskov, Gunnar, Fotograf Kjeldgaard #105 2004 + #106 2004
Bøgh, Erik, Forventningen til fotografien i 1861 – og hvad det blev til #65 1994.

C

Christensen, Elo Lundin, JPA 288 #130 2010. I-III Detektiv – Magasin & Faldpladekamera #138 2013 + #139 2013 + #140 2013.
Christensen, Erik, Fotograf Herluf W. Jensen #154 2018. Fotograf Diderik Christian Blicher #157 2019.
Christensen, Kell, Le Periphote 1901 #26 1983.
Christensen, Søren Hertz, Hjemmebyggede stereokameraer m.m. #120 2008.
Christiansen, Eigil, Lærling hos J.P.A. #67 1994.
Christiansen, Per, Telefoningeniørens glasplader #170, 2023, Dansk Reproduktionsanstalt #172, 2024.
Cuculiza, Helle, Fotogalleriet #101 2003.

D

Daneman, Andrew, Sophus Juncker-Jensen 1888 #41 1987. Marie "Mary" Willumsen (postkort) #49 1990. Harald Lønborg (udstilling) #50 1990. Mary Willumsens billeder #64 1994. Mary Willumsen fotografier 1914-1922 #65 1994. Håndværkets mænd #112 2006. Kolorerede fotografier #115 2007.
Dinteman, Walther L., Fotograffigurer #108 2005.
Dunajski, I. Hemmeligheden på Boulevard du Temple #141 2014.
Dupont, Henrik, Luftfotografiet i Danmark #35 1986. Peter Elfelts 100 års jubilæum + Flashfotografen Elfelt #49 1990. Sylvest Jensen luftfotografi #65 1994.

E

Ebert, Ulla, Mennesket Fox Talbot #30 1984.

Encyklopædien, Den fotografiske Teknik #78 1997.

Engberg, Marguerite, Filmfotografer, Axel Graatkjær #92 2001. Johan Valdemar Ankerstjerne #93 2001. Frederik Fuglsang Nielsen #94 2001. Hans Waagø #96 2002. Thomas S. Hermansen #97 2002. Louis Larsen #98 2002. Herman Valdemar Christensen #100 2003. George Schnéevoigt #101 2003. Ludvig Lippert #102 2003. Carl & Hugo Fischer #105 2004. Einar Olsen #106 2004. Alfred Hansen #107 2004. Sofus Wangøe #108 2005. Mads A. Hansen #110 2005. Hellwig F. Rimmén, #111 2005. Julius Folkmann #112 2006. Poul Eibye #114 2006. Leo Hansen #115 2007. A. W. Sandberg #116 2007. Chresten Jørgensen #117 2007.

F

Falk, Bengt-Arne, Dynamittens fader, kamerateknisk pioner Alfred Nobel #33 1985.

Feilberg, Tom A., Museum voor fotografie #39 1987.

Fersling, Erik, Til fotohistoriens puslespil #32 1985. Registrant over danske stereobilleder #37 1986. Fangel #38 1987. Hvad er det? #43 1988. Peder Madsen, Rask Mølle, #55 1991. Th. Thomsen, fotograf, kemiker, præst #60 1993. Peter Fangel, fabrikant af stereoskopbilleder og betragtere #120 2008.

Fleinert, Jan, Eumig #93 2001.

Forsberg, Jørgen, Min samling af fotoemblemer #121 2008.

Frederiksen, Doris, Fotografer i Herning 1870-1970 (bog) #49 1990.

Frederiksen, Svend, Bevaring af fotografika #82 1998. Læderbeklædning #84 1999. Centrallukkeren #85 1999. Prestorlukkeren #86 1999. Spejlrefleks #89 2000 + #91 2000. Udskifteligt objektiv #92 2001. Spaltelukker mm. #93 2001. Zeiss og spaltelukkeren + Lysmåling #96 2002. I-III Retina #97 2002 + #98 2002 + #100 2003. Linhof #102 2003. Rullegardiner #105 2004. Rotationslukkere #106 2004. Kameraer for kvinder & børn #111 2005. Copal lukkeren, #116 2007. Retina II #122 2008.

Fristrup, Peter, (Fra DFT sept. 1898.) De "skrækelige Børn" #69 1995.

Faarvang, Poul, Marinens fotograf, #169 2023.

G

Glistrup, O.V., Fotofirmaet Merkur #58 1992.

Glückstadt, C.J., I-II De levende billeders oprindelse #39 1987 + #41 1987.

Graham, Gunnar, I-III Polyfoto #105 2004 + #106 2004 + #107 2004.

Gregersen, Jørgen, Det forsvundne Lyngby #22 1981. At samle på billeder #24 1982.

Gubas, Lawrence J., Optische Anstalt C.P. Goerz I Berlin #165 2022.

Gulløv, Niels, Italienske postkort #100 2003.

Gaedicke, J., Goerz 1886-1986 #39 1987.

H

Hammeken, Jens, Hvordan gør man? #24 1982. Årets fund, Martinus Petersens panoramakamera #35 1986.

Hammelev, Leif, Fotografi før 1839 #67 1994. Uheroisk slagmark #76 1997. 3D og bevægelse #81 1998. 3D i skolen #82 1998. Under et sekund #89 2000 Stereoskopbilledet #96 2002. Stereo første massemedie #120 2008.

Hansen, Arne, I-II Eduard Liesegang, et kamerafirma #33 1985 + #34 1985. Plaubel - kamera og optisk fabrik #47 1989.

Hansen, Frede, Minox Riga #136 2012. TSVVS-kameraet #144 2015. De tre søstre #145 2015. Sovjetiske Leicaer #146 2015. FED Zorki kameraerne #147 2016. Amatørfotografen #159 2020. KFAK - 125 år #162, 2021.

Hansen, Ole, missionær og fotograf i Grønland, F.C.P. Rützel #67 1994.

Hansen, Per Skafte, Stereoskopiske farvekodningsmetoder #111 2005.

Hansen, Peter Risby, Samleren Kurt Petersen + Filmhistorien #77 1997.

Hansen, Steffen Stumman, (Sm. Hanna Hansen) Billeder fra fotografiens barndom på Færøerne #144 2015. Fotograf Anders Peter Hansen #145 2015. På safari i Nordatlanten #156 2019.

Hass, Rudi, Eastmankompagniets film #43 1988. Daguerreske ådebilleder #47 1989. Mads Malurt fotograf Elleby #89 2000.

Hasselblad, Victor, Hasselblad på månen. #58 1992.

Hauch, A.W., Det fysiske Cabinet, #55 1991.

Haugsted, Ida, Lysets spor (Tema) Daguerreotypiet #45 1989. Fotograf Christian Piil #48 1989. Daguerreotypi af Holmen #49 1990. Atelieret i Tivoli #64 1994.

Haven, Mogens von, Wilhelm Busch & Humoresker #47 1989. I-II Pressefotografi i Danmark #72 1996 + #73 1996.

Hedeby, Claes-Göran, Svensk kameraproduktion #59 1992. Stereo #64 1994.

Hemmingsson, Per, Strindbergs blyxkamera #78 1997.

Hennig, Peter, I- Kiev Contax #74 1996. Linsen + Objektivets historie #80 1998. Zeiss efter 1945 #95 2001. Leica #97 2002. Zeiss 1945-1948 #108 2005.

Hesager, Ole, Mit sjove fund #147 2016. Opfølgning #149 2016. Et familie billede med to fotografbrødre #150 2017.

Holm, Knud, Malere i Vinderød og runde bilelder #37 1986.

Holst, Else, Sigvart Werner - min far #26 1983.

Hugo, Svenn, Om Daguerre (overs) #46 1989. Fox Talbots hemmelighed #84 1999. Viewmaster #101 2003. Verden i 3D #117 2007.

Hultman, Åke, Vi bygger et camera obscura #67 1994. Voigtlander #91 2000. Daguerre døde for 150 år siden #94 2001.

Haagen, Peter, De gamle fotografer i Frederikshavn #24 1982. Hvad de dog samler på #31 1984.

J

Jensen, Eyvind, Kanonfotografens apparat #53 1991.

Jensen, John R., Nyt i gamle objektiver #134 2011.

Jensen, Jørgen, Fotograf Gunnar Graham + Polyfoto #88 2000. Fotograf Ruth Åkerman, Assens #98 2002.

Jensen, Keld, Rejsekamera i Mahogni #133 2011. JPA 239 fra den Blå Avis #137 2012. Polyfoto #167 2022.

Jensen, Leif Germann, Stanhope #82 1998. Lige før fotografiet #93 2001. Kameraer i art-deco design #163 2021. Tissue stereocards #166 2022. Forord, Anvisningssalgene. #173 2025.

Jensen-Andersen, P., Dansk fotoindustri #80 1998.

Jeppesen, Svend Erik, I-V Kine-Exakta #74 1996 + #78 1997 + #80 1998 + #86 1999 + #89 2000. Gulfilteret -altid forrest #125 2009.

Johansen, Leif, Kamerafabrikken #121 2008. Detektivjagt på DDR centrallukkere + Elop Uca Flensborg Mürwik #129 2010. VEB Pentacon Pentina en fejltagelse #130 2010. Miranda #139 2013. Minox 35 #152 2017. Minox 35 afkommet #153 2018. Samoca #154 2018. Bolta/Photavit #157 2019. "Og så tæller du til 6" #158 2019. Voigtländers Brillant #161 2020. Meopta #168 2023.

Johansen, Julie Fryd, Billedbasen på Kongelige Bibliotek #85 1999.

Johansen, Rógvi N., (s.m. Ann Vibeke Knudsen) Fotograf Ellen Dahl, Færøerne #170 2023.

Johnsen, Jesper Stub, Bestandige film og papirbilleder. #76 1997.

Jordy, William, Amerikanere i Wetzlar 1945 #94 2001.

Juncker-Jensen Jens, I-II Shellhusbombningen og en fotosamlings endeligt, #68 1995 + #79 1997.

Juncker-Jensen, Sophus, Her er mit liv. #50 1990 + #51 1990 + #52 1991.

Jørgensen, Gunni, Voigtländers kameramodeller #83 1998. Cecil foto #92 2001.

Jørgensen, Nina Hviid & Marthe Haarlov, Visuelle københavnertællinger #137 2012.

K

Kejlbo, Ib Rønne, Herdis Jacobseb, 1893-1982 #32 1985.

Kemmler, Karl Otto, Contessa Nettel Fabrikken 1911 #59 1992.

Kempel, Kaj, Småt & godt kameraer #82 1998.

Kirschner, Eric, Stereoskopklubben 1908 #42 1988 + #43 1988. Stereoskopklubbens mønstersamling #44 1988. Stereoskopklub #97 2002. Min vej til stereoskopfotografering #120 2008.

Kistrup, Jens, Fotografi nej tak #84 1999.

Kjems Torkil, Feltfotograf 1914-1918 #142 2014.

Kleffel, L.G. (1865), Stereo 3D #41 1987.

Kleivan, Birna Marianne, De døde Pariserkommunen #76

1997. Billeder fra en fotoautomat #85 1999.

Klingsgaard, Jan, Apenrade anno 1900 #21 1981.

Knudsen, Ann Vibeke, Tysk fotograf på Bornholm #147 2016. Barske skæbner fotografer i Løgstør og Svaneke #152 2017. Nørdet fotohistorie amatørfotograf Hjalmar Alstrup #153 2018. Fotograf H.P. Jacobsens 8x8 lysbilleder + Fotografernes "forliste" billeder #155 2018. Wilhelm Tillge #158 2019. Amatørfotograf Harald Krogh #160 2020. I robåd i fotografens atelier #164 2021. I-II Landskabsfotograf Busch #165 2022 + #166 2022. Fotograf Otto Wedel + Fotograf H.P. Jacobsen + Fra billedsamlerens gemmer #167 2022. Dobbeltgængerbilleder + Dannelsesrejser i Europa #168, 2022. Diamantkaméportrætter 1865 #169 2023. Visitkortalbum + Valdemar Myhre #170 2023. Schätzig daguerreotypi + Fotografdynesti i Viborg #171 2024. Danmarks første amatørfotograf I.B. Melchior #172 2024. Fotomani, Andreas Trier Mørch, Andrew Daneman, Ole Hesager, Jan Rasmussen #173, 2025.

Koch, Mogens S., I-II (s.m. Jesper Johnsen) Fotografier – fikseret fortid med negativ fremtid #28 1983 + #29 1984. Konservatorskolen #37 1986. Gave fra Danmarks Tekniske Højskole #52 1991.

Koelzer, Walter, Familien Chevalier. #54 1991.

Kousgaard, Kristian, Stereo Leica #74 1996.

Koustrup, Søren, Galathea Ekspeditionen 1845-1847 #112 2006.

Krone, Hermann, Fotografisk landskabsudflugt i Sachsisk-Böhmisk Schweiz i 1853 #137 2012.

Kaaril, Jens, Nellerødmanden #115 2007.

L

Ladegaard, Inge, Fotografer i Kolding til 1940 #49 1990.

Langsted, Adolf & Poul Gregaard, Hvordan blev filmen til #69 1995.

Larsen, Ingemann, Retina #18 1979.

Lauder, Bjarne, View-Master #153 2018.

Laug, Tune, Objektiv nr. 100 #100 2003. 25 år med Objektiv Fl. Berendt #112 2006. Fotomuseet Olympia #156 2019. Preus Fotomuseum #161 2020. Fotografiet portræt af en 185-årig #172 2024. Selskabets historie, Flemming Berendt, Samleren Tune Laug, #173 2025.

Lemming, Nina & Kurt Nissen, I-II Ædeltryk #98 2002 + #100 2003.

Lind, Torben, Daguerre og Samuel Morse + Du store Verden #23 1982.

Lindveit, Torleif, Blitzfotografens historie #61 1993.

Lykke, Lisbeth Aagaard, Fotograf Anne Gram, Fredericia #164 2021.

Løvstad, Sigfred, Spejl-refleks-kamera #20 1980.

"Dengang i Odense" Kylie Topp #23 1982. "Geniet" fra Nellerød #23 1982. Det danske NEO-FOT kamera #24 1982. Spændende kamerafund #25 1982. Andrées luftfærd 1897 #27 1983. Danmarks Fotomuseum og fotomuseets venner #28 1983. Dansk Fotomuseum #29 1984. Om farvefotogra-

fiets historie #37 1986. Voigtländer #40 1987. Posograph + Danmarks første farvediapositiv #48 1989. Elfelt Kino No 1 #49 1990. Sådan begyndte det hele Agfa- og Gevaert #52 1991. Rullefilmens historie #52 1991. Polaroid #57 1992. J.P.A., fototekniske konstruktioner + J.P.A., Peter Elfelt og Holger Rosenberg + J.P.A. og Bertel Møller, Kolding + J.P.A. registrant #66 1994. Anholt fotografen Ludvig Grentzmann #68 1995. Pressefotografens værktøj #74 1996. Voigtländer service #83 1998. Besøg hos Voigtländer, #84 1999. I-II Kehlet #103 2003 + 104 2004. I-III (sm. Berendt) Foto-handlere #140 2013 + #141 2014 + #142 2014.

M

M.M., Stereo 3D Paris 1856-1758 #42 1988.
Madsen, Dorit, I Nellerødmandens fodspor #96 2002.
Madsen, Uffe Lomholt, Kommentar til "Mobilitet i den fotografiske verden" #157 2019.
Magnus, Rudolf, 5000 flittige hænder, Voigtländer #83 1998.
Marignier, Jean-Louis, Niépces eksponering #94 2001.
Mathiesen, Jens, Hasselblad #102 2003.
Mecanikus (?), Klassikere fra Dresden og Sct. Petersborg #67 1994.
Meldgaard, Bjarne, Danmarks Fotomuseum 1994-2009 #126 2009. Danmarks Fotomuseum #173 2025.
Meyer, Mette Kia Krabbe, Jonals og Co #88 2000.
Mogensen, Jannie Uhre, Fotograf Th. Rask Hasle #112 2006.
Mortensen, Hos en Kgl. Hoffotograf #91 2000.
Munch, Mogens, (Tema) Russiske/Sovjetiske 35mm Kameraer 1950-1975, #132 2011. Objektiver til russiske 35mm kameraer #136 2012. FED-2 & Zaraya kameraerne #150 2017. FED-3 #151 2017.
Munk, Fritz Olav, Camera obscura #68 1995.
Mähl, Andrea, Industri- og Filmmuseum i Wolfen #86 1999
Mørch, Andreas Trier, Fra det nu forsvundne ... #32 1985. (s.m. C.E. Neble) Fotex 4x4 cm kamera #35 1986. Danmarks første pressefotograf med stereokamera #54 1991. Fotomässa i Göteborg #86 1999. Hvorfor samler jeg på stereoskopbilleder #120 2008. Fotografier på jernblik #138 2013. En svensk fotograf i Istanbul #139 2013. Hvor blev fotoalbummet af? #143 2014. Fotografernes Hus #144 2015. Paradiso – Danmarks mindst biograf #145 2015. Arven efter Elfelt + Jørgen Lybæk - fotoforretning #146 2015. To ukendte prototyper – af Nellerødmanden? #147 2016. Stereoregistranten + Museum for historische 3D- und Aktphotographie #148 2016. Emilie Langkjærs billeder fra De Vestindiske Øer #151 2017. Forsberg - historien om min ungdoms fotohandler #153 2018. (Sm. K-E. Riess) Kodak hjælper dansk møbeldesign #154 2018. (Sm. K-E. Riess) Stereoskopiske øvelser til brug for skelende #157 2019. Lanterna Magica #160, 2020.

N

Neble, Claus Eigtved, Elfelts rejsekuffert #35 1986. Et ambrotypi og marinehistorien #49 1990.
Nicolaisen, Bent, Fotografiens socialhistorie i Aalborg 1843-1900 #44 1988. Foto-Symposium i Göteborg #48 1989.
Nielsen, Bjørn A., I-II Baby Brownie #162 2021 + #163 2021. 120-filmen fejrer 120 års jubilæum #164 2021.
Nielsen, Erik, Ilford 1940-1945 #79 1997. Danmarks foto-industri #80 1998.
Nielsen, Ervin, Mogens von Haven #88 2000.
Nielsen, Jacob, Antirefleksbehandling #166 2022.
Nielsen, Lars Birger, Atelier Elfelt #97 2002.
Nielsen, Leon, Bælg-kameraer #110 2005.
Nielsen, Per Ask, I-II Da Kodak fik den viden de manglede #22 1981 + #23 1982. Oldtimere i London #25 1982. ASH-O-Rama på Heden #27 1983. Grundtvig 200 år #28 1983. Budtz Müller + Livgardens Befalingsmandsskole 1915-16 (Carl Sonne) #29 1984. Dansk Fotomuseum indviet #30 1984. Exekta-Varex #31 1984. The Kodak Museum #33 1985. Mere end 100 år #39 1987. Bradford Museet #41 1987. Billedkavalkade #42 1988. "Apparatus" the Kodak #43 1988. Intet nyt fra fotofronten #44 1988. Voigtländer, Universaltilbehør #83 1998. Goecker & Budtz Müller #93 2001.
Nilsson, Alex, Fangel Middelfart Museum #61 1993.
Norrild, Peter, Fremtiden i 3-D #59 1992.
Nyemann, Kaj, Digt om L.M. Daguerre #24 1982.

O

Ochsner, Bjørn, Hvordan Fotografien kom til Danmark #22 1981. Tidlige udenlandske fotografier på Kgl. Bibl. #39 1987. Frederik 8 og Alice i eventyrland #44 1988. Dansk fotograf i Rom P. Boyesen #68 1995. Tidlige udenlandske fotografer på KB + Fotografiens barndom #111 2005. Ægte og uægte fotografier #125 2009.
Olsen, Kenneth, Casca #170 2023.
Olson, Bent V., Tilbageblik – fotobacille #74 1996.
Orloff-Jørgensen, Gummitryk #27 1983.
Otto, Bernd K., Walter Swarofsky #160 2020. Voigtländer "Prototyp 132" #161 2020. Den "kære lille" Kolibri #162 2021. (Sm. Kurt Jüttner) Ikonta, Mackba, Erkona, Exona #164 2021. Ernemann tropekameraer #166 2022.
Ottoson, Nils-Harald, Olafsrom #86 1999

P

Pedersen, Dorte (& Poul), Frederik Visby #74 1996. Kamé-billeder #79 1997. Teaterportrætter #81 1998. Teaterportrætter #82 1998. Oldefar var guldgraver #84 1999. Poul Ruggaard Porse #88 2000. Portrætter af kendte #89 2000, Fotografdynastiet Christensen #96 2002. Thomas S. Hermansen #97 2002. Hvorfor samle på visitkortbilleder + En Knap #101 2003. Dokumentarfoto i USA #106 2004. Samlebilleder Sverre Hugo, #107 2004 + #110 2005. Fotograf Peter Most #112 2006. Visitkortbilleder #114 2006.

Pedersen, Jørn Jørs, Røntgen #156 2019. Peter Kardon #160 2020. The other half Jacob A. Riis #161 2020.

Pedersen, Poul, Indvielse af 1880'ers atelier i Aarhus #28 1983. "Fotografer i og fra Danmark til og med 1920" (Bogomtale) #36 1986. Johan Emilius Bøgh, #51 1990. Panorama #56 1992. Danske visitkort fotografer #60 1993. Kendte danskere #84 1999. Daguerreotypi Aarhus #88 2000. Panoramakamera #98 2002.

Petersen, Jens, Niépce, #121 2008.

Philip, John, (s.m. Fl. Berendt) Chr. Neuhaus prospekter (ps. andre fotografers negativer) #46 1989. Dansk elev af Daguerre, A. Feuerstein #78 1997. Daguerreotypier i Sverige #110 2005. Spejl & strålebrydning 1756 #119 2008.

Ponsaing, Eli, Visitkortets bagside #61 1993. Glasbrevpresser #85 1999.

Porse, Poul Ruggaard, Fotografier i Politiets tjeneste #54 1991. Spionmønt som medaljon #81 1998. Fotos i brevpresere + Så du Røgen? Ryge-fotos + Stanhopes endnu en gang #82 1998. Stanhopes endnu en gang #84 1999.

Poulsen, Carl & Peter Haagen, Nyttige Vink til fotografering i 1888 #43 1988.

Poulsen, Lauge, Studie 66 - fotograf i Gråsten Hermann Ingwersen #32 1985.

Poulsen, Tage, Din Hasselblad er guld værd #34 1985. I-IV Piktorialisme - postmodernisme #115 + #116 + #117 2007 + #119 2008.

Preus, Leif, Preus Fotomuseum + Gabriel Lippmann og farvefotografi #68 1995.

Paarup, Lars Bahl, Gamle fotografiapparater uden stor værdi #162 2021.

R

Randløv, Peter, Hvad de så, Stereofotografi (Tema) #38 1987. Registrant over danske stereoskopbilleder #63 1993. Danske stereobilleder på cd #91 2000. Før og nu i 3D #107 2004. RODS + 3D fremtid + Stereoudstyr + Diskussionshæfter + Stereoklubben #120 2008. Stereo på Bornholm #133 2011. Elfelts stereoskopbillede nr. 274 + Stereoskopfotograferne i krigen 1864 #141 2014. H.H. Schou og JPA nr. 285 #147 2016. Teknikken bag JPAs stereokameraer og Elfelts stereobilleder #152 2017. Om stereobilledets historie #173 2025.

Rasmussen, Jan, I-III Fotograf Thomas Christesen #162 2021 + #163 2021 + #164 2022.

Resdahl Jensen, Niels, Panoramafotografiens historie #26 1983. (S.m. Jens Hammeken) Årets fund, Martinus Petersens panoramakamera #35 1986. Martinus Petersens panoramakamera teknisk beskrivelse #36 1986. Goerz 1886-1986 #37 1986. I-II Carl Zeiss Jena #44 1988 + #46 1989. Panoramaets Historie. Nutidig panoramafotograf (Tema) #57 1992. Hasselbladjubileum #81 1998. Voigtlanders objekter #83 1998.

Riess, Klaus-Eckard, Wirgin & Reflex #107 2004. Nikon F3 #110 2005. Kamera-Werkstätten #113 2006. Contessa-

Contarex #114 2006. Nikon-familien #115 2007. Meydenbauer + Zeiss Ikon #116 2007. Nikon-familien i teknisk udvikling #119 2008. S.E. Svendsen et fotoværksted #121 2008. Fra Compur til nedtur Centrallukkeren #122 2008. Camera obscura, Canaletto og en dansk gartnersvend #123 2009. Ica AG + Ernst Abbe #126 2009. Det enøjede spejlflekskamera + Ernst Leitz #127 2010. Emanuel Goldberg #129 2010. Fuldautomatiske kameraer + Reinhold Heidecke #130 2010. Balda Dresden & Bünde #131 2011. Otto-mar Anschütz + Heinz Küppenbender #134 2011. Ricoh #135 2012. Ihagee Kamerawerk 100 år + August Kotzsch #136 2012. Skygebilleder fra H.C. Andersen til Hermann Krone #137 2012. Zeiss Ikons deroute på SL-fronten #139 2013. Svenske kameraer #140 2013. 50 år Pentacon i Dresden + Kameraer med udskiftelige filmkassetter #141 2014. 100 år Oskar Barnacks Ur-Leica + Fotograf Alice Austin #142 2014. Også vintertid er fototid #143 2014. Freital - en fotoby #144 2015. IPA N 201 Stereokamera #145 2015. Mit Kodak Medalist II #145 2015. Bilora + Fotobyen Görlitz #146 2015. Martin Rikli + Et gådefuldt stereokamera + Mit Maximar 207/3 #147 2016. Slægtsforskning i min kameravitrine #148 2016. (Sm. F. Marchetti) Paul Lachaize #148 2016. Certo-Camera-Werk + Mamyia + Indblik i et gammelt Exaktas indre #149 2016. På sporet af Werra og Carl Zeiss Jena #150 2017. Lordomat + Olympisk kameraservice + Da mormor var ung #151 2017. Nikon - 100 år #152 2017. Nogle ethundrede år gamle klenodier #153 2018. Hubert Nerwin #154 2018. Snitbilledsøgerens oprindelse + Med blitzlys og riffel #155 2018. Nikon EM + Bortgemte skatte i Dresden #156 2019. To små nuttede franskmænd #157 2019. Contax S + Franske forbindelser #158 2019. Luftbilledekameraer + (sm. Freddy Axmann) En vellykket ALPA-reparation + Miroflex #159 2020. En historie om Robot #160 2020. Fra Reflecta til Rollop #161 2020. Fra Klein-Ikonta til Contessa #162 2021. Nikon F2 50 år #163 2021. William Fox Talbot #164 2021. Leif Johansens fine Icarex samling + Kine-Exacta #165 2022. Nikkorex #166 2022. Da Olympus kom til Danmark + Nikkormat EL 50 år #167 2022. Carl Zeiss -Palmos + Min beskedne Praktiflex #168 2023. Dr. Rudolf Krügener #169 2023. Super Nettel + Ricoh #170 2023. 90 år Kodak Retina + Richard Hüttig & Sohn + Casca II #171 2024. Exa kameraer fra Ihagee + Nagel og Contessa Camera Werke + Zeiss Ikon Stuttgart #172 2024. Fotoindustriens historie #173 2025.

Rung, Otto, Et besøg hos fotografen 1936 #41 1987.

Ryding, Gerhard, Med cyklen til fotografen #73 1996. Inggolf-ekspeditionerne #149 2016.

Ryhl-Svendsen, Morten, I-II Permanente billeder #100 2003 + #101 2003.

Rolighed, Niels-Ove, Succesfuld amatørfotograf (overs.) #44 1988. Super Ikon + Minox 50 år #48 1989. Minox 50 år + Junelle de Nicour #49 1990. Russisk Leica-kopi #51 1990. Goerz Photo Stereo Binocle #52 1991.

S

Sahlström, Hans, George Eastman #68 1995.
Sandström, A.E. Sveriges første daguerreotypikamera #49 1990.
Schelde, Ole, Et hjælpemiddel for fotografen (A.S. Playfair) #29 1984. I-II Fotohistorisk Odyssé I USA #31 1984 + #32 1985. Le citoscope + Fotomuseum Burghausen #40 1987. I-II Mit liv med Leica #70 1995 + #72 1996. Illegalt foto 1940-1945 #78 1997.
Schmidt, P.B., Som man dog har fokuseret gennem tiderne, #22 1981.
Schovelin, Th. Magniofotografering af silhouetter #79 1997.
Schönberg-Hemme, Lars, Agfa kameraet #50 1990. I-III Zeiss Ikons #54 1991 + #55 1991 + #57 1992. Zeiss Ikons spejl #60 1993. I-IV Agfa 100 år #64 1994 + #65 1994 + #67 1994 + #68 1995. I-VI Dresden, tysk kameraindustri højborg #69 1995 + #70 1995 + #72 1996 + #73 1996 + #76 1997 + #79 1997. Agfa #82 1998. I-III Wolfen #84 1999 + #85 1999. Zeiss firmahistorie #95 2001. I-IV Ernemann, #105 2004 + #106 2004 + #107 2004 + #110 2005. Contax-Leica #112 2006. 1-7 Historien om den midttske fotoindustri #117 2007 + #119 2008 + #121 2008 + #123 2009 + #125 2009 + #126 2009 + #127 2010. I-II Spionkameraet Minox #133 2011 + #134 2011. I-II Bokskameraets historie #137 2012 + #138 2013.
Schwarzer, Harald, Mellem Asahiflex og Spotmatic #155 2018.
Secher, Erich, Carrolls Camera #44 1988. The vest pocket kodak camera #46 1989. Photographia Museum Madeira #58 1992. Fotomuseum Madeira #131 2011.
Sjøvold, Thorleif, Den tredje mand Fox Talbot #51 1990.
Smedegaard, Jytte, Familieportrætter med hund #151 2017.
Steen, Uve, Daguerreotypist Chr. Jørgensen #98 2002.
Steinbach, Alex, Hvad de dog samler på #28 1983. Udstilling på Aalholm Slot #33 1985.
Sundin, Sven-Olov, Daguerreotypi 150 år efter #40 1987. Osby-præstens søn en pionerfotograf #76 1997.
Svane, Mogens, Fotografiet som billede og historisk kilde-materiale #29 1984 + #30 1984 + #37 1986 + #39 1987. Filmens 100-års dag #73 1996. Samleren Kurt Petersen + Pacht før Elfelt? #77 1997. (s.m. Flemming Svane) To kameraer og en togulykke #77 1997.
Sørensen, Daniel Bødker, IPA 224 #163 2021. H.C. Andersen på glas #166 2022. Tre kameraer #169 2023. Julius Folkmann #171 2024.
Sørensen, Knud Harcmann, Martinus Petersen, Hadsund #37 1986.
Sørensen, Svend B., Stereoskopisk Perception #54 1991.
Sørensen, Vagn Wiberg, Verden i 3D #52 1991. Japansk fotografi #65 1994.

T

Tarp, Lotte, Amagertorv 4, Mary Steen #32 1985.

Thage, Tove, Fotograf Georg E. Hansen og H.C. Andersen #108 2005. I-III Fotograf Louise Melchior #113 2006 + #114 2007 + #115 2007. Kvindelige fotografer o. 1880 #116 2007.
Thomsen, Niels, Bourdin Dubroni kameraet #76 1997.
Thornit, Per, Krigsfotografer 1864, #20 1980.
Topp, Kylie, Dengang i Odense #22 1981.
Tågmark, Pelle, Eadweard Muybridge, #68 1995.

U

Ulfhielm, Alf, Ekspress-kameraet #82 1998.
Ullerup, Jørgen, John Noble, Dresden 1945 #81 1998.
Undell, H.V., KZ historie #27 1983.

V

Varnild, Ib, Det sande billede #61 1993.
Vellev, Jens, Hugo Matthiessen og hans Danmarksfotografier #66 1994. Nationalmuseets Nellerødkamera #102 2003.
Vinther-Madsen, Lars, Guide til at samle på fotografi #150 2017.

W

Walsted, Anne-Lise, Kaj Bergstein Nilsen, kanonfotograf, #53 1991.
Wang, Mogens, 50 år i fotobranchen #113 2006
Weber, Lennart, Henrik Cavlings rejsefotografier #143 2014. Postkort fra et grænseland #144 2015. Richters Skole-serie #145 2015. Elfelt går i blodet #146 2015. (Sm. Eva Schiøth & Hörður Geirsson) Danske Anna imponerede med fine foto i Island + Glem ikke de smukke fotografiske postkort #148 2016. Kejserens historie lå i Høkassen - Carl Rathschach #150 2017. Loppefund af Elfelt glasplader #151 2017. Elfelt-firmaet set gennem elevens øjne #153 2018. Fotografiske postkort #154 2018. Murermeister Fobians daguerreotypi #158 2019. Holger Rosenbergs verden #159 2020. Elfelts historiske portrætsamling #163 2021. Skue-spillere var et samleområde #165 2022. JPA kameraer på auktion #167 2022. Kvindelig kanonfotograf #168 2023. Spændende fund i Elfelt samlingen #169 2023. Peter Elfelts arkiv #170 2023. Niels Resdahl, Kjeld Jensen, Fotografisk interesse startede i barndommen, Sådan blev jeg "ven" med Peter Elfelt, Gerhard Ryding, Per Christiansen, #173 2025.
Winther, Richard, Joseph Niépce får en gæst, #121 2008.
Winstrøm, Poul, Stereosystem for Leica #59 1992. Stereosystem for spejlrefleks #63 1993.
Wurst, Werner, Ihagee Kamarawerkes Dresden. #18, 1979.

Ø

Ørsted, H.C., Om Daguerres opfindelse #64 1994.
Ørsted-Bagger, N., Rolleiflex #30 1984.

Å

Aagaard, Carl E., Foreningens ejendele #21 1980. Glas & Objektiver #111 2005.

© Dansk Fotohistorisk Selskab 2025
Bogen må kopieres og bruges i
overensstemmelse med CopyDans regler.

Tryk:
Strandbygaard Grafisk a/s,
Trykkerivej 2, 6900 Skjern.
Danmark 2025.
ISSN 0107-6329.

